Νικολάου Ιω. Σωτηροπούλου

ΤΑΠΕΙΝΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

ΤΑΠΕΙΝΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Α' ἔκδοσις 1990

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ι. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ
θεολόγου - φιλολόγου

Ταπεινώσεις τοῦ Χριστοῦ

«Ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ»
(Φιλιπ. 2,8)

«Ταπεινώθητε ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ Θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ»
(Α΄ Πέτρ. 5,6)

Ἔκδοσις Β΄

ΑΘΗΝΑΙ 2000

Ἀφιεροῦται
εἰς τοὺς δώδεκα Μητροπολίτας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος,
ἄνδρας σεμνοὺς καὶ ἱεραποστολικούς,
οἱ ὁποῖοι διὰ τῶν 3 καὶ 7/1974
Συντακτικῶν Πράξεων τῆς Δικτατορίας
ὑπέστησαν τὴν ταπείνωσιν
τῆς ἄνευ δίκης ἐκθρονίσεως

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΔΙΑ τὸ περιοδικὸν «Ὁ Σταυρός», δημοσιογραφικὸν ὄργανον τῆς ὁμωνύμου Ἱεραποστολικῆς Ἀδελφότητος, ἐγράψαμεν σειρὰν ἄρθρων περὶ τῶν ταπεινώσεων τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας, τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τῆς ἐνανθρωπήσεώς του μέχρι τῆς Δευτέρας Παρουσίας.

Ἐπειδὴ ὁ ἐγωισμὸς εἶνε ἡ ῥίζα, ὁ κορμὸς καὶ ὁ χυμὸς τοῦ πολυκλάδου τῆς ἁμαρτίας δένδρου, ἡ δὲ ταπείνωσις εἶνε ἡ βάσις πάσης ἀρετῆς, τὸ ἔδαφος, οὕτως εἰπεῖν, ἐν τῷ ὁποίῳ φύονται καὶ εὐδοκιμοῦν ὅλα τὰ ἄνθη τῶν ἀρετῶν, οὐδεὶς δὲ σῴζεται ἄνευ ταπεινώσεως, διὰ νὰ θεραπεύσῃ ὁ Χριστὸς τὸ ἐκ τοῦ ἐγωισμοῦ κακὸν ὑπέστη καὶ ὑφίσταται πλῆθος ταπεινώσεις. Αἱ λόγῳ τοῦ ἡμετέρου ἐγωισμοῦ καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ταπεινώσεις τοῦ Χριστοῦ, τὰς ὁποίας παρουσιάζομεν εἰς τὰ ἐν λόγῳ ἄρθρα, συνεκίνησαν τοὺς ἀναγνώστας, καὶ ἐξ αὐτῶν πολλοὶ ἐξέφρασαν τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως τὰ ἄρθρα ταῦτα ἐκδοθοῦν εἰς βιβλίον. Πρὸς

ἱκανοποίησιν δὲ τῆς ἐπιθυμίας ταύτης τῶν φίλων ἀναγνωστῶν ἐκδίδομεν τὸ παρὸν βιβλίον. Καὶ ἐπειδὴ ὅλοι, ἄλλος περισσότερον καὶ ἄλλος ὀλιγώτερον, κατατρυχόμεθα ὑπὸ τοῦ σατανικοῦ πάθους τοῦ ἐγωισμοῦ, καὶ ἐξ αἰτίας τοῦ ἐγωισμοῦ «τὰ κάνουμε θάλασσα» κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενον, διὰ τοῦτο ἂς εὐχώμεθα καὶ ἂς ἀγωνιζώμεθα νὰ ὑπομένωμεν τὰς ἀκουσίας ταπεινώσεις, καὶ προπάντων νὰ ἔχωμεν ἑκουσίας ταπεινώσεις, μιμηταὶ γινόμενοι τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ μας, ὁ ὁποῖος πρὸς χάριν μας ὑπέστη πλῆθος ταπεινώσεις, καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται. Εἴθε τὰ νοήματα τοῦ βιβλίου τούτου νὰ συγκινοῦν καὶ βοηθοῦν πρὸς ταπείνωσιν καὶ σωτηρίαν πρῶτον τὸν ὑποφαινόμενον καὶ ἔπειτα τοὺς ἀναγνώστας.

Ἐν Κάντζᾳ Ἀττικῆς τῇ 2 Ἰουλίου 1989,
ἑορτῇ καταθέσεως τῆς τιμίας ἐσθῆτος
τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἥτις διὰ ταπεινοφροσύνης
εἵλκυσεν εἰς τὴν Γῆν τὸν Ὕψιστον.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΑΠΕΙΝΩΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΣΑΡΚΩΣΙΝ

Θεὸς ὁ σαρκωθεὶς

Η ΣΑΡΚΩΣΙΣ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶνε γεγονὸς ταπεινώσεως. Ἤ, μᾶλλον, διὰ τῆς σαρκώσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ συμβαίνουν πολλαὶ ταπεινώσεις εἰς τὸν Ἀρχηγὸν τῆς Πίστεώς μας. Σαρκωθεὶς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς κατέβη κλίμακα ταπεινώσεων καὶ ἔφθασεν εἰς *«βάθος δυσθεώρητον καὶ ἀγγέλων ὀφθαλμοῖς»*.

Διὰ νὰ αἰσθανθῶμεν κἄπως τὴν συγκατάβασιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, πρέπει ν' ἀναλογισθῶμεν, ὁποῖος ἦτο ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος συγκατέβη, καὶ εἰς ὁποίας συγκεκριμένως ταπεινώσεις ὑπεβλήθη διὰ τῆς σαρκώσεώς του.

Δὲν ἦτο ἄγγελος, δὲν ἦτο ἀρχάγγελος ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Θεὸς ἦτο. Θεὸς ἀληθινὸς ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἐκ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς ἀρρήτως γεννηθείς, ὄχι ποιηθεὶς ὅπως ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ ἄγγελοι, ἀλλὰ φυσικὸς καὶ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ Πατρός, *«ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρός»* (Β´ Ἰωάν. 3), ὁ φύσει Υἱὸς τοῦ φύσει Πατρός, ὁμοούσιος πρὸς τὸν Πατέρα, μία οὐσία, μία Θεότης

τὰ τοῦ Θεοῦ Πατρός, καὶ μία δύναμις, μία βασιλεία, μία προσκύνησις, μία τιμή, μία λατρεία.

Ἡ μαρτυρία τῶν Προφητῶν

Οἱ Προφῆται προανήγγειλαν, ὅτι ὁ Ἐρχόμενος εἶνε Θεός.

Ἰδοὺ τί σαλπίζει ὁ μεγαλοφωνότατος Ἠσαΐας, ἔνθους γενόμενος καὶ πλήρης δυνάμεως, αἰσιοδοξίας καὶ χάριτος τοῦ λόγου·

«Εὐφράνθητι, ἔρημος διψῶσα, ἀγαλλιάσθω ἔρημος καὶ ἀνθείτω ὡς κρίνον· καὶ ἐξανθήσει καὶ ὑλοχαρήσει καὶ ἀγαλλιάσεται τὰ ἔρημα τοῦ Ἰορδάνου· καὶ ἡ δόξα τοῦ Λιβάνου ἐδόθη αὐτῇ καὶ ἡ τιμὴ τοῦ Καρμήλου· καὶ ὁ λαός μου ὄψεται τὴν δόξαν Κυρίου καὶ τὸ ὕψος τοῦ Θεοῦ. Ἰσχύσατε, χεῖρες ἀνειμέναι καὶ γόνατα παραλελυμένα· παρακαλέσατε, οἱ ὀλιγόψυχοι τῇ διανοίᾳ· ἰσχύσατε καὶ μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ ὁ Θεὸς ἡμῶν κρίσιν ἀνταποδίδωσι καὶ ἀνταποδώσει, αὐτὸς ἥξει καὶ σώσει ἡμᾶς» (Ἠσ. λε΄ 4).

Ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ἐτόνισε μετὰ μεγίστης ἐμφάσεως ὁ Ἠσαΐας, ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς θὰ ἔλθῃ καὶ θὰ σώσῃ ἡμᾶς.

Καὶ πάλιν ὁ Ἠσαΐας, ὡς τετελεσμένον γεγονὸς βλέπων τὴν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν ὀθόνην τῆς πνευματικῆς τηλεοράσεως, διὰ τῆς ὁποίας οἱ Προφῆται ἔβλεπον τὰ μέλλοντα ὡς παρόντα, σκιρτῶν ἐξ ἀγαλλιάσεως ἀναφωνεῖ·

«Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγενήθη ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ, καὶ

καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, θαυμαστὸς σύμβουλος, Θεὸς ἰσχυρός, ἐξουσιαστής, ἄρχων εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος» (Ἠσ. θ΄ 6).

Τὸ Παιδίον τοῦτο, τὸ ὁποῖον βλέπει ὁ Ἠσαΐας, διαφέρει ὅλων τῶν παιδίων. Εἶνε ὑπερθαύμαστον Παιδίον. Ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ Παιδίου τούτου ὑπάρχει «*ἡ ἀρχή*», ἡ ἐξουσία, ἡ δύναμις. Τὸ Παιδίον τοῦτο εἶνε τῆς μεγάλης βουλῆς τοῦ Θεοῦ Πατρὸς «*ἄγγελος*», ἐξάγγελος, κῆρυξ. Τὸ Παιδίον τοῦτο εἶνε «*θαυμαστὸς σύμβουλος*», βουλεύεται, συνεδριάζει καὶ ἀποφασίζει ἀλαθήτως μετὰ τοῦ Θεοῦ Πατρός. Τὸ Παιδίον τοῦτο εἶνε «*ἐξουσιαστής*», ἐξουσιάζει τοὺς γαλαξίας τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰς ἀγγελικὰς καὶ ἀρχαγγελικὰς δυνάμεις τοῦ ἀοράτου κόσμου. Τὸ Παιδίον τοῦτο εἶνε «*ἄρχων εἰρήνης*», ἄρχων δυνάμεως, παντοδύναμος ἄρχων. Τὸ Παιδίον τοῦτο εἶνε «*πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος*», δημιουργὸς νέας ἐποχῆς, ἡ ὁποία ἐκτείνεται εἰς τὴν ἀπέραντον αἰωνιότητα. Τὸ Παιδίον τοῦτο ἔχει ὅλας αὐτὰς τὰς καταπληκτικὰς ἰδιότητας, τὰς ὁποίας οὐδὲν ἄλλο παιδίον ἔχει, διότι εἶνε «*Θεός*», ὄχι μικροθεός, ὅπως ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ ἄγγελος, ἀλλὰ «*Θεὸς ἰσχυρός*», παντοδύναμος Θεός, τὸν ὁποῖον ἀνυμνοῦμεν καὶ παρακαλοῦμεν λέγοντες· «*Ἅγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς*».

Ὡς τετελεσμένον γεγονὸς βλέπων τὴν ἔλευσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ Βαροὺχ ἀναφωνεῖ·

«*Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. Ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης καὶ*

ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ· μετὰ τοῦτο ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη» (Βαρ. γ΄ 36 - 38).

Αὐτὸς εἶνε ὁ ἰδικός μας Θεός! Δὲν δύναται νὰ συγκριθῇ κανεὶς πρὸς τὸν ἰδικόν μας Θεόν. Ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν σοφίας καὶ ἔδωσεν αὐτὴν εἰς τὸν Ἰακὼβ τὸν δοῦλόν του καὶ τὸν Ἰσραὴλ τὸν ἠγαπημένον του. Κατόπιν ἐφανερώθη ὀφθαλμοφανῶς ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἔζησε μετὰ τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ μαρτυρία τῶν Ἀποστόλων

Θεὸς ὁ σαρκωθείς. Τοῦτο προεκήρυξαν οἱ Προφῆται, τοῦτο κηρύττουν καὶ διακηρύττουν οἱ Ἀπόστολοι.

Ὁ Βοανεργὲς Ἰωάννης ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ Εὐαγγελίου του βροντοφωνεῖ· *«Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος»* (Ἰωάν. α΄ 1). Ὁ Λόγος, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἦτο ἐξ ἀρχῆς, ὅπως ὁ Θεὸς Πατήρ, ἐνῷ ἐκ τῶν κτισμάτων οὐδὲν ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς. Ὁ Λόγος ἦτο μαζὶ μὲ τὸν Θεὸν Πατέρα, διότι ἦτο πρόσωπον τῆς τάξεως τοῦ Θεοῦ Πατρός, μέλος, ἵνα οὕτως ἐκφρασθῶμεν, τῆς τριμελοῦς Θείας Οἰκογενείας, τῆς Ἁγίας Τριάδος. Καὶ Θεὸς ἦτο ὁ Λόγος, ὄχι ἄγγελος, ὄχι ἀρχάγγελος.

Ὁ αὐτὸς πάλιν Ἀπόστολος τονίζει διὰ τὸν Ἰησοῦν Χριστόν· *«Οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ζωὴ αἰώνιος»* (Α΄ Ἰωάν. ε΄ 20). Ὁ Ἰησοῦς Χριστός,

αὐτὸς εἶνε ὁ ἀληθινὸς Θεός, ὅλη ἡ θεία οὐσία, καὶ ἡ αἰώνιος ζωή.

Ὁ κορυφαῖος Παῦλος διὰ τοὺς Ἰσραηλίτας καὶ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν διακηρύττει· *«Ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας»* (Ῥωμ. θ΄ 5). Ἐκ τῶν Ἰσραηλιτῶν προῆλθε κατὰ σάρκα ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἀνωτέραν φύσιν του εἶνε ὁ ἐπὶ πάντων Θεός, ὁ εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος διακηρύττει πάλιν· *«Καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον· Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί»* (Α΄ Τιμ. γ΄ 16). Τὸ μυστήριον τῆς πίστεως, τὸ ὁποῖον ὁμολογοῦμεν καὶ σεβόμεθα, εἶνε μέγα. Καὶ ποῦ ἔγκειται κυρίως τὸ μυστήριον τοῦτο; Ἰδού· ὁ ἀόρατος Θεὸς ἔλαβε σάρκα καὶ ἔγινεν ὁρατὸς καὶ ἐφανερώθη εἰς τὸν κόσμον!

Μνημονεύομεν ἓν ἀκόμη χωρίον τοῦ μεγάλου διώκτου, ὁ ὁποῖος ἄρδην μετεβλήθη εἰς τὸν μεγαλύτερον Ἀπόστολον τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου·

> *«Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ οὐ κατὰ Χριστόν· ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς»* (Κολ. β΄ 8-9).

Προσέχετε, φωνάζει ὁ Ἀπόστολος, προσέχετε, μὴ σᾶς ἐξαπατήσῃ κανεὶς μὲ τὴν ψευδοφιλοσοφίαν καὶ τὰς ἀνθρωπίνας ἀντιλήψεις, λέγων ὅτι

ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε καὶ πολὺ σπουδαῖος. Γνωρίζετε πόσον σπουδαῖος εἶνε ὁ Χριστός; Ἰδού· ἐντὸς αὐτοῦ, τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου, κατοικεῖ ὁλόκληρος - ὁλόκληρος ἡ Θεότης! Ὁ Χριστὸς δὲν ἔχει μόνον «*θειότητα*» (Ῥωμ. α΄ 20). Ὁ Χριστὸς ἔχει Θεότητα, ἔχει ὁλόκληρον τὴν θείαν οὐσίαν, εἶνε ὁλόκληρος Θεός, ὅπως ὁ Πατήρ του.

Ὡς ἐπισφράγισμα τῶν λόγων περὶ τῆς Θεότητος τοῦ Λόγου παραθέτομεν τέλος ἓν χωρίον, ὅπου ὁ ἴδιος «*ὁ Ἐρχόμενος*», τουτέστιν ὁ Χριστός, ὁμιλεῖ διὰ τὸν ἑαυτόν του, καὶ ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης ὁμιλεῖ διὰ τὸν Χριστόν. Εἶνε τὸ Ἀποκ. α΄ 8· «*Ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, λέγει Κύριος ὁ Θεός, ὁ Ὢν καὶ ὁ Ἦν καὶ ὁ Ἐρχόμενος, ὁ Παντοκράτωρ*». Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ὁ Χριστὸς ὀνομάζει τὸν ἑαυτόν του μὲ τὰς ὀνομασίας «*τὸ Α καὶ τὸ Ω*», τὸ ὁποῖον σημαίνει «*ὁ Αἰώνιος*»· «*ὁ Ὢν καὶ ὁ Ἦν καὶ ὁ Ἐρχόμενος*», τὸ ὁποῖον εἶνε ἀνάπτυξις τοῦ ὀνόματος Γιαχβέ, τοῦ προσωπικοῦ καὶ ἀκοινωνήτου ὀνόματος τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ· «*ὁ Παντοκράτωρ*», τὸ ὁποῖον σημαίνει «*ὁ Παντοδύναμος*». Ὁ δὲ ἀπόστολος Ἰωάννης ὀνομάζει τὸν Χριστὸν μὲ τὴν ὀνομασίαν «*Κύριος ὁ Θεός*», ὅπου τὸ «*Κύριος*» εἶνε μετάφρασις τοῦ ἑβραϊκοῦ Γιαχβέ.

Ἀναρίθμητα χωρία τῆς Γραφῆς ὑποδηλοῦν ἢ σαφῶς δηλοῦν τὴν Θεότητα καὶ Κυριότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀπορεῖ δὲ κανεὶς καὶ ἐξίσταται σκεπτόμενος, ὅτι οἱ λεγόμενοι Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ καὶ οἱ λοιποὶ ἀντιτριαδῖται ἀρνοῦνται τὴν Θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ματαίως ἐσαρκώθη δι᾽ αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Καὶ εἴθε μόνον ματαίως.

Ἂν ἡ Γραφὴ δὲν ἐκήρυττε τὴν Θεότητα καὶ Κυριότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δὲν θὰ εἶχον ἁμαρτίαν. Ἀλλὰ τώρα δὲν ἔχουν πρόφασιν διὰ τὴν ἁμαρτίαν των καὶ καταφέρονται εἰς τὸ ἔσχατον βάραθρον τῆς ἀπωλείας. Οὐαὶ αὐτοῖς, καὶ πάλιν οὐαί, καὶ πάλιν οὐαί, διότι, κατὰ τὸν ἀγαθὸν Ἰούδαν, τὸν μόνον Δεσπότην καὶ Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀρνοῦνται (Ἰούδ. 4).

Πλῆθος ταπεινώσεων ἡ ἐνανθρώπησις

Ἐκεῖνος λοιπόν, ὁ ὁποῖος ἐσαρκώθη, δὲν εἶνε ἄλλος, παρὰ ὁ Κύριός μας καὶ ὁ Θεός μας κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ Θωμᾶ (Ἰωάν. κ΄ 28). Διὰ δὲ τῆς σαρκώσεώς του ἰδοὺ ταπεινώσεις, εἰς τὰς ὁποίας ὑπέβαλε τὸν ἑαυτόν του:

Ὁ ὑψηλὸς Θεὸς ἔγινε ταπεινὸς ἄνθρωπος. Ὁ ἄνθρωπος βεβαίως εἶνε εἰκὼν καὶ ὁμοίωμα Θεοῦ. Ἀλλ' ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ Πρωτότυπον εἶνε ἀσυγκρίτως κατώτερος. Τὸ ἀσυγκρίτως ἀνώτερον ἔγινεν ἀσυγκρίτως κατώτερον!

Ὁ Κύριος ἔγινε δοῦλος. Ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων ἔγινεν ὑπήκοος.

Ὁ Ἄκτιστος καὶ Κτίστης τῶν ἁπάντων ἐκτίσθη, ἔγινε κτίσμα. Ἂν οἱ Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ καὶ οἱ ὁμόφρονές των δὲν θέλουν νὰ παραδεχθοῦν, ὅτι «*ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ Θεοῦ*» ἐν Ἀποκ. γ΄ 14 σημαίνει «*ἡ δημιουργικὴ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ Θεοῦ Πατρὸς*» ἢ «*ἡ κυβερνητικὴ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ Θεοῦ Πατρός*», ἀλλ' ἐπιμένουν, ὅτι σημαίνει «*τὸ πρῶτον κτίσμα τοῦ Θεοῦ Πατρός*», τότε ἡ ἐν λόγῳ φράσις τῆς Ἀποκαλύψεως ἀναφέρε-

ται εἰς τὴν κατωτέραν φύσιν τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀνθρωπίνην. Ὁ Χριστὸς εἶνε κτίσμα ὡς ἄνθρωπος, τὸ πρῶτον κτίσμα ἐν τῇ νέᾳ κτίσει, ὁ νέος Ἀδὰμ καὶ γενάρχης τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Κατὰ τὴν ἀνωτέραν φύσιν του ὁ Χριστός, συμφώνως πρὸς τὸ αὐτὸ χωρίον Ἀποκ. γ΄ 14, εἶνε «*ὁ Ἀμήν*», ὁ Ἀληθινός, τουτέστιν ὁ Γιαχβέ.

Ὁ Ἄπειρος ἔγινε πεπερασμένος. Ὁ ἀχώρητος παντὶ ἐχωρήθη ἐν γαστρί. Ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον δὲν χωροῦν οἱ οὐρανοί, ἐχωρήθη εἰς τὴν κοιλίαν γυναικός.

Ὁ προαιωνίως γεννηθεὶς ἐκ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν ἐγεννήθη ἐκ γυναικός. Καὶ ὅσον ἡ δευτέρα αὕτη γέννησις εἶνε ἀνύψωσις τῆς γυναικός, τόσον εἶνε ταπείνωσις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Ἀγενεαλόγητος ἀπέκτησε γενεαλογικὸν δένδρον, προγόνους. Καὶ ὁποίους προγόνους; Ἁμαρτωλούς. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ σφόδρα ἁμαρτωλούς, πόρνους, μοιχούς, ἐγκληματίας, ἀσεβεῖς.

Ὁ Ἄναρχος ἤρχισεν, ἔλαβεν ἀρχήν. Ὁ Ἄχρονος καὶ ὁ Αἰώνιος εἰσῆλθεν εἰς τὴν σχετικότητα τοῦ χρόνου. Ὁ Παλαιὸς τῶν ἡμερῶν ἔγινε παιδίον νέον.

Ὁ Παντοδύναμος ἔγινεν ἀδύναμον καὶ κλαυθμηρίζον νήπιον. Ὁ ἄτρεπτος καὶ ἀναλλοίωτος, ὁ «*χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας*» (Ἑβρ. ιγ΄ 8), ἔγινε τρεπτός, ὑποκείμενος εἰς φυσικὰς καὶ ἀνθρωπίνας μεταβολάς (Λουκ. β΄ 52 κ.ἄ.).

Ὁ Πάνσοφος περιεβλήθη ἄγνοιαν καὶ προέκοπτεν εἰς γνῶσιν.

Ὁ Ἀνενδεὴς περιῆλθεν εἰς κατάστασιν ἐνδείας, ἐνδυθεὶς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μεθ' ὅλης τῆς

πτωχείας καὶ ὅλων τῶν ἀναγκῶν αὐτῆς, καὶ τῶν ταπεινοτέρων, διὰ τὰς ὁποίας αἰσθανόμεθα αἴσθημα αἰδημοσύνης. Ὁ Πλούσιος ἐπτώχευσε, γεννηθεὶς

εἰς ἕνα σταῦλον, σπαργανωθεὶς μὲ ράκη, ἀνακλιθεὶς εἰς μίαν φάτνην, «παχνὶ» ἀλόγων ζῴων. Ὁ Ἔνδοξος

ἐταπεινώθη, ἐμειώθη σφόδρα, ἐξουθενώθη! Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, λέγει ὁ Παῦλος, *«ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος»* (Φιλιπ. β΄ 6 - 7). Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δηλαδή, ἐνῷ ἦτο ἐν μορφῇ Θεοῦ, ἐνῷ δι' ἄλλων λέξεων ἦτο Θεός, δὲν ἐθεώρησε τὴν ἰσοθεΐαν του εὐκαιρίαν πρὸς ἀπόλαυσιν τῶν θείων μεγαλείων του, ἀλλ' ἐκένωσεν, ἐμείωσεν, ἐξουθένωσε τὸν ἑαυτόν του μὲ τὸ νὰ λάβῃ μορφὴν δούλου, μὲ τὸ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν μορφὴν τῶν ἀνθρώπων, μὲ τὸ νὰ γίνῃ, δι' ἄλλων λέξεων, ὁ Θεὸς ἄνθρωπος. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μὲ τὸ νὰ γίνῃ ἄνθρωπος δὲν ἔπαυσε βεβαίως νὰ εἶνε Θεός. Ἀλλὰ γενόμενος ἄνθρωπος ὑπέστη κένωσιν, μείωσιν, ἐξουθένωσιν. Ὁ Θεὸς ὡς ἄνθρωπος ἐταπεινώθη σφόδρα σφόδρα!

Ἡ ἀγάπη αἰτία τῆς ἐνανθρωπήσεως

Καὶ διατί ὁ Θεὸς ἐταπεινώθη; Εἶχε καμμίαν ἀνάγκην νὰ ταπεινωθῇ; Ὄχι βεβαίως. Ἀλλὰ τότε διατί ἐταπεινώθη; *«Διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς»* (Ἐφεσ. β΄ 4). Ὁ Θεὸς ἐταπεινώθη σφόδρα σφόδρα, διότι ἠγάπησεν ἡμᾶς σφόδρα σφόδρα, καὶ ἠθέλησε νὰ σώσῃ ἡμᾶς. Ἡ ταπείνωσις εἶνε ἐφηρμοσμένη ἀγάπη. Καὶ ποῖοι ἤμεθα ἡμεῖς διὰ νὰ μᾶς ἀγαπήσῃ ὁ Θεός; Ἐπαναστάται καὶ ἀποστάται, ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀσεβεῖς, ἐχθροὶ καὶ βλάσφημοι. Καὶ ὅμως ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἐταπεινώθη δι' ἡμᾶς. Ἄλλως ἀγαπῶμεν ἡμεῖς καὶ ἄλλως ἀγαπᾷ ὁ Θεός. Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ πρῶτος. Ὁ Θεὸς

ἀγαπᾷ ἀνιδιοτελῶς. Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ καὶ «παλιανθρώπους»! Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ *«εἰς τέλος»* (Ἰωάν. ιγ΄ 1), τελείως. *«Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστί»* (Α΄ Ἰωάν. δ΄ 8). Ἡ δὲ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἀγαπῶμεν δεύτεροι, ἰδιοτελῶς καὶ ἀτελῶς, φαίνεται μυστήριον, πρᾶγμα ἀνεξήγητον!

ΤΑΠΕΙΝΩΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΖΩΗΝ

ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΣ εἴδομεν τὰς ταπεινώσεις τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν σάρκωσιν, τὰς ταπεινώσεις δηλαδή, τὰς ὁποίας ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Πίστεώς μας ὑπέστη ἁπλῶς καὶ μόνον μὲ τὸ γεγονός, ὅτι ἔγινεν ἄνθρωπος. Τώρα θὰ ἴδωμεν ταπεινώσεις τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν ζωὴν του ἀπὸ τῆς γεννήσεως μέχρις ὀλίγον πρὸ τοῦ Πάθους. Διὰ τὰς ταπεινώσεις κατὰ τὸ Πάθος θὰ γίνῃ λόγος εἰς ἰδιαίτερον κεφάλαιον.

Ὡς πρὸς τὸν χρόνον

Ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν ἐπίγειον ζωήν του ἐταπεινώθη ὡς πρὸς τ ὸ ν χ ρ ό ν ο ν, διότι διῆλθε καὶ ἐκεῖνος διὰ τῆς νηπιακῆς καὶ τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Τὰ νήπια δὲν ὁμιλοῦν, δὲν καταλαβαίνουν, θεωροῦνται ἀνόητα, διὸ καὶ ὀνομάζονται μωρά. Ὡς νήπιον καὶ ὁ Λόγος δὲν ὡμίλει, καὶ ὁ Πάνσοφος ἦτο μωρόν! Καὶ μετὰ τὴν νηπιακὴν ἡλικίαν τὰ παιδία ὡς ἀνώριμα καὶ ἀφελῆ περιφρονοῦνται καὶ εὐκόλως ἐπιπλήττονται ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων. Οὕτω δὲ καὶ ὁ Χριστός, καίτοι δωδεκαετὴς ἐν τῷ ναῷ ἔδωσε

δείγματα θαυμαστῆς καὶ μοναδικῆς συνέσεως, ὡς παιδίον ἀσφαλῶς δὲν ἠξιοῦτο τῆς δεούσης σοβαρᾶς προσοχῆς παρὰ τῶν μεγαλυτέρων, ἀλλ' ἀντεμετωπίζετο ὅπως περίπου ὅλα τὰ παιδία καὶ ἐδέχετο ἐπιπλήξεις. Ὅταν δωδεκαετὴς παρέμεινεν ἐπὶ τριήμερον εἰς τὸν ναόν, ἡ μήτηρ του ἐπέπληξεν αὐτόν, ὡς ἐὰν ἦτο ἄτακτον παιδίον!

Ὁ Χριστὸς ἐπίσης ἐταπεινώθη ὡς πρὸς τὸν χρόνον, διότι τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ζωῆς του διῆλθεν ἰδιωτικῶς καὶ ἀφανῶς. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς γεννήσεώς του θὰ ἠδύνατο νὰ ὁμιλῇ, νὰ διδάσκῃ καὶ νὰ θαυματουργῇ, ἔζη ἐν ταπεινώσει καὶ εἰργάζετο χειρωνακτικῶς μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ τριακοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας του. Ἔλεγχος δι' ὅσους βιάζονται καὶ ἐξέρχονται προώρως εἰς τὸν δημόσιον βίον καὶ μάλιστα τὸ κήρυγμα.

Ὡς πρὸς τὸν τόπον

Ὁ Χριστὸς ἐταπεινώθη ὡς πρὸς τὸν τόπον. Ὡς σοφός, ὁ μόνος σοφός, θὰ ἠδύνατο νὰ γεννηθῇ εἰς τὴν πόλιν τῆς σοφίας, τὴν πολιτιστικὴν πρωτεύουσαν τοῦ ἀρχαίου κόσμου, τὰς Ἀθήνας. Ὡς ἰσχυρός, ὁ μόνος ἰσχυρός, θὰ ἠδύνατο νὰ γεννηθῇ εἰς τὴν κοσμοκράτειραν Ῥώμην, τὴν αἰωνίαν πόλιν. Ὡς ἅγιος, ὁ μόνος ἅγιος, θὰ ἠδύνατο νὰ γεννηθῇ εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ πρωτεύουσαν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Ἔθνους, τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἐν τούτοις ἐγεννήθη εἰς τὴν ταπεινὴν Βηθλεέμ, καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ζωῆς του ἔζησεν εἰς τὴν ταπεινοτέραν Ναζαρέτ,

ἡ ὁποία καὶ δὲν εἶχε καλὴν φήμην. Ὁ Ναθαναὴλ εἶπε· *«Ἐκ Ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι;»* (Ἰωάν. α΄ 47). Ἡ ὀνομασία Ναζωραῖος σήμερον συγκινεῖ. Ἀλλὰ τότε ἦτο περιφρονητικὴ καὶ δυσφημιστική.

Ὁ Χριστὸς ἐπίσης, ὁ ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του ὀνομασθεὶς βασιλεύς (Ματθ. β΄ 2), βασιλεὺς δύο φοράς, μίαν ὡς Θεὸς καὶ μίαν ὡς ἄνθρωπος (Ψαλμ. β΄ 6), δὲν ἐγεννήθη εἰς ἀνάκτορον, οὐδὲ κἂν εἰς οἶκον κοινοῦ θνητοῦ ἢ πανδοχεῖον, διότι δι' αὐτόν, τὸν κατασκευαστὴν καὶ κυβερνήτην οὐρανοῦ καὶ γῆς, *«οὐκ ἦν τόπος ἐν τῷ καταλύματι»* (Λουκ. β΄ 7). Ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων *«λαθὼν ἐτέχθη ὑπὸ τὸ σπήλαιον»*. Χωρὶς δηλαδὴ κανεὶς ν' ἀντιληφθῇ, ἀφανέστατα καὶ ἀσημότατα, ἐγεννήθη εἰς ἓν σπήλαιον, εἰς ἕνα σταῦλον ζῴων. Καὶ ἀνεκλίθη εἰς μίαν φάτνην, «παχνὶ» τῶν ζῴων!

Καὶ ὅταν ὁ Χριστὸς ἐξῆλθεν εἰς τὴν δημοσίαν ζωήν, δὲν εἶχε τόπον ν' ἀκουμπήσῃ τὴν ἁγίαν κεφαλήν του. Πόσον συγκινητικοὶ εἶνε οἱ λόγοι τοῦ ἀκτήμονος Ἀρχηγοῦ μας πρὸς τὸν γραμματέα ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐζήτησε ν' ἀκολουθήσῃ τὸν Διδάσκαλον, χωρὶς ν' ἀναλογισθῇ καλῶς, πόσον δύσκολος ἦτο ἡ ζωὴ πλησίον του! *«Αἱ ἀλώπεκες»*, εἶπεν ὁ Χριστός, *«φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ»* (Ματθ. η΄ 20). Πολλὰς φορὰς ὁ Κύριος ἐκοιμᾶτο εἰς τὸ ὕπαιθρον. Καὶ πολλὰς φοράς, ὅταν διέμενεν εἰς οἶκον, ὁ μεγάλος Οἰκοδεσπότης ἐταπεινώνετο μὲ τὸ νὰ πληρώνῃ ἐνοίκιον.

Πολλὰς ἐπίσης φορὰς ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχε τόπον νὰ σταθῇ ἢ νὰ καθήσῃ διὰ νὰ κηρύξῃ, ὅπως ἔχομεν ἡμεῖς αἰθούσας, βήματα καὶ ἄμβωνας, ἀλλ' ὁ μοναδικὸς Ῥαββί, ὁ μοναδικὸς Διδάσκαλος, ἐκήρυττεν εἰς τὸ ὕπαιθρον ὀρθὸς ἢ καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἢ ἐπὶ λίθου ἢ ἐπὶ πλοίου.

Κατὰ τὴν κίνησιν

Ὁ Χριστὸς ἐταπεινώνετο κατὰ τὴν κίνησιν. Ὁ ἐποχούμενος τῶν Χερουβὶμ καὶ ὁ περιπατῶν ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων κατὰ τὴν ἐπίγειον ζωήν του δὲν εἶχεν ὀχήματα διὰ νὰ κινῆται καὶ νὰ μεταβαίνῃ εἰς τοὺς διαφόρους τόπους διὰ νὰ κηρύττῃ τὸ εὐαγγέλιον τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Οἱ ἄρχοντες τοῦ κόσμου τούτου ἐκινοῦντο μὲ πολυτελεῖς ἁμάξας. Καὶ οἱ ἁπλοϊκοὶ ἄνθρωποι πολλάκις ἐκινοῦντο μὲ ζῷα. Ὁ δὲ Ἄρχων τῶν ἀρχόντων οὔτε ἅμαξαν εἶχεν, οὔτε ἁπλῶς ζῷον διὰ νὰ κινῆται. Ὁ Ἄρχων τῶν ἀρχόντων ἐκινεῖτο ὁδοιπορῶν, διήνυε μεγάλας καὶ κοπιώδεις ἀποστάσεις ὡς ταπεινὸς πεζοπόρος. Ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης σημειώνει· «*Ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ*» (Ἰωάν. δ΄ 6). Ταπείνωσις ἡ πεζοπορία τοῦ Χριστοῦ, ταπείνωσις ἡ κόπωσις, ταπείνωσις ὁ ἱδρώς, ταπείνωσις ὁ κονιορτὸς τῶν ποδῶν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας.

Καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς θριαμβευτικῆς εἰσόδου του εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ὁ Βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ μὲ τὴν ἀσάλευτον καὶ αἰωνίαν βασιλείαν δὲν ἐχρησι-

μοποίησε πολυτελῆ ἅμαξαν συρομένην ἀπὸ θυμοειδεῖς ἵππους ἢ ἐλάφους ἢ ἐλέφαντας ἢ τίγρεις ἢ λέοντας ἢ αἰχμαλώτους βασιλεῖς, ὅπως ἐχρησιμοποίουν νικηταὶ καὶ θριαμβευταὶ βασιλεῖς αὐτοῦ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἐχρησιμοποίησε ταπεινὸν ὀνάριον! Παράδοξον, ἀδιανόητον καὶ ἀνεπινόητον τοῦτο, ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλέων δηλαδὴ νὰ τελῇ τὸν θρίαμβόν του καθήμενος εἰς ταπεινὸν ὀνάριον. Καὶ παραδοξότερον νὰ προφητεύεται τοιοῦτον πρᾶγμα διὰ τὸν Βασιλέα Μεσσίαν·

> *«Χαῖρε σφόδρα, θύγατερ Σιών· κήρυσσε, θύγατερ Ἱερουσαλήμ· ἰδοὺ ὁ Βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι, δίκαιος καὶ σῴζων αὐτούς, πραΰς καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὑποζύγιον καὶ πῶλον νέον»* (Ζαχ. θ' 9).

Ἀποροῦμεν πῶς οἱ Ἑβραῖοι δὲν ἐξωβέλισαν ἐκ τῆς Γραφῆς τοιαύτην προφητείαν ὡς ταπεινωτικήν, προσβλητικὴν καὶ ἐξευτελιστικὴν διὰ τὸν Βασιλέα Μεσσίαν. Ἀλλ' ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος ἐνέπνευσε τοιαύτην προφητείαν, καθὼς καὶ ἄλλας ταπεινωτικὰς διὰ τὸν Βασιλέα Μεσσίαν προφητείας, δὲν ἄφησε τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἐνεργήσουν τοιοῦτον ἐξοβελισμόν. Θαῦμα τῆς πανσοφίας τοῦ Θεοῦ τοιαῦται προφητεῖαι, καὶ θαῦμα τῆς παντοδυναμίας τοῦ Θεοῦ ἡ ὑπὸ τῶν Ἑβραίων διατήρησις τοιούτων προφητειῶν.

Κατὰ τὴν ἐνδυμασίαν

Ὁ Χριστὸς ἐταπεινώθη ὡς πρὸς τὴν ἐνδυμασίαν. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔθεσεν εἰς τὴν θάλασσαν *«νέφος ἀμφίασιν, ὁμίχλῃ δὲ αὐτὴν ἐσπαργάνωσεν»* (Ἰὼβ λη' 9), ὅταν ἐγεννήθη ὡς ἄνθρωπος ἐσπαργανώ-

θη μὲ ράκη! Ὁ *«ἀναβαλλόμενος φῶς ὡς ἱμάτιον»* (Ψαλμ. ργ΄ 2) ἐνεδύετο ἁπλοϊκὰ καὶ ταπεινὰ ἐνδύματα, ὅπως οἱ πτωχοὶ καὶ ταπεινοὶ τῆς γῆς. Ἐπαινῶν δὲ τὸν πρόδρομόν του καὶ βαπτιστὴν Ἰωάννην, ὁ ὁποῖος ἐνεδύετο *«τρίχας καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ»* (Μάρκ. α΄ 6), ἔλεγε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· *«Τί ἐξεληλύθατε (εἰς τὴν ἔρημον) ἰδεῖν; Ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; Ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν»* (Λουκ. ζ΄ 25). Ὦ μητέρες τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος, αἱ ὁποῖαι ἐνδύετε τὰ τέκνα σας μὲ τὰ μαλακώτερα καὶ ἀκριβώτερα ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα διαφημίζουν οἱ ἐκμεταλλευταὶ τῆς παιδολατρίας σας! Ὦ γυναῖκες καὶ ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι ἐνδύεσθε μὲ τὴν τελευταίαν λέξιν τῆς μόδας καὶ ἐπιδεικνύεσθε ὡς παγώνια! Ὦ καὶ σεῖς ἀντιπρόσωποι τοῦ Ναζωραίου, ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς, οἱ ὁποῖοι ἀρέσκεσθε εἰς τὰς βαρυτίμους καὶ λαμπρὰς ἐνδυμασίας! Ἀναλογίζεσθέ ποτε, πόσην σχέσιν ἔχουν αἱ πολυτελεῖς στολαὶ μὲ τὴν ταπεινὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὰ ράκη τοῦ Χριστοῦ; Ἀναλογίζεσθε ἐπίσης, ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ ἐμφάνισις εἶνε ἐνδεικτικὴ τοῦ ἐσωτερικοῦ φρονήματος; *«Τοῦτο φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ἀδελφοί, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ»* (Φιλιπ. β΄ 5). Ταπεινὸς ὁ Χριστός, ταπεινοὶ καὶ οἱ χριστιανοί. Οἱ κενόδοξοι καὶ ματαιόδοξοι δὲν εἶνε χριστιανοί, δὲν λατρεύουν τὸν Χριστόν, ἀλλὰ τὴν μόδαν.

Κατὰ τὴν τροφὴν

Ὁ Χριστὸς ἐταπεινώθη ὡς πρὸς τ ὴ ν τ ρ ο φ ή ν. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὡς Θεὸς εἶνε τὸ αἰώνιον

καὶ ἀνενδεὲς πνεῦμα, εἶχεν ἀνάγκην ὑλικῶν πραγμάτων. Ὁ τρέφων τὰ σύμπαντα εἶχεν ἀνάγκην νὰ τρέφεται καὶ αὐτός! Ἐπεινοῦσεν, ἐδιψοῦσε καὶ ἔτρωγε καὶ ἔπινε. Τὸ νὰ τρώγῃ καὶ νὰ πίνῃ τις εἶνε κατώτεραι, ταπειναὶ λειτουργίαι, τὰς ὁποίας ἔχουν καὶ τὰ ζῷα. Ζῳώδεις λειτουργίαι. Ὁ Μέγας Ἀντώνιος ᾐσθάνετο ὡς ταπεινωτικὸν πρᾶγμα καὶ ὡς ἐντροπὴν τὸ νὰ τρώγῃ. Καὶ ἂν τὸ νὰ τρώγῃ τις ἦτο ταπείνωσις διὰ τὸν ἄνθρωπον Ἀντώνιον, πόσον μᾶλλον ἦτο ταπείνωσις διὰ τὸν Θεάνθρωπον Χριστόν! Μεγαλυτέρα δὲ ταπείνωσις διὰ τὸν Θεάνθρωπον Χριστὸν ἦτο ὅτι ἐτρέφετο ἐξ ἐλεημοσυνῶν, καθὼς καὶ ἡ ἁγία ὁμὰς τῶν μαθητῶν του. Ὁ ἐλεῶν τὰ σύμπαντα εἶχε τὴν ἀνάγκην νὰ ἐλεῆται καὶ αὐτός! Ἔτι δὲ μεγαλυτέρα ταπείνωσις, ὅτι ὁ Θεάνθρωπος ἐζήτει καὶ ἄνθρωποι ἠρνοῦντο νὰ προσφέρουν εἰς αὐτόν. Κουρασμένος καὶ διψασμένος ὁ Χριστὸς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, ἐζήτησε παρὰ τῆς Σαμαρείτιδος ὀλίγον ὕδωρ, διὰ νὰ πίῃ καὶ σβήσῃ τὴν δίψαν του, καὶ ἐκείνη δὲν ἔδωσε! Καὶ ὅταν ἀντελήφθη ποῖος ἦτο ὁ Ἰησοῦς, πάλιν δὲν ἔδωσε, διότι ἐλησμόνησε!

Κατὰ τὸ σῶμα καὶ τὰς λειτουργίας του

Ὁ Χριστὸς ἐταπεινώθη, διότι εἶχε καὶ τὰ ταπεινότερα σωματικὰ μέλη καὶ τὰς ταπεινοτέρας σωματικὰς ἀνάγκας καὶ λειτουργίας. Ὅπως ὡς ἄνθρωπος εἶχε καὶ τὰ σωματικὰ ἐκεῖνα μέλη, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζονται ὡς *«ἀσχήμονα»* (Α΄ Κορ. ιβ΄ 23), διότι προκαλοῦν αἰδημοσύνην,

ἐντροπήν, οὕτως εἶχε καὶ τὰς σωματικὰς ἐκείνας ἀνάγκας καὶ λειτουργίας, αἱ ὁποῖαι ἐπίσης προκαλοῦν αἰδημοσύνην, ἐντροπήν. Ὅπως τὰ ἡμέτερα σώματα ἀποβάλλουν τροφὰς καὶ ποτὰ καὶ ἔχουν ἐκκρίσεις, οὕτω συνέβαινε καὶ μὲ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Διότι ὁ Χριστὸς ἔγινεν ὅμοιος κατὰ πάντα πρὸς ἡμᾶς ἐκτὸς ἁμαρτίας. Ὁ Χριστὸς εἶχεν ὅλα τὰ ἀδιάβλητα πάθη, ὅπως ἡμεῖς. Καὶ ναὶ μὲν τὰ ἐν λόγῳ πάθη ὀνομάζονται ἀδιάβλητα, διότι δὲν εἶνε ἁμαρτωλά, εἶνε ὅμως ταπεινωτικὰ διὰ τὸν ἄνθρωπον. Καὶ ἂν εἶνε ταπεινωτικὰ διὰ τὸν ἄνθρωπον, πόσον μᾶλλον εἶνε ταπεινωτικὰ διὰ τὸν Θεάνθρωπον! Δὲν χωρεῖ ὁ νοῦς μας τὴν συγκατάβασιν καὶ τὴν ταπείνωσιν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ πρὸς διόρθωσιν τῆς ὑπερηφανείας μας.

Διὰ νηστείας

Ὁ Χριστὸς ἐταπεινώθη, ὡς εἴπομεν, διὰ τροφῆς, ἀλλ' ἐταπεινώθη καὶ διὰ ν η σ τ ε ί α ς. Ὁ ἄνθρωπος θέλει νὰ τρώγῃ καὶ νὰ πίνῃ. Καὶ ὅταν ἡ ἀνάγκη αὕτη καὶ ἡ ἐπιθυμία του δὲν ἱκανοποιῆται, ὑφίσταται ταπείνωσιν. Ψυχολογικώτατα καὶ εὐστοχώτατα ἡ Βίβλος τὴν νηστείαν χαρακτηρίζει ὡς ταπείνωσιν καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς νηστείας ἐκφράζει καὶ διὰ τοῦ ῥήματος «*ταπεινῶ*». Τὸ ῥῆμα τοῦτο δηλαδὴ σημαίνει καὶ «*νηστεύω*». «*Ἐνεδυόμην σάκκον*», λέγει ὁ προφητάναξ, «*καὶ ἐταπείνουν ἐν νηστείᾳ τὴν ψυχήν μου*» (Ψαλμ. λδ' 13). Ταπεινώνεται ὁ ἄνθρωπος δι' ἄλλων πραγμάτων, ταπεινώνεται καὶ διὰ νηστείας. Ὁ Θεὸς διατάσσει·

«Τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ ἑβδόμου τούτου ἡμέρα ἐξιλασμοῦ, κλητὴ ἁγία ἔσται ὑμῖν, καὶ ταπεινώσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν... Πᾶσα ψυχή, ἥτις μὴ ταπεινωθήσεται ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς» (Λευϊτ. κγ΄ 27, 29).

Τὸ *«ταπεινώσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν»*, ἰσοδύναμον πρὸς τὸ *«ταπεινωθήσεσθε»*, σημαίνει «θὰ νηστεύσετε, θὰ ταπεινωθῆτε διὰ νηστείας». Καὶ τὸ *«πᾶσα ψυχή, ἥτις μὴ ταπεινωθήσεται»* σημαίνει «πᾶς ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος δὲν θὰ νηστεύσῃ, δὲν θὰ ταπεινωθῇ διὰ νηστείας». Ἡ νηστεία εἶνε διὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἐπειδὴ ἔχουν πάθη καὶ ἁμαρτίας, καὶ διὰ ταῦτα ἔχουν ἀνάγκην ταπεινώσεως, καταστολῆς τῶν παθῶν καὶ ἐξιλασμοῦ τῶν ἁμαρτιῶν. Εἰς τὴν ταπείνωσιν τῆς νηστείας ὑπεβλήθη καὶ ὁ Χριστός. Ὡς ἐὰν εἶχε καὶ ἐκεῖνος πάθη καὶ ἁμαρτίας, ἐνήστευσε, καὶ μάλιστα αὐστηρότατα. Ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ νύκτας δὲν ἔφαγε τίποτε. Ὁ Ἀναμάρτητος καὶ ὁ Ἅγιος ὑπεβλήθη εἰς νηστείαν διὰ τὰ ἰδικά μας πάθη καὶ τὰς ἰδικάς μας ἁμαρτίας. Ὁ δεύτερος Ἀδάμ, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Υἱὸς τῆς Παρθένου, ὁ μήτε προσωπικὰ μήτε προπατορικὸν ἁμάρτημα ἔχων, ἐταπεινώθη διὰ τὴν ἰδικήν μας ὑπερηφάνειαν, καὶ πρῶτον διὰ νὰ διορθώσῃ τὸ πταῖσμα τοῦ Ἀδάμ, ὁ ὁποῖος ἐν τῷ Παραδείσῳ παρέβη τὴν θείαν ἐντολήν, ἐντολὴν νηστείας, καὶ ἐξέπεσε καὶ κατέπεσεν εἰς τὴν ἄβυσσον τῆς δυστυχίας, συμπαρασύρων ὅλον τὸ ἀδαμιαῖον γένος, *«ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον»* (Ῥωμ. ε΄ 12).

Ποῦ εἶνε οἱ παραβάται καὶ οἱ μυκτηρισταὶ τῆς

νηστείας; Ἂν ὁ Θεὸς ἐταπεινώθη διὰ νηστείας, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε καμμίαν ἀνάγκην νὰ νηστεύσῃ καὶ ταπεινωθῇ, πῶς αὐτοί, οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ πανθαμάρτητοι, κρίνουν τὴν νηστείαν ἀναξίαν λόγου, καὶ καταλύουν καὶ μυκτηρίζουν αὐτὴν καὶ τοὺς νηστεύοντας, ἄρα δὲ καὶ τὸν Χριστόν;

Ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ Πατρὸς

Ὁ Χριστὸς ἐταπεινώθη ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ Πατρός. Κατὰ τὴν ἀνωτέραν φύσιν του ὁ Χριστὸς κατ' οὐδεμίαν ἔννοιαν εἶνε κατώτερος τοῦ Θεοῦ Πατρός. Ἀλλ' ὡς Υἱὸς ἐν ἀπολύτῳ ἐννοίᾳ, μονογενὴς καὶ φυσικὸς Υἱός, εἶνε Θεὸς καὶ Κύριος ὅπως ὁ Πατήρ του. Δὲν εἶνε Θεὸς δευτέρας τάξεως, ὑποτασσόμενος εἰς τὸν Θεὸν Πατέρα κατὰ τὴν ἐσφαλμένην θεωρίαν τῆς ὑποταγῆς (subordinatio), ἀλλ' εἶνε *«ἴσα Θεῷ»* (Φιλιπ. β΄ 6), ἴσος πρὸς τὸν Θεὸν Πατέρα. Καὶ πάντα, ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ, ἔχει καὶ ὁ Υἱός, καὶ τἀνάπαλιν, πάντα δηλαδή, ὅσα ἔχει ὁ Υἱός, ἔχει καὶ ὁ Πατήρ (Ἰωάν. ιζ΄ 10). Ἂν συνεπῶς εἶχε μειονεκτήματα καὶ ἀτελείας ὁ Υἱός, θὰ εἶχε καὶ ὁ Πατήρ, ὅπερ ἄτοπον. Ἀλλ' ἀφοῦ ὁ Υἱὸς κατ' οὐδεμίαν ἔννοιαν εἶνε κατώτερος τοῦ Θεοῦ Πατρός, δὲν ἔχει ἀνάγκας, δὲν εἶνε ἐξηρτημένος καὶ δὲν ὀφείλει ὑπακοήν.

Ἐν τούτοις ὁ Υἱός, ἐπειδὴ *«ἐκένωσεν ἑαυτὸν»* μὲ τὸ νὰ γίνῃ ἄνθρωπος (Φιλιπ. β΄ 7), ὡς ἄνθρωπος εἶνε κατώτερος τοῦ Θεοῦ Πατρὸς καὶ ἐξηρτημένος

ἀπ' αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο κατὰ τὸ Ἰωάν. ιδ' 28 ὁ Ἰησοῦς λέγει· *«Ὁ Πατήρ μου μείζων μού ἐστιν»*. Ὁ ἴσος πρὸς τὸν Θεὸν Πατέρα κατὰ τὴν θεότητα εἶνε μικρότερος αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην δηλαδὴ φύσιν, τὴν ὁποίαν προσέλαβε πρὸς χάριν μας. Ἐπίσης ἐξ αἰτίας τῆς ἐνανθρωπήσεώς του κατὰ τὸ Ἑβρ. β' 13 ὁ Χριστὸς λέγει· *«Ἐγὼ ἔσομαι πεποιθὼς ἐπ' αὐτῷ»*. Καὶ πάλιν· *«Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἅ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός»*. Εἶνε λόγοι ταπεινώσεως νὰ λέγῃ ὁ Χριστός, ὅτι στηρίζει τὴν πεποίθησίν του εἰς αὐτόν, τουτέστι τὸν Θεόν, καὶ ὅτι *«τὰ παιδία»*, τουτέστι τοὺς πιστούς, ἔδωσεν εἰς αὐτὸν ὁ Θεός. Διὰ τὴν αἰτίαν, ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς προέρχεται ἐκ τοῦ Ἀδάμ, εἶνε δηλαδὴ καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος, καὶ δὲν ἐντρέπεται, ἀλλὰ καταδέχεται νὰ ὁμιλῇ ἐκ τῆς κατωτέρας θέσεως, τῆς θέσεως τῆς ἀνθρωπίνης φύσεώς του, δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν χρησιμοποιεῖ ταπεινοὺς λόγους διὰ τὸν ἑαυτόν του (Ἑβρ. β' 11 ἑξ.). Ἂν ὁ Χριστὸς δὲν ἐγίνετο ἄνθρωπος καὶ δὲν ὡμίλει ὡς ἄνθρωπος, δὲν θὰ ἔλεγεν, ὅτι στηρίζει τὴν πεποίθησίν του εἰς τὸν Θεόν, καὶ ὅτι τοὺς πιστοὺς ἔδωσεν εἰς αὐτὸν ὁ Θεός. Διότι κατὰ τὴν ἀνωτέραν φύσιν του ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ ἴδιος Θεὸς καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ στηρίζεται εἰς ἄλλον, αὐτὸς δὲ εἰς ἑαυτὸν δίδει τοὺς πιστούς.

Ταπείνωσις ἐπίσης τοῦ Χριστοῦ ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ Πατρὸς εἶνε ὅτι προσεύχεται εἰς αὐτὸν καὶ παρακαλεῖ αὐτόν. Συγκινητικὰ καὶ συγκλονιστικὰ τὰ λόγια τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς διὰ τὸν προσευχόμενον καὶ ἀγωνιῶντα Ἰησοῦν, τὸν Υἱὸν

τοῦ Θεοῦ· *«Ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σῴζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας...»* (ε΄ 7). Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὡς Θεὸς καὶ Κύριος δέχεται προσευχάς, ὅπως ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ τὴν προσευχὴν τοῦ πτωχοῦ ἐν Ψαλμῷ ρα΄(*) καὶ ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ τὴν προσευχὴν τοῦ Στεφάνου ἐν Πράξ. ζ΄ 59, ταπεινώνεται ὡς ἄνθρωπος καὶ ἀπευθύνει προσευχάς, καὶ δὴ ἐν ἀγωνίᾳ, μετὰ ἰσχυρᾶς κραυγῆς καὶ δακρύων. Πολλάκις δὲ καὶ διανυκτερεύει ἐν τῇ προσευχῇ πρὸς τὸν Θεόν (Λουκ. στ΄ 12).

Ἐκεῖνος δὲ πάλιν, ὁ ὁποῖος εἶνε ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ (Ἰωάν. ια΄ 25) καὶ *«οὓς θέλει ζωοποιεῖ»* (Ἰωάν. ε΄ 21), ἐζωοποίησε δὲ καὶ ἀνέστησε καὶ τὸν ἑαυτόν του (Ἰωάν. β΄ 19, ι΄ 18), ταπεινώνεται καὶ ἀποδίδει τὴν ἀνάστασίν του εἰς τὸν Θεόν (Ψαλμ. ιε΄ 10 - 11).

Ἐκεῖνος ἐπίσης, ὁ ὁποῖος ὡς Κύριος δίδει ἐντολάς (Ἰωάν. ιγ΄ 14, ιδ΄ 15, 21, Πράξ. ιγ΄ 47, Β΄ Πέτρ. γ΄ 2), ὡς ἄνθρωπος ταπεινώνεται καὶ δέχεται ἐντολάς. Διὰ τοῦτο λέγει· *«Ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ Πατρός μου»*, *«Ὁ πέμψας με Πατὴρ αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκε τί εἴπω καὶ τί λαλήσω»*

(*) Ὁ Ψαλμὸς οὗτος, συμφώνως πρὸς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἑβρ. α΄ 8 ἐν συνδυασμῷ πρὸς τοὺς στίχ. 10-12, ὅπου παρατίθεται μέρος τοῦ Ψαλμοῦ, ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Υἱόν.

('Ιωάν. ι΄ 18, ιβ΄ 49). 'Ο Λόγος λαμβάνει ἐντολὴν περὶ τοῦ τί θὰ εἴπῃ καὶ τί θὰ λαλήσῃ!

'Ο Χριστὸς ἐπίσης ἐταπεινώθη δι' ὑπακοῆς. 'Η ὑπακοὴ ἁρμόζει εἰς τὰ κτίσματα. 'Ο Μωυσῆς ἔπρεπε νὰ κάνῃ ὑπακοήν, διότι ἦτο κτίσμα, *«θεράπων»*, δοῦλος. 'Αλλ' ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε κτίσμα ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ, εἶνε Υἱὸς καὶ Θεός, *«ὁ τὰ πάντα κατασκευάσας Θεός»* ('Εβρ. γ΄ 3 - 6). Διὰ πάντα ἐπίγειον υἱὸν εἶνε αὐτονόητον, ὅτι ὀφείλει ὑπακοὴν εἰς τὸν πατέρα. 'Αλλὰ διὰ τὸν οὐράνιον Υἱὸν εἶνε αὐτονόητον τὸ ἐντελῶς ἀντίθετον, ὅτι δὲν ὀφείλει ὑπακοὴν εἰς τὸν Θεὸν Πατέρα. Παρὰ ταῦτα ὁ Υἱὸς *«ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος»* (Φιλιπ. β΄ 8). *«Καίπερ ὢν Υἱός, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν»* ('Εβρ. ε΄ 8). 'Ο Κύριος ἔγινεν ὑπήκοος! 'Ο Υἱὸς ἔγινεν ὑπηρέτης! 'Εκεῖνος, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα καὶ τὰ σύμπαντα ὑπακούουν (Ματθ. η΄ 27, 'Εβρ. α΄ 3), καὶ οὔτε νὰ πάθῃ οὔτε νὰ ὑπακούῃ ὤφειλεν, *«ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν»*, ἔμαθε νὰ ὑπακούῃ, ὄχι δὲ μόνον κατὰ διάθεσιν καὶ διὰ λόγων, ἀλλὰ καὶ διὰ πείρας, ὑφιστάμενος παθήματα, ταλαιπωρίας δηλαδὴ καὶ θλίψεις! 'Ο Χριστὸς ἔκανεν ὑπακοήν, καὶ μάλιστα δύσκολον καὶ ὀδυνηρὰν ὑπακοήν.

'Απέναντι τοῦ ἐπιγείου πατρὸς

'Ο Χριστὸς ἐταπεινώθη ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ Πατρός, ἐταπεινώθη καὶ ἀ π έ ν α ν τ ι τ ο ῦ ἐ π ι γ ε ί ο υ

πατρός, τοῦ κατὰ νόμον καὶ θετοῦ πατρός του Ἰωσήφ, καθὼς καὶ τῆς μητρός του, τῆς

Μαρίας. «*Καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς*», γράφει ὁ εὐαγγελιστής (Λουκ. β΄ 51). Ὁ Κύριος καὶ

Θεός, εἰς τὸν ὁποῖον ὑποτάσσονται ἄγγελοι καὶ ἀρχάγγελοι, τὸν ὁποῖον τρέμουν τὰ Χερουβὶμ καὶ τὰ Σεραφείμ, ὑπετάχθη εἰς δύο ταπεινοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐξετέλει τὰς ἐντολάς των. Καὶ τοῦτο τὸ ταπεινωτικὸν καὶ παράδοξον διὰ τὸν Κύριον, ἡ ἀπόκτησις δηλαδὴ γονέων καὶ ἡ ὑποταγὴ καὶ ὑπακοή του εἰς αὐτούς, προεφητεύθη ὑπὸ τῆς Γραφῆς, ὅπερ παραδοξότερον. Ἐν Παροιμ. δ΄ 3 - 7 ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς λέγει προφητικῶς·

«Υἱὸς γὰρ ἐγενόμην κἀγὼ πατρὶ ὑπήκοος καὶ ἀγαπώμενος ἐν προσώπῳ μητρός, οἳ ἐδίδασκόν με καὶ ἔλεγον· ἐρειδέτω ὁ ἡμέτερος λόγος εἰς σὴν καρδίαν· φύλασσε ἐντολάς, μὴ ἐπιλάθῃ μηδὲ παρίδῃς ῥῆσιν ἐμοῦ στόματος, μηδὲ ἐγκαταλίπῃς αὐτήν, καὶ ἀνθέξεταί σου· ἐράσθητι αὐτῆς, καὶ τηρήσει σε».

Ὁ Ἰωσὴφ καὶ ἡ Μαρία ἐδίδασκον ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ Διδάσκαλος ἐν ἀπολύτῳ καὶ μοναδικῇ ἐννοίᾳ! (Ματθ. κγ΄ 8). Ἔδιδον ἐντολὰς εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔδωσε τὰς δέκα ἐντολάς! Καὶ συνεβούλευον ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἶνε *«θαυμαστὸς σύμβουλος»* (Ἡσ. θ΄ 6), βουλεύεται καὶ ἀποφασίζει μετὰ τοῦ Θεοῦ Πατρός!

Ἀπέναντι τῶν ἀγγέλων

Ὁ Χριστὸς ἐταπεινώθη ἀπέναντι τῶν ἀγγέλων. Εἰς τὸ α΄ κεφάλαιον τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς γίνεται σύγκρισις τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς ἀγγέλους καὶ ὁ Χριστὸς εὑρίσκεται ἀσυγ-

κρίτως ἀνώτερος τῶν ἀγγελικῶν ὄντων, διότι ῥητῶς περὶ τοῦ Υἱοῦ λέγεται, ὅτι εἶνε ὁ Θεὸς μὲ τὸν αἰώνιον θρόνον, τουτέστιν αἰώνιος βασιλεύς, καὶ ὁ Κύριος, ἑβραϊστὶ Γιαχβέ, ὅστις ἐδημιούργησε τὴν γῆν καὶ τοὺς οὐρανούς, ἐν ἀντιθέσει δὲ πρὸς τὰ δημιουργήματά του εἶνε ἀναλλοίωτος, καὶ τὰ ἔτη του εἶνε ἀνεξάντλητα, τουτέστιν εἶνε αἰώνιος (στίχ. 8 - 12). Κατὰ τὸ αὐτὸ ἐπίσης κεφάλαιον τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς ὁ Υἱὸς εἶνε ἀντικείμενον προσκυνήσεως τῶν ἀγγελικῶν ὄντων· «*Καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ*» (στίχ. 6). Σημειωτέον δέ, ὅτι ὁ λόγος οὗτος, τὸν ὁποῖον ὁ Ἀπόστολος ἐφαρμόζει εἰς τὸν Υἱόν, ἐν Δευτ. λβ΄ 43 κατὰ τοὺς Ο΄ λέγεται περὶ τοῦ Γιαχβέ. Ὁ Υἱὸς εἶνε ὁ Γιαχβέ, ὅλη ἡ θεότης. Εἰς τὸ τέλος τοῦ εἰρημένου κεφαλαίου ὁ Ἀπόστολος ἐρωτᾷ περὶ τῶν ἀγγέλων· «*Οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν;*» (στίχ. 14). Ἡ ἐρώτησις εἶνε ῥητορικὴ καὶ ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἰσχυρὰν κατάφασιν· Ἀσφαλῶς ὅλοι οἱ ἄγγελοι, μηδενὸς ἐξαιρουμένου, εἶνε ὑπηρετικὰ πνεύματα, τὰ ὁποῖα ἀποστέλλονται νὰ ὑπηρετοῦν ὅσους πρόκειται νὰ κληρονομήσουν σωτηρίαν. Ὑπηρέται λοιπὸν οἱ ἄγγελοι, Κύριος καὶ Θεὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστός, προσκυνούμενος καὶ λατρευόμενος ὑπὸ τῶν ἀγγέλων.

Ἀλλ᾽ ὁ Κύριος καὶ Θεός, τὸν ὁποῖον οἱ ἄγγελοι προσκυνοῦν καὶ λατρεύουν, τόσον ἐταπεινώθη, ὥστε ἔγινε κατώτερος τῶν ἀγγέλων, κατώτερος τῶν ὑπηρετῶν του! Καὶ τοῦτο τὸ παράδοξον προεῖπεν ἡ Γραφή· «*Ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ᾽ ἀγγέλους*»

(Ψαλμ. η΄ 6). Ὁ Θεὸς ἔκανε τὸν ἰσότιμόν του, τὸν Χριστόν, κατώτερον τῶν ἀγγέλων. Πῶς; *«Διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου»*, λέγει ὁ Ἀπόστολος (Ἑβρ. β΄ 9). Ἀλλὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου εἶνε ὁ σπουδαιότερος λόγος τῆς μειώσεως τοῦ Ἰησοῦ ἔναντι τῶν ἀγγέλων. Ὁ Ἰησοῦς ἔναντι τῶν ἀγγέλων ἐμειώθη καὶ πρὸ τοῦ Πάθους λόγῳ τῶν ταλαιπωριῶν, τὰς ὁποίας ὑφίστατο ὡς ἄνθρωπος. Οἱ ἄγγελοι οὔτε θάνατον οὔτε ταλαιπωρίας ὑφίστανται, ἐνῷ ὁ Ἰησοῦς ὑπέστη καὶ τὰ δύο, καὶ οὕτως ἐμειώθη ὡς πρὸς τοὺς ἀγγέλους. Κατὰ τὴν ὑπερτάτην ἀγωνίαν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν Γεθσημανῆ *«ὤφθη αὐτῷ ἄγγελος ἀπ᾽ οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν»* (Λουκ. κβ΄ 43). Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ Ἡσ. θ΄ 6 εἶνε *«Θεὸς ἰσχυρός, ἐξουσιαστής, ἄρχων εἰρήνης* (=δυνάμεως)», εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐνισχυθῇ ὑπὸ ἀγγέλου! Ὅπως ὁ Χριστὸς εἶπεν, *«ὁ Πατήρ μου μείζων μού ἐστιν»* (Ἰωάν. ιδ΄ 28), οὕτως ἠδύνατο νὰ εἴπῃ καὶ αὐτό, «Οἱ ἄγγελοί μου μείζονές μού εἰσιν». Καὶ ὅπως ὁ πρῶτος λόγος σημαίνει, «Ἐγὼ εὑρίσκομαι εἰς μειονεκτικὴν κατάστασιν ἔναντι τοῦ Πατρός μου, διότι ἐκεῖνος εὑρίσκεται εἰς τὰ μεγαλεῖα, ἐνῷ ἐγὼ ἐκένωσα τὸν ἑαυτόν μου καὶ ὑφίσταμαι ταπεινώσεις, ταλαιπωρίας καὶ βάσανα», οὕτως ὁ δεύτερος λόγος θὰ ἐσήμαινεν, «Ἐγὼ εὑρίσκομαι εἰς μειονεκτικὴν κατάστασιν καὶ ὡς πρὸς τοὺς ἀγγέλους μου, διότι ἐκεῖνοι εὑρίσκονται εἰς κατάστασιν μακαριότητος, ἐνῷ ἐγὼ ὑποφέρω».

Ἀπέναντι τοῦ Διαβόλου

Ὁ Χριστὸς ἐταπεινώθη ἀπέναντι τῶν ἀγγέλων, ἐταπεινώθη καὶ ἀπέναντι τοῦ Διαβόλου. Ναί,

καὶ ἀπέναντι τοῦ Διαβόλου! Ἀλλὰ πῶς ὁ Χριστὸς ἐταπεινώθη ἀπέναντι τοῦ Διαβόλου; Ἡμεῖς ταπεινωνόμεθα ἀπέναντι τοῦ Σατανᾶ, διότι ἐνδίδομεν εἰς τὰς προκλήσεις του, ὑπακούομεν εἰς τὰς εἰσηγήσεις του καὶ ἁμαρτάνομεν. Ταπεινωνόμεθα δηλαδὴ διὰ τῆς ἁμαρτίας. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς ἐταπεινώθη ἄλλως, ὄχι διὰ τῆς ἁμαρτίας. Ὁ Χριστὸς ἐταπεινώθη διὰ νὰ νικήσῃ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἁμαρτίας, τὸν Διάβολον. Ἀλλὰ πότε ὁ Χριστὸς ἐταπεινώθη ἀπέναντι τοῦ Σατανᾶ; Πρὸ τοῦ Πάθους ἐταπεινώθη κατὰ τὸν καιρὸν τῶν πειρασμῶν, ἐν ἀρχῇ τοῦ δημοσίου ἔργου του. Καὶ πῶς ἐταπεινώθη; Μὲ τὸ ν' ἀφεθῇ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Σατανᾶ καὶ νὰ παραλαμβάνῃ αὐτὸν ὁ Σατανᾶς καὶ νὰ φέρῃ αὐτὸν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ πειράζων καὶ προκαλῶν αὐτόν. Διὰ τὴν τοιαύτην ταπείνωσιν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τοῦ τελείως ἀναξίου καὶ σιχαμεροῦ Διαβόλου ὁ εὐαγγελιστὴς γράφει·

> *«Τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ Διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἵστησιν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ καὶ λέγει αὐτῷ· εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω· γέγραπται γὰρ ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται κ.λπ.». «Πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ Διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν καὶ λέγει αὐτῷ· ταῦτα πάντα σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι»* (Ματθ. δ' 5-6, 8-9).

Ὁ Διάβολος ὕψωσε τὸν Χριστὸν εἰς τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ καὶ εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν, ἀλλ'

αὐταὶ αἱ ὑψώσεις ἦσαν ταπεινώσεις τοῦ Χριστοῦ, μεγάλαι ταπεινώσεις. Φαντασθῆτε ἀχρεῖον καὶ γελοῖον ἄνθρωπον νὰ παραλαμβάνῃ βασιλέα ἔνδοξον, νὰ ἄγῃ καὶ νὰ φέρῃ αὐτὸν ὅπου θέλει, ν' ἀμφισβητῇ τὴν βασιλικὴν ἰδιότητά του, νὰ προκαλῇ αὐτόν, νὰ κάνῃ εἰς αὐτὸν τὸν ἔξυπνον καὶ ν' ἀπαιτῇ παρ' αὐτοῦ προσκύνησιν, ὁ δὲ βασιλεὺς νὰ δέχεται ἑκουσίως τοιαύτην ταπείνωσιν ὑπὸ τοῦ ἀχρείου καὶ γελοίου αὐτοῦ ὑποκειμένου! Πότε βασιλεὺς ἐδέχθη ἑκουσίως τοιαύτην ταπείνωσιν; Καὶ τί εἶνε συγκρινόμενος πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ ὁ ἐνδοξότερος βασιλεὺς τῆς γῆς; Καὶ ὅμως ὁ Χριστός, ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλέων καὶ ὁ Κύριος τῶν κυρίων ('Αποκ. ιθ΄ 16), κατεδέχθη νὰ ταπεινωθῇ ἐνώπιον τοῦ ἀναξίου καὶ σιχαμεροῦ ἐχθροῦ του, διὰ νὰ διορθώσῃ τὸ πταῖσμα τοῦ 'Αδὰμ ἐν τῇ 'Εδέμ, διὰ νὰ σώσῃ τὸν κόσμον ἐκ τῆς συμφορᾶς, ἡ ὁποία ἤρχισε μὲ τὴν ὑπακοὴν τῆς Εὔας εἰς τὴν εἰσήγησιν τοῦ Διαβόλου, διὰ νὰ νικήσῃ καὶ καταισχύνῃ τὸν Διάβολον. Καὶ πράγματι ὁ Διάβολος ὑπέστη συμφορὰν καὶ ἀπέστη ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ἄχρι καιροῦ (Λουκ. δ΄ 13), διὰ νὰ ἐπανέλθῃ πλέον κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ Πάθους καὶ νὰ ὑποστῇ μεγαλυτέραν συμφοράν. Μετὰ τοὺς πειρασμοὺς ὁ Σατανᾶς ἀπέστη ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ κατῃσχυμμένος, ὡς σκύλλος μὲ τὴν οὐρὰν ὑπὸ τὰ σκέλη. Ἡ ταπείνωσις τοῦ Χριστοῦ ἦτο ἐξευτελισμὸς τοῦ Σατανᾶ, τοῦ πλέον ἐξηυτελισμένου ὄντος.

'Απέναντι τοῦ θείου νόμου

Ὁ Χριστὸς ἐταπεινώθη ἀπέναντι τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς ἔκανε τὸν νόμον διὰ τοὺς

ἀνθρώπους. Καὶ ὁ Χριστός, Θεὸς καὶ Κύριος, ἦλθε καὶ ἐτέθη *«ὑπὸ νόμον»* (Γαλ. δ΄ 4). Διὰ τοῦτο τὴν ὀγδόην ἡμέραν ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του ὑπέστη τὴν ταπείνωσιν τῆς περιτομῆς. Τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν ὑπεβλήθη εἰς *«καθαρισμὸν»* (Λουκ. β΄ 22). Ὁ μόνος καθαρὸς καὶ ἀκήρατος Κύριος ἐκαθαρίσθη διὰ λογαριασμόν μας. Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς δημοσίας δράσεώς του ὑπεβλήθη εἰς βάπτισιν, προφορικὴν διάταξιν τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν βαπτιστὴν Ἰωάννην. Σειρὰ ταπεινώσεων κατὰ τὴν βάπτισιν. Ἐγυμνώθη, κατῆλθεν εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Ἰορδάνου, ὑπεκλίθη εἰς τὸν δοῦλόν του Ἰωάννην, ἐχειροθετήθη ὑπ᾽ αὐτοῦ καὶ ὁ μόνος ἀναμάρτητος ἐβαπτίσθη ὑπ᾽ αὐτοῦ, ὡς ἐὰν ἦτο ἁμαρτωλός.

Πόσον θαυμασίως ἀποδίδουν τὰς ταπεινώσεις τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν βάπτισιν αἱ ὑπέροχοι εὐχαὶ καὶ οἱ ὑπέροχοι ὕμνοι τῶν Θεοφανείων!

> *«Σήμερον ὁ ἀκλινὴς τῷ ἰδίῳ οἰκέτῃ ὑποκλίνεται, ἵνα ἡμᾶς ἐκ τῆς δουλείας ἐλευθερώσῃ». «Σήμερον ὁ Ἄκτιστος ὑπὸ τοῦ ἰδίου πλάσματος βουλῇ χειροθετεῖται. Σήμερον ὁ Προφήτης καὶ Πρόδρομος τῷ Δεσπότῃ προσέρχεται, ἀλλὰ τρόμῳ παρίσταται, ὁρῶν Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς συγκατάβασιν». «Σήμερον τῶν ὑδάτων ἁγιάζεται ἡ φύσις· καὶ ῥήγνυται ὁ Ἰορδάνης καὶ τῶν ἰδίων ναμάτων ἐπέχει τὸ ῥεῦμα, Δεσπότην ὁρῶν ῥυπτόμενον* (= καθαριζόμενον ἀπὸ ῥύπου)». *«Ὁ περιβάλλων τὸν οὐρανὸν ἐν νεφέλαις ῥεῖθρα περιβάλλεται σήμερον τὰ Ἰορδάνεια· καὶ τὴν ἐμὴν καθαίρεται κάθαρσιν ὁ τοῦ κόσμου αἴρων τὴν ἁμαρτίαν».*

Ἡ ταπείνωσις ἔχει καθαρτικὴν δύναμιν. Καὶ ὁ

Χριστὸς ἐκαθάρισεν ἡμᾶς ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν δι᾽ ὅλων τῶν ταπεινώσεών του, περισσότερον δὲ διὰ τῶν ταπεινώσεων κατὰ τὴν βάπτισιν, καὶ ἀκόμη περισσότερον, προπάντων καὶ κυρίως, διὰ τῶν

ταπεινώσεων κατὰ τὴν σταύρωσιν. Βάπτισις καὶ σταύρωσις σταθμοὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς λυτρώσεως καὶ ὅμοια γεγονότα. Διὰ τοῦτο κατὰ τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν ἐνθυμούμεθα καὶ τὴν βάπτισιν ἐν Ἰορδάνῃ· «*Ῥάπισμα κατεδέξατο ὁ ἐν Ἰορδάνῃ ἐλευθερώσας τὸν Ἀδάμ*».

Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Βασιλέως, τοῦ Θεοῦ Πατρός. Καὶ ὡς Υἱὸς τοῦ Βασιλέως δὲν ὑπεχρεοῦτο νὰ πληρώνῃ φόρους ὑπὲρ τοῦ οἴκου τοῦ Πατρός του, τουτέστι τοῦ ναοῦ. Ὅταν προσῆλθον οἱ εἰσπράττοντες τὰ δίδραχμα διὰ τὸν ναόν, ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς τὸν Πέτρον· «*Τί σοι δοκεῖ, Σίμων; Οἱ βασιλεῖς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσι τέλη ἢ κῆνσον; Ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων;*». Ὁ Πέτρος ἀπήντησεν· «*Ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων*». Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· «*Ἄραγε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί*» (Ματθ. ιζ΄ 25-26). Ἄλλοτε ἐπίσης ὁ Χριστὸς διὰ τὸν ἑαυτόν του εἶπε λόγον, τὸν ὁποῖον ἄλλος οὔτε θὰ ἔλεγεν ὡς τολμηρότατον, οὔτε μᾶλλον θὰ ἠδύνατο νὰ διανοηθῇ καὶ νὰ ἐπινοήσῃ. «*Λέγω ὑμῖν*», εἶπεν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, «*ὅτι τοῦ ἱεροῦ μεῖζόν ἐστιν ὧδε*» (Ματθ. ιβ΄ 6). Ὁ Ἰησοῦς εἶχε τὴν συνείδησιν, ὅτι ἦτο Υἱὸς τοῦ Βασιλέως καὶ ἀνώτερος τοῦ ναοῦ. Καὶ ἐν τούτοις ἐταπεινώνετο καὶ ἐπλήρωνε τὰ δίδραχμα διὰ τὸν ναόν (Ματθ. ιζ΄ 25,27).

Ἐπίσης ὁ Χριστός, ὅταν ἐθεράπευε λεπρούς, ἀπέστελλε τούτους εἰς τοὺς ἱερεῖς, διὰ νὰ βεβαιώνουν τὴν θεραπείαν των ἐκεῖνοι (Ματθ. η΄ 4, Λουκ. ιζ΄ 14). Ὁ Ἰατρὸς παρέπεμπε διὰ πιστοποιητι-

κὸν ὑγείας εἰς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἐστεροῦντο τῆς δυνάμεως νὰ θαυματουργοῦν καὶ θεραπεύουν. Ὁ Μέγας Ἀρχιερεὺς παρέπεμπεν εἰς ἱερεῖς, διότι αὐτοὶ ἦσαν ἀνεγνωρισμένοι, ἐνῷ ἐκεῖνος δὲν ἀνεγνωρίζετο. Ὁ Ἀμήν, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός, ἔλεγε νὰ ζητοῦν βεβαίωσιν παρ' ἄλλων, ὡς ἐὰν ἐκεῖνος ἦτο ἀναξιόπιστος. Ἦτο καὶ αὐτὸ ταπείνωσις διὰ τὸν Χριστόν.

Πολλὰς φορὰς ὁ Κύριος ἐταπεινώθη ἀπέναντι τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, διότι ἐτήρησεν ὅλας τὰς ἐντολὰς καὶ διατάξεις τοῦ νόμου. Διὰ τοῦτο κατὰ τὴν περίφημον ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλίαν ἔλεγε πρὸς τοὺς ἀκροατάς του· *«Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι»* (Ματθ. ε´ 17).

Ἀπέναντι τοῦ ἀνθρωπίνου νόμου

Ὁ Χριστὸς ἐταπεινώθη ἀπέναντι τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, ἐταπεινώθη καὶ ἀπέναντι τοῦ νόμου τῶν ἀνθρώπων. Ὅταν οἱ μαθηταὶ τῶν Φαρισαίων καὶ οἱ Ἡρωδιανοί, προσπαθοῦντες νὰ παγιδεύσουν τὸν Ἰησοῦν μὲ λόγον, ἠρώτησαν αὐτόν, ἐὰν ἐπιτρέπεται νὰ πληρώνῃ τις κῆνσον, ἤτοι κεφαλικὸν φόρον, εἰς τὸν Καίσαρα, ἀλλόφυλον, ἀλλόθρησκον καὶ κατακτητὴν αὐτοκράτορα, ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· *«Ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ»* (Ματθ. κβ´ 21). Κατὰ τὸν λόγον τοῦτον τοῦ Χριστοῦ εἶχε καὶ ὁ Καῖσαρ ὡρισμένα δικαιώμα-

τα, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ὤφειλον νὰ ἐκπληρώνουν τὰς ἀπέναντί του ὑποχρεώσεις των. Ἀσφαλῶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, ὅστις συνίστα νομιμοφροσύνην εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ὡς Ἰουδαῖος ὑπετάσσετο καὶ αὐτὸς εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν Κράτος καὶ ἐπλήρωνε φόρους. Ἂν δὲ ἡ ὑποταγὴ καὶ ἡ πληρωμὴ φόρων εἰς ἀλλόφυλον, ἀλλόθρησκον καὶ κατακτητὴν αὐτοκράτορα ἦτο ταπεινωτικὴ διὰ τοὺς Ἰουδαίους, πόσον μᾶλλον ἦτο ταπεινωτικὴ διὰ τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεός, ὁ ὁποῖος οὐδὲν ὀφείλει εἰς οὐδένα, ἀλλ' εἰς τὸν ὁποῖον οἱ πάντες, καὶ αὐτὸς ὁ Καῖσαρ, ὀφείλουν τὰ πάντα! Ἐξομολογουμένη ἡ Ἐσθὴρ εἰς τὸν Θεὸν εἶπε περὶ τοῦ ἀπαισίου ἐκείνου Ἀμάν· *«Ηὐδόκουν φιλεῖν πέλματα ποδῶν αὐτοῦ πρὸς σωτηρίαν Ἰσραήλ»* (Ἐσθ. δ΄ 17δ). Καὶ ὁ Χριστός, ὁ ἔχων τὸν οὐρανὸν θρόνον, τὴν δὲ γῆν ὑποπόδιόν του (Ἡσ. ξστ΄ 1), καὶ ὑποτάσσων ὑφ' ἑαυτὸν τὰ πάντα (Φιλιπ. γ΄ 21), ἠδύνατο νὰ εἴπῃ· «Ηὐδόκουν ὑποτάσσεσθαι Καίσαρι πρὸς σωτηρίαν τοῦ λαοῦ μου».

Ἀπέναντι πολιτικῶν ἀρχόντων

Ὁ Χριστὸς ἐταπεινώθη ἀπέναντι πολιτικῶν ἀρχόντων. Ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης ὁ θηριώδης ἐπεδίωξε νὰ φονεύσῃ τὸν Χριστόν. Ὁ δὲ Χριστός, ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλέων, ἂν καὶ ἠδύνατο ἀκαριαίως νὰ πατάξῃ τὸν Ἡρώδην τῇ ἀστραπῇ τῆς θεότητός του, δὲν ἔκανε χρῆσιν τῆς δυνάμεώς του, ἀλλ'

ἐγκατέλειψε τὴν πατρίδα του καὶ διὰ νυκτὸς ἔφυγεν εἰς Αἴγυπτον καὶ κατέστη πρόσφυξ. Αἰσθάνονται ταπεινωμένοι ὅσοι ἐξερριζώθησαν ἐκ τῶν πατρίδων των καὶ κατέστησαν πρόσφυγες μὲ ὅλας τὰς ταλαιπωρίας τῆς προσφυγικῆς ζωῆς; Ἂς ἀναλογίζωνται, ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς μὲ τὴν Παναγίαν μητέρα του καὶ τὸν θετὸν πατέρα του κατέστη πρόσφυξ καὶ ὑπέστη τὰς ταλαιπωρίας τῆς προσφυγικῆς ζωῆς. Καὶ ὅταν ὁ Ἡρώδης ἀπέθανε καὶ ὁ Χριστὸς ἐπανῆλθεν εἰς τὴν γῆν τοῦ Ἰσραήλ, ὑπεβλήθη εἰς νέαν ταπείνωσιν. Δὲν ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Ἰουδαίαν, διότι ἐκεῖ ἐβασίλευεν ἄλλος θηριώδης βασιλεύς, ὁ Ἀρχέλαος, ἀντάξιος υἱὸς τοῦ θηριώδους Ἡρώδου, ἀλλ' ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ὅπου ἐβασίλευεν ὁ Ἀντίπας, ὀλιγώτερον σκληρὸς υἱὸς τοῦ Ἡρώδου, καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν ταπεινὴν καὶ δυσφημισμένην Ναζαρέτ.

Ἀπέναντι θρησκευτικῶν ἀρχόντων

Ὁ Χριστὸς ἐταπεινώθη ἀπέναντι πολιτικῶν ἀρχόντων, ἐταπεινώθη καὶ ἀπέναντι θρησκευτικῶν ἀρχόντων. Οἱ θρησκευτικοὶ ἄρχοντες ἔπρεπε πρῶτοι ν' ἀναγνωρίσουν τὸν Χριστόν. Ἀλλὰ δὲν ἀνεγνώριζον αὐτόν. Οἱ Φαρισαῖοι εἶπον μὲ περιφρόνησιν μεγάλην· *«Μή τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτὸν ἢ ἐκ τῶν Φαρισαίων; Ἀλλ' ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον ἐπικατάρατοί εἰσιν!»* (Ἰωάν. ζ' 48-49). Ταπείνωσις διὰ τὸν Χριστόν, μεγάλη ταπείνωσις, ὅτι ἡ θρησκευτικὴ ἡγεσία τοῦ Ἰσραὴλ δὲν ἀνεγνώριζεν αὐτὸν καὶ

ἔλεγεν, ὅτι ὁ ὄχλος, ὁ συρφετός, αὐτὸς μόνον δίδει σημασίαν εἰς αὐτόν. Βεβαίως καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν, ἀλλ' ἐφοβοῦντο νὰ ὁμολογήσουν, διὰ νὰ μὴ ἔχουν συνεπείας. Ὁ εὐαγγελιστὴς σημειώνει·

> «*Ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται· ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἤπερ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ*» (Ἰωάν. ιβ΄ 42-43).

Ταπείνωσις διὰ τὸν Χριστόν, ὅτι ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῶν θρησκευτικῶν ἀρχόντων δὲν ἀνεγνώριζεν αὐτόν, ἀλλὰ ταπείνωσις καὶ ὅτι οἱ ὑπόλοιποι ἄρχοντες, οἱ ὁποῖοι ἐπίστευον εἰς αὐτόν, δὲν ὡμολόγουν αὐτόν, ἀλλ' ὑπεράνω αὐτοῦ ἔθετον τὴν γνώμην καὶ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα τῶν χειροτέρων ἀνθρώπων, ὅπως ἦσαν οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ.

Διὰ τὸν Χριστὸν ἐπίσης, ὁ ὁποῖος διὰ κεραυνῶν ἠδύνατο νὰ κατακαύσῃ τοὺς ὑπερηφάνους καὶ ἀσεβεῖς ἐχθρούς του, ἄρχοντας τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ὄργανά των, εἶνε ταπείνωσις, ὅτι ἠνείχετο αὐτοὺς νὰ διαλογίζωνται πονηρὰ ἀπέναντί του· νὰ ὑποβάλλουν ἐρωτήσεις πονηρὰς διὰ νὰ παγιδεύσουν αὐτόν· νὰ σχολιάζουν δυσμενῶς· νὰ ὁμιλοῦν αὐθαδῶς· νὰ κατηγοροῦν αὐτὸν ὡς φάγον καὶ οἰνοπότην, τελωνῶν φίλον καὶ ἁμαρτωλῶν, ἐννοοῦντες ὅτι καὶ αὐτὸς εἶνε ἁμαρτωλός· νὰ χλευάζουν αὐτὸν ὡς Σαμαρείτην· νὰ ὑβρίζουν αὐτὸν ὡς ἀσεβῆ

ἀπέναντι τοῦ νόμου καὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὡς λαοπλάνον· νὰ ἐκτοξεύουν ἐναντίον του καὶ τὰς βλασφημίας ὅτι ἔχει δαιμόνιον, ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια διὰ τοῦ Βεελζεβοὺλ καὶ εἶνε ὁ ἴδιος Βεελζεβούλ· νὰ ἐπιχειροῦν δὲ νὰ συλλάβουν αὐτόν, νὰ ἁρπάζουν λίθους νὰ λιθοβολήσουν αὐτόν, νὰ κυνηγοῦν αὐτόν, καὶ αὐτὸς νὰ τρέχῃ καὶ νὰ κρύπτεται διὰ νὰ σωθῇ ἐκ τῶν χειρῶν των!

Ἀπέναντι τοῦ λαοῦ

Ὁ Χριστὸς ἐταπεινώθη ἀπέναντι τοῦ λαοῦ. Ὁ λαὸς συνήθως εἶνε ἁγνότερος τῶν ἀρχόντων. Ἀπέναντι δὲ τοῦ Χριστοῦ ὁ λαὸς ἐξεδήλωνε θαυμασμὸν καὶ ἐνθουσιασμόν. Ὁ εὐαγγελιστὴς ἀναφέρει χαρακτηριστικῶς· *«Πᾶς ὁ λαὸς ὤρθριζε πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ὄρει ἀκούειν αὐτοῦ». «Ὁ λαὸς ἅπας ἐξεκρέματο αὐτοῦ ἀκούων»* (Λουκ. κα΄ 38, ιθ΄ 48). Ὁ λαὸς συνέρρεε πανταχόθεν ν' ἀκούσῃ τὸν Χριστόν, ἠκολούθει αὐτὸν κατὰ χιλιάδας εἰς τὸ ὕπαιθρον καὶ εἰς τὰς ἐρήμους, παρέμενεν ἐπὶ ἡμέρας ἄσιτος ἀκούων τὰ χρυσᾶ του λόγια καὶ ἐκρέματο ἐκ τῶν χειλέων του. Τόσον ἐνθουσιώδης ἦτο ὁ λαὸς ἀπέναντι τοῦ Ἰησοῦ, ὥστε οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ἐξ αἰτίας τοῦ λαοῦ ἐφοβοῦντο νὰ συλλάβουν αὐτόν. Ἀλλὰ βεβαίως δὲν ἦτο ὅλος ὁ λαὸς προσηλωμένος εἰς τὸν Ἰησοῦν. Ὑπῆρχον καὶ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, οἱ ὁποῖοι πρότερον ἠκολούθουν τὸν Χριστὸν καὶ ὕστερον ἐσκανδαλίζοντο *«καὶ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν»* (Ἰωάν. στ΄ 66). Καὶ ἄνθρωποι λοιπὸν ἐκ τοῦ λαοῦ ἠρνοῦντο τὸν Χριστόν, ἡ δὲ ἄρνησις

ἦτο ταπείνωσις διὰ τὸν Χριστόν. Ἀλλὰ καὶ οἱ ὀπαδοὶ καὶ θαυμασταὶ τοῦ Ἰησοῦ ἐμείωναν αὐτόν, διότι, παρὰ τὰς διακηρύξεις αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ περὶ τῆς μεσσιακῆς ἰδιότητος καὶ τῆς θεότητος αὐτοῦ καὶ τὰ βεβαιωτικὰ σημεῖα, δὲν ἐθεώρουν αὐτὸν Θεόν, πολλοὶ δὲ οὔτε Χριστόν, ἀλλ' *«ἕνα τῶν προφητῶν»* (Ματθ. ιστ΄ 14). Ἡ δὲ μειωτικὴ ἰδέα τῶν ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ διὰ τὸν Ἰησοῦν προφανῶς ἦτο ταπεινωτική.

Ὁ Χριστὸς ἐταπεινώθη ἀπέναντι τοῦ λαοῦ καὶ διότι ὁ λαὸς ὡρισμένων τόπων ἔδειξε προσβλητικὴν διαγωγὴν ἀπέναντί του. Οὕτως οἱ κάτοικοι μιᾶς κώμης τῶν Σαμαρειτῶν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Χριστὸς ἀπέστειλεν ἀγγελιαφόρους διὰ νὰ προετοιμάσουν κατάλυμα, *«οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν»* (Λουκ. θ΄ 53). Οἱ Σαμαρεῖται ἐκεῖνοι δὲν ἐδέχθησαν εἰς οἶκον ποῖον; Τὸν Οἰκοδεσπότην, τὸν ὁποῖον μάλιστα οἱ ἐχθροί του χλευαστικῶς ἀπεκάλουν Σαμαρείτην! Διὰ τὴν προσβλητικὴν διαγωγὴν τῶν Σαμαρειτῶν ἐκείνων οἱ Ἀπόστολοι Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης τόσον ἐξωργίσθησαν, ὥστε ἤθελον νὰ πέσῃ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ καὶ νὰ κατακαύσῃ αὐτούς. Ἀλλ' ὁ Κύριος ἐταπεινώθη πορευθεὶς εἰς ἄλλην κώμην καὶ δὲν ἠθέλησε τὴν τιμωρίαν των. Ὅταν ἐπίσης ὁ Χριστὸς μετέβη εἰς τὴν χώραν τῶν Γεργεσηνῶν καὶ ἐθεράπευσε τοὺς δύο δαιμονιζομένους, ὑπέστη ἄλλην προσβολὴν καὶ ταπείνωσιν. Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως, οἱ Γαδαρηνοί, ἀντὶ νὰ ἔλθουν εἰς συνάντησιν τοῦ Ἰησοῦ μὲ εὐγνώμονα διάθεσιν, νὰ εὐχαριστήσουν αὐτὸν διὰ τὴν εὐεργεσίαν, καὶ νὰ παρακαλέσουν αὐτὸν νὰ εἰσέλθῃ καὶ νὰ μείνῃ εἰς τὴν πόλιν

των, ἦλθον πρὸς αὐτὸν ἐν σώματι μὲ δυσμενῆ διάθεσιν, καὶ ἐζήτησαν παρ' αὐτοῦ νὰ φύγῃ ἐκ τῆς χώρας των. Διὰ τὴν ἀχαρακτήριστον διαγωγήν των ὁ εὐαγγελιστὴς γράφει· *«Καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τῷ Ἰησοῦ καὶ ἰδόντες αὐτὸν παρεκάλεσαν ὅπως μεταβῇ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν»* (Ματθ. η΄ 34). Ὁ δὲ Κύριος, καίτοι ἠδύνατο νὰ καταστρέψῃ τοὺς ἀχρείους δούλους του, ὅπως τοὺς χοίρους των, ὑπήκουσεν εἰς τὴν προσβλητικὴν ἀπαίτησίν των καὶ ἔφυγεν ἐκ τῆς χώρας των. Οὕτως οἱ Γαδαρηνοὶ ἐξεδίωξαν ἐκ τῆς γῆς των ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς.

Ἀπέναντι τοῦ προδρόμου

Ὁ Χριστὸς ἐταπεινώθη ἀπέναντι τοῦ προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου. Ἤδη ἐν ἄλλῃ συναφείᾳ εἴπομεν, ὅτι ὁ Κύριος ὑπέκλινε τὴν κεφαλήν του εἰς τὸν δοῦλόν του Ἰωάννην, ἐχειροθετήθη καὶ ἐβαπτίσθη ὑπ' αὐτοῦ, ὡς ἐὰν ἦτο ἁμαρτωλός.

Ἀλλ' ὁ Κύριος ἐταπεινώθη καὶ ἄλλως ἀπέναντι τοῦ Ἰωάννου. Πῶς; Μὲ τὸ νὰ χρησιμοποιήσῃ αὐτὸν ὡς μάρτυρα διὰ τὸν ἑαυτόν του καὶ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν μαρτυρίαν του. Σχετικῶς ὁ Κύριος εἶπε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους·

«Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία

μου οὐκ ἔστιν ἀληθής. Ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ. Ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκε τῇ ἀληθείᾳ. Ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω, ἀλλὰ ταῦτα λέγω ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε. Ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων, ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε ἀγαλλιαθῆναι πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ. Ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ Ἰωάννου· τὰ γὰρ ἔργα ἃ ἔδωκέ μοι ὁ Πατὴρ ἵνα τελειώσω αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὅτι ὁ Πατήρ με ἀπέσταλκε. Καὶ ὁ πέμψας με Πατήρ, αὐτὸς μεμαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ» (Ἰωάν. ε΄ 31-37).

Συμφώνως πρὸς τὴν περικοπὴν ταύτην ὁ Χριστὸς δὲν λαμβάνει μαρτυρίαν παρὰ ἀνθρώπου, δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀνθρωπίνης μαρτυρίας. Τοῦτο δεικνύει, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος. Ἐὰν ἦτο ἁπλῶς ἄνθρωπος, θὰ ἐλάμβανε μαρτυρίαν παρὰ ἀνθρώπου. Ἀλλὰ τώρα ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος καὶ Θεός. Ὡς δὲ Θεὸς δὲν ἔχει ἀνάγκην μαρτυρίας ἀνθρώπου. Ὡς Θεὸς εἶνε ὁ Ἀμήν, ἡ Ἀλήθεια, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς ἐν οὐρανῷ, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς δὲν ἔχει ἀνάγκην μαρτυρίας παρ' ἡμῶν, ἀλλ' ἡμεῖς ἔχομεν ἀνάγκην μαρτυρίας παρὰ τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Χριστὸς εἶνε τὸ φῶς, τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ αἰώνιος, αὐτόφωτος καὶ πάμφωτος ἥλιος τῆς δικαιοσύνης. Χρειάζονται μάρτυρες, διὰ νὰ δώσουν βεβαίωσιν περὶ τοῦ φυσικοῦ ἡλίου;

Καὶ πῶς χρειάζονται μάρτυρες, διὰ νὰ δώσουν βεβαίωσιν περὶ τοῦ νοητοῦ ἡλίου, τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ; Τὸ φῶς αὐτομαρτυρεῖται καὶ αὐτοβεβαιώνεται, ἐκτὸς ἂν οἱ ἄνθρωποι εἶνε τυφλοί, ὁπότε χρειάζονται ἄλλαι μαρτυρίαι. Ἀλλ' αὐτὸ ἀκριβῶς συνέβη. Ὁ προστάτης τοῦ σκότους, ὁ Σατανᾶς, διὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς πλάνης ἐτύφλωσε τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ὁ Χριστὸς χάριν τῶν ἀνθρώπων συγκατέβη καὶ ἐδέχθη νὰ μὴ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ αὐτομαρτυρία του. «*Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ*», εἶπεν, «*ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής*»! Ὁ παράδοξος αὐτὸς λόγος, ἀντίθετος πρὸς τὸν λόγον τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ ἐν Ἰωάν. η´ 14, σημαίνει· «Ἡ αὐτομαρτυρία μου δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν, δὲν ἰσχύει».

Ἀλλὰ διὰ τὸν Χριστὸν ἔδιδε μαρτυρίαν ἄλλος, τὸν ὁποῖον οἱ Ἰουδαῖοι ἐθεώρουν ἀξιόπιστον, ὁ Ἰωάννης δηλαδή. Ὁ δὲ Χριστός, καίτοι εἶχε μαρτυρίαν μεγαλυτέραν τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἰωάννου, ἤτοι τὴν μαρτυρίαν ἐκ τῶν ἔργων του καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πατρός του, πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων ἐταπεινώθη μὲ τὸ νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸν Ἰωάννην ὡς μάρτυρά του καὶ νὰ ἐπικαλεσθῇ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους τὴν μαρτυρίαν του. Ὁ Ἰωάννης «*ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός*» (Ἰωάν. α´ 7). Παράδοξος καὶ αὐτὸς ὁ λόγος. Τὸ φῶς, ὡς νὰ μὴ εἶνε φανερὸν ἀφ' ἑαυτοῦ, χρειάζεται καὶ αὐτὸ νὰ μαρτυρηθῇ! Ὁ ἥλιος χρειάζεται καὶ αὐτὸς ν' ἀποδειχθῇ! Διὸ καὶ ὁ ταπεινὸς λύχνος, ὁ Ἰωάννης, ρίπτει φῶς εἰς τὸν πάμφωτον ἥλιον, τὸν Χριστόν!

Ἀπέναντι τῶν οἰκείων

Ὁ Χριστὸς ἐταπεινώθη ἀπέναντι τῶν οἰκείων του. Εἴπομεν διὰ τὰς ταπεινώσεις ἀπέναντι τῶν γονέων του, τῆς μητρὸς καὶ τοῦ θετοῦ πατρός του. Ἐδῶ ἀναφέρομεν ἄλλας ταπεινώσεις. Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰησοῦ, τὰ τέκνα δηλαδὴ τοῦ Ἰωσὴφ ἐκ τῆς πρώτης γυναικός του, καθὼς καὶ τὰ τέκνα τοῦ Κλωπᾶ, ἀδελφοῦ τοῦ Ἰωσήφ, οἱ ἐξάδελφοι δηλαδὴ τοῦ Ἰησοῦ, οἱ ὁποῖοι ἐπίσης ὠνομάζοντο ἀδελφοί, ἀνετράφησαν δὲ ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην μετὰ τοῦ Ἰησοῦ, καίτοι ἔβλεπον τὴν τεραστίαν ἀπ' αὐτῶν διαφορὰν τοῦ Ἰησοῦ, τὴν ἀπόλυτον ἀναμαρτησίαν του, καθὼς καὶ τὴν πρωτοφανῆ θαυματουργίαν του ὅταν ἐξῆλθεν εἰς τὴν δημοσίαν δρᾶσιν, ἐν τούτοις δὲν ἀνεγνώριζον αὐτόν. Δὲν ἐδυσκολεύοντο δὲ νὰ κάνουν εἰς αὐτὸν συστάσεις καὶ παρατηρήσεις, ὡς ἐὰν ἦσαν κηδεμόνες του. Ὁ εὐαγγελιστὴς σημειώνει·

«Εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ· μετάβηθι ἐντεῦθεν καὶ ὕπαγε εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μαθηταί σου θεωρήσωσι τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς· οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ τι ποιεῖ, καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παρρησίᾳ εἶναι. Εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ. Οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν» (Ἰωάν. ζ' 3-5).

Μεγάλη ταπείνωσις διὰ τὸν Χριστόν, ὅτι *«οὐδὲ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτὸν»* καὶ συμπε-

ριεφέροντο πρὸς αὐτὸν ὡς κηδεμόνες αὐτοῦ. Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀσφαλῶς ἔλεγον περὶ αὐτοῦ μετὰ χαιρεκακίας· Οὔτε οἱ οἰκιακοί του δὲν παραδέχονται αὐτόν!

Ἄλλη μεγάλη ταπείνωσις διὰ τὸν Χριστὸν ἦτο, ὅτι οἱ οἰκιακοί του ἔσπευσαν διὰ νὰ συλλάβουν αὐτόν, διότι ἔλεγον ὅτι *«ἐξέστη»* (Μάρκ. γ΄ 21), παρεφρόνησε δηλαδή, ἐτρελλάθη! Πολὺ βάναυσος αὐτὴ ἡ προσβολὴ κατὰ τοῦ ὑπερτάτου Νοῦ καὶ κατασκευαστοῦ τῶν ἀγγελικῶν καὶ τῶν ἀνθρωπίνων νόων.

Ὅταν ὁ Χριστὸς εἶπε πρὸς τοὺς μαθητάς του, *«Καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ»* (Ματθ. ι΄ 36), εἶνε πιθανόν, ὅτι ὑπ' ὄψιν εἶχε καὶ τὴν συμπεριφορὰν τῶν οἰκείων του ἀπέναντί του.

Ὅσοι ἀκόλουθοι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δὲν τυγχάνουν κατανοήσεως καὶ ἀναγνωρίσεως παρὰ τῶν οἰκείων καὶ τῶν συγγενῶν των, ἂς μὴ πικραίνωνται πολύ, ἀλλ' ἂς σκέπτωνται πῶς συμπεριεφέροντο πρὸς τὸν Ἀρχηγόν των οἱ οἰκεῖοι καὶ οἱ συγγενεῖς ἐκείνου...

Ἀπέναντι τῶν μαθητῶν

Ὁ Χριστὸς ἐταπεινώθη καὶ ἀπέναντι τῶν μαθητῶν του, τῶν προσφιλεστέρων εἰς αὐτὸν προσώπων. Ἰδοὺ τέσσαρες περιπτώσεις ταπεινώσεως ἀπέναντι τῶν μαθητῶν·

Ὁ Ἰησοῦς ἵστατο παρὰ τὴν λίμνην Γεννησα-

ρέτ. Καὶ ἐπειδὴ συνέρρεον καὶ συνωστίζοντο περὶ αὐτὸν πλήθη λαοῦ διὰ νὰ ἀκούσουν τὸν λόγον, ἠναγκάσθη ν' ἀναβῇ εἰς ἓν πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἦτο τοῦ Πέτρου. Παρεκάλεσε δὲ τὸν Πέτρον νὰ ἀπομακρύνῃ ὀλίγον ἐκ τῆς ξηρᾶς τὸ πλοῖον, καί, ἀφοῦ ἐκάθησεν, ἐδίδασκε τὰ πλήθη ἐκ τοῦ πλοίου. Ὁ Θεὸς παρεκάλεσε τὸν ἄνθρωπον. Ὁ Κύριος παρεκάλεσε τὸν δοῦλον. Ὁποία ταπείνωσις τοῦ Ἰησοῦ! Ἀλλὰ καὶ ὁποία εὐγένεια! Οὐαὶ εἰς τοὺς ὑπερηφάνους καὶ ἰταμοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι θέλουν συνεχῶς νὰ διατάσσουν τοὺς συνδούλους των.

Ταπείνωσις τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι παρεκάλεσε τὸν Πέτρον. Ἀλλὰ μεγαλυτέρα ταπείνωσις, πολὺ μεγαλυτέρα, ὅτι ὁ Πέτρος ἐπετίμησε τὸν Ἰησοῦν! Ὅταν ὁ Ἰησοῦς εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς του, ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ὑποστῇ παθήματα καὶ θάνατον, ὁ Πέτρος παρέλαβε τὸν Κύριον ἰδιαιτέρως *«καὶ ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ λέγων· ἵλεώς σοι, Κύριε· οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο»* (Ματθ. ιστ΄ 22). Ὁ Πέτρος ἐπέπληξεν ἐκεῖνον, τοῦ ὁποίου προηγουμένως ὡμολόγησε τὴν μεσσιακὴν ἰδιότητα καὶ τὴν θεότητα (Ματθ. ιστ΄ 16). Ὁ ἄνθρωπος ἐπέπληξεν, «ἐμάλωσε», τὸν Θεόν!

Τὰς παραμονὰς τοῦ θανάτου του ὁ Ἰησοῦς ἐν Βηθανίᾳ ἐδέχθη τιμήν, ἐδέχθη καὶ ταπείνωσιν. Τιμὴν ἐδέχθη παρὰ τῆς γυναικός, ἡ ὁποία ἤλειψεν αὐτὸν μὲ μύρον, ταπείνωσιν δὲ παρὰ τῶν μαθητῶν του, οἱ ὁποῖοι *«ἠγανάκτησαν»* διὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην καὶ ἔλεγον, *«εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη;»* (Ματθ. κστ΄ 8), καὶ ἐπέπληττον τὴν γυναῖκα (Μάρκ. ιδ΄ 5).

Πρὸς τὸν Κύριον, ὁ ὁποῖος εἶνε τὸ μύρον τὸ ἀκένωτον καὶ δίδει ὅλα τὰ μύρα τῆς φύσεως, οἱ μαθηταὶ συμπεριεφέρθησαν ὡς νὰ μὴ ἤξιζε δαπάνην τριακοσίων δηναρίων πρὸς ἐκδήλωσιν ἀγάπης, εὐγνωμοσύνης καὶ ἀφοσιώσεως!

Τὴν Μεγάλην Πέμπτην ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν ὥραν τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου ὑπέβαλε τὸν ἑαυτόν του εἰς ἐξόχως συγκινητικὴν ταπείνωσιν ἀπέναντι τῶν μαθητῶν του. Εἶνε ἡ ταπείνωσις ἡ γνωστὴ ὡς ἱερὸς νιπτήρ. Ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης γράφει περὶ τῆς ταπεινώσεως αὐτῆς τοῦ Ἰησοῦ·

> «*Ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου καὶ τίθησι τὰ ἱμάτια, καὶ λαβὼν λέντιον διέζωσεν ἑαυτόν· εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος*» (Ἰωάν. ιγ΄ 4-5).

Ὁ Χριστὸς ἐζώσθη λέντιον («ποδιά»), ἔβαλεν εἰς τὸν νιπτῆρα ὕδωρ καὶ ἔπλυνε τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν του, καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἰούδα, καὶ ἐσκούπισεν αὐτοὺς μὲ τὸ λέντιον! Μετὰ δὲ τὴν συγκινητικὴν αὐτὴν πρᾶξιν εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς του·

> «*Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; Ὑμεῖς φωνεῖτέ με, ὁ Διδάσκαλος καὶ ὁ Κύριος, καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ. Εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα τοὺς πόδας ὑμῶν, ὁ Κύριος καὶ ὁ Διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας. Ὑπόδειγμα γὰρ δέδωκα ὑμῖν*» (Ἰωάν. ιγ΄ 12-15).

Ὁ ἐν ἀπολύτῳ ἐννοίᾳ Διδάσκαλος ἔπλυνε τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν! Ὁ ἐν ἀπολύτῳ ἐννοίᾳ Κύριος ἔπλυνε τοὺς πόδας τῶν δούλων! Ὁ Κύριος ὡς

Διδάσκαλος ἐδίδαξε τὴν ταπείνωσιν ἐμπράκτως, ταπεινωθεὶς ὁ ἴδιος. Ἀλλοίμονον εἰς τοὺς ἐγωιστὰς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι δὲν ταπεινώνονται ἐνώπιον τῶν συνανθρώπων των, καὶ τρισαλλοίμονον εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν ταπεινώνονται οὔτε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ! Ὁ Θεὸς ἐταπεινώθη ἐνώπιον δούλων. Καὶ σύ, δοῦλε, δὲν ταπεινώνεσαι ἐνώπιον συνδούλων, οὔτε ἐνώπιον τοῦ ἰδίου τοῦ Θεοῦ;...

ΤΑΠΕΙΝΩΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΑΘΟΣ

ΤΑΣ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑΣ ΤΑΠΕΙΝΩΣΕΙΣ ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Πίστεώς μας, ὅπως εἶνε εὐνόητον, ὑπέστη κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ Πάθους. Καὶ κατ' ἀρχὴν μὲν αὐτὸ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ἀπαθὴς ἔπαθε, εἶνε ταπείνωσις. Ὅ,τι δὲ συγκεκριμένως καὶ κυρίως ἔπαθεν, αὐτὸ εἶνε ἡ ἄκρα καὶ ἐσχάτη ταπείνωσις.

Πλῆθος ταπεινώσεις ὑπέστη ὁ Χριστὸς κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ Πάθους.

Ἡ προδοσία

Μαθητὴς καὶ Ἀπόστολος ἐκ τῶν μεγάλων, τῶν Δώδεκα, ἐκλελεγμένος ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ καὶ περιβεβλημένος μὲ τὴν ἐξουσίαν νὰ κηρύττῃ καὶ θαυματουργῇ ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ, ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, μετεπήδησεν εἰς τὴν παράταξιν τῶν ἀντιπάλων καὶ ἐπρόδωσε τὸν Διδάσκαλον καὶ Κύριον. Ποῖος ἐφαντάζετό ποτε, ὅτι ὁ Μαθητὴς καὶ Ἀπόστολος θὰ ἐγίνετο προδότης; Ἡ προδοσία

τοῦ Ἰούδα ἦτο μεγάλη προσβολὴ καὶ ταπείνωσις τοῦ Ἰησοῦ. Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ ἐχαιρεκάκησαν καὶ ἔτριψαν τὰς χεῖρας ἐκ χαρᾶς, διότι καὶ αὐτὸς

ὁ Μαθητὴς καὶ Ἀπόστολος ἐστράφη ἐναντίον τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐπρόδωσεν αὐτόν. Οἱ δὲ φίλοι τοῦ

Χριστοῦ ὄχι μόνον ἐλυπήθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐσκανδαλίσθησαν ἐκ τῆς προδοσίας τοῦ Ἰούδα καὶ τῆς ἐν συνεχείᾳ αὐτοκτονίας. Πῶς Μαθητὴς καὶ Ἀπόστολος εἶχε τοιοῦτον κατάντημα; Ἐπλανήθη καὶ ἀπέτυχεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ ἐκλογῇ τοῦ Ἰούδα; Ὁ λόγος τοῦ ἀποστόλου Πέτρου ἐν ὄψει τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἀντικαταστάτου τοῦ Ἰούδα (Πράξ. α΄ 16) αἴρει τὸν σκανδαλισμὸν ἐκ τῆς διαγωγῆς τοῦ Ἰούδα. Ἀλλ' ἡ διαγωγὴ τοῦ Ἰούδα δὲν παύει νὰ εἶνε ταπείνωσις διὰ τὸν Ἰησοῦν.

Πνευματικοὶ πατέρες καὶ διδάσκαλοι τοῦ Εὐαγγελίου, ὅσοι αἰσθάνεσθε ταπεινωμένοι, διότι πνευματικὰ τέκνα καὶ μαθηταί σας μετέστησαν εἰς τὰ στρατόπεδα τῶν ἀντιπάλων σας καὶ ἔγιναν ἐχθροί σας, μὴ λυπεῖσθε καθ' ὑπερβολήν! Σκεφθῆτε, ὁποίαν διαγωγὴν ἔδειξε πρὸς τὸν Χριστὸν ὁ Ἰούδας. Δὲν εἶσθε σεῖς ἀνώτεροι τοῦ Χριστοῦ...

Ἡ τιμὴ τῆς προδοσίας

Ταπείνωσις διὰ τὸν Χριστὸν ἡ προδοσία, ταπείνωσις καὶ ἡ τιμὴ τῆς προδοσίας. Διατί ὁ Μαθητὴς καὶ Ἀπόστολος ἐπρόδωσε τὸν Χριστόν; Διὰ τριάκοντα ἀργύρια! Ὁ Κύριος ἔγινεν ἀντικείμενον ἀγοραπωλησίας, ὅπως τὰ διάφορα πράγματα καὶ οἱ δοῦλοι, οἱ ὁποῖοι ἐθεωροῦντο πράγματα. Ὁ ἀτίμητος ἐξετιμήθη μὲ τὴν ἐξευτελιστικὴν τιμὴν τῶν 30 ἀργυρίων καὶ ἐπωλήθη ὡς εὐτελὲς ἀντικείμενον. «*Τιμῆς ἠγοράσθητε!*», φωνάζει ὁ τρισκαιδέκατος τῶν Ἀποστόλων μὲ ἔμφασιν μεγάλην (Α΄ Κορ. ζ΄ 23. Ἰδὲ καὶ στ΄ 20. Πρβλ. καὶ Α΄ Πέτρ. α΄ 18-19).

Ὅπως ὁ Χριστὸς εἶνε ἡ ἀλήθεια, ἡ σοφία, ἡ εἰρήνη, ἡ δύναμις, ἡ ζωή, ἡ ἀνάστασις κ.τ.λ., οὕτως εἶνε καὶ ἡ τιμή, ἡ ἐν ἀπολύτῳ καὶ πλήρει ἐννοίᾳ τιμή, ἡ ὑπέρτιμος τιμή, ἵνα οὕτως ἐκφρασθῶμεν, ἡ ὑπεραξία καὶ ὑψίστη ἀξία, διὰ τῆς ὁποίας ἐξηγοράσθημεν ἐκ τῆς φθορᾶς καὶ τῆς κατάρας καὶ ἐγίναμεν πάλιν τέκνα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Χριστὸς εἶνε τὸ βαρὺ τίμημα τῆς ἐξαγορᾶς μας, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ ὁποῖον ὅλα τὰ τιμήματα τοῦ κόσμου, ὅλος ὁ ἄργυρος, ὅλος ὁ χρυσός, ὅλοι οἱ πολύτιμοι λίθοι, ὅλοι οἱ πολύτιμοι θησαυροί, ὅλα συλλήβδην τὰ πολύτιμα τοῦ κόσμου εἶνε μηδὲν καὶ ὀλιγώτερον τοῦ μηδενός. Καὶ ὅμως ἡ τιμὴ τοῦ Ἰησοῦ ὑπελογίσθη εἰς τριάκοντα ἀργύρια! Ὁ ἐξαγοράσας διὰ τῆς ἀξίας του τὸν κόσμον ἐπωλήθη ὡς ἀνάξιός τις. Οὐδέποτε ὁ τιμάριθμος κατέπεσε τόσον, ὅσον εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἐκτιμήσεως τῆς ἀξίας τοῦ Χριστοῦ!

Ἡ σύλληψις

Ταπείνωσις διὰ τὸν Χριστὸν ἡ σύλληψις ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του ἐν καιρῷ νυκτὸς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, τριπλῆ ταπείνωσις. Οἱ ἐχθροὶ «*προσελθόντες ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐκράτησαν αὐτόν*» (Ματθ. κστ´ 50). Οἱ ἐχθροὶ προσῆλθον τῷ ἀπροσίτῳ, ἐπλησίασαν τὸν ἀπλησίαστον, ἔθεσαν τὰς χεῖρας ἐπάνω εἰς τὸν ἀναφῆ καὶ συνέλαβον τὸν ἀσύλληπτον. Ὁ ἀπερίγραπτος Λόγος, ὁ ἀπεριόριστος Θεός, τίθεται ὑπὸ περιορισμόν, γίνεται κρατούμενος. Ἡ ταπείνωσις τῆς συλλήψεως ἐπαυξάνεται ἐκ τοῦ χρόνου, διότι

γίνεται τὴν νύκτα, καὶ ἀκόμη ἐκ τοῦ τρόπου, διότι γίνεται μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων. Ὁ Ἰησοῦς δηλαδὴ ἀντιμετωπίζεται ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του ὡς κακοποιὸν στοιχεῖον, ὅπως οἱ λῃσταί. Διαμαρτυρόμενος διὰ τὸν τρόπον καὶ τὸν χρόνον τῆς συλλήψεώς του ὁ Χριστὸς λέγει πρὸς αὐτούς· «*Ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με· καθ' ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς ἤμην ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με*» (Μάρκ. ιδ´ 48-49). Οἱ σκοτεινοὶ καὶ κακοποιοὶ ἄνθρωποι ἀντὶ νὰ συλληφθοῦν συλλαμβάνουν, ἀντὶ νὰ ταπεινωθοῦν ταπεινώνουν τὸν δίκαιον καὶ τὸν ἀθῷον...

Τὸ δέσιμον

Ταπείνωσις τοῦ Ἰησοῦ εἶνε ἐπίσης τὸ γεγονός, ὅτι οἱ ἐχθροί του ἔ δ ε σ α ν αὐτόν. «*Ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλίαρχος καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν Ἰουδαίων συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔδησαν αὐτόν*» (Ἰωάν. ιη´ 12). Καίτοι ὁ Ἰησοῦς παρεδόθη οἰκειοθελῶς εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν του, οἱ ὁποῖοι προηγουμένως «*ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἔπεσον χαμαί*» (Ἰωάν. ιη´ 6), μὴ δυνάμενοι νὰ ἐνεργήσουν τι κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ἐν τούτοις αὐτοὶ ἔδεσαν αὐτόν, ὡς ἐὰν ὑπῆρχε φόβος νὰ δραπετεύσῃ ἐκ τῶν χειρῶν των. Ἔδεσαν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος λύει πεπεδημένους. Ἔδεσαν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἀπελευθερώνει αἰχμαλώτους. Ἔδεσαν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος λέγει πρὸς τὸν ἀσθενῆ, «*Ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας σου*» (Λουκ. ιγ´ 12). Ἔδεσαν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος λέγει πρὸς τὸν ἁμαρτωλόν, «*Ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου*» (Ματθ. θ´ 2). Ἔδεσαν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος

λύει ἁμαρτίας, ὁ ὁποῖος ἔχει καὶ παρέχει ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν. Ἔδεσαν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, *«ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ Διαβόλου»* (Α΄ Ἰωάν. γ΄ 8). Ἔδεσαν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔδεσε τοὺς δαίμονας. Ἔδεσαν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἠδύνατο καὶ ὅλους ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους νὰ δέσῃ ὡς ἐνόχους. Ἔδεσαν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔδεσε καὶ συνέδεσεν ἁρμονικῶς τὰ σύμπαντα. Ἔδεσαν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος αὐτοστιγμεὶ δύναται νὰ λύσῃ καὶ νὰ διαλύσῃ τὰ σύμπαντα. Ἔδεσαν τὸν Λυτρωτήν, τὸν Ἐλευθερωτήν, τὸν παντοδύναμον Δημιουργὸν καὶ Κυβερνήτην.

Τὸ ἄγειν καὶ φέρειν ἀπὸ κριτοῦ εἰς κριτὴν

Μετὰ τὴν σύλληψιν οἱ ἐχθροὶ ἄγουν καὶ φέρουν τὸν Χριστὸν ἀπὸ τοῦ Ἄννα εἰς τὸν Καϊάφαν, ἀπὸ τοῦ Καϊάφα εἰς τὸν Πιλᾶτον, ἀπὸ τοῦ Πιλάτου εἰς τὸν Ἡρώδην, ἀπὸ τοῦ Ἡρώδου πάλιν εἰς τὸν Πιλᾶτον καὶ ἀπὸ τοῦ Πιλάτου τέλος εἰς τὸν Γολγοθᾶν. Ἄγουν καὶ φέρουν ποῖον; Ἐκεῖνον, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Ἀπόστολος διακηρύσσει· *«Φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ»* (Ἑβρ. α΄ 3). Ἄγουν καὶ φέρουν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ λόγου του φέρει, κινεῖ, διέπει, κυβερνᾷ τὰ σύμπαντα. Καὶ αὐτό, τὸ νὰ ἄγεται καὶ φέρεται Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ λόγου του φέρει, κινεῖ τὰ σύμπαντα, εἶνε ἀσφαλῶς ταπείνωσις, μεγάλη ταπείνωσις.

Ἡ ἐγκατάλειψις καὶ ἡ ἄρνησις

Ταπείνωσις διὰ τὸν Χριστὸν εἶνε ἐπίσης ἡ ἐγκατάλειψις ὑπὸ τῶν Μαθητῶν του, μεγα-

λυτέρα δὲ ταπείνωσις ἡ ἄ ρ ν η σ ι ς ὑπὸ τοῦ Πέτρου, τοῦ κορυφαίου Μαθητοῦ. Ὅταν ὁ Ποιμὴν ἐπατάχθη, ὅταν ὁ Χριστὸς συνελήφθη, τὰ πρόβατα, οἱ Μαθηταί, τρομοκρατηθέντες διεσκορπίσθησαν καὶ ἄφησαν

τὸν Χριστὸν μόνον. Ὁ δὲ Πέτρος εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, φόβῳ καὶ τρόμῳ συνεχόμενος,

ἠρνήθη τὸν Κύριον καὶ τὸν Διδάσκαλον τρεῖς φοράς, καὶ μάλιστα ἐνώπιον εὐτελοῦς ὑπηρετρίας καὶ μὲ ὅρκους καὶ ἀναθεματισμούς. *«Οὐκ οἶδα τί λέγεις!». «Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον!»* (Ματθ. κστ´ 70, 72, 74). Ὁ Μαθητὴς μὲ τὸ θερμότερον φίλτρον πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν θερμοτέραν πίστιν, ὁ ὁποῖος ἄλλοτε ὡμολόγησε τὴν μεσσιακὴν ἰδιότητα καὶ τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ (Ματθ. ιστ´ 16) καὶ πρὸ ὀλίγου διεβεβαίωνεν, ὅτι δὲν θὰ ἐκλονίζετο ἀπέναντι τοῦ Ἰησοῦ καὶ δὲν θὰ ἠρνεῖτο τὸν Διδάσκαλον, ἔστω καὶ ἂν ἐπρόκειτο νὰ συναποθάνῃ μετ' αὐτοῦ, τώρα ἀρνεῖται κατὰ τὸν πλέον ἀξιοθρήνητον τρόπον. Μεγάλη ταπείνωσις διὰ τὸν Κύριον καὶ τὸν Διδάσκαλον, ὅτι Μαθητὴς καὶ Ἀπόστολος ἔγινε προδότης του, ἀλλὰ μεγάλη ταπείνωσις καὶ ὅτι ὁ ἄλλος Μαθητὴς καὶ Ἀπόστολος, καὶ μάλιστα ὁ κορυφαῖος, ἔγινεν ἀρνητής του.

Ἀδελφοί, ὅσοι αἰσθάνεσθε ταπεινωμένοι ὅταν εἰς δυσκόλους περιστάσεις προσφιλῆ πρόσωπα σᾶς ἐγκαταλείπουν καὶ σᾶς ἀρνοῦνται, μὴ πικραίνεσθε πολύ! Ἀναλογισθῆτε, ὅτι τὸν Χριστὸν ἠρνήθη καὶ αὐτὸς ὁ φίλος Πέτρος. Δὲν εἶσθε σεῖς ἀνώτεροι ἀπὸ τὸν Χριστόν...

Ἡ δίκη

Ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Πίστεώς μας ὡδηγήθη εἰς κρίσιν. Δεμένος ὁ Χριστὸς προσήχθη ἐνώπιον κριτηρίων καὶ ἐκρίθη, ἐδικάσθη. Δὲν προσήχθη εἰς ἓν μόνον κριτήριον, ἀλλ' εἰς πολλά. Ἀλληλοδια-

δόχως προσήχθη εἰς τὰ κριτήρια τοῦ Ἄννα, τοῦ Καϊάφα, τοῦ Πιλάτου, τοῦ Ἡρώδου καὶ πάλιν τοῦ Πιλάτου. Δὲν προσήχθη μόνον ἐνώπιον ὁμοεθνῶν κριτῶν του, ὅπως ἦσαν ὁ Ἄννας, ὁ Καϊάφας καὶ οἱ περὶ αὐτοὺς ἀποτελοῦντες τὸ Ἰουδαϊκὸν Συνέδριον· παρεδόθη καὶ εἰς ἀλλοεθνεῖς κριτάς, ὅπως ἦτο ὁ Ἰδουμαῖος Ἡρώδης καὶ ὁ Ῥωμαῖος Πιλᾶτος. Οἱ Ἰουδαῖοι παρέδωσαν τὸν ἄνθρωπόν των εἰς τὰς ἀρχὰς κατοχῆς. Οἱ κάτοχοι τοῦ Νόμου, τοῦ μωσαϊκοῦ Νόμου, παρέδωσαν τὸν ἄνθρωπόν των εἰς χεῖρας ἀνόμων. Ὁ Ἰησοῦς εἶχε προείπει καὶ αὐτό· *«Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι... καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι»* (Ματθ. κ΄ 18 - 19). Καὶ ὁ Πέτρος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἤλεγξε τὴν παράδοσιν τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀνόμων, τῶν ἐθνικῶν (Πράξ. β΄ 23). Ἐπίσης ὁ Χριστὸς εἰς τὰ διάφορα κριτήρια, ὅπου προσήχθη, δὲν ἐκάθησεν εἰς ἑδώλιον διὰ ν' ἀναπαυθῇ ὀλίγον, ἀλλ' ἐκρατεῖτο ὄρθιος. Πάντα ταῦτα ἦσαν ταπεινώσεις τοῦ Χριστοῦ.

Πᾶς ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος προσάγεται ἐνώπιον τῆς Δικαιοσύνης ὡς κατηγορούμενος καὶ δικάζεται, ὑφίσταται ταπείνωσιν ἀσχέτως τοῦ ἀποτελέσματος τῆς δίκης, ἀσχέτως δηλαδὴ τοῦ ἂν καταδικάζεται ἢ ἀθωώνεται. Ἂν δὲ ὁ κατηγορούμενος καὶ δικαζόμενος δὲν εἶνε ἁπλοῦς πολίτης, ἀλλ' ἔχῃ θέσιν καὶ ἀξίωμα, ἡ ταπείνωσις γίνεται μεγαλυτέρα. Καὶ ἂν ὁ κατηγορούμενος καὶ δικαζόμενος εἶνε ἄρχων, δικαστὴς ἢ νομοθέτης, τότε ἡ ταπείνωσις γίνεται πολὺ μεγαλυτέρα. Φαντασθῆτε νὰ προσάγε-

ται ὡς κατηγορούμενος εἰς τὴν Δικαιοσύνην καὶ νὰ δικάζεται ὁ Πρωθυπουργὸς ἢ ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἀρείου Πάγου ἢ διάσημος νομοθέτης!...

Ἀλλ' ἂν εἶνε ταπείνωσις νὰ προσαχθῇ εἰς τὴν Δικαιοσύνην ὡς κατηγορούμενος καὶ νὰ δικασθῇ ἁπλοῦς πολίτης, πολὺ δὲ μεγαλυτέρα ταπείνωσις νὰ πάθῃ τοῦτο ἄρχων, δικαστὴς ἢ νομοθέτης, δύναται νὰ φαντασθῇ κανείς, πόσον μεγαλυτέρα ταπείνωσις ἦτο τοῦτο διὰ τὸν Χριστόν;

Διότι εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Χριστοῦ ποῖος προσήχθη ὡς κατηγορούμενος εἰς τὴν Δικαιοσύνην; Προσήχθη εἰς τὴν Δικαιοσύνην Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ Δίκαιος ἐν ἀπολύτῳ ἐννοίᾳ. Προσήχθη εἰς τὴν Δικαιοσύνην Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐνέβαλεν εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου τὴν κατηγορίαν τῆς δικαιοσύνης καὶ εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ τὸ αἴσθημα τῆς δικαιοσύνης. Προσήχθη εἰς τὴν Δικαιοσύνην Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ προφήτου παρήγγειλεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους· *«Δικαιοσύνην μάθετε οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς»* (Ἠσ. κστ΄ 9). Προσήχθη εἰς τὴν Δικαιοσύνην Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦτο ἔγινε Χριστός, διότι ἠγάπησε δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησεν ἀνομίαν (Ψαλμ. μδ΄ 8).

Παρέστη ἐνώπιον κριτῶν Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ Κριτὴς ἐν μοναδικῇ ἐννοίᾳ. Παρέστη ἐνώπιον κριτῶν Ἐκεῖνος, περὶ τοῦ ὁποίου ἡ Γραφὴ λέγει, *«ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ ἐστι»* (Δευτ. α΄ 17). Παρέστη ἐνώπιον κριτῶν Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος παρεχώρησεν εἰς ἀνθρώπους τὸ δικαίωμα νὰ κρίνουν καὶ διὰ τοῦτο καταχρηστικῶς ὀνομάζονται κριταί. Παρέστη

ἐνώπιον κριτῶν Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος καὶ ὡς ἄνθρωπος ἔχει ὅλον τὸ δικαίωμα νὰ κρίνῃ (Ἰωάν. ε΄ 22, 27). Παρέστη ἐνώπιον κριτῶν Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ Κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν. Παρέστη ἐνώπιον κριτῶν Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔπρεπεν ὄχι νὰ δικασθῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ δικάσῃ τοὺς κριτάς του.

Ἐδικάσθη ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὥρισε τὴν ἀρχιερωσύνην. Ἐδικάσθη ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων Ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἀντεπροσώπευον οἱ ἀρχιερεῖς. Ἐδικάσθη ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων Ἐκεῖνος, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ ὁποίου ἐδίκαζον οἱ ἀρχιερεῖς. Ἐδικάσθη ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων ὁ μέγας καὶ ὁ αἰώνιος Ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ,

ὁ *«κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος»* (Ἑβρ. ζ΄ 26).

Ἐδικάσθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Πιλάτου ποῖος; Ὁ Ἡγεμὼν καὶ ὁ Ἄρχων ἐν μοναδικῇ ἐννοίᾳ, ὁ ἀληθὴς Ἡγούμενος καὶ Ἄρχων, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ προφήτης διακηρύσσει· *«καὶ αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ᾽ ἀρχῆς, ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος»* (Μιχ. ε΄ 1. Ἰδὲ καὶ Ματθ. β΄ 6). Ὑπὸ προσκαίρου καὶ καταργουμένου ἄρχοντος ἐδικάσθη ὁ αἰώνιος.

Ἐκρίθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἡρώδου ποῖος; Ὁ Βασιλεὺς τῶν Οὐρανῶν. Ὁ Βασιλεὺς τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀρχαγγέλων. Ὁ Κυβερνήτης τῶν Γαλαξιῶν. Ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλέων τῆς γῆς. Ὁ διττῶς Βασιλεύς, –ὡς Θεὸς καὶ ὡς Μεσσίας–, ὁ αἰωνίως Βασιλεύς, ὁ παντοδυνάμως Βασιλεύς, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου οἱ Ἡρῶδαι καὶ ὅλοι συλλήβδην οἱ βασιλεῖς τῶν αἰώνων μεθ᾽ ὅλων τῶν βασιλικῶν των μεγαλείων εἶνε καπνὸς καὶ ἀσβόλη.

Παρεδόθη ὑπὸ τῶν Ἑβραίων εἰς τὰς ἀρχὰς κατοχῆς ποῖος; Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐξέλεξε τοὺς Ἑβραίους καὶ ἀνέδειξεν αὐτοὺς εἰς Ἔθνος μέγα καὶ λαὸν περιούσιον. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἠλευθέρωσεν αὐτοὺς ἐκ τῆς δουλείας τῆς Αἰγύπτου καὶ πολλῶν ἄλλων ἐχθρῶν. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπῃσχύνετο νὰ ὀνομάζεται Βασιλεύς των καὶ Θεός των.

Παρεδόθη εἰς χεῖρας ἀνόμων, ἐθνικῶν, διὰ νὰ δικασθῇ ἄνευ τοῦ Νόμου ποῖος; Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐν τῷ Σινὰ ἔδωσε τὸν Νόμον καὶ εἶνε ὁ Νομοθέτης ἐν ὑψίστῃ καὶ μοναδικῇ ἐννοίᾳ. *«Εἷς ὁ νομοθέτης καὶ κριτής»* (Ἰακ. δ΄ 12).

Ἐκρατήθη ὄρθιος εἰς τὰ κριτήρια καὶ ἐταλαιπωρήθη ποῖος; Ὁ ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου καθήμενος καὶ ὑπὸ τῶν Σεραφὶμ ὡς τρισένδοξος Βασιλεὺς καὶ Κύριος διὰ τρισαγίου ὕμνου δοξολογούμενος. Ἐκρατήθη ὄρθιος ποῖος; Ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβίμ. Ἐκρατήθη ὄρθιος ποῖος; Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει θρόνον, ὅπου κάθηται, τὸν οὐρανόν, καὶ ὑποπόδιον τὴν γῆν. Ἐκρατήθη ὄρθιος ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος πρὸ τοῦ ἀρχιερέως ἱστάμενος κατὰ τὴν ὥραν τῆς δίκης διεκήρυξε πρὸς τοὺς κριτάς του· *«Ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς Δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ»* (Ματθ. κστ΄ 64). Ὁ Θεὸς Πατὴρ ἐτίμησε τὸν Ἰησοῦν διὰ τῆς ἐκ δεξιῶν καθέδρας, ὁ δὲ Ἄννας καὶ ὁ Καϊάφας ἐταπείνωσαν τὸν Ἰησοῦν κρατήσαντες αὐτὸν ὄρθιον.

Ἐκτὸς τούτων ταπείνωσις διὰ τὸν Ἰησοῦν ἦτο καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ Δικαιοσύνη, εἰς τὴν ὁποίαν προσήγαγον αὐτόν, δὲν ἦτο Δικαιοσύνη, ἀλλὰ παρῳδία Δικαιοσύνης. Διότι τὸ μὲν Συνέδριον τῶν Ἰουδαίων παρανόμως συνελθὸν κατὰ τὴν νύκτα ἐζήτει ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ διὰ νὰ θανατώσῃ ὁπωσδήποτε αὐτόν, ὁ δὲ Πιλᾶτος ὑπεράνω τοῦ δικαίου τοποθετῶν τὴν θέσιν του ἐδέχετο τοὺς ἐκβιασμοὺς τῶν Ἰουδαίων, ὁ δὲ Ἡρώδης ἐθεώρησε τὴν προσαγωγὴν τοῦ Ἰησοῦ ἐνώπιόν του ὡς εὐκαιρίαν νὰ ἐμπαίξῃ καὶ νὰ ἐξουθενώσῃ αὐτόν, καίτοι ὡμολόγησε τὴν ἀθωότητα αὐτοῦ. Ἡ σοβαρωτέρα ὑπόθεσις τῶν αἰώνων παρεπέμφθη εἰς δικαστὰς ἐστερημένους σοβαρότητος καὶ πλεονάζοντας εἰς ἐλαττώματα, δικαστὰς ἀναξίους καὶ γελοίους.

Ὅσοι σύρονται ἀδίκως εἰς τὰ δικαστήρια καὶ διὰ τοῦτο αἰσθάνονται ταπεινωμένοι καὶ ἐξουθενωμένοι, ἂς ἀναλογίζωνται τὰς ταπεινώσεις, τὰς ὁποίας ὑπέστη ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν προσαγωγήν του εἰς τὰ κριτήρια τῶν ἡμερῶν του, καὶ ἂς φιλοσοφοῦν ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων. Δὲν εἶνε αὐτοὶ ἀνώτεροι ἀπὸ τὸν Χριστόν...

Ἡ καταδίκη

Ἐταπεινώθη ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Πίστεώς μας, διότι προσήχθη εἰς δικαστήρια καὶ ἐδικάσθη. Καὶ ἂν ἦτο ταπείνωσις διὰ τὸν Χριστὸν ἁπλῶς τὸ ὅτι ἐδικάσθη, πόσον μᾶλλον ἦτο ταπείνωσις τὸ ὅτι κατεδικάσθη. Εἶνε ταπείνωσις διὰ πάντα ἄνθρωπον νὰ καταδικασθῇ, ἔστω καὶ ἂν εἶνε ἔνοχος καὶ καταδικασθῇ δικαίως. Ἀλλ' ἂν καταδικασθῇ ἀδίκως, καὶ δὴ βαναύσως καὶ σαδιστικῶς, πρὸς θρίαμβον τῆς δυνάμεως τῶν κακῶν ἀνθρώπων κατὰ τοῦ ἀθῴου, ἡ ταπείνωσις εἶνε μεγαλυτέρα. Μετὰ τὴν καταδίκην ὁ Σατανᾶς καὶ οἱ σατανικοὶ ἄνθρωποι ἐπιχαίρουν καὶ θριαμβολογοῦν, διότι ἡ θέλησίς των καὶ ἡ δύναμίς των ὑπερίσχυσε καὶ κατίσχυσε τοῦ δικαίου, καὶ ὁ δίκαιος, παρὰ τὸ δίκαιόν του, συνετρίβη καὶ ἐξουθενώθη. Ὁ Σατανᾶς καὶ οἱ σατανικοὶ ἄνθρωποι, ὅσον αὐτοὶ δὲν θέλουν νὰ ταπεινώνωνται, ἂν καὶ εἶνε ἄξιοι ἐσχάτης ταπεινώσεως καὶ ἐξουθενώσεως, τόσον θέλουν καὶ εὐχαριστοῦνται νὰ ταπεινώνουν καὶ ἐξουθενώνουν τοὺς καλούς, καίτοι αὐτοὶ εἶνε ἄξιοι ἐξυψώσεως καὶ δόξης. Ἂν δὲ ὁ καταδικαζόμενος ἀδίκως καταδι-

κασθῇ εἰς μεγάλην ποινήν, ἡ ταπείνωσις εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ποινῆς. Καὶ ἂν ἐπίσης ὁ καταδικαζόμενος δὲν εἶνε μικρός τις καὶ ἄσημος τῆς γῆς, ἀλλὰ μεγάλος καὶ τρανός, ἡ ταπείνωσις εἶνε ἀνάλογος καὶ πρὸς τὴν μεγαλωσύνην καὶ τὸ μεγαλεῖόν του.

Ὁ Χριστὸς ἦτο ἀθῷος. Τὴν ἀθῳότητά του διακηρύττουν καὶ προκηρύττουν αἱ Γραφαί. Διακηρύττουν τὰ βιβλία τῆς Καινῆς καὶ προκηρύττουν τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Τὴν ἀθῳότητά του ὡμολόγησε καὶ ὁ Ἰούδας καὶ ὁ Πιλᾶτος καὶ ὁ Ἡρώδης. *«Ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῷον»*, εἶπεν ὁ προδότης καὶ ἔρριψε τὰ ἀργύρια τῆς προδοσίας (Ματθ. κζ΄ 4 - 5). *«Οὐδὲν εὑρίσκω αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ»*, εἶπε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ὁ Ῥωμαῖος ἡγεμών. Καὶ πάλιν εἶπε πρὸς αὐτούς· *«Ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας οὐδὲν εὗρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον ὧν κατηγορεῖτε κατ' αὐτοῦ»*. Καὶ διὰ τρίτην φορὰν ὁ Ῥωμαῖος πραίτωρ διεκήρυξε τὴν ἀθῳότητα τοῦ Ἰησοῦ· *«Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος; οὐδὲν ἄξιον θανάτου εὗρον ἐν αὐτῷ»* (Λουκ. κγ΄ 4, 14, 22). Ὅταν δὲ τέλος ὁ Πιλᾶτος ἔνιπτε τὰς χεῖρας ἐνώπιον τοῦ ὄχλου λέγων, *«Ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου»* (Ματθ. κζ΄ 24), ἀσφαλῶς ἀθῷον δὲν ἐκήρυσσε τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ τὸν Χριστόν. Τὸν ἀθῷον δὲν δημιουργεῖ ἢ δὲν δεικνύει ἡ νίψις τῶν χειρῶν, ἀλλ' ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀρετή. Οὐδὲν αἴτιον εὗρεν ὁ Πιλᾶτος εἰς τὸν Ἰησοῦν. *«Ἀλλ' οὐδὲ Ἡρώδης (εὗρεν αἴτιον)»*, ὅπως εἶπε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ὁ Πιλᾶτος (Λουκ. κγ΄ 15). Καίτοι ὁ Ἰδουμαῖος βασιλεὺς ἦτο πονηρὰ ἀλώπηξ

καὶ εἶχε διαθέσεις φονικάς (Λουκ. ιγ´ 31-32), κατὰ τὴν ὥραν δὲ τῆς ἀνακρίσεως ὁ Ἰησοῦς προεκάλεσεν αὐτὸν διὰ τῆς σιωπῆς του (Λουκ. κγ´ 9), ἐν τούτοις δὲν κατηγόρησε τὸν Ἰησοῦν, ἀλλ' ἀνεγνώρισε τὴν ἀθῳότητά του. Κατὰ τὴν νύκτα τῆς ἀνακρίσεως ἐνώπιον τῶν ἀρχιερέων Ἄννα καὶ Καϊάφα διὰ τὴν ἀθῳότητα τοῦ Ἰησοῦ ὡμίλησεν αὐτὸς ὁ Οὐρανός. Πῶς; Δι' ἐνυπνίου πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ Πιλάτου, ἡ ὁποία διεμήνυσε πρὸς τὸν σύζυγόν της, καθ' ἣν ὥραν οὗτος ἀνέκρινε τὸν Ἰησοῦν· *«Μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ. Πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν»* (Ματθ. κζ´ 19).

Τὴν ἀθῳότητα τοῦ Ἰησοῦ κατὰ ἕνα τρόπον ἐμαρτύρησαν καὶ οἱ ἐμπαθέστεροι ὅλων τῶν ἐχθρῶν του, οἱ ἀρχιερεῖς, οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ γραμματεῖς, οἱ ὁποῖοι ὡς μέλη τοῦ Μεγάλου Συνεδρίου ἐδίκασαν αὐτόν. Πῶς ἐμαρτύρησαν αὐτοὶ τὴν ἀθῳότητα τοῦ Ἰησοῦ; Διὰ τῆς ἀναζητήσεως ψευδομαρτυρίας καὶ ψευδομαρτύρων. Ὁ εὐαγγελιστὴς σημειώνει· *«Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ὅπως θανατώσωσιν αὐτόν, καὶ οὐχ εὗρον. Καὶ πολλῶν ψευδομαρτύρων προσελθόντων, οὐχ εὗρον»* (Ματθ. κστ´ 59-60). Οἱ Ἰουδαῖοι δικασταὶ ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν καὶ ψευδομάρτυρας κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, διότι δὲν εἶχον ἀληθῆ μαρτυρίαν καὶ ἀληθεῖς μάρτυρας ἐναντίον του, ἐπειδὴ δὲν εὑρίσκοντο στοιχεῖα εἰς βάρος του. Οἱ ἐμπαθεῖς Ἰουδαῖοι παρηκολούθουν καὶ ἐξήταζον ἐπιμελῶς πᾶσαν πτυχὴν τῆς ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ, πάντα λόγον, πᾶσαν κίνησιν καὶ ἐνέρ-

γειαν αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν εὕρισκον αἰτίαν, διὰ νὰ στηρίξουν σοβαρῶς κατηγορίαν κατ' αὐτοῦ. Ἐμωμοσκόπουν τὸν Χριστόν, ἀλλὰ δὲν εὕρισκον μῶμον εἰς αὐτόν.

Τὴν ἀθῳότητα τοῦ Ἰησοῦ κατὰ ἕνα τρόπον ἐμαρτύρησαν καὶ αὐτοὶ οἱ ψευδομάρτυρες. Πῶς; Διὰ τῶν ἀντιφάσεων, εἰς τὰς ὁποίας περιέπεσαν. Ὁ εὐαγγελιστὴς σημειώνει· *«Πολλοὶ ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν»* (Μάρκ. ιδ' 56). Αἱ μαρτυρίαι τῶν ψευδομαρτύρων δὲν ἦσαν *«ἴσαι»*, δὲν ἦσαν αἱ αὐταί, δὲν συνέπιπτον, ἀπεδεικνύοντο ψευδεῖς.

Ὅταν ὁ Πιλᾶτος ἠρώτα τοὺς Ἰουδαίους, τί κακὸν ἔπραξεν ὁ Ἰησοῦς, ἐκεῖνοι οὐδὲν συγκεκριμένον καὶ ἀποδεδειγμένον κακὸν ἀνέφερον, ἀλλ' ἐφώναζον καὶ ἐκραύγαζον καὶ ἠπείλουν τὸν Πιλᾶτον, ὥστε νὰ ἐπιβληθοῦν διὰ τῶν φωνῶν καὶ τῶν κραυγῶν καὶ τῆς ἀσκήσεως ψυχολογικῆς βίας. Δὲν εἶχον τίποτε κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, εἶχον ὅμως φωνὰς καὶ κραυγὰς καὶ ἀπειλάς.

Ὁ Χριστὸς δὲν ἦτο μόνον ἀθῷος ὡς πρὸς πράγματα, τὰ ὁποῖα ἐνδιέφερον τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐξουσίαν, καὶ ὡς πρὸς πράγματα, διὰ τὰ ὁποῖα κατηγόρουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλ' ἦτο ἀθῷος γενικῶς καὶ ἀπολύτως. Δὲν ἦτο ἔνοχος οὔτε διὰ μίαν οὔτε διὰ τὴν παραμικρὰν ἁμαρτίαν. Δὲν ἦτο ἁπλῶς ἀθῷος, ἀλλ' ἦτο ὁ Ἀθῷος.

Καὶ ὅμως ὁ Ἀθῷος ἐκρίθη ἔνοχος, ὁ Δίκαιος

κατεδικάσθη! Καὶ εἰς ποίαν ποινὴν κατεδικάσθη; Εἰς τὴν ἐσχάτην τῶν ποινῶν! Ὅταν ὁ ἀρχιερεὺς ἠρώτησε, *«Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Εὐλογητοῦ;»*, καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπήντησεν, *«Ἐγώ εἰμι»* (Μάρκ. ιδ΄ 61 - 62), διακηρύσσων τὴν μεγάλην ἀλήθειαν τῆς μεσσιακῆς ἰδιότητός του καὶ τὴν μεγίστην ἀλήθειαν τῆς θεότητός του, ἀληθείας, τὰς ὁποίας εἶχεν ἀποδείξει διὰ προφητειῶν καὶ πρωτοφανῶν σημείων, τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξε τὰ ἱμάτιά του καὶ οἱ ἄλλοι ἐφώναξαν· *«Ἔνοχος θανάτου ἐστί!»* (Ματθ. κστ΄ 66). Καὶ εἰς ποῖον εἶδος θανάτου κατεδικάσθη ὁ Ἰησοῦς; Ὅταν ὁ Πιλᾶτος ἠρώτησε τοὺς Ἰουδαίους, *«Τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν;»*, οἱ Ἰουδαῖοι ἐν χορῷ ἐφώναζον καὶ ἔκραζον· *«Σταυρωθήτω!»* (Ματθ. κζ΄ 22,23). Καὶ ὅταν ὁ Πιλᾶτος ἔκανεν ἐπανειλημμένας προσπαθείας νὰ διασώσῃ τὸν Ἰησοῦν, οἱ Ἰουδαῖοι μαινόμενοι ὡς ταῦροι καὶ ὠρυόμενοι ὡς λέοντες ἐκραύγαζον· *«Σταύρωσον σταύρωσον αὐτόν!»*. *«Ἆρον ἆρον, σταύρωσον αὐτόν!»* (Ἰωάν. ιθ΄ 5,15). Βαναύσως καὶ σαδιστικῶς φερόμενοι οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ θέλοντες νὰ βασανίσουν καὶ νὰ ταπεινώσουν εἰς τὸ ἔπακρον τὸν Ἰησοῦν, ἐζήτησαν δι᾽ αὐτὸν τὸν πλέον ὀδυνηρὸν καὶ ἐξευτελιστικὸν θάνατον, τὸν σταυρικόν, εἰς τὸν ὁποῖον κατεδικάζοντο δοῦλοι, κακοῦργοι καὶ ἀποφώλια τέρατα τῆς κοινωνίας.

Ὁ δὲ Πιλᾶτος τελικῶς ἐπεκύρωσε τὴν εἰς θάνατον καταδικαστικὴν ἀπόφασιν τῶν Ἰουδαίων καὶ ἱκανοποίησε τὸ θέλημά των νὰ σταυρωθῇ ὁ Ἰησοῦς. Οὔτε τὴν συνείδησίν του ἤκουσεν, οὔτε τὴν γυναῖκα, τὴν ὁποίαν πολλοὶ ἄνδρες ἀκούουν περισσότερον

τῆς συνειδήσεως. Ὁ Ἀδὰμ ἐπὶ κακῷ ἤκουσε τὴν γυναῖκα. Ὁ Πιλᾶτος ἐπ' ἀγαθῷ δὲν ἤκουσε τὴν γυναῖκα. Ἐσχάτη διαφθορὰ ἀνθρώπων, ἡ ὁποία κατεβίβασε τὸν Ἰησοῦν εἰς τὴν ἐσχάτην ταπείνωσιν.

Καὶ ποῖος εἶνε ὁ Ἰησοῦς, ὁ ὁποῖος ἐσυκοφαντήθη καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον, καὶ μάλιστα σταυρικόν; Εἶνε μικρὸς καὶ ἄσημος τῆς γῆς, ὅπως ἐφαίνετο ἐξωτερικῶς; Ὄχι! Εἶνε ὁ μεγάλος καὶ τρανὸς τοῦ οὐρανοῦ, ὁ ἀπείρως μεγάλος καὶ τρανός. Ἐσυκοφαντήθη ἡ Ἀλήθεια. Κατεδικάσθη εἰς θάνατον ἡ Ζωὴ καὶ ἡ Ἀνάστασις. Ἐσταυρώθη ἡ Δύναμις καὶ ἡ Δόξα. Ἄλλη δὲ εἶνε ἡ ἐσχάτη ταπείνωσις διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ ἄλλη διὰ τὸν Θεάνθρωπον. Ἡ δευτέρα ἐσχάτη ταπείνωσις εἶνε τόσον μεγαλυτέρα, ὅσον ὁ Θεὸς εἶνε μεγαλύτερος τοῦ ἀνθρώπου.

Καθ' ὃν χρόνον ὁ Χριστὸς ἐκρίνετο ὑπὸ τῶν διαφόρων κριτῶν του ὑπέστη πολὺ βαναύσους ταπεινώσεις.

Ὅταν ὁ ἀρχιερεὺς Ἄννας ἠρώτησε τὸν Ἰησοῦν διὰ τοὺς μαθητάς του καὶ τὴν διδαχήν του καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, ὅτι πάντοτε ἐλάλησεν εἰς τὸν κόσμον δημοσίᾳ, πάντοτε ἐδίδαξεν εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ εἰς τὸν χῶρον τοῦ ναοῦ, ὅπου πάντοτε οἱ Ἰουδαῖοι συγκεντρώνονται, καὶ οὐδὲν ἐλάλησε κρυφίως, παρέπεμψε δὲ τὸν ἀρχιερέα εἰς τοὺς ἀκροατάς του λέγων, *«Τί με ἐπερωτᾷς; Ἐπερώτησον τοὺς ἀκηκοότας τί ἐλάλησα αὐτοῖς· ἴδε οὗτοι οἴδασιν ἃ εἶπον ἐγώ»*, τότε ἕνα κάθαρμα τῆς ἀρχιερατικῆς αὐλῆς, ὑπηρέτης ἱστάμενος πλη-

σίον τοῦ Ἰησοῦ, δοῦλος κοινωνικῶς καὶ ἠθικῶς, διὰ νὰ κολακεύσῃ τὸν ἀρχιερέα, ὅπως συνήθως οἱ ἀναξιοπρεπεῖς καὶ ποταποὶ τύποι κολακεύουν τοὺς ἀξιωματούχους, τοὺς ἄλλους τούτους ποταποὺς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τύπους, ὕψωσε τὴν βέβηλον χεῖρά του καὶ κατέφερε ῥάπισμα κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, κοινῶς «ἐχαστούκισε» τὸν Χριστόν, ὡς αὐθαδιάσαντα δῆθεν ἀπέναντι τοῦ ἀρχιερέως. *«Οὕτως»*, εἶπεν, *«ἀποκρίνῃ τῷ ἀρχιερεῖ;»*. Ἔτσι ὁμιλεῖς εἰς τὸν ἀρχιερέα; Τὸ προπετὲς κάθαρμα ἐπέπληξεν ὡς αὐθαδιάσαντα τὸν Λόγον! Τὸ πλάσμα ὕψωσε τὴν χεῖρα κατὰ τοῦ Πλάστου! Ὁ ὑπηρέτης ἐρράπισε τὸν Ἀρχιερέα τὸν Μεγάλον, διὰ ν' ἀρέσῃ εἰς τὸν ἀρχιερέα τὸν μικρόν! Ὁ δοῦλος «ἐχαστούκισε» τὸν Κύριον! Τὸ ῥάπισμα ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον ὁ ψευδοκριτὴς Ἄννας δὲν ἐπέπληξε καὶ δὲν ἀνεκάλεσεν εἰς τὴν τάξιν τὸν προπετῆ δοῦλον, ἀλλ' ηὐχαριστήθη σαδιστικῶς, ἦτο ἡ πρώτη πολὺ βάναυσος ἐνέργεια κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ καιρῷ τῆς δίκης, καὶ ἀπαρχὴ πολλῶν βαναύσων κατ' αὐτοῦ πράξεων. Εἶνε πράγματι πολὺ προσβλητικὸν καὶ ἀτιμωτικὸν τὸ νὰ ῥαπίσῃ τις ἕνα ἄνθρωπον, ὁποιονδήποτε, καὶ τὸν πλέον ταπεινὸν καὶ ἄσημον. Διὰ τοιαύτην προσβολὴν πολλοὶ ἀντεκδικούμενοι προέβησαν εἰς φόνον. Ὁ δὲ Χριστός, ὁ ὁποῖος αὐτοστιγμεὶ ἠδύνατο νὰ ξηράνῃ καὶ νὰ παραλύσῃ τὴν βέβηλον χεῖρα τοῦ ῥαπιστοῦ ὑπηρέτου ἢ νὰ καύσῃ αὐτὸν μὲ τὴν ἀκτινοβολίαν τῆς θεότητός του, ἠρκέσθη εἰς ἁπλῆν διαμαρτυρίαν· *«Εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις;»* (Ἰωάν. ιη' 19-23). Ὁ Χριστὸς δὲν προέβη εἰς ἀντεκδίκησιν, ἀλλ' ἐδέχθη τὴν προσβολὴν καὶ τὴν ταπείνωσιν.

Ἐν συνεχείᾳ δὲ ἐδέχθη πολλὰς προσβολὰς καὶ ταπεινώσεις.

Ὅταν ὁ ἀρχιερεὺς Καϊάφας ἠρώτησε τὸν Ἰησοῦν, ἐὰν εἶνε ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκεῖνος διὰ τῆς φράσεως *«σὺ εἶπας»* ὡμολόγησεν ὅτι εἶνε, προσέθεσε δέ, ὅτι ἀπὸ τῆς ὥρας τοῦ μαρτυρίου θὰ ἔβλεπον αὐτὸν νὰ δοξάζεται, *«τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν, οἱ*

δὲ ἐρράπισαν λέγοντες· προφήτευσον ἡμῖν, Χριστέ, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε;» (Ματθ. κστ΄ 67-68). Ὁ Μᾶρκος καὶ ὁ Λουκᾶς προσθέτουν, ὅτι καὶ περιεκάλυπτον

τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ, διὰ νὰ μὴ βλέπῃ ποῖοι ἐκτύπουν αὐτόν, καὶ οὕτω προεκάλουν αὐτὸν νὰ προφητεύσῃ ποῖοι τὸν ἐκτύπουν (Μάρκ. ιδ΄ 65, Λουκ. κβ΄ 63-64). Ἐπίσης ὁ Λουκᾶς προσθέτει, ὅτι *«καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον αὐτῷ»* (Λουκ. κβ΄ 65). Οἱ ἀσεβεῖς ἐμπαίζοντες τὸν Ἰησοῦν ἐξεστόμιζον ἐναντίον του πολλὰ βλάσφημα λόγια, ἀσφαλῶς δὲ καὶ χυδαιολογίας καὶ αἰσχρολογίας.

Τὸ ἕνα ῥάπισμα διεδέχθησαν πολλὰ ῥαπίσματα, ἀλλὰ καὶ κολαφίσματα, ἄλλα δηλαδὴ πλήγματα, καὶ ἐμπτύσματα, καὶ ἐμπαιγμοί, καὶ βλασφημίαι. Πάντα δὲ ταῦτα ἦσαν πολὺ βάναυσοι προσβολαὶ καὶ ταπεινώσεις τοῦ Χριστοῦ. Οἱ ἀσεβεῖς ἐρράπιζον τὸ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἦτο ὁλοκάθαρον, τὸ μόνον ὁλοκάθαρον πρόσωπον, καὶ δὲν ἔκυπτέ ποτε ἐξ ἐντροπῆς, ὅπως κύπτουν τὰ ἰδικά μας πρόσωπα. Οἱ ἀσεβεῖς κατέφερον κολάφους κατ' ἐκείνου, ὁ ὁποῖος οὐδὲν ἄξιον δαρμῶν καὶ κτυπημάτων ἔπραξεν ἢ εἶπεν, ἐνῷ ἡμεῖς πολλὰ τοιαῦτα λέγομεν καὶ πράττομεν. Ὁ κόλαφος εἶνε ἰδιαζόντως προσβλητικὸν πρᾶγμα. Διὰ τοῦτο ἡ λέξις *«κόλαφος»* μεταφορικῶς σημαίνει *«προσβολή, ἐντροπή»*. Οἱ ἀσεβεῖς ἐνέπτυον εἰς τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔλαμπεν ὡς ὁ ἥλιος, ὑπὲρ τὸν ἥλιον. Ὅπως ὁ κόλαφος, οὕτω καὶ τὸ πτύσμα εἶνε ἰδιαζόντως προσβλητικὸν πρᾶγμα. Διὰ τοῦτο ἡ λέξις *«κατάπτυστος»* μεταφορικῶς σημαίνει τὸν ἀχρεῖον καὶ σιχαμερόν. Οἱ κατάπτυστοι ἐθεώρησαν καὶ μετεχειρίσθησαν ὡς κατάπτυστον τὸν Ἰησοῦν, τὸν πάσης τιμῆς καὶ δόξης ἄξιον. Οἱ ἀσεβεῖς περιεκάλυπτον ἐμπαικτικῶς τὸ πρόσωπον ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἐν Ἐδὲμ περιεκάλυψεν

ἡμᾶς μὲ δερματίνους χιτῶνας, διὰ νὰ μὴ φαίνεται ἡ ἀσχημοσύνη μας. Οἱ ἐμπαῖκται περιέπαιζον ἐκεῖνον, πρὸ τοῦ ὁποίου τὰ Σεραφὶμ καλύπτονται ἐξ εὐλαβείας καὶ παρίστανται μὲ δέος καὶ μὲ τρόμον. Οἱ τυφλοὶ τὰ τ' ὦτα τόν τε νοῦν τὰ τ' ὄμματ' ἔλεγον, *«προφήτευσον ἡμῖν, Χριστέ, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε;»*. Ἀλλὰ ποῖον προεκάλουν νὰ προφητεύσῃ οὕτω; Προεκάλουν ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ κατ' ἐξοχὴν προφήτης, καὶ ὁ ἀποστέλλων τοὺς προφήτας. Προεκάλουν ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον οὐδὲν κάλυμμα ἐμποδίζει νὰ ὁρᾷ καὶ καθορᾷ τὰ πάντα, καὶ αὐτὰ τὰ μύχια τῶν καρδιῶν μας. Προεκάλουν ἐκεῖνον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου *«οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανής, πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ»* (Ἑβρ. δ' 13). Οἱ ἀσεβεῖς ἐξεστόμιζον χυδαιολογίας καὶ αἰσχρολογίας ἐναντίον ἐκείνου, ὁ ὁποῖος εἶνε ἁγνότερος τῶν ῥόδων καὶ τῶν κρίνων, καθαρώτερος τῶν κρυστάλλων καὶ τῶν ἄστρων, πάναγνος καὶ πανακήρατος. Οἱ βλάσφημοι ἐβλασφήμουν ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον τὰ δυσεξαρίθμητα πλήθη τῶν ἁγίων ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων ὑμνολογοῦν ἀκαταπαύστοις στόμασιν, ἀσιγήτοις φωναῖς· ἐβλασφήμουν ἐκεῖνον, εἰς τὸν ὁποῖον πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, πᾶς αἶνος καὶ πᾶσα δοξολογία ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας.

Ὦ Χριστέ, Βασιλεῦ τῆς δόξης, Κύριε καὶ Θεὲ τῶν πάντων, εὐλογητὲ εἰς τοὺς αἰῶνας! Πόσας καὶ πόσον βαναύσους προσβολὰς καὶ ταπεινώσεις ὑπέστης κατὰ τὸν καιρὸν τῆς δίκης σου ἐκ μέρους τῶν ἀντιπροσώπων σου ἀρχιερέων καὶ ἱερέων,

καὶ τοῦ περιβάλλοντος αὐτοὺς ἐσμοῦ καὶ συρφετοῦ τῶν κολάκων καὶ τῶν καθαρμάτων! Δόξα σοι, Χριστέ, διὰ τὰ μεγαλεῖά σου, ἀλλὰ δόξα σοι καὶ διὰ τὰς ταπεινώσεις σου, τὰς ὁποίας θεληματικῶς ὑπέστης δι' ἡμᾶς τοὺς ἀναξίους καὶ ἀχρείους καὶ πάσης ταπεινώσεως καὶ ἐξουθενώσεως ἀξίους. Εἶνε, Χριστέ, καὶ αἱ ἑκούσιαι ταπεινώσεις σου καὶ τὰ σεπτά σου πάθη δόξα, διότι οὕτω διεκήρυξες ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου· *«Ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς Δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ»* (Ματθ. κστ΄ 64), τουτέστιν· Ἀπὸ τώρα, ὁπότε ἀρχίζουν αἱ ταπεινώσεις καὶ τὰ μαρτύριά μου, πρὸς τραγικὴν εἰς βάρος σας εἰρωνείαν θὰ ἴδητε νὰ δοξάζωμαι. Ἡ Γῆ μὲ ἐξουθενώνει, ὁ Οὐρανὸς θὰ μὲ δοξάσῃ διὰ τὴν ἐξουθένωσίν μου.

Ἡ σιωπὴ

Καθ' ὃν χρόνον ὁ Χριστὸς ἐκρίνετο ὑπὸ τοῦ Πιλάτου, οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἐξεσφενδόνιζον κατ' αὐτοῦ πολλὰς κατηγορίας. Ὅλας τὰς κατηγορίας ὁ Χριστὸς ἠδύνατο εὐκολώτατα νὰ ἀνατρέψῃ καὶ κονιορτοποιήσῃ. Διότι ὅλαι οἱ κατηγορίαι ἦσαν συκοφαντίαι, ὁ δὲ Χριστὸς ἦτο ὁ ἀπολύτως ἀθῷος καὶ ὁ ἀπολύτως σοφὸς καὶ εὔγλωττος, ὥστε ν' ἀπολογηθῇ κατὰ τρόπον τελείως ἀποστομωτικὸν διὰ τοὺς ἐχθρούς του. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς δὲν ἀπελογήθη. Θαυμάζομεν τὴν ἀπολογίαν τοῦ Σωκράτους. Ἀλλὰ πόσον περισσότερον θὰ ἐθαυμάζομεν τὴν ἀπολογίαν τοῦ Χριστοῦ, ἂν ὁ Χριστὸς ἀπελογεῖ-

το! Ὁ Χριστὸς δὲν ἠδύνατο μόνον ν' ἀνατρέψῃ καὶ κονιορτοποιήσῃ τὰς ἐναντίον του συκοφαντίας· ἠδύνατο ἀκαριαίως ν' ἀνατρέψῃ καὶ κονιορτοποιήσῃ καὶ αὐτοὺς τοὺς συκοφάντας του. Διότι ὁ Χριστὸς εἶνε ἡ δύναμις, ἡ παντοδυναμία. Αὐτὸς ἐκ τοῦ μηδενὸς ἐδημιούργησε τὸ σύμπαν, δὲν ἐδημιουργήσαμεν τὸ σύμπαν ἡμεῖς, καὶ αὐτὸς ἀκαριαίως θὰ κάνῃ τὸ σύμπαν νὰ παρέλθῃ *«ῥοιζηδόν»*, μετὰ συριγμοῦ καὶ πατάγου. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς δὲν ἀνέτρεψε καὶ δὲν ἐκονιορτοποίησε τοὺς συκοφάντας του.

Ὁ Κύριος δὲν ἐταπείνωσε τοὺς ἐχθρούς του ἀποστομώνων αὐτοὺς διὰ μοναδικῆς ἀπολογίας ἢ καταστρέφων αὐτοὺς διὰ τῆς παντοδυναμίας του, ἀλλ' ἐταπείνωσε τὸν ἑαυτόν του σιωπῶν καὶ ἀνεχόμενος τοὺς συκοφάντας του. Ἡ παντοδυναμία ἔμενεν ἐν ἀπραξίᾳ. Ὁ Λόγος ἐσιώπα, *«ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν»* (Ματθ. κζ΄ 14). Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, καθ' ἣν ἡ ἀπολογία δὲν θὰ μετέβαλλε τὰ πράγματα (πρβλ. Λουκ. κβ΄ 68-69), ἡ σιωπὴ τοῦ Ἰησοῦ ὡμίλησεν εὐγλωττότερον τοῦ λόγου καὶ ἐδίδαξε τὴν εἰς ὡρισμένας περιπτώσεις ὑπερνίκησιν τοῦ πειρασμοῦ τῆς ἀπαντήσεως καὶ αὐτοταπείνωσιν, ἡ ὁποία εἶνε μεγάλος ψυχικὸς ἡρωισμός. Ὁ ἀδίκως βαλλόμενος καὶ μὴ ἀντιδρῶν παρέχει τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι εὑρίσκεται ἐν ἀδυναμίᾳ, ἐνῷ εἰς τὴν πραγματικότητα εἶνε ἥρως. Ἡ σιωπὴ τοῦ Ἰησοῦ ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου ἦτο αὐτοταπείνωσις.

Αὐτοταπείνωσιν ἔδειξεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως Ἡρώδου. Ὁ Ἡρώδης, ἡ πονηρὰ ἐκείνη ἀλώπηξ, *«ἐχάρη λίαν»* (Λουκ. κγ΄ 8), ὅταν εἶδε τὸν Χριστόν. Ἐχάρη χαιρεκάκως. Διότι ἐδίδετο

εἰς αὐτὸν ἡ εὐκαιρία νὰ ἐρευνήσῃ καὶ ἐμπαίξῃ τὸν Χριστὸν ὡς ψευδοβασιλέα τῶν Ἰουδαίων ἀντιποιούμενον δῆθεν τὴν ἰδικήν του βασιλικὴν ἀρχήν. Ὁ Ἡρώδης ἤλπιζεν, ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ ἔκανεν ἐνώπιόν του κανένα θαῦμα. Ὑπέβαλε δὲ εἰς τὸν Χριστὸν πλῆθος ἐρωτήματα. Παρίσταντο δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς *«εὐτόνως κατηγοροῦντες αὐτοῦ»* (Λουκ. κγ´ 10). Ὁ δὲ Χριστὸς τί ἔπραξεν εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτήν; Καίτοι εἰς τοὺς κατηγόρους του γραμματεῖς καὶ ἀρχιερεῖς καὶ εἰς τὸν βασιλέα Ἡρώδην ἠδύνατο νὰ ἀπαντήσῃ εὐγλωττότατα· καίτοι ἐπίσης ἠδύνατο νὰ θαυματουργήσῃ καὶ οὕτω ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ἦτο βασιλεὺς μὲ βασιλικὴν δύναμιν ἀσυγκρίτως ἀνωτέραν τῆς βασιλικῆς δυνάμεως τοῦ Ἡρώδου, ἐν τούτοις οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ἄλλο ἔπραξεν, ἀλλ' ἐταπείνωσε τὸν ἑαυτόν του πάλιν καὶ παρέσχε τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι εὑρίσκετο ἐν ἀδυναμίᾳ.

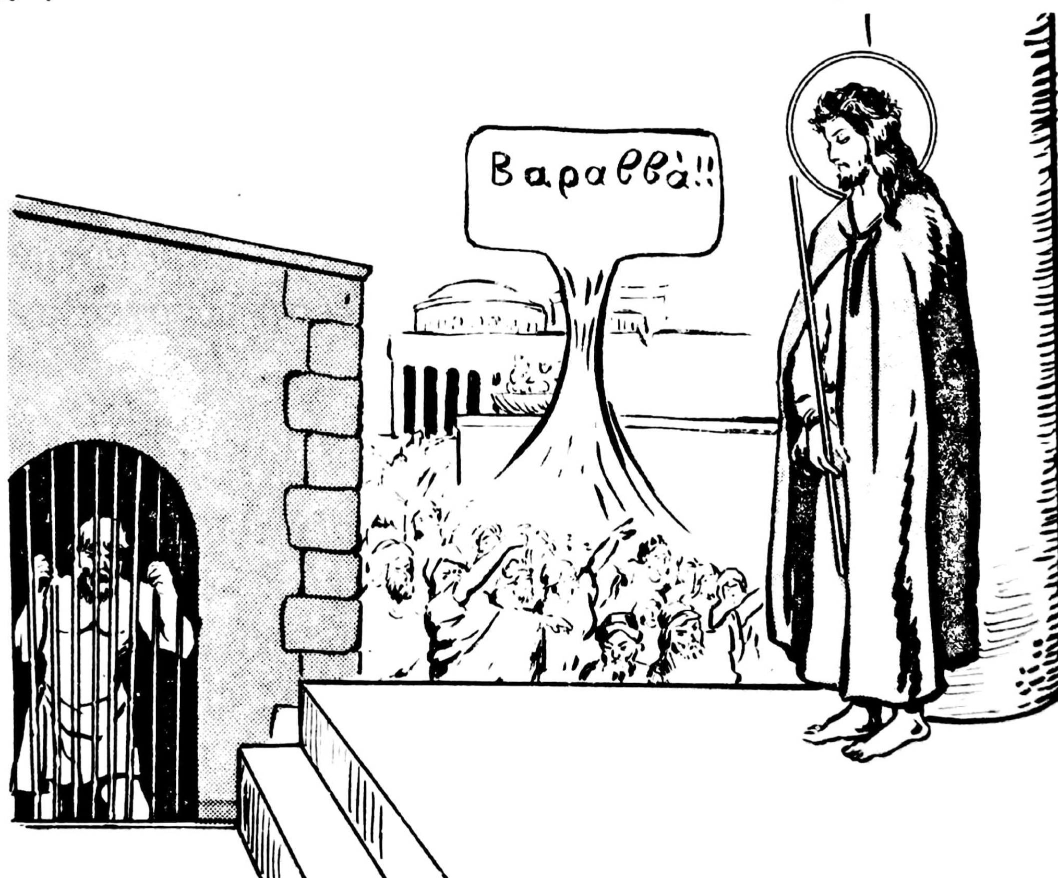
Ἐξουθενώσεις ὑπὸ Ἡρώδου

Εἰς τὴν αὐτοταπείνωσιν δὲ τοῦ Ἰησοῦ ἠκολούθησαν ταπεινώσεις αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου καὶ τῶν στρατιωτῶν του. *«Ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν Ἡρώδης σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ καὶ ἐμπαίξας, περιβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα λαμπρὰν ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ Πιλάτῳ»* (Λουκ. κγ´ 11). Καίτοι ὁ Ἡρώδης ὡμολόγησε τὴν ἀθῳότητα τοῦ Ἰησοῦ, μαζὶ μὲ τοὺς στρατιώτας του ἐξηυτέλισεν αὐτόν. Ἐξουθένωσεν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἶνε τὸ πᾶν, καὶ τοῖς πᾶσι παρέχει τὰ πάντα. Ἐνέπαιξεν Ἐκεῖνον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου τὰ Σεραφὶμ καὶ τὰ Χερουβὶμ παρίστανται μὲ τρόμον καὶ οἱ

δαίμονες φρίττουν. Περιέβαλε μὲ λαμπρὰν στολὴν διὰ νὰ ἐμπαίξῃ ὡς ψευδοβασιλέα Ἐκεῖνον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ὅλοι οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς εἶνε ὀλιγώτερον τοῦ μηδενός. Ἀφοῦ δὲ ὁ Ἡρώδης ἐταπείνωσε τὸν Ἰησοῦν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν πρὸς τὸν Πιλᾶτον, διὰ νὰ συνεχισθοῦν αἱ ταπεινώσεις.

Ἡ προτίμησις τοῦ Βαραββᾶ

Κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα ὁ Ῥωμαῖος ἡγεμὼν εἶχε τὴν συνήθειαν ν' ἀπολύῃ ἕνα φυλακισμένον χάριν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ. Ἦτο δὲ τότε φυλακισμέ-

νος περιβόητος κακοῦργος, ὁ Βαραββᾶς. Θέλων δὲ ὁ Πιλᾶτος νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν ἀθῷον Ἰησοῦν, ἠρώτησε τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν· *«Τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν; Βαραββᾶν ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν;»*

(Ματθ. κζ΄ 17). Ὁ Πιλᾶτος, ὀλιγώτερον τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἱερατείου διεφθαρμένος καὶ σκληρός, ἤλπιζεν, ὅτι πρὸ τοῦ περιβοήτου κακούργου Βαραββᾶ οἱ Ἰουδαῖοι θὰ προετίμων τὴν ἀπόλυσιν τοῦ Ἰησοῦ. Ἀλλ' οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τὸν λαὸν καὶ ἐζήτησε τὴν ἀπόλυσιν τοῦ Βαραββᾶ, ὄχι τοῦ Ἰησοῦ. Τοῦ δὲ Ἰησοῦ ἐζήτησαν τὴν θανάτωσιν, καὶ μάλιστα τὴν σταύρωσιν.

Ἡ προτίμησις τοῦ Βαραββᾶ μεγάλη προσβολὴ καὶ ταπείνωσις τοῦ Ἰησοῦ. Δι' αὐτῆς τῆς προτιμήσεως οἱ Ἰουδαῖοι εἶνε ὡς νὰ ἔλεγον εἰς τὸν Πιλᾶτον· Ὁ Ἰησοῦς εἶνε κακοῦργος χειρότερος τοῦ Βαραββᾶ! Ὁ ἀθῷος καὶ παντὸς καλοῦ αἴτιος, ὁ διαρκῶς εὐεργετῶν τὸν κόσμον, ἐνεφανίζετο ὡς κακοποιός, καὶ μάλιστα χειρότερος τοῦ διαβοήτου Βαραββᾶ! Ἀλλ' ἐδέχθη ὁ Χριστὸς καὶ τὴν ταπείνωσιν αὐτήν, ὥστε καὶ τὴν ὥραν ἐκείνην νὰ τελέσῃ εὐεργεσίαν, νὰ σώσῃ τὸν Βαραββᾶν.

Τὸ ὄνομα Βαραββᾶς σημαίνει *«ὁ υἱὸς τοῦ πατρός»*. Μυστική τις σχέσις εὑρίσκεται μεταξὺ τοῦ ὀνόματος τούτου καὶ τοῦ Ἰησοῦ, ὁ ὁποῖος εἶνε *«ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρός»* (Β΄ Ἰωάν. 3). Ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρὸς κατὰ φύσιν. Ὁ Βαραββᾶς εἶνε ὁ υἱὸς τοῦ πατρός, τοῦ οὐρανίου πατρός, κατὰ τὸν λόγον τῆς δημιουργίας. Πᾶς ἄνθρωπος λόγῳ τῆς δημιουργίας του ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἶνε Βαραββᾶς, υἱὸς τοῦ πατρός, ὁ ὁποῖος κατοικεῖ εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ βλέπει τὰ πλάσματά του ἐπὶ τῆς γῆς. Πᾶς ἐπίσης ἄνθρωπος εἶνε Βαραββᾶς λόγῳ τῆς κακουργίας του. Ναί, ὅλοι εἴμεθα κακοῦργοι, ὅλοι ἐργαζόμεθα

τὸ κακόν, ἄλλος περισσότερον καὶ ἄλλος ὀλιγώτερον. Ἐκεῖνος δέ, ὁ ὁποῖος οὐδὲν κακὸν εἰργάσθη, ἐταπεινώθη διὰ νὰ σώσῃ ἡμᾶς τοὺς Βαραββᾶδες, τοὺς κακούργους υἱοὺς τοῦ στοργικοῦ Θεοῦ πατρός. Ἂς παραλλάξωμεν ἐλαφρῶς τὸ Παύλειον ῥῆμα· *«Ὅς γε τοῦ ἰδίου Υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων τῶν κακούργων υἱῶν παρέδωκεν αὐτόν»* (πρβλ. Ῥωμ. η' 32).

Ἡ φραγγέλωσις

Πολὺ μεγάλη καὶ βάναυσος ταπείνωσις τοῦ Ἰησοῦ

κατὰ τὴν κρίσιν ἐνώπιον τοῦ Ῥωμαίου ἡγεμόνος ἦτο ἡ φραγγέλωσις. Τί ἦτο ἡ φραγγέλωσις; Ἀγρία καὶ σαδιστικὴ μαστίγωσις πρὸ τῆς σταυρώσεως μὲ μαστίγιον ἀπὸ σχοινία ἢ δερμάτινα λωρία, εἰς τὰ ἄκρα τῶν ὁποίων ἦσαν προσδεδεμένα τεμάχια ὀστῶν ἢ μολύβδου. Ἡ φραγγέλωσις περιελάμβανε τρεῖς ἐπὶ μέρους σοβαρὰς ταπεινώσεις. Ἐγύμνωναν τὸν κατάδικον· τὸν προσέδεναν εἰς μικρὸν πάσσαλον, ὥστε νὰ ἔχῃ κεκαμμένον τὸν κορμὸν τοῦ σώματός του καὶ τεταμένον τὸ δέρμα· καὶ τὸν ἐμαστίγωναν ἀγρίως εἰς τὰ νῶτα, ὥστε ν' αὐλακώνεται τὸ σῶμα ἐκ τῶν ῥαβδισμῶν καὶ νὰ τρέχῃ τὸ αἷμα ποταμηδόν. Ἦτο δὲ τόσον ὀδυνηρὰ πρᾶξις ἡ μαστίγωσις, ὥστε πολλοὶ κατάδικοι ἀπέθνῃσκον κατ' αὐτὴν καὶ δὲν προελάμβανον νὰ τοὺς σταυρώσουν. Ἐγύμνωσαν λοιπὸν καὶ τὸν Χριστόν, τὸν προσέδεσαν εἰς πάσσαλον καὶ τὸν ἐμαστίγωσαν ἀγρίως καὶ σαδιστικῶς, ὥστε τὸ πανάγιον σῶμά του ν' αὐλακώνεται ἐκ τῶν ῥαβδισμῶν καὶ τὸ πανάγιον αἷμά του νὰ τρέχῃ ποταμηδόν.

Οἱ ἄνθρωποι ἐγύμνωσαν τὸν Θεάνθρωπον. Εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον ἡ ἀναίδεια διὰ τοῦ γυμνισμοῦ ἔφθασεν εἰς τὸ ἄκρον ἄωτον, ἀφοῦ κτηνάνθρωποι ἐμφανίζονται καὶ συναγελάζονται ὁλόγυμνοι, χωρὶς φύλλον συκῆς, πάστορες εὐλογοῦν στρατόπεδα γυμνιστῶν, καὶ τὸ κράτος τῶν Ἑλλήνων Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν ἔχει ἐπισημοποιήσει τὸν γυμνισμόν, τὸν τέλειον καὶ ὁμαδικὸν γυμνισμόν, καὶ δι' ἐκπροσώπων του ἔχει δηλώσει, ὅτι ὁ γυμνισμὸς εἶνε

εἶδος ἠθικῆς, καὶ οἱ γυμνισταὶ εἶνε πρόσωπα ἀνωτέρας πνευματικότητος! Ἀλλ' ὅσοι εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον τῆς ἀναιδείας καὶ τοῦ γυμνισμοῦ δὲν ἐγίναμεν κτηνάνθρωποι, ἀλλ' ἐξακολουθοῦμεν νὰ παραμένωμεν ἄνθρωποι, πόσην ἐντροπὴν αἰσθανόμεθα νὰ δείξωμεν τὸ σῶμά μας γυμνόν! Διὰ τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος δὲν ἀπέβαλε τὴν αἰδημοσύνην, ἡ γύμνωσις τοῦ σώματος εἶνε πολὺ ταπεινωτικὸν πρᾶγμα. Ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι ὑπέβαλον εἰς τὴν ταπείνωσιν αὐτὴν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν.

Ἐγύμνωσαν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐνέβαλεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ αἴσθημα τῆς αἰδοῦς. Ἐγύμνωσαν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν πτῶσιν εὐσπλαγχνισθεὶς τοὺς πρωτοπλάστους ἐποίησε χιτῶνας δερματίνους καὶ ἐνέδυσεν αὐτούς, διότι ᾐσθάνοντο ἐντροπὴν διὰ τὴν γυμνότητά των. Ἐγύμνωσαν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος διὰ τῶν Γραφῶν καταδικάζει αὐστηρῶς τὸν γυμνισμόν, καὶ ἀπειλεῖ τοῦτον εἰς τοὺς ἀσεβεῖς ὡς ἐξευτελισμὸν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν των. Ἐγύμνωσαν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐξέβαλλε τὰ δαιμόνια τοῦ γυμνισμοῦ καὶ ἔκανε τοὺς πρώην δαιμονισμένους καὶ γυμνοὺς νὰ ἐμφανίζωνται σωφρονοῦντες καὶ ἱματισμένοι. Ἐγύμνωσαν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐν τῇ ἱερᾷ Ἀποκαλύψει (ιστ´ 15) κάνει ταύτην τὴν προειδοποίησιν καὶ λέγει τοῦτον τὸν μακαρισμόν· *«Ἰδοὺ ἔρχομαι ὡς κλέπτης· μακάριος ὁ γρηγορῶν καὶ τηρῶν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῇ καὶ βλέπωσι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ»*.

Οἱ ἄνθρωποι προσέδεσαν εἰς πάσσαλον τὸν Κύριον. Προσέδεσαν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ ἐλεύθε-

ρος ἐν ἀπολύτῳ ἐννοίᾳ. Πολλοὶ λέγουν καὶ καυχῶνται, ὅτι εἶνε ἐλεύθεροι. Ἀλλ' ἡ ἐλευθερία των εἶνε σχετικὴ καὶ περιωρισμένη. Τὸ σῶμα καὶ ὁ φυσικὸς κόσμος εἶνε δεσμὰ καὶ φυλακή. Ἀποθνήσκων δὲ ὁ ἄνθρωπος ἐν πίστει καὶ εἰσερχόμενος εἰς τὸν μεταφυσικὸν κόσμον ἀπελευθερώνεται καὶ ἀποκτᾷ ἀσυγκρίτως μεγαλύτερον βαθμὸν ἐλευθερίας. Διὰ τοῦτο ὁ πρεσβύτης καὶ προφήτης Συμεὼν εἶπεν ἐν ὄψει τοῦ θανάτου του· *«Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα»* (Λουκ. β΄ 29). Ὁ θάνατος εἶνε ἀπόλυσις, ἀπελευθέρωσις. Οἱ ἄνθρωποι ἔδεσαν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ν' ἀπελευθερώσῃ τοὺς δεσμίους, νὰ δώσῃ εἰς τοὺς αἰχμαλώτους ἄφεσιν. Οἱ ἄνθρωποι ἔδεσαν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔκανε νὰ πέσουν αἱ ἁλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Πέτρου καὶ ἀπηλευθέρωσεν αὐτὸν ἐκ τῆς φυλακῆς. Οἱ ἄνθρωποι ἔδεσαν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔλυσε τὰ δεσμὰ τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Σίλα καὶ ὅλων τῶν δεσμίων εἰς τὴν φυλακὴν τῶν Φιλίππων. Οἱ ἄνθρωποι ἔδεσαν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ Ἐλευθερωτὴς καὶ ὁ Λυτρωτὴς ὑπὸ πᾶσαν ἔννοιαν, πνευματικὴν καὶ φυσικήν.

Οἱ ἄνθρωποι μὲ ἀγριότητα καὶ σαδισμὸν ἐμαστίγωσαν εἰς τὰ νῶτα τὸν Χριστόν. Ποῖοι ποῖον; Οἱ μυρίων πληγῶν ἄξιοι διὰ τὰ πλήθη τῶν ἁμαρτιῶν των ἐμαστίγωσαν τὸν ἀναμάρτητον, τὸν μόνον ἀναμάρτητον, τὸν δυνάμενον αὐτοστιγμεὶ νὰ πλήξῃ καὶ νὰ διαλύσῃ ὁλόκληρον τὸν κόσμον τῶν ἀσεβῶν. Οἱ ἀσεβεῖς καὶ ἀσελγεῖς, αὐτοὶ ἔπρεπε νὰ μαστιγωθοῦν ἀγρίως εἰς τὰ νῶτα διὰ τὰς αἰσχρὰς καὶ ἀκατονομάστους πράξεις των. Καὶ ἀντὶ τούτων

ἐμαστιγώθη ὁ ἄσπιλος καὶ ὁ ἀμίαντος. Οἱ ἄνθρωποι ἐμαστίγωσαν εἰς τὰ νῶτα τὸν Κύριον τῆς δόξης, ὁ ὁποῖος εἰς τὸν μέγαν Μωυσῆν ἔδειξε μόνον τὴν δόξαν τῶν νώτων του, διότι τὴν δόξαν τοῦ προσώπου του ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑποφέρῃ. Τόσον μεγάλη εἶνε ἡ δόξα τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ, τόσον ἰσχυρὰ εἶνε ἡ ἀκτινοβολία τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης, ὥστε, ἂν ἔβλεπεν αὐτὴν ὁ Μωυσῆς, ἀκαριαίως θὰ ἀπέθνῃσκεν.

«Οὐ δυνήσῃ ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου· οὐ γὰρ μὴ ἴδῃ ἄνθρωπος τὸ πρόσωπόν μου καὶ ζήσεται. Ἰδοὺ τόπος παρ' ἐμοί, στήσῃ ἐπὶ τῆς πέτρας· ἡνίκα δ' ἂν παρέλθῃ ἡ δόξα μου, καὶ θήσω σε εἰς ὀπὴν τῆς πέτρας καὶ σκεπάσω τῇ χειρί μου ἐπὶ σέ, ἕως ἂν παρέλθω· καὶ ἀφελῶ τὴν χεῖρα, καὶ τότε ὄψει τὰ ὀπίσω μου, τὸ δὲ πρόσωπόν μου οὐκ ὀφθήσεταί σοι» (Ἐξόδ. λγ' 20-23).

Ἐμπαιγμοὶ τοῦ Ἰησοῦ ὡς βασιλέως

Εἰς τὴν τριπλῆν ταπείνωσιν τῆς φραγγελώσεως ἠκολούθησαν ἄλλαι σοβαραὶ καὶ βάναυσοι ταπεινώσεις τοῦ Χριστοῦ. Ἰδού πῶς περιγράφει ταύτας ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος·

«Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόντες τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν· καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν

περιέθηκαν αὐτῷ χλαμύδα κοκκίνην, καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ κάλαμον ἐπὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ, καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐνέπαιζον αὐτῷ λέγοντες· χαῖρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν ἔλαβον τὸν κάλαμον καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ» (κζ΄ 27-30).

Πέριξ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐναντίον αὐτοῦ συνεκεντρώθη *«ὅλη ἡ σπεῖρα»*, ὅλη ἡ φρουρά, ἡ ὁποία ἀπετελεῖτο ἐξ ὑπερηφάνων, σκληρῶν καὶ βαναύσων Ῥωμαίων στρατιωτῶν, καὶ ἔπαιξε μὲ τὸν Χριστὸν σαδιστικῶς, ὅπως ἡ τίγρις μὲ τὸ θῦμά της, διὰ νὰ ψυχαγωγηθῇ μὲ τὸν πόνον καὶ τοὺς ἐξευτελισμοὺς τοῦ Χριστοῦ. Προηγουμένως περιέπαιξε καὶ ἐξουθένωσε τὸν Χριστὸν ὡς ψευδοβασιλέα ὁ Ἡρώδης μὲ τοὺς στρατιώτας του, *«περιβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα λαμπράν»* (Λουκ. κγ΄ 11). Τώρα περιπαίζει καὶ ἐξουθενώνει αὐτὸν ὡς ψευδοβασιλέα *«ἡ σπεῖρα»* τοῦ Πιλάτου. Οἱ στρατιῶται τοῦ Ῥωμαίου ἡγεμόνος γυμνώνουν πάλιν τὸν Χριστὸν καὶ ἐνδύουν αὐτὸν μὲ κόκκινον μανδύαν, *«πορφύραν»* κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴν Μᾶρκον (ιε΄ 20). Χρησιμοποιοῦν αὐτὸ τὸ ἔνδυμα διὰ τὸν Ἰησοῦν ὡς βασιλικὴν πορφύραν. Πλέκουν στέφανον ἐξ ἀκανθῶν καὶ ἐπιθέτουν εἰς τὴν κεφαλήν του ὡς βασιλικὸν διάδημα. Δίδουν κάλαμον εἰς τὴν δεξιάν του χεῖρα ὡς βασιλικὸν σκῆπτρον. Γονυπετοῦν ἐνώπιόν του, προσκυνοῦν καὶ χαιρετίζουν αὐτὸν ὡς βασιλέα λέγοντες· Χαῖρε, βασιλεῦ τῶν Ἰουδαίων! Πτύουν ἐπίσης τὸν Χριστόν, καὶ λαμβάνοντες τὸν κάλαμον ἐκ τῆς χειρός του κτυποῦν τὴν κεφαλήν του, ὥστε αἱ ἄκανθαι νὰ

ἐμπηγνύωνται βαθύτερον εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ νὰ προκαλοῦν φοβεροὺς νυγμούς, δριμυτάτους πόνους.

Ποῖον περιέβαλον μὲ ψευδῆ βασιλικὴν πορφύραν καὶ ἐγελοιοποίουν ὡς ψευδοβασιλέα; Τὸν μεγάλον βασιλέα, τοῦ ὁποίου ἡ βασιλεία δὲν εἶνε ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, τὸν βασιλέα μὲ τὴν οὐρανίαν καὶ αἰωνίαν βασιλείαν, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ὅλοι οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς δὲν εἶνε συλλήβδην οὔτε μία λεπτομέρεια. «*Ψευδῆ πορφύραν περιβάλλεται ὁ περιβάλλων τὸν οὐρανὸν ἐν νεφέλαις!*». Οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς εἶνε κτίσματα, ὁ Χριστὸς εἶνε ἄκτιστος καὶ κτίστης καὶ κυβερνήτης τῶν ἁπάντων. Οἱ ἄρχοντες τῆς γῆς μὲ τὰ ὄργανα τῆς ἐξουσίας των διαπράττουν ἀσχημίας, ὁ Χριστὸς μὲ τὰς νεφέλας του ὡραΐζει τοὺς οὐρανούς.

Ποῖον ἐστεφάνωσαν μὲ στέφανον ἀκάνθινον; Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔκανε τὰ ἄνθη, καὶ ὅλα τὰ ὡραῖα τῆς ἀνοίξεως. Καὶ ποῖοι τὸν ἐστεφάνωσαν; Ἐκεῖνοι, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων ἡ γῆ ἐβλάστησεν ἀκάνθας καὶ τριβόλους. Ποῖον ἐγελοιοποίουν μὲ ψεύτικον βασιλικὸν στέμμα; Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος βασιλεύει τῶν ἀγγέλων καὶ ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ἠδύναντο νὰ ἐπεμβοῦν «*πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνες ἀγγέλων*» (Ματθ. κστ΄ 53) καὶ νὰ διαλύσουν τοὺς συρφετοὺς τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Ῥωμαίων. «*Στέφανον ἐξ ἀκανθῶν περιτίθεται ὁ τῶν ἀγγέλων βασιλεύς!*». Ἀντὶ νὰ φορέσωμεν στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἡμεῖς, οἱ πεπτωκότες βασιλεῖς, οἱ ἀκανθοειδεῖς καὶ κακτοειδεῖς, ἐφόρεσεν Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶνε κρίνον ἐν

μέσῳ ἀκανθῶν καὶ βασιλεὺς τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων.

Εἰς ποῖον ἔδωκαν κάλαμον ὡς ψεύτικον βασιλικὸν σκῆπτρον; Εἰς Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν παντοδυναμίαν του ἔχει τὴν δύναμιν αὐτοστιγμεὶ νὰ συντρίψῃ ὅλους τοὺς ὑπερηφάνους, καταφρονητὰς καὶ χλευαστάς. Καὶ θὰ τοὺς συντρίψῃ, ἐὰν παραμένουν ἐν ἀπιστίᾳ καὶ ἀμετανοησίᾳ. *«Ἐπὶ τὴν δεξιάν μου χεῖρα ἔδωκαν κάλαμον, ἵνα συντρίψω αὐτοὺς ὡς σκεύη κεραμέως».* Ἀκουέτωσαν ταῦτα καὶ οἱ σύγχρονοι καταφρονηταί, χλευασταί, ἐξουθενωταὶ καὶ πολέμιοι τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ μυστικοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ μάλιστα ὁ ἄθρησκος Ὑπουργὸς τῶν θρησκευμάτων, ὁ ἀποτολμήσας νὰ καταλύσῃ τὸ αὐτοδιοίκητον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἐσχάτην ταπείνωσιν καὶ διάλυσιν αὐτῆς. Ἔρχεται ὀργὴ ἐπὶ τοὺς ἀπίστους καὶ διώκτας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας του.

Εἰς ποῖον ἐγονυπέτουν καὶ προσεκύνουν καὶ ἀπηύθυνον χαιρετισμὸν ἐμπαικτικῶς λέγοντες, *«Χαῖρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων»*; Εἰς Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησε τὰ γόνατα καὶ τὸν ὅλον ἄνθρωπον καὶ τὸν ὅλον κόσμον, ὁρατὸν καὶ ἀόρατον. Εἰς Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἶνε βασιλεὺς δύο φοράς· μίαν φορὰν ὡς ἄνθρωπος, ἀπὸ τῆς ἐνανθρωπήσεώς του μέχρι τῆς δευτέρας παρουσίας (Ψαλμ. β΄ 6, Ματθ. β΄ 2, Α΄ Κορ. ιε΄ 24-25), καὶ μίαν φορὰν ὡς Θεός, μὲ βασιλείαν αἰωνίαν. *«Ὁ θρόνος σου, ὁ Θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος»* (Ψαλμ. μδ΄ 7, Ἑβρ. α΄ 8). *«Καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ*

τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος» (Λουκ. α΄ 33). Προσεκύνουν ἐμπαικτικῶς Ἐκεῖνον, διὰ τὸν ὁποῖον κατὰ τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ ἡμέραν του θὰ δοθῇ ἡ διαταγή· *«Καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ»* (Δευτ. λβ΄ 43, Ἑβρ. α΄ 6). Ἐγονυπέτουν ἐμπαικτικῶς ἐνώπιον Ἐκείνου, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ ὁποίου *«πᾶν γόνυ κάμψει ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων»* (Φιλιπ. β΄ 10). Ἐχαιρέτιζον ἐμπαικτικῶς Ἐκεῖνον, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ ὁποίου *«πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται, ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρός»* (Φιλιπ. β΄ 11). Πᾶσα γλῶσσα, ἀνθρωπίνη καὶ ἀγγελική, θὰ δοξολογήσῃ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Διότι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος· εἶνε Κύριος, Γιαχβέ, εἰς τὴν σφαῖραν καὶ τὸ ὕψος τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ Πατρός.

Ποῖον ἔπτυον καὶ ἐγέμισαν μὲ τὰ πτύσματά των; Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἶνε καθαρώτερος τῶν οὐρανῶν καὶ λαμπρότερος τῶν λαμπηδόνων τῶν ἡλιακῶν. Ἐκεῖνον, τοῦ ὁποίου καὶ τὰ πτύσματα εἶνε πολύτιμα, ἅγια καὶ θαυματουργὰ καὶ ἐχάρισαν τὸ φῶς εἰς τὸν ἐκ γενετῆς τυφλόν. Καὶ ποῖοι ἔπτυον; Οἱ κατάπτυστοι διὰ τὰς ἀηδίας καὶ βδελυρότητας τῶν λόγων καὶ τῶν πράξεών των.

Ποῖον δὲ ἐκτύπουν διὰ τοῦ καλάμου εἰς τὴν κεφαλήν, προκαλοῦντες εἰς αὐτὸν δριμυτάτους πόνους ἐκ τοῦ ἀκανθίνου στεφάνου; Ἐκτύπουν Ἐκεῖνον, τοῦ ὁποίου ἡ κεφαλὴ δὲν διέπραξε κανένα σφάλμα. Ἐκτύπουν Ἐκεῖνον, τοῦ ὁποίου ἡ κεφαλὴ περιέκλειε τὸν αἰώνιον καὶ ἀλάθητον Νοῦν. Ἐκτύπουν Ἐκεῖνον, τοῦ ὁποίου ἡ κεφαλὴ περιέκλειε

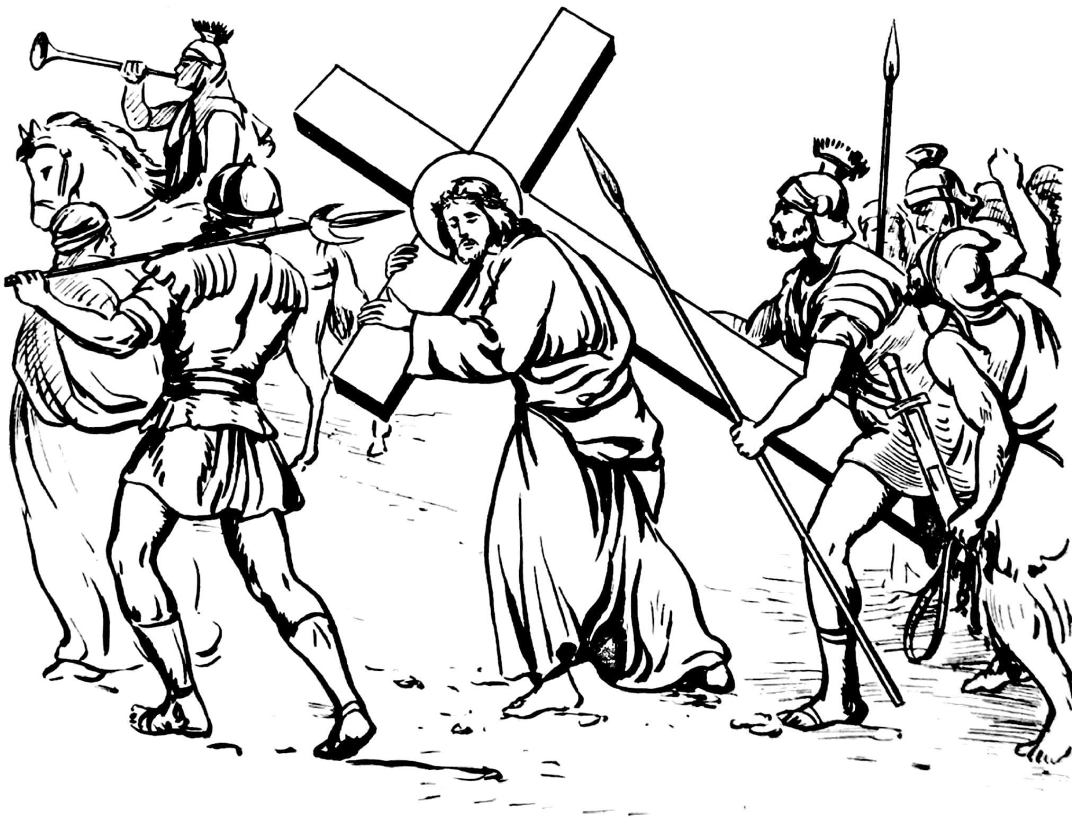
τὴν ὑψίστην Σοφίαν. Ἐκτύπουν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος κατεσκεύασε τὰ σύμπαντα καὶ χάριν ἡμῶν δὲν εἶχε *«ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ»* (Ματθ. η´ 20). Καὶ ποῖοι ἐκτύπουν; Οἱ μυρίων κτυπημάτων ἄξιοι ὡς μυρία ἁμαρτάνοντες καὶ ἀσεβοῦντες. Οἱ συνεχῶν κτυπημάτων ἄξιοι ὡς συνεχῶς ἁμαρτάνοντες καὶ ἀσεβοῦντες.

Μετὰ τὴν φρικτὴν φραγγέλωσιν καὶ τὰ ἄλλα παθήματα καὶ τοὺς ἐξευτελισμοὺς ὁ Πιλᾶτος, θέλων νὰ προκαλέσῃ τὸν οἶκτον καὶ τὴν συμπάθειαν τῶν Ἰουδαίων διὰ τὸν Χριστὸν καὶ ν' ἀποτρέψῃ τὴν ἐκτέλεσίν του, ὡδήγησεν αὐτὸν ἔξω ἀπὸ τὸ πραιτώριον πρὸς τὸ Ἰουδαϊκὸν πλῆθος φοροῦντα τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον καὶ εἶπε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· *«Ἴδε ὁ ἄνθρωπος!»* (Ἰωάν. ιθ´ 5). Ἡ φράσις τοῦ Πιλάτου, *«Ἴδε ὁ ἄνθρωπος!»* ἔχει τὴν ἔννοιαν· Ἴδετε πόσον ἐπαίδευσα, πόσον ἐβασάνισα, πόσον ἐξηυτέλισα, πόσον ἐταπείνωσα τὸν ἄνθρωπον. Ἴδετε πῶς κατήντησε. Ῥάκος κατήντησε. Τελείως συντετριμμένος καὶ τεταπεινωμένος ἀπὸ τὰ πλήγματα, τοὺς πόνους καὶ τοὺς ἐξευτελισμούς. Δὲν εἶνε ἀρκετὴ αὐτὴ ἡ τιμωρία; Λυπηθῆτε αὐτὸν καὶ μὴ ζητεῖτε πλέον τὴν ἐκτέλεσίν του.

Ἀλλ' ὁ σκληρὸς καὶ ἀσεβὴς λαὸς μὲ τοὺς σκληροτέρους καὶ ἀσεβεστέρους θρησκευτικοὺς ἡγέτας του δὲν συνεκινήθησαν, δὲν ᾐσθάνθησαν συμπάθειαν ἀπέναντι τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ' ἐζήτησαν περαιτέρω βασανισμόν, ἐξευτελισμὸν καὶ ταπείνωσιν τοῦ Ἰησοῦ. Ἐκραύγασαν ὡς θηρία· *«Σταύρωσον σταύρωσον αὐτόν»* (Ἰωάν. ιθ´ 6).

Ἡ πορεία πρὸς τὸν Γολγοθᾶν

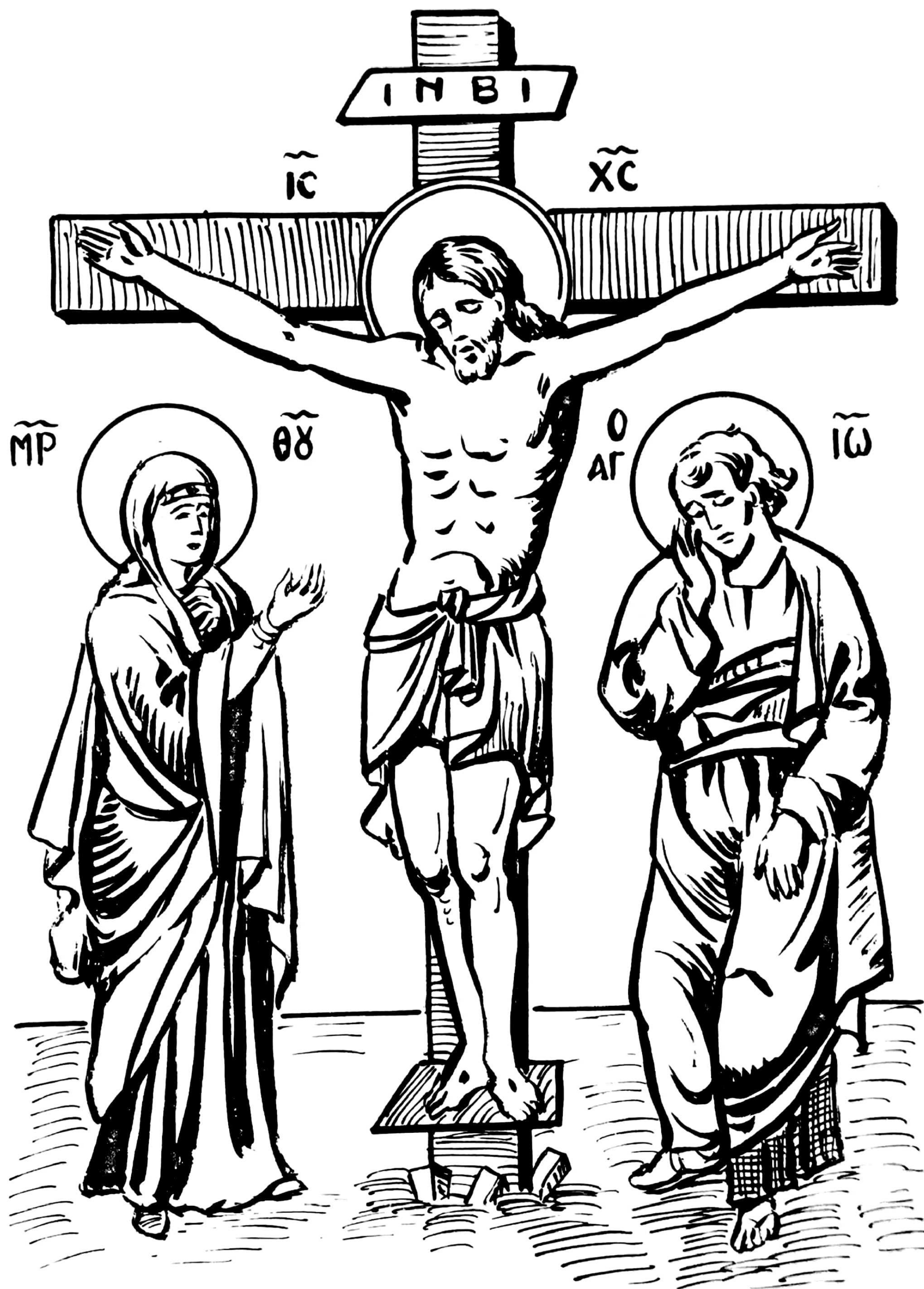
Ἐκ τοῦ πραιτωρίου οἱ στρατιῶται ὡδήγησαν τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸν φρικτὸν Γολγοθᾶν. Via dolorosa, ὁδὸς θλίψεως, ὀνομάζεται ἡ ὁδὸς ἐκ τοῦ πραιτωρίου εἰς τὸν Γολγοθᾶν. Καὶ ἐπειδὴ ἡ θλῖψις εἶνε ταπείνωσις, ἡ via dolorosa, ἡ ὁδὸς θλίψεως, εἶνε ὁδὸς ταπεινώσεως. Κατὰ τὴν πορείαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ταύτης ὁ Χριστὸς ὑφίσταται τετραπλῆν ταπείνωσιν. Βαδίζει τὴν ὁδὸν ταύτην ὡς αἰχμάλωτος καὶ ὡς κρατούμενος τῶν Ῥωμαίων στρατιωτῶν.

Βαδίζει ὡς κατάδικος, ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ ἐκτελεστικοῦ ἀποσπάσματος εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως. Βαδίζει ὑπὸ τὸ βάρος, μεγάλο βάρος, τοῦ σταυροῦ, τὸ ὁποῖον πιέζει καὶ κάμπτει τὸ καταπληγωμένον

καὶ καταταλαιπωρημένον σῶμά του, ὥστε ν' ἀνησυχήσουν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ νὰ φορτώσουν τὸν σταυρὸν εἰς τοὺς ὤμους τοῦ Σίμωνος τοῦ Κυρηναίου, ὄχι ἐξ αἰσθημάτων εὐσπλαγχνίας πρὸς τὸν Ἰησοῦν, ἀλλ' ἐκ φόβου, μήπως ὁ Ἰησοῦς ἀποθάνῃ κατὰ τὴν πορείαν καὶ δὲν προλάβουν νὰ σταυρώσουν αὐτὸν καὶ οὕτω νὰ βασανίσουν, ἐξευτελίσουν καὶ ταπεινώσουν αὐτὸν εἰς τὸ ἔπακρον. Βαδίζει ὑπὸ τὰς κραυγὰς ἀποδοκιμασίας τοῦ μαινομένου πλήθους.

Βαδίζει πρὸς τὸν Γολγοθᾶν ὡς αἰχμάλωτος καὶ ὡς κρατούμενος ποῖος; *«Ὁ τὰ σύμπαντα ἐν τῇ δρακὶ περιέχων»*. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἰς τὸ κοῖλον τῆς παλάμης του κρατεῖ καὶ περικρατεῖ τὰ σύμπαντα. Βαδίζει ὡς κατάδικος πρὸς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως ποῖος; Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐβάδισε τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἁγιότητος ἐν τῇ πλήρει καὶ ἀπολύτῳ σημασίᾳ τῶν λέξεων καὶ εἶνε ἡ ζωή, ἡ αὐτοζωία. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶνε ἡ ὁδὸς ἡ ἄγουσα πρὸς τὴν ζωήν, τὴν ἀληθινὴν καὶ ἄληκτον ζωήν. Ἐβάστασε βαρὺν σταυρόν, τὸν βαρύτερον ἐξ ὅλων, ποῖος; Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὑπὸ οὐδεμιᾶς ἁμαρτίας ἐβαρύνετο, οὐδὲ τῆς παραμικρᾶς. Ἔκλινεν ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ σταυροῦ ποῖος; Ὁ ἀκλινὴς καὶ κλίνας τοὺς οὐρανοὺς διὰ νὰ κατέλθῃ ἐπὶ τοῦ πλανήτου. Βαδίζει ὑπὸ τὰς κραυγὰς ἀποδοκιμασίας τοῦ μαινομένου πλήθους ποῖος; Ἐκεῖνος, πρὸς δόξαν τοῦ ὁποίου κραυγάζουν καὶ ἀλαλάζουν αἱ στρατιαὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων.

Ἡ σταύρωσις, ἡ ἄκρα ταπείνωσις

Εἰς τὸ τέρμα τῆς via dolorosa, τῆς ὁδοῦ τῆς θλίψεως καὶ ταπεινώσεως, ὁ Χριστὸς φθάνει εἰς τὸ ἀποκορύφωμα τῆς θλίψεως καὶ εἰς τὴν ἄκραν

ταπείνωσιν. Οἱ σκληροὶ καὶ βάναυσοι στρατιῶται γυμνώνουν πάλιν τὸν Χριστόν, ἀποσπῶντες βιαίως τὰ ἐνδύματά του, κολλημένα εἰς τὰς πληγάς, καὶ συναποσπῶντες τεμάχια ἐκ τῆς ἁγίας του σαρκός. Ἐξαπλώνουν τὸν Χριστὸν εἰς τὸ ἀκατέργαστον ξύλον τοῦ σταυροῦ. Λαμβάνουν σφυριὰ καὶ καρφιά, κτυποῦν μὲ δύναμιν καὶ σαδισμόν, τρυποῦν καὶ καρφώνουν χέρια καὶ πόδια εἰς τὸν σταυρόν, καὶ ὑψώνουν γυμνὸν καὶ ἐσταυρωμένον τὸν Χριστὸν μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς! Αὐτὴ ἡ ὕψωσις εἶνε ἡ ἄκρα ταπείνωσις. Διότι ἡ σταύρωσις εἶνε τὸ φρικτότερον μαρτύριον, τὸ ὁποῖον τρέμει τις καὶ εἰς τὸν λογισμόν, ἅμα δὲ καὶ τὸ ἐξευτελιστικώτερον μαρτύριον. Ὡς ἀνυπόφορος πόνος καὶ αἰσχύνη περιγράφεται ἐν τῇ Γραφῇ ἡ κόλασις. Καὶ ἡ σταύρωσις εἶνε κόλασις, εἰς τὴν ὁποίαν εἰσῆλθεν ὁ Χριστός, διὰ νὰ μᾶς σώσῃ ἐκ τῆς αἰωνίου κολάσεως. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὁ ὁποῖος περισσότερον ὅλων ᾐσθάνθη τὴν σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔγραψε διὰ τὸν ταπεινωτικὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ τοῦ εἴδους τῆς θανατικῆς ἐκτελέσεως· «*Ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ*» (Φιλιπ. β΄ 8). Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐταπείνωσε τὸν ἑαυτόν του μέχρι θανάτου, καὶ μάλιστα σταυρικοῦ θανάτου, τοῦ πλέον ὀδυνηροῦ καὶ τοῦ πλέον ταπεινωτικοῦ θανάτου.

Πρὸς ἐξευτελισμὸν ἐπίσης τὸν Χριστὸν ἐσταύρωσαν μεταξὺ δύο κακούργων, καὶ ἐξεπληρώθη οὕτως ἡ γραφή, ἡ ὁποία ἔλεγε, «*καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη*» (Μάρκ. ιε΄ 28). Μετὰ κακούργων ὁ Χριστὸς ὡς κακοῦργος καὶ αὐτός, καὶ μάλιστα ὡς ὁ χειρότερος ὅλων τῶν κακούργων!

Πρὸς ἐξευτελισμὸν δὲ πάλιν ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐσταυρωμένου Ἰησοῦ ἔθεσαν τὴν ἐπιγραφὴν Ἑλληνιστί, Ῥωμαϊστὶ καὶ Ἑβραϊστὶ *«Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων»* (Λουκ. κγ´ 38, Ἰωάν. ιθ´ 19). Ἡ ἐπιγραφὴ ἐγράφη καὶ εἰς τὰς τρεῖς γλώσσας διὰ νὰ εἶνε, οὕτως εἰπεῖν, ὁ ἐξευτελισμὸς τοῦ Ἐσταυρωμένου διεθνής.

Εἰς τοὺς μνημονευθέντας ἐξευτελισμοὺς προστίθενται ἄλλοι ἐξευτελισμοὶ προερχόμενοι ἐκ τοῦ συρφετοῦ τοῦ λαοῦ, τοῦ συρφετοῦ τῶν ἀρχόντων, τοῦ συρφετοῦ τῶν στρατιωτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν δύο συνεσταυρωμένων μετὰ τοῦ Ἰησοῦ κακούργων. Διότι ἀρχικῶς ὠνείδιζον καὶ ἐβλασφήμουν τὸν Χριστὸν ἀμφότεροι οἱ κακοῦργοι, κατόπιν δὲ μετενόησεν ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν καὶ ὡμολόγησε τὸν Χριστόν. Ἰδοὺ πῶς περιγράφουν οἱ εὐαγγελισταὶ τοὺς ἄλλους τούτους ἐξευτελισμούς·

«Καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ λέγοντες· οὐὰ ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν! Σῶσον σεαυτὸν καὶ κατάβα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων ἔλεγον· ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι. Ὁ Χριστὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν αὐτῷ. Καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν» (Μάρκ. ιε´ 29-32). *«Ἐνέπαιζον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι καὶ ὄξος προσφέ-*

ροντες αὐτῷ καὶ λέγοντες· εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν» (Λουκ. κγ΄ 36-37).

Πλῆθος προσβολῶν καὶ ταπεινώσεων ἐδέχθη ὁ Χριστός. Εἰς συγκινητικώτατον ὕμνον τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Χριστὸν ὁ ἱερὸς ὑμνογράφος λέγει διὰ τὰς προσβολὰς καὶ ταπεινώσεις τοῦ Χριστοῦ·

«Ἕκαστον μέλος τῆς ἁγίας σου σαρκὸς ἀτιμίαν δι' ἡμᾶς ὑπέμεινε· τὰς ἀκάνθας ἡ κεφαλή, ἡ ὄψις τὰ ἐμπτύσματα, αἱ σιαγόνες τὰ ῥαπίσματα, τὸ στόμα τὴν ἐν ὄξει κερασθεῖσαν χολὴν τῇ γεύσει, τὰ ὦτα τὰς δυσσεβεῖς βλασφημίας, ὁ νῶτος τὴν φραγγέλλωσιν καὶ ἡ χεὶρ τὸν κάλαμον· αἱ τοῦ ὅλου σώματος ἐκτάσεις ἐν τῷ σταυρῷ· τὰ ἄρθρα τοὺς ἥλους καὶ ἡ πλευρὰ τὴν λόγχην. Ὁ παθὼν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ παθῶν ἐλευθερώσας ἡμᾶς, ὁ συγκαταβὰς ἡμῖν φιλανθρωπίᾳ καὶ ἀνυψώσας ἡμᾶς, παντοδύναμε Σωτήρ, ἐλέησον ἡμᾶς».

Ὅπως κατὰ τὴν δίκην του ἐνώπιον τῶν ἀρχιερέων, τοῦ Ἡρώδου καὶ τοῦ Πιλάτου ὁ Χριστὸς δὲν ἔκανε χρῆσιν τοῦ λόγου καὶ τῆς δυνάμεώς του διὰ νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν ἑαυτόν του, οὕτω καὶ κατὰ τὴν σταύρωσίν του. Ὁ Χριστὸς ὑπέμεινεν ὅλας τὰς ἀσεβείας καὶ ὅλα τὰ φρικτὰ πάθη χωρὶς νὰ διεκδικήσῃ τὸ δίκαιόν του, ἐν βαθείᾳ σιωπῇ καὶ ἄκρᾳ ταπεινώσει. Ἐταπείνωσαν τὸν Χριστὸν οἱ ἄνθρωποι, ἐταπείνωσε καὶ ὁ Χριστὸς τὸν ἑαυτόν του χάριν τῶν ἀνθρώπων. Ὀκτὼ αἰῶνας πρὸ Χριστοῦ ὁ μεγαλοφωνότατος Ἠσαΐας, ὁ εὐαγγελιστὴς προ-

φήτης, βλέπων εἰς τὴν ὀθόνην τῆς θείας τηλεοράσεώς του τὸν πάσχοντα Μεσσίαν, ἄδοξον, καταπληγωμένον, παραμορφωμένον, ἀγνώριστον, ὀδυνώμενον καὶ μὴ διαμαρτυρόμενον, ἀναφωνεῖ·

«Οὐκ ἔστιν εἶδος αὐτῷ οὐδὲ δόξα· καὶ εἴδομεν αὐτόν, καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδὲ κάλλος· ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον καὶ ἐκλεῖπον παρὰ πάντας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων· ἄνθρωπος ἐν πληγῇ ὢν καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν, ὅτι ἀπέστραπται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἠτιμάσθη καὶ οὐκ ἐλογίσθη. Οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται». «Καὶ αὐτὸς διὰ τὸ κεκακῶσθαι οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ· ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα. Ἐν τῇ ταπεινώσει ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη» (Ἠσ. νγ΄ 2 - 4, 7 - 8).

Ἡ τελευταία πρότασις τῆς προφητείας ἔχει τὴν ἔννοιαν, ὅτι λόγῳ τῆς ταπεινώσεώς του ὁ Μεσσίας, τῆς ἄκρας ταπεινώσεώς του, δὲν διεξεδίκησε τὸ δίκαιόν του, καὶ οὕτω τὸ δίκαιόν του ἀφῃρέθη, ἐσαρώθη!

Ἐρωτῶμεν πάλιν· Ποῖος ἦτο ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν διεξεδίκησε τὸ δίκαιόν του; Ποίου τὸ δίκαιον ἐσαρώθη;

Ποῖον ἐγύμνωσαν οἱ ἄνθρωποι διὰ νὰ σταυρώσουν γυμνόν, ὁλόγυμνον; Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος περιβάλλει τὸν οὐρανὸν μὲ νεφέλας, ἐνδύει τὴν γῆν

μὲ τὴν πρασίνην ὡραιότητα, στολίζει τὴν γῆν μὲ τὰ κάλλη τῆς ἀνοίξεως.

Ποῖον ἐξαπλώνουν εἰς τὸ ἀκατέργαστον ξύλον τοῦ σταυροῦ; Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐξέτεινε τὸν οὐρανὸν ὡσεὶ δέρριν, ὁ ὁποῖος ἐποίησε τὰ ξύλα τοῦ δρυμοῦ, ἐφύτευσε τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου, ὅλα τὰ δένδρα τῶν δασῶν.

Ποίου τρυποῦν τὰς χεῖρας; Ἐκείνου, τοῦ ὁποίου αἱ χεῖρες εἰς τὰ βάθη τῶν αἰώνων ἐσκόρπισαν εἰς τὸ ἀχανὲς τὰ δυσεξαρίθμητα ἄστρα, τοὺς δισεκατομμύρια δισεκατομμυρίων ἡλίους, καὶ ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν ἤγγιζον τοὺς ἀρρώστους καὶ ἐθεράπευον αὐτούς, τοὺς νεκροὺς καὶ ἀνίστων αὐτούς.

Ποίου τρυποῦν τοὺς πόδας; Ἐκείνου, *«οὗ ποὺς πατῶν ἦν εἰς Ἐδὲμ δείλης πάλαι»*, τοῦ ὁποίου τώρα οἱ πόδες περιώδευσαν τὴν ἁγίαν γῆν πρὸς εὐαγγελισμὸν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπιστροφήν των εἰς τὴν Ἐδέμ.

Ποῖον προσηλώνουν μὲ ἥλους, ποῖον καρφώνουν μὲ καρφιά; Ἐκεῖνον, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ ἀνθρωπότης· Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ Νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας. *«Ἥλοις προσηλώθη ὁ Νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας»*. Πᾶς νυμφίος παρὰ τῇ νύμφης του ἀπολαμβάνει ἡδονήν, ὁ Νυμφίος Χριστὸς ἀπέλαβεν ὀδύνην.

Ποῖον κρεμοῦν ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ; Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐστήριξε τὴν ξηρὰν ἐπὶ τῶν

ὑδάτων, τὸν πλανήτην ἐπὶ τοῦ μηδενός. *«Σήμερον κρεμᾶται ἐπὶ ξύλου ὁ ἐν ὕδασι τὴν γῆν κρεμάσας»*. Σήμερον κρεμᾶται ἐπὶ ξύλου *«ὁ κρεμάζων Γῆν ἐπ' οὐδενός»* (Ἰὼβ κστ΄ 7).

Ποῖον ἀνυψώνουν γυμνὸν ἐσταυρωμένον μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς; Τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ ὡραΐσαντα τὰ σύμπαντα.

Ποῖος δὲν ἔχει εἶδος οὐδὲ κάλλος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ; Ποῖος κατήντησεν ἀμορφότερος καὶ ἀσχημότερος ὅλων τῶν ἀνθρώπων λόγῳ τῶν κακώσεων καὶ τῶν πληγῶν; Ποῖος ἔγινεν ἀντικείμενον ἀποστροφῆς λόγῳ τῆς φρικτῆς παραμορφώσεώς του; Ὁ ὡραῖος κάλλει παρὰ πάντας βροτούς. Ἡ ἀπερίγραπτος ὡραιότης. Ἡ αἰωνία ὡραιότης. Καὶ ὁ γενεσιουργὸς τοῦ κάλλους.

Ποῖος ὀδυνᾶται καὶ ταπεινοῦται ἐκ τῶν φρικτοτάτων πόνων; Ὁ ἀπαθὴς καὶ ὁ μακάριος ἐν ἀπολύτῳ ἐννοίᾳ, ὁ μόνος δυνάστης, τοῦ ὁποίου τὴν δυναστείαν, τὴν δύναμιν καὶ τὸ μεγαλεῖον διακηρύττουν δισεκατομμύρια ἢ τρισεκατομμύρια Γαλαξιῶν.

Ποῖος εἶνε ἐσταυρωμένος ἐν μέσῳ δύο κακούργων; Ποῖος λογίζεται μετὰ ἀνόμων; Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος οὐδὲν κακὸν ἐποίησεν ἢ εἶπεν, εἶνε ὁ ἀγαθὸς καὶ ὁ ἀγαθοποιὸς εἰς τὸν ὕψιστον βαθμόν, ἔδωκε τὸν νόμον, καὶ μεταποιεῖ ἀνόμους καὶ κακούργους εἰς ἁγίους, ὅπως τὸν ἕτερον τῶν συνεσταυρωμένων μετ' αὐτοῦ, τὸν εὐγνώμονα λῃστήν.

Ποῖος ἐξευτελίζεται ὡς ψευδοβασιλεὺς μὲ τὴν τρίγλωσσον ἐπιγραφὴν «*Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων*»; Ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ ὁ Κύριος τῶν κυριευόντων, τοῦ ὁποίου ἡ Βασιλεία ὑπερυψώνεται ὑπὲρ τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἐκτείνεται εἰς τὴν ἀπέραντον αἰωνιότητα, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ὅλοι οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ κύριοι τῆς γῆς εἶνε μία λεπτομέρεια καὶ ὀλιγώτερον.

Ποῖον ἐμπαίζει ὁ συρφετὸς τοῦ λαοῦ, ὁ συρφετὸς τῶν ἀρχόντων καὶ ὁ συρφετὸς τῶν στρατιωτῶν; Ἐκεῖνον, εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ὁποίου τὰ σύμπαντα εἶνε ἀθύρματα, παίγνια.

Ποῖον ὀνειδίζουν καὶ οἱ συσταυρωθέντες λῃσταί; Ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ὁ εὐγνώμων ἐξ αὐτῶν, ὁ καλοπροαίρετος, μετ' ὀλίγον θὰ ὁμολογήσῃ Κύριον καὶ Βασιλέα, ἵνα ὑπ' αὐτοῦ εἰσαχθῇ αὐθημερὸν εἰς τὸν Παράδεισον. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ Βασιλεὺς καὶ Κύριος τοῦ Παραδείσου, οἱ ἄλλοι εἶνε βασιλεῖς καὶ κύριοι κοιλάδων δυστυχίας καὶ κλαυθμῶνος.

Ποῖον ἐμπαίζουν οἱ στρατιῶται προσφέροντες ὄξος εἰς τὴν δίψαν του καὶ προκαλοῦντες νὰ καταβῇ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἂν εἶνε βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔκανε τὰς λίμνας, τὰς πηγὰς καὶ τὰς θαλάσσας· Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος διὰ τῶν νεφελῶν διεξάγει τῆς θαλάσσης τὸ ὕδωρ· Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ποτίζει ὄρη ἐκ τῶν ὑπερῴων αὐτοῦ· Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος μετεποίησεν εἰς γλυκύτητα τὰ πικρὰ ὕδατα τῆς Μερρᾶς καὶ ἐξήγαγε ποταμοὺς ἐκ τῶν βράχων καὶ ἐπότισε τὸν λαόν του· Ἐκεῖνον,

ὁ ὁποῖος δὲν εἶνε μόνον Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀρχαγγέλων καὶ σύμπαντος τοῦ ὁρατοῦ καὶ ἀοράτου κόσμου· Ἐκεῖνον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἐμπαικτῶν στρατιωτῶν, ὁ Καῖσαρ τῆς Ῥώμης, καὶ ὅλοι οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Γῆς εἶνε ὀλιγώτερον τοῦ μηδενός· Ἐκεῖνον, τοῦ ὁποίου ἡ βασιλικὴ δύναμις ἐκφαίνεται εἰς τὸν ἡρωισμὸν νὰ ἀποθάνῃ ἑκουσίως διὰ τοῦ φρικτοτέρου μαρτυρίου καὶ εἰς τὴν δυνατότητα ν' ἀναστηθῇ αὐτεξουσίως. Ὁ Χριστός, αὐτὸς εἶνε ὁ ἀληθινὸς Βασιλεύς, διότι βασιλεύει ἐν τῷ ξύλῳ, τῷ ξύλῳ τοῦ σταυροῦ, καὶ κυριεύει τοῦ θανάτου.

Πόσον μεγάλος εἶνε ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος ἐταπείνωσε τὸν ἑαυτόν του μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ!

Ὁ θάνατος

Ἀφοῦ ἐβασανίσθη μὲ τὸν φρικτότερον βασανισμὸν ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Πίστεώς μας, ἀφῆκε τὸ πνεῦμα ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ, ἀπέθανεν!

Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐπλάσθη διὰ τὸν θάνατον, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀθανασίαν καὶ τὴν δόξαν. Ὁ Θεὸς ἔκανε τὸν ἄνθρωπον ὅμοιον πρὸς τὸν ἑαυτόν του, μικρὸν θεόν, προωρισμένον νὰ μὴ ἀποθνήσκῃ, ὅπως δὲν ἀποθνήσκει ὁ δημιουργὸς καὶ πλάστης του, ἀλλὰ ν' ἀπολαύῃ αἰωνίου ζωῆς καὶ μεγαλείου. Ὁ θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον ἐξ αἰτίας τῆς παρακοῆς, τὴν ὁποίαν ἔκανεν ὁ ἄνθρωπος τῇ εἰσηγήσει τοῦ φθονεροῦ Διαβόλου.

«Ὁ Θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ τέρπεται ἐπ' ἀπωλείᾳ ζώντων». «Ὁ Θεὸς ἔκτισε τὸν ἄνθρωπον ἐπ' ἀφθαρσίᾳ καὶ εἰκόνα τῆς ἰδίας ἰδιότητος ἐποίησεν αὐτόν· φθόνῳ δὲ Διαβόλου θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον» (Σοφ. Σολ. α' 13, β' 23-24).

Ὁ θάνατος, πρῶτον πνευματικὸς καὶ ἔπειτα σωματικός· πρῶτον χωρισμὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεόν, τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς καὶ τῆς χαρᾶς, καὶ ἔπειτα χωρισμὸς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ σῶμα, εἶνε ποινή, ἡ ὁποία ἠπειλήθη εἰς τὸν ἄνθρωπον πρὸ τῆς παρακοῆς καὶ ἐπεβλήθη εἰς αὐτὸν μετὰ τὴν παρακοήν. Ὁ Θεὸς διέταξε καὶ αὐστηρῶς προειδοποίησε τὸν ἄνθρωπον ἐν τῇ Ἐδέμ· *«Ἀπὸ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν, οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ· ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε»* (Γεν. β' 17). Πράγματι δὲ ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ αὐθημερὸν ὑπέστη θάνατον, τὸν πνευματικὸν θάνατον, διότι ἀπεχωρίσθη ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐξεδιώχθη ἐκ τοῦ Παραδείσου, ὕστερον δὲ ἦλθε καὶ ὁ σωματικὸς θάνατος ὡς συνέπεια τοῦ πνευματικοῦ θανάτου, καὶ οὕτως ὁ θάνατος ὡλοκληρώθη.

Ἐπειδὴ ὁ θάνατος εἶνε ποινὴ ἐπιβληθεῖσα εἰς τὸν ἄνθρωπον λόγῳ τῆς παρακοῆς του, διὰ τοῦτο εἶνε δυσάρεστος καὶ ταπεινωτικός. Καὶ ἓν πικρὸν φάρμακον ὅταν ὑποχρεώνεται ὁ ἄνθρωπος νὰ πίῃ, αἰσθάνεται ὅτι ταπεινώνεται. Πόσῳ μᾶλλον ταπεινώνεται, ὅταν γεύεται θανάτου! Ὁ θάνατος εἶνε μεγάλη, μεγίστη ταπείνωσις τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὴν δὲ τὴν ταπείνωσιν ὑπέστη καὶ ὁ Χριστὸς διὰ τὰς

ἰδικάς μας ἁμαρτίας. Τολμῶμεν δὲ νὰ εἴπωμεν, ὅτι πρῶτον καὶ ὁ Χριστὸς, ἐπειδὴ ἰδιοποιήθη τὰς ἁμαρτίας μας, κατά τινα τρόπον ὑπέστη τὸν πνευματικὸν θάνατον. Διότι ὁ Θεός, ὅπως ἀπεστράφη καὶ ἐγκατέλειψε τὸν Ἀδάμ, οὕτω πως κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους ἀπεστράφη καὶ ἐγκατέλειψε καὶ τὸν Χριστόν, τὸν δεύτερον Ἀδάμ. Ὁ Χριστός, ἀφοῦ δι' ἡμᾶς ἔγινεν ἁμαρτία (Β΄ Κορ. ε΄ 21), ἔγινε καὶ κατάρα (Γαλ. γ΄ 13). Καὶ ὡς ἐπικατάρατος ἐγκατελείφθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐξέβαλε τὴν σπαραξικάρδιον ἐκείνην κραυγήν, «*Ἠλὶ Ἠλί, λιμᾶ σαβαχθανί;*», τουτέστι, «*Θεέ μου Θεέ μου, ἱνατί με ἐγκατέλιπες;*» (Ματθ. κζ΄ 46). Ὑφιστάμενος τὸν πνευματικὸν θάνατον ὁ Ἀδὰμ ἐγκατελείφθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ παραδείσου καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν θλῖψιν. Καὶ ὁ δεύτερος Ἀδάμ, ὁ Χριστός, ἐγκατελείφθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἐστερήθη τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς (Ἑβρ. ιβ΄ 2) καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν θλῖψιν, τὴν ὑπερτάτην θλῖψιν τῆς σταυρώσεως. Διὰ ν' ἀπαλλάξῃ τῆς κολάσεως ἡμᾶς, εἰσῆλθεν εἰς κόλασιν ἐκεῖνος, εἰς κάμινον πυρός, εἰς φρικτότατον πόνον. Ὕστερον δὲ ὑπέστη καὶ τὸν σωματικὸν θάνατον, ἐξεψύχησεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ ἔγινε νεκρός! Εἰς τὸ Α΄ Κορ. ιε΄ 26 ὁ σωματικὸς θάνατος ὀνομάζεται «*ἔσχατος ἐχθρός*». Αἴ, λοιπόν! Διὰ τὴν σωτηρίαν μας ὁ Χριστὸς ἐταπεινώθη καὶ ἐνώπιον τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ, ὑπέστη καὶ τὴν ἐσχάτην αὐτὴν ταπείνωσιν τοῦ θανάτου.

Πᾶς ἄνθρωπος ὑφίσταται τὴν ταπείνωσιν τοῦ θανάτου δικαίως. Διότι πᾶς ἄνθρωπος ἔχει σχέσιν

πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, ἐρωτοτροπεῖ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν καὶ κάνει τὴν ἁμαρτίαν, *«τὰ δὲ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος»* (Ῥωμ. στ΄ 23). Ἀλλὰ τὴν ταπείνωσιν τοῦ θανάτου ὑπέστη καὶ ποῖος; Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἁμαρτίαν δὲν ἐποίησεν· Ἐκεῖνος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἁμαρτία οὐδὲ τὴν σκιάν της ἔρριψεν· Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὑπὸ τῶν Σεραφὶμ καὶ τῶν Χερουβὶμ ἀκαταπαύστως ὑμνολογεῖται ὡς τρισάγιος καὶ τρισένδοξος.

Τὴν ταπείνωσιν τοῦ θανάτου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ ὑφιστάμεθα εἰρηνικῶς καὶ φυσιολογικῶς ἐπὶ ἀναπαυτικῆς τινος κλίνης, ἐνῷ τὰ προσφιλῆ μας πρόσωπα καὶ ἡ ἐπιστήμη ἀγωνίζονται νὰ κάνουν τὰ τέλη τῆς ζωῆς μας ὀλιγώτερον δυσάρεστα, καὶ εἰ δυνατὸν ἀνώδυνα. Ἀλλ' ὁ Ἀναμάρτητος τὴν ταπείνωσιν τοῦ θανάτου δὲν ὑπέστη εἰρηνικῶς καὶ φυσιολογικῶς, ἀλλὰ βιαίως καὶ βαναύσως. Δὲν ὑπέστη ἐπὶ ἀναπαυτικῆς τινος κλίνης, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ, ξύλου ἀκατεργάστου. Καὶ τὰ προσφιλῆ του πρόσωπα δὲν ἠδύναντο νὰ προσφέρουν εἰς αὐτὸν τίποτε, δὲν ἠδύναντο νὰ μειώσουν κατά τι τὸν φρικτὸν βασανισμόν του.

Τὴν ταπείνωσιν τοῦ θανάτου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ ὑφιστάμεθα εἰς κλῖμα συμπαθείας καὶ ἀγάπης. Ἀλλ' ὁ Ἀναμάρτητος τὴν ταπείνωσιν τοῦ θανάτου ὑπέστη ἐντὸς κλίματος ἀβυσσαλέου μίσους, χλευασμῶν καὶ ἐξευτελισμῶν.

Τὴν ταπείνωσιν τοῦ θανάτου ὑφιστάμεθα ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι, ἐπὶ τέλους, εἴμεθα ταπεινὰ ὄντα, χοϊκὰ

πλάσματα. Ἀλλὰ τὴν ταπείνωσιν τοῦ θανάτου ὑπέστη καὶ ποῖος; Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶνε τὸ ὕψιστον ὄν· Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησε τὰ ὕψη τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὑπερβαίνει ταῦτα ἀσυγκρίτως· Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κατοικεῖ ἐν τοῖς ὑψίστοις καὶ ὀνομάζεται Ὕψιστος.

Ἀφῆκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὸ πνεῦμα ποῖος; Ὁ δημιουργὸς τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκός. Ἐξέπνευσε ποῖος; Ἐκεῖνος, ὅστις ἐνέπνευσε τὸ ζωτικὸν πνεῦμα καὶ ἐγένετο ὁ Ἀδὰμ ὕπαρξις ζῶσα. Ἀπέθανε ποῖος; «*Ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον*» (Α΄ Τιμ. στ΄ 16). Ἔγινε νεκρὸς ποῖος; Ὁ Ὢν καὶ ὁ Ζῶν. Ἡ αὐτοζωία καὶ ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς. Ὁ ἀναστήσας τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τοῦ μηδενός. Ὁ ἀναστήσας νεκροὺς κατὰ τὸ θέλημά του. Ὁ πρὸ ὀλίγου ἀναστήσας τὸν τετραήμερον καὶ ὀδωδότα Λάζαρον. Ὁ διακηρύξας, «*Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή. Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται· καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα*» (Ἰωάν. ια΄ 26).

Ἂν ὁ θάνατος εἶνε μεγάλη ταπείνωσις διὰ τὸν μικρόν, ἁμαρτωλὸν καὶ λόγῳ τῆς ἁμαρτίας θνητὸν καταστάντα ἄνθρωπον, πόσῳ μᾶλλον ὁ θάνατος, καὶ δὴ ὁ σταυρικός, ἦτο ταπείνωσις διὰ τὸν ὕψιστον, τρισάγιον, τρισένδοξον καὶ ἀθάνατον Θεόν!

Τὸ λόγχισμα τῆς πλευρᾶς

Αἱ ταπεινώσεις τοῦ Χριστοῦ δὲν τελειώνουν τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου. Συνεχίζονται καὶ μετὰ

τὸν θάνατον. Παρὰ τὰ συγκλονιστικὰ σημεῖα κατὰ τὴν σταύρωσιν καὶ τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ, τὴν συσκότισιν τοῦ ἡλίου, τὸν σεισμόν, τὸ ἄνοιγμα τῶν μνημάτων καὶ τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν, οἱ καὶ βράχων ἀναισθητότεροι καὶ θηρίων σκληρότεροι ἄνθρωποι, μᾶλλον δὲ ἀπάνθρωποι, ἐξηκολούθησαν νὰ ἔχουν τὴν διάθεσιν νὰ ταπεινώνουν τὸν Χριστόν. Ἐταπείνωσαν αὐτὸν ζῶντα, ταπεινώνουν αὐτὸν καὶ νεκρόν. Ταπείνωσις τοῦ Χριστοῦ μετὰ θάνατον καὶ ἐνῷ ἀκόμη εὑρίσκετο ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἦτο τὸ λόγχισμα τῆς πλευρᾶς του. *«Εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ ἔνυξε»*, σημειώνει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ὁ ὁποῖος εὑρίσκετο κάτω ἀπὸ τὸν σταυρὸν καὶ εἶδε τὸν Ῥωμαῖον στρατιώτην νὰ τρυπᾷ μὲ τὴν λόγχην τὴν πλευρὰν τοῦ Ἰησοῦ, νὰ δίδῃ εἰς αὐτόν, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον, τὴν χαριστικὴν βολήν (Ἰωάν. ιθ΄ 34).

Ταπεινωτικὸν διὰ τὸν ἄνθρωπον νὰ μὴ τυγχάνῃ σεβασμοῦ τινος οὔτε μετὰ θάνατον, ἀλλὰ νὰ λογχίζουν, νὰ μαχαιρώνουν τὸ νεκρόν του σῶμα. Καὶ ἂν εἶνε τοῦτο ταπεινωτικὸν διὰ τὸν ἄνθρωπον, πόσον μᾶλλον ἦτο ταπεινωτικὸν διὰ τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεάνθρωπος, αὐτὸς ὁ Κύριος καὶ ὁ Θεὸς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης σαρκωμένος! Κατὰ τὸν προφήτην Ζαχαρίαν οἱ ἄνθρωποι *«ἐξεκέντησαν»*, ἐλόγχισαν, ἐμαχαίρωσαν τὸν Γιαχβέ! (Ζαχ. ιβ΄ 10). Προφητεία τολμηροτάτη καὶ παραδοξοτάτη. Λόγος ἀδιανόητος καὶ ἀνεπινόητος. Ποῖος πράγματι θὰ ἠδύνατο νὰ διανοηθῇ καὶ θὰ ἐτόλμα νὰ εἴπῃ, ὅτι ἐμαχαίρωσαν τὸν Γιαχβέ, τὸν ἀπαθῆ καὶ παντοδύναμον Θεόν;

Καὶ ποῖος πρὸ Χριστοῦ ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τὴν τολμηροτάτην καὶ παραδοξοτάτην προφητείαν τοῦ Ζαχαρίου; Αἴνιγμα ἄλυτον ἦτο πρὸ Χριστοῦ ὁ λόγος τοῦ προφήτου, ὅπως καὶ τόσοι ἄλλοι λόγοι τῆς Γραφῆς. Ἡ δὲ λύσις τοῦ αἰνίγματος αὐτοῦ, ὅπως καὶ τόσων ἄλλων αἰνιγμάτων τῆς Γραφῆς, εἶνε τὸ εὐλογημένον πρόσωπον τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας. Ὁ ἀπαθὴς Γιαχβὲ ἔγινε παθητὸς ἄνθρωπος, καὶ ὡς ἄνθρωπος ἐσταυρώθη, ἀπέθανεν, ἐλογχίσθη τὴν πλευράν. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔπλασε τὸν πρῶτον ἄνθρωπον καὶ ἐκ τῆς πλευρᾶς του ἔκανε τὴν πρώτην γυναῖκα, ἔγινεν ὁ ἴδιος ἄνθρωπος, δεύτερος Ἀδάμ, καὶ ἐκ τῆς πλευρᾶς του ἔκανεν ἐκείνην τὴν γυναῖκα, περὶ τῆς ὁποίας ἔκθαμβος ὁ Ἰωάννης ἔγραψε, *«Σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ, γυνὴ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον»* (Ἀποκ. ιβ΄ 1). Δι' ὕδατος καὶ αἵματος, τὰ ὁποῖα παραδόξως ἔρρευσαν ἐκ τῆς πλευρᾶς του, συνέστησε τὴν Ἐκκλησίαν, σάρκα ἐκ τῆς σαρκός του καὶ ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων του. Ἐκ τῆς ταπεινώσεως τοῦ λογχισθέντος τὴν πλευρὰν Θεοῦ προῆλθεν ἡ μεγάλη δόξα, ἡ Ἐκκλησία, ἡ μεγαλυτέρα δόξα ἐπὶ γῆς καὶ ἐν οὐρανῷ μετὰ τὸν Ἱδρυτήν της.

Μισοῦν καὶ καταπολεμοῦν πολλοὶ τὴν Ἐκκλησίαν. Λογχίζουν τὸ σῶμά της, ὅπως ἐκεῖνοι οἱ ἄπιστοι διὰ τοῦ Ῥωμαίου στρατιώτου ἐλόγχισαν τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου της. Ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν προσπαθοῦν νὰ ταπεινώσουν τὴν Ἐκκλησίαν, ταπεινώνονται αὐτοί. Ὅσον καὶ ἂν ἀγωνίζωνται νὰ κρημνίσουν τὸ θεοΐδρυτον καθίδρυμα, κρημνίζονται οἱ ἴδιοι. *«Ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν»*, εἶπεν ὁ

προφήτης καὶ ὁ εὐαγγελιστής (Ζαχ. ιβ΄ 10, Ἰωάν. ιθ΄ 37). «*Ὄψονται καὶ κόψονται*», λέγει ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Ἀποκάλυψις (Ματθ. κδ΄ 30, Ἀποκ. α΄ 7). Ὄψονται καὶ κόψονται κοπετὸν μέγαν ὅλοι, ὅσοι ἐξεκέντησαν καὶ ἐκκεντοῦν διὰ τῆς ἀπιστίας, τῆς πολεμικῆς καὶ τῆς ἀμετανοησίας των τὸν Κύριον καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Κυρίου.

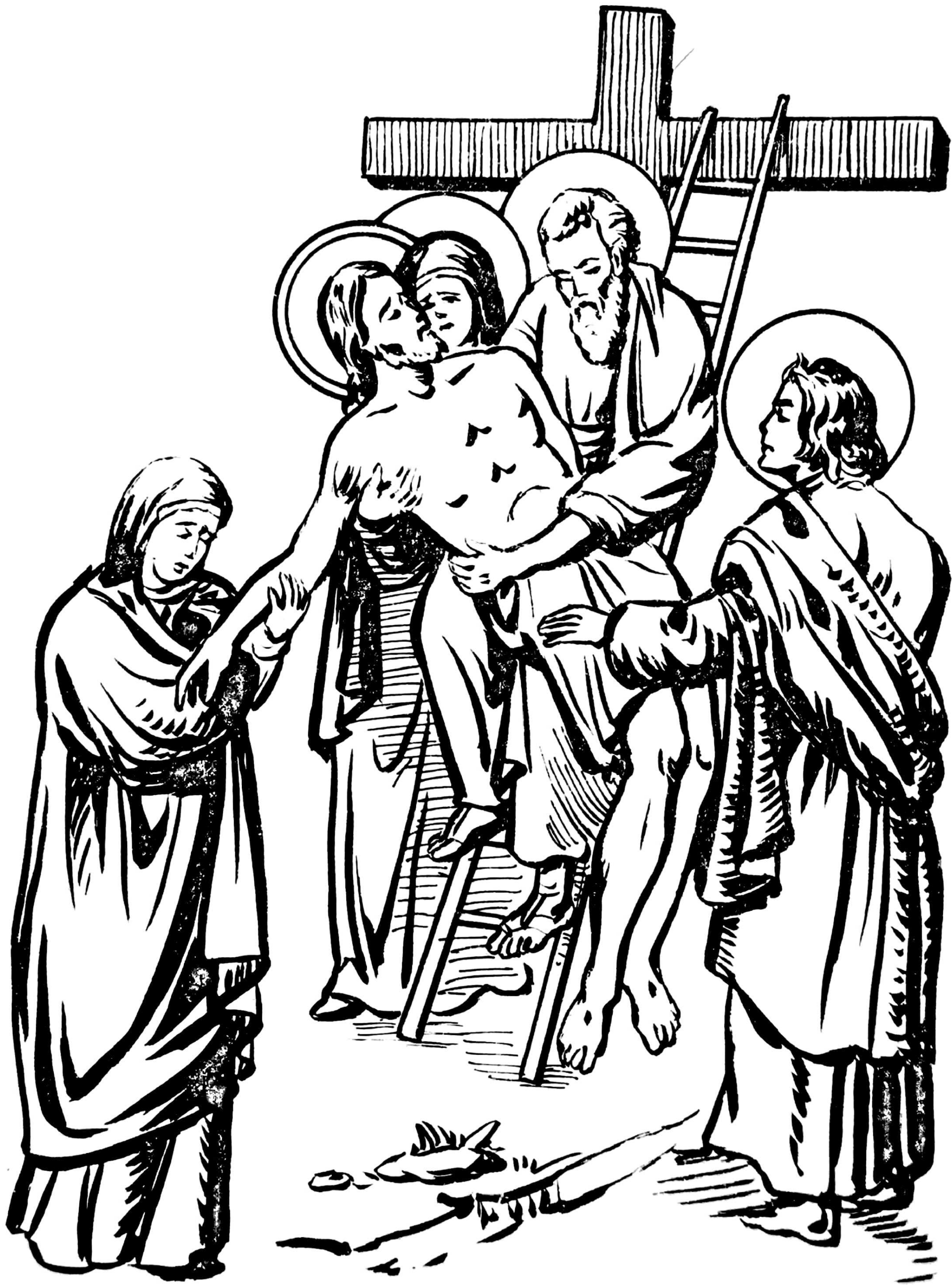
Ἡ ταφὴ

Ταπείνωσις τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὸν θάνατον εἶνε ἐπίσης ἡ ταφή του. Ταπείνωσις ὅτι ἀνῆλθεν εἰς σταυρόν, ταπείνωσις καὶ ὅτι κατῆλθεν εἰς τὸν τάφον. Τὴν ταπείνωσιν ταύτην ὁ Χριστὸς προλέγει προφητικῶς εἰς τὸν περίφημον 21ον Ψαλμόν, στίχ. 16, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Θεὸν Πατέρα του καὶ λέγων· «*Καὶ εἰς χοῦν θανάτου κατήγαγές με*». «*Χοῦς θανάτου*» εἶνε ὁ τάφος. Χάριν ἡμῶν ὁ Θεὸς Πατὴρ παρέδωσε τὸν Χριστὸν εἰς θάνατον καὶ κατεβίβασεν αὐτὸν εἰς τάφον.

Περὶ τὴν ταφὴν τοῦ Χριστοῦ ὑπάρχουν διάφοροι ταπεινώσεις.

Μία ταπείνωσις εἶνε αὐτή, ὅτι οἱ συμπαθοῦντες τὸν Ἰησοῦν ἐφοβοῦντο νὰ ζητήσουν καὶ νὰ θάψουν τὸ σῶμά του. Τοῦτο ἦτο εἶδος ἀρνήσεως τοῦ Ἰησοῦ ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων του καὶ προσβολὴ κατ' αὐτοῦ. Ἡ πρὸ τοῦ θανάτου ἄρνησις λόγῳ δειλίας κατά τινα τρόπον συνεχίζεται μετὰ θάνατον. Ὁ

Ἀριμαθαῖος Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος ἐζήτησε νὰ θάψῃ τὸν Χριστόν, προέβη εἰς πρᾶξιν τόλμης. «*Τολμήσας*

εἰσῆλθε πρὸς Πιλᾶτον καὶ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ», σημειώνει χαρακτηριστικῶς ὁ εὐαγγελιστής

(Μάρκ. ιε΄ 43). Τὸ *«τολμήσας»* ὑποδηλώνει δειλίαν τῶν ἀνθρώπων τοῦ Χριστοῦ διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος τοῦ ἐνταφιασμοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ, καὶ ἄρα προσβολὴν καὶ ταπείνωσιν αὐτοῦ ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων του. Ὁ Χριστὸς δὲν ἐφοβήθη νὰ ὑποστῇ χάριν ἡμῶν τὸ φρικτότερον μαρτύριον. Καὶ ἡμεῖς ἐφοβήθημεν νὰ ζητήσωμεν καὶ νὰ ἐνταφιάσωμεν τὸ σῶμά του!

Ἄλλη ταπείνωσις τοῦ Ἰησοῦ ὡς πρὸς τὴν ταφὴν αὐτοῦ ὑποδηλοῦται ἀπὸ τὴν φράσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Πιλᾶτος *«ἐδωρήσατο τὸ σῶμα τῷ Ἰωσήφ»* (Μάρκ. ιε΄ 45). Ὅπως τὸ *«τολμήσας»* οὕτω καὶ τὸ *«ἐδωρήσατο»* ὑποδηλώνει ταπείνωσιν τοῦ Ἰησοῦ. Διότι αὐτὸ τὸ *«ἐδωρήσατο»* σημαίνει, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἐδικαιοῦτο οὔτε αὐτὸ τὸ σῶμά του, ὅπως δὲν ἐδικαιοῦντο τὰ σώματά των οἱ δοῦλοι, ἀλλὰ κύριος καὶ κάτοχος τοῦ σώματος τοῦ Ἰησοῦ ἦτο ὁ Πιλᾶτος, ὁ ὁποῖος ἐδώρησεν αὐτὸ εἰς τὸν Ἀριμαθαῖον Ἰωσὴφ ὡς ἰδικόν του πρᾶγμα! Οἱ Ἑβραῖοι ἐπώλησαν τὸν Μεσσίαν των εἰς τοὺς Ῥωμαίους, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐξέλαβον τὸ σῶμα τοῦ Μεσσίου ὡς ἰδιοκτησίαν των. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν παντοδυναμίαν του ἐδημιούργησε τὰ σύμπαντα καὶ εἶνε Κύριος καὶ κάτοχος οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων, δὲν ἐθεωρήθη κύριος καὶ κάτοχος οὔτε τοῦ ἑαυτοῦ του. Ὁ Ἀπόστολος λέγει που· *«Οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν»* (Α΄ Κορ. στ΄ 19). Δὲν ἀνήκετε, δηλαδή, εἰς τοὺς ἑαυτούς σας. Δὲν ἀνήκομεν εἰς τοὺς ἑαυτούς μας, διότι τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελούμεθα, δὲν εἶνε ἰδικά μας, εἶνε τοῦ Θεοῦ. Ἐν τούτοις μὲ τὴν διαγωγήν, τὴν ὁποίαν ἐδείξαμεν πρὸς τὸν ἐνανθρωπήσαντα Θεόν,

εἶνε ὡς νὰ εἴπομεν εἰς αὐτόν· *«Οὐκ εἶ ἑαυτοῦ»*! Δὲν ἀνήκεις εἰς τὸν ἑαυτόν σου! Δὲν εἶσαι κύριος καὶ κάτοχος οὔτε τοῦ σώματός σου! Ἡμεῖς εἴμεθα οἱ κύριοι καὶ κάτοχοι! Πόσον ἐπτώχευσε καὶ ἐταπεινώθη δι' ἡμᾶς ὁ Κύριος!

Ἄλλη ταπείνωσις τοῦ μεγάλου Νεκροῦ ὡς πρὸς τὴν ταφὴν αὐτοῦ εἶνε καὶ αὐτή, ὅτι δὲν εἶχε τάφον. Ὅταν ἐγεννήθη, δὲν εὑρέθη δι' αὐτὸν κατάλυμα· ὅταν ἐξῆλθεν εἰς τὸ κήρυγμα, δὲν εἶχε ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ· καὶ ὅταν ἀπέθανε, δὲν εἶχε τόπον νὰ ταφῇ. Καὶ ἐτάφη εἰς ξένον τάφον, τὸν τάφον, τὸν ὁποῖον ὁ Ἰωσὴφ προώριζε διὰ τὸν ἑαυτόν του. Πόσον συγκινητικὰ εἶνε τὰ λόγια τῆς αἰτήσεως πρὸς τὸν Πιλᾶτον, τὰ ὁποῖα ὁ ἱερὸς ὑμνογράφος θέτει εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἰωσήφ, αἰτοῦντος παρὰ τοῦ Ῥωμαίου ἡγεμόνος τὸ σῶμα πρὸς ταφήν!

«Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον, τὸν ἐκ βρέφους ὡς ξένον ξενωθέντα, ἐβόα· δός μοι τοῦτον τὸν ξένον, ὃν ὁμόφυλοι μισοῦντες θανατοῦσιν ὡς ξένον· δός μοι τοῦτον τὸν ξένον, ὃν ξενίζομαι βλέπων τοῦ θανάτου τὸ ξένον· δός μοι τοῦτον τὸν ξένον, ὅστις οἶδε ξενίζειν τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς ξένους· δός μοι τοῦτον τὸν ξένον, ὃν Ἑβραῖοι τῷ φθόνῳ ἀπεξένωσαν κόσμῳ· δός μοι τοῦτον τὸν ξένον, ἵνα κρύψω ἐν τάφῳ, ὃς ὡς ξένος οὐκ ἔχει τὴν κεφαλὴν ποῦ κλῖναι».

Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει τὰ σύμπαντα ἰδιοκτησίαν, ἐνῷ πραγματικῶς καὶ ἀληθῶς οὐδεὶς ἄλλος ἔχει ἰδιοκτησίαν τινά, ἀλλὰ πάντες οἱ λεγόμενοι ἰδιοκτῆται ἔχουν ψευδαίσθησιν ἰδιοκτησίας· Ἐκεῖνος, περὶ τοῦ ὁποίου ἡ Γραφὴ λέγει, *«τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ*

τὸ πλήρωμα αὐτῆς» (Ψαλμ. κγ΄ 1)· Ἐκεῖνος, διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ὁποίου ἠγοράσθη ἀγρὸς πρὸς ταφὴν τῶν ξένων· Ἐκεῖνος δὲν εἶχε δύο μέτρα γῆς, δὲν εἶχε τάφον νὰ ταφῇ! «*Ὡς μηδὲν ἔχοντες καὶ πάντα κατέχοντες*», εἶπεν ὁ Παῦλος διὰ τοὺς Ἀποστόλους (Β΄ Κορ. στ΄ 10). Ἀλλ' αὐτὸς ὁ λόγος εἰς τὸν Χριστὸν εὗρεν ἀντίστροφον ἐφαρμογήν· «*Ὡς τὰ πάντα ἔχων καὶ μηδὲν κατέχων*»!

Ταπείνωσις τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ταφῆς αὐτοῦ ἦτο καὶ ἡ συστολή, ἡ δέσις καὶ ἡ μεταφορὰ τοῦ σώματος αὐτοῦ πρὸς ἐνταφιασμόν. Ὁ Ἰωσὴφ καὶ ὁ Νικόδημος συνέστειλαν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, «*ἔδησαν αὐτὸ ἐν ὀθονίοις*» (Ἰωάν. ιθ΄ 40), ἔδεσαν αὐτὸ μὲ νεκρικὰς ταινίας, ἤ, ἄλλως, ἐσπαργάνωσαν αὐτὸ μὲ νεκρικὰ σπάργανα, καὶ μετέφεραν αὐτὸ διὰ τὴν ταφήν. Ὅπως ἦτο ταπείνωσις, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐξέτειναν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ ξύλου διὰ νὰ σταυρώσουν αὐτό, οὕτως ἦτο ταπείνωσις καὶ ὅτι συνέστειλαν αὐτὸ διὰ νὰ ἐνταφιάσουν αὐτό. Ὅπως ἐπίσης ἦτο ταπείνωσις, ὅτι καθήλωσαν τὸν Ἰησοῦν ἐπὶ τοῦ ξύλου, οὕτως ἦτο ταπείνωσις, ὅτι ἔδεσαν αὐτὸν μὲ νεκρικὰς ταινίας. Ταπεινώσεις πάντα ταῦτα, μὲ τὴν διαφοράν, ὅτι ἡ ἔκτασις καὶ ἡ καθήλωσις τοῦ σώματος ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ ἦσαν μεγαλύτεραι ταπεινώσεις, ἐνῷ ἡ συστολὴ καὶ ἡ δέσις τοῦ σώματος πρὸς ἐνταφιασμὸν ἦσαν μικρότεραι ταπεινώσεις.

Ποῖον συνέστειλαν οἱ ἄνθρωποι; Συνέστειλαν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἰς τὸ Σύμπαν ἔδωσε τὴν δύναμιν νὰ διαστέλλεται, ὅπως οἱ ἀστρονόμοι λέ-

γουν. Συνέστειλαν Ἐκεῖνον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου τὰ σύμπαντα παρίστανται μὲ συστολὴν καὶ τρόμον. Συνέστειλαν Ἐκεῖνον, διὰ τὸν ὁποῖον πρὸ ὀλίγου ὁ ἥλιος συνέστειλε τὰς ἀκτῖνας καὶ ἠρνήθη τὸ φῶς του εἰς τὴν γῆν, μὴ ὑποφέρων νὰ βλέπῃ τὸν δημιουργόν του ἐσταυρωμένον καὶ χλευαζόμενον. Ποίου «συμμάζευσαν» τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας; «Συμμάζευσαν» τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας Ἐκείνου, ὁ ὁποῖος εἰς ἡμᾶς ἔδωσε τὴν δύναμιν καὶ ἱκανότητα τῆς ἐλευθέρας κινήσεως τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν. Ἄνθρωποι! Ἂν δὲν ἤθελεν ὁ Χριστός, δὲν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἐνεργήσωμεν μίαν ἁπλῆν κίνησιν τῆς χειρός, δὲν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ κάνωμεν ἓν μικρὸν βῆμα. Ποῖον ἔδεσαν μὲ νεκρικὰς ταινίας; Ἔδεσαν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἶνε ἐλεύθερος καὶ ἀπεριόριστος ἐν ἀπολύτῳ ἐννοίᾳ. Ἔδεσαν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔδωσεν εἰς ἡμᾶς ἐλευθερίαν καὶ αἴσθημα ἐλευθερίας. Ἔδεσαν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος λύει πεπεδημένους. Ἔδεσαν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐξετίναξεν ἐκτὸς τοῦ τάφου ζωντανὸν τὸν Λάζαρον, *«δεδεμένον τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις»*, καὶ ἔδωσε τὴν ἐντολήν, *«λύσατε αὐτὸν καὶ ἄφετε ὑπάγειν»* (Ἰωάν. ια΄ 44). Ποῖον μετέφεραν ἐπὶ χειρῶν, διὰ ν' ἀποθέσουν εἰς τὸ μνῆμα; Μετέφεραν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος πεζὸς περιώδευε τὴν Παλαιστίνην καὶ ἐκήρυττε τὸ εὐαγγέλιον. Μετέφεραν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔκανε τοὺς χωλοὺς νὰ περιπατοῦν καὶ νὰ χοροπηδοῦν. Μετέφεραν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐθεράπευε τοὺς παραλύτους καὶ ἐπὶ φορείου μεταφερομένους, καὶ διέτασσεν αὐτοὺς νὰ σηκώνουν τὸν κράββατόν των καὶ νὰ περιπατοῦν. Μετέφεραν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος περιεπάτει ἐπὶ τῶν κυμάτων τῆς

θαλάσσης. Μετέφεραν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἀκαριαίως μετέφερε πλοῖον ἐκ μέσου τῆς θαλάσσης εἰς τὴν ξηράν. Μετέφεραν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος κινεῖ καὶ μετακινεῖ καὶ στροβιλίζει εἰς τὸ ἀχανὲς δισεκατομμύρια δισεκατομμυρίων παμμεγέθεις σφαίρας. Μετέφεραν Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὴν μεγαλειώδη ἔκφρασιν τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς, φέρει τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, κινεῖ καὶ κυβερνᾷ τὰ σύμπαντα μὲ τὸν παντοδύναμόν του λόγον.

Μεγάλη ταπείνωσις τοῦ Ἰησοῦ ἦτο αὐτὴ αὕτη ἡ ταφή, ὁ ἐγκλεισμὸς εἰς τὸν μικρὸν καὶ σκοτεινὸν τάφον. Ποῖος κατετέθη εἰς τὸν χῶρον τοῦ θανάτου; Ἡ Ζωή. *«Ἡ Ζωὴ ἐν τάφῳ κατετέθης, Χριστέ, καὶ ἀγγέλων στρατιαὶ ἐξεπλήττοντο, συγκατάβασιν δοξάζουσαι τὴν σήν»*. Ἡ κατάβασις εἰς τὸν τάφον εἶνε συγκατάβασις τοῦ Ἰησοῦ καὶ ταπείνωσις, μεγάλη συγκατάβασις καὶ ταπείνωσις. Τὴν ταπείνωσιν τῆς καθόδου εἰς τὸν τάφον ὑφιστάμεθα ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι ὡς ἁμαρτωλοὶ καὶ ὑπερήφανοι. Τὴν ταπείνωσιν αὐτὴν ὑφιστάμεθα μικροὶ καὶ μεγάλοι ἀδιακρίτως, διότι ὅλοι εἴμεθα ἁμαρτωλοί. Ἡ ταπείνωσις αὐτὴ ἁρμόζει εἰς ὅλους, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς «ὑψηλὰ» ἱσταμένους, οἱ ὁποῖοι κατὰ κανόνα εἶνε οἱ περισσότερον ἁμαρτωλοὶ καὶ ὑπερήφανοι, καὶ ἀξίζουν περισσότερον τὴν ἀναγκαστικὴν προσγείωσιν ἢ μᾶλλον ὑπογείωσιν. Ἀνόητοι ἄρχοντες, πεφυσιωμένοι ἀσκοί! Τί ὑπερηφανεύεσθε διὰ τὴν ἄνοδόν σας εἰς ὑψηλὰ ἀξιώματα; Ἐντὸς ὀλίγου ὁ δημοκράτης θάνατος σᾶς καθαιρεῖ βιαίως ἐκ τῶν ἀξιωμάτων, σᾶς καταβιβάζει ἐκ τοῦ ὕψους καὶ σᾶς ταπεινώνει ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. Ἀποβλέψατε, ἀνόητοι,

εἰς τοὺς χαίνοντας ἐνώπιόν σας τάφους, καὶ σύνετε, συνέλθετε, ἐκ τῆς μέθης τῶν ψευδοαξιωμάτων καὶ τῆς ψευδοδόξης σας! Ταπεινωθῆτε ἑκουσίως, προτοῦ ταπεινωθῆτε ἀναγκαστικῶς. Καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως ταπεινωνόμεθα διὰ τῆς καθόδου εἰς τὸν τάφον, σεῖς δὲ οἱ ἄρχοντες δικαιότερον. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς διατί ἐταπεινώθη; Δι' ἡμᾶς καὶ διὰ σᾶς ἐταπεινώθη, κατὰ συγκατάβασιν. Ἐταπεινώθη ὁ ἀναμάρτητος, διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὴν ἰδικήν μας ἁμαρτίαν καὶ ὑπερηφάνειαν. Κατανοήσατε, λοιπόν, τὸ μάθημα τῆς ταπεινώσεως, τὸ ὁποῖον προέρχεται ἐκ τοῦ τάφου, καὶ θεραπευθῆτε ἐκ τῆς ματαιοδοξίας καὶ ὑπερηφανείας. Κατανοήσωμεν οἱ πάντες τὸ μάθημα τῆς ταπεινώσεως, τὸ ὁποῖον διδάσκει ὁ τάφος τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ καὶ ὁ ἰδικός μας τάφος, καὶ θεραπευθῶμεν πάντες ἐκ τῆς ἀνοίας, ὁποία εἶνε ἡ ἁμαρτία καὶ ἡ ὑπερηφάνεια.

Περιωρίσθη εἰς τὸν μικρὸν χῶρον τοῦ τάφου ποῖος; Ὁ ἄπειρος, ὁ ἀπεριόριστος, ὁ ἀχώρητος παντί· Ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον δὲν χωροῦν ὅλη ἡ γῆ καὶ ὅλος ὁ οὐρανός· Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησε τὸν παμμεγέθη κόσμον καὶ εἶνε ἀσυγκρίτως μεγαλύτερος τοῦ δημιουργήματός του. «*Μέτρα γῆς ὁ στήσας ἐν σμικρῷ κατοικεῖ*». «*Ἔκστηθι φρίττων, οὐρανέ, καὶ σαλευθήτωσαν τὰ θεμέλια τῆς γῆς· ἰδοὺ γὰρ ἐν νεκροῖς λογίζεται ὁ ἐν ὑψίστοις οἰκῶν καὶ τάφῳ σμικρῷ ξενοδοχεῖται*».

Ἐνεκλείσθη εἰς τὸν σκοτεινὸν χῶρον τοῦ τάφου ποῖος; «*Ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι*» (Β΄ Κορ. δ΄ 6). «*Ὁ φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον*» (Α΄ Τιμ. στ΄ 16). «*Ὁ ἀναβαλλόμενος φῶς ὡς ἱμάτιον*» (Ψαλμ. ργ΄ 2). «*Ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης*» (Μαλ. δ΄ 2). «*Ἡ ἀνατολὴ*

ἐξ ὕψους» (Λουκ. α΄ 78). *«Τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον»* (Ἰωάν. α΄ 9).

Πόσον μεγάλη ἦτο ἡ ταπείνωσις τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ; Ὅσον μικρὸς ἦτο ὁ τάφος, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ ἄπειρος περιωρίσθη!

Πόσον λαμπρὰ ἦτο ἡ ταπείνωσις τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας; Ὅσον σκοτεινὸς ἦτο ὁ τάφος, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ πάμφωτος ἥλιος ἐνεκλείσθη!

Κύριε! Λόγους γράφομεν. Ἀλλ᾽ οὐδεὶς λόγος δύναται νὰ παραστήσῃ τὸ μέγεθος τῆς ταπεινώσεώς σου. Διότι σύ, ὁ μέχρι σταυροῦ καὶ τάφου ταπεινωθείς, δὲν εἶσαι ἁπλῶς ἄνθρωπος, ὅπως ἡμεῖς· εἶσαι ὕψιστος Θεός. Δόξα τῇ ἀπείρῳ συγκαταβάσει σου, Θεέ! Δόξα τῇ ἄκρᾳ ταπεινώσει σου, Χριστέ!

Ἡ κατάβασις εἰς τὸν ᾅδην

Ὁ Χριστὸς κατὰ τὸ σῶμα ἐταπεινώθη μέχρι τάφου, ἀλλὰ κατὰ τὴν ψυχὴν ἐταπεινώθη μέχρις ᾅδου. Διότι μετὰ τὸν θάνατον τὸ μὲν σῶμα τοῦ Χριστοῦ κατῆλθεν εἰς τὸν τάφον, ἡ δὲ ψυχή του κατῆλθεν εἰς τὸν ᾅδην.

Τί εἶνε ὁ ᾅδης; Πνευματικὸς χῶρος, ὅπου μεταβαίνουν τὰ πνεύματα ἤ, ἄλλως, αἱ ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων μετὰ θάνατον. Ποῦ εἶνε ὁ ᾅδης; Ἐπειδὴ ὁ ᾅδης σημαίνει δυσάρεστον κατάστασιν τῶν πνευμάτων τῶν νεκρῶν, θεωρεῖται ὅτι εἶνε κάτω. Ἄνω ὁ παράδεισος, ἡ εὐχάριστος κατάστασις, κάτω ὁ ᾅδης, ἡ δυσάρεστος κατάστασις. Πόσον κάτω ὁ ᾅδης; Κάτω ὁ τάφος, ὅπου καταβιβάζεται τὸ σῶμα τοῦ νεκροῦ, πολὺ κατωτέρω ὁ ᾅδης, ὅπου κατέρχεται ἡ ψυχή. Εἰς τὸν τρίτον οὐρανὸν κατὰ τὸν οὐρανοβά-

μονα Παῦλον ὁ παράδεισος (Β΄ Κορ. ιβ΄ 2,4). Ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς ὁ ᾅδης, εἰς τὰ ὑποχθόνια ἢ καταχθόνια (Ψαλμ. πε΄ 13, ξβ΄ 10, Φιλιπ. β΄ 10). Τὸ βιβλίον τοῦ Ἰὼβ ἀπευθύνει τὸ ἐρώτημα· *«Βαθύτερα τῶν ἐν ᾅδου τί οἶδας;»* (ια΄ 8). Διὰ τὸ βάθος τῆς κατωτερότητός του ὁ ᾅδης ὀνομάζεται καὶ ἄβυσσος (Ἰεζ. λα΄ 15, πρβλ. Ψαλμ. ο΄ 20). Βάθος ἀπύθμενον ὁ ᾅδης! Ὁ ᾅδης εἶνε βασίλειον, ἀλλὰ βασίλειον τοῦ θανάτου, σκοτεινὸν καὶ ἀπαίσιον βασίλειον. Οἱ κατερχόμενοι εἰς τὸν ᾅδην κατέρχονται καὶ εἰσέρχονται εἰς σκοτεινὰ διαμερίσματα, δένονται, οὕτως εἰπεῖν, μὲ ἁλυσίδας σκότους, καὶ κάθηνται ἀμετακίνητοι, καθηλωμένοι, ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, εἰς τὸν χῶρον δηλαδή, ὅπου κυριαρχεῖ τὸ βαθὺ καὶ ψηλαφητὸν σκότος τοῦ θανάτου (Ἰὼβ ι΄ 21, ἰδίως κατὰ τὸ Ἑβραϊκόν, Ψαλμ. πζ΄ 7 πρβλ. Ἠσ. θ΄ 2, Ματθ. δ΄ 16, ὅπου γίνεται λόγος περὶ *«χώρας καὶ σκιᾶς θανάτου»*, ἤτοι περὶ γῆς θανάτου καὶ σκιᾶς θανάτου, τὸ ὁποῖον εἶνε ὑπαινιγμὸς ὄχι εἰς φυλακήν, ἀλλ' εἰς τὸ ἐκτεταμένον καὶ σκοτεινὸν βασίλειον τοῦ ᾅδου). Ὁ ᾅδης εἶνε φυλακή, ἡ μεγαλυτέρα, σκοτεινοτέρα καὶ ἀπαισιωτέρα φυλακή (Α΄ Πέτρ. γ΄ 19).

Ἂν δὲν ἡμάρτανον οἱ ἄνθρωποι, θὰ ἀνέβαινον εἰς τὸν οὐρανόν. Ἐπειδὴ ἁμαρτάνουν, καταβαίνουν εἰς τὸν ᾅδην, εἰσέρχονται εἰς τὴν σκοτεινὴν καὶ ἀπαισίαν φυλακὴν ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς. Αἱ φυλακαὶ εἶνε διὰ τὰ κακοποιὰ στοιχεῖα, καὶ ἡ φυλακὴ τοῦ ᾅδου εἶνε διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐν γένει. Ὅλοι εἴμεθα ἁμαρτωλοί, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον κακοποιὰ στοιχεῖα, καὶ ὅλοι ἀξίζομεν κάθοδον εἰς τὸν ᾅδην, ὄχι ἄνοδον εἰς τὸν οὐρανόν.

Ἀλλ' εἰς τὸν ᾅδην κατῆλθε καὶ ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος οὐδεμίαν ἁμαρτίαν ἔπραξεν, ἀλλ' ἀντιθέτως ἔζησε σκορπίζων ἀφθόνως εὐεργεσίας εἰς τὸν κόσμον. Σαφῆ τὰ χωρία τῆς Γραφῆς διὰ τὴν κάθοδον τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας εἰς τὸν ᾅδην. Ἐν Ψαλμ. ιε΄ 10 ὁ Μεσσίας, πρὸς τὸν Θεὸν ἀπευθυνόμενος καὶ προφητικῶς ὁμιλῶν, λέγει· *«Οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδην»*. Δὲν θὰ ἐγκαταλείψῃς τὴν ψυχήν μου εἰς τὸν ᾅδην, δὲν θὰ ἀφήσῃς αὐτὴν εἰς τὸν δυσάρεστον χῶρον, ὅπου ἀπέρχονται αἱ ψυχαὶ τῶν νεκρῶν. Ὁ Ψαλμικὸς οὗτος λόγος, τὸν ὁποῖον ὁ κορυφαῖος Πέτρος ἀναφέρει καὶ σχολιάζει εἰς τὸ β΄ κεφάλαιον τῶν Πράξεων, δεικνύει, ὅτι ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος ἔχει ψυχήν, ἡ δὲ ψυχὴ τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὸν θάνατον κατέβη εἰς τὸν ᾅδην, ὅπου ἦσαν αἱ ψυχαὶ καὶ τῶν ἄλλων νεκρῶν. Κατὰ τὸ Α΄ Πέτρ. γ΄ 19 ὁ Χριστὸς *«καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς ἐκήρυξεν»*. Ὁ Χριστὸς δὲν ἐκήρυξε μόνον εἰς τοὺς ἐπὶ γῆς ἀνθρώπους. Ὡς πνεῦμα ἐπορεύθη καὶ ἐκήρυξε καὶ εἰς τὰ πνεύματα τῶν νεκρῶν, τὰ ὁποῖα ἦσαν φυλακισμένα εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ ᾅδου. *«Καὶ νεκροῖς εὐηγγελίσθη»*, λέγει ἐπίσης καὶ τονίζει ὁ Ἀπόστολος (Α΄ Πέτρ. δ΄ 6). Καὶ εἰς τοὺς νεκροὺς ἐκήρυξεν ὁ Χριστὸς τὸ εὐαγγέλιον. Διότι οἱ νεκροὶ εἶνε νεκροὶ μόνον κατὰ τὸ σῶμα, ἐνῷ κατὰ τὸ πνεῦμα ἢ τὴν ψυχὴν ζοῦν. Ἅμα τῇ ἐκπνοῇ του ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὁ Χριστὸς κατέβη εἰς τὴν ἄβυσσον, εἰς τὰ κατώτατα τῆς γῆς. Διὸ καὶ ὁ κορυφαῖος Παῦλος ἐν Ῥωμ. ι΄ 7 λέγει· *« Τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; Τοῦτ' ἔστι Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν»*.

Ἡ κατάβασις τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν ᾅδην ἦτο συγκατάβασις καὶ ταπείνωσις. Καὶ ἂν ἦτο μεγάλη συγκατάβασις καὶ ταπείνωσις τοῦ Ἰησοῦ ἡ κατάβασίς του εἰς τὸν τάφον, ἡ κάθοδός του εἰς τὰ κατώτατα τῆς γῆς, τὰ καταχθόνια ἢ τὴν ἄβυσσον, ἀσφαλῶς ἦτο μεγαλυτέρα συγκατάβασις καὶ ταπείνωσις. Κατὰ τὸ Ψαλμ. ξζ΄ 19 ὁ Κύριος ὁ Θεὸς *«ἀνέβη εἰς ὕψος»*. Κατὰ τὸ δ΄ δὲ κεφάλαιον τῆς πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολῆς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ Ψαλμικὸν χωρίον *«ἀνέβη εἰς ὕψος»*, εἶνε ὁ Χριστός. Ὁ Χριστὸς ἀνέβη εἰς ὕψος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀναλήψεως. Ἀλλὰ τὸ *«ἀνέβη»*, παρατηρεῖ ὁ Ἀπόστολος, σημαίνει, *«ὅτι καὶ κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς. Ὁ καταβάς, αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν»* (Ἐφεσ. δ΄ 9-10). Ἡ ἀνάβασις τοῦ Ἰησοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀναλήψεως εἰς ὕψος προϋποθέτει τὴν κατάβασιν αὐτοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου εἰς τὸν ᾅδην· δι᾽ ἄλλων λέξεων, ἡ ἀνύψωσις καὶ ἡ δόξα τοῦ Χριστοῦ προϋποθέτει τὴν ταπείνωσιν αὐτοῦ διὰ τῆς καθόδου εἰς τὰ ὑποχθόνια καὶ καταχθόνια. Ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς κατῆλθεν εἰς τὸ ναδὶρ τῆς ταπεινώσεως, διὰ τοῦτο ἀνῆλθεν εἰς τὸ ζενὶθ τῆς δόξης (πρβλ. Φιλιπ. β΄ 8-9).

Κατῆλθεν εἰς τὸν ᾅδην ποῖος; Ὄχι ἁπλῶς ἄνθρωπος. Ἔφθασεν εἰς τὸ ναδὶρ τῆς ταπεινώσεως ποῖος; Ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ ἴσος τῷ Θεῷ Πατρί. *«Ὑπακούσας, Λόγε, τῷ ἰδίῳ Πατρί, μέχρις ᾅδου τοῦ δεινοῦ καταβέβηκας, καὶ ἀνέστησας τὸ γένος τῶν βροτῶν»*. Ἔφθασεν εἰς τὸ ἀπύθμενον καὶ φοβερὸν βάθος ποῖος; Ὁ ἔχων τὸ ἀπροσπέλαστον ὕψος.

Κατῆλθεν ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς ποῖος; Ὁ ἐν ὑψίστοις οἰκῶν καὶ Ὕψιστος καλούμενος καὶ ὤν. *«Λέλυται ἄχραντος ναός, τὴν πεπτωκυῖαν δὲ συνανίστησι σκηνήν· Ἀδὰμ γὰρ τῷ προτέρῳ δεύτερος ὁ ἐν ὑψίστοις οἰκῶν κατῆλθε μέχρις ᾄδου ταμείων».* Εἰσῆλθεν εἰς τὸ βασίλειον τοῦ σκότους ποῖος; Ὁ δημιουργὸς τοῦ φωτός, ὁ δισεκατομμύρια δισεκατομμυρίων φῶτα ἀνάψας ἐν τῷ Σύμπαντι, ὁ μηδεμίαν σχέσιν ἔχων πρὸς τὸ σκότος, τὸ φῶς τὸ μέγα καὶ ἀληθινόν, ὁ Βασιλεὺς Ἥλιος, ὁ φωτὸς ἀνεσπέρου δεσπόζων, ὁ τὸ αἰώνιον βασίλειον τοῦ φωτὸς ἐξουσιάζων, ὁ διακηρύξας πρὸς τὸν κόσμον, *«Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου»* (Ἰωάν. η΄ 12), καὶ διὰ θαυμάτων ἀποδείξας τοῦ λόγου τὸ ἀσφαλές. Ὁποία συγκατάβασις καὶ ταπείνωσις τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ!

Κύριε! Πρέπει νὰ σὲ δοξολογῶμεν κατὰ τὸ μέγεθος τῆς ταπεινώσεώς σου, τῆς μέχρι σταυροῦ καὶ ᾄδου ταπεινώσεώς σου. Ἀλλ' εἴμεθα μικροὶ καὶ ὑπερήφανοι, καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν καὶ αἰσθανθῶμεν ὅλον τὸ μέγεθος τῆς ταπεινώσεώς σου. Θεὲ τῆς ἄκρας ταπεινώσεως! Δίδε περισσοτέραν ταπείνωσιν εἰς τὴν ὑπερήφανον καρδίαν καὶ διάνοιαν ἡμῶν, διὰ νὰ ἐννοῶμεν καὶ αἰσθανώμεθα περισσότερον τὴν ἰδικήν σου ἀπροσπέλαστον ταπείνωσιν, καὶ νὰ σὲ δοξολογῶμεν πρεπωδέστερον. Ἀμήν.

ΤΑΠΕΙΝΩΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΙΝ

Ἡ ἀνάστασις διαβάλλεται ἐκ τῶν προτέρων

ΔΙΑ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεώς του ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Πίστεώς μας εἰσῆλθεν εἰς τὴν δόξαν του. Ἐλέγχων τοὺς δύο μαθητάς, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸ ἀλησμόνητον ἐκεῖνο δειλινὸν σκυθρωποὶ καὶ ἀπογοητευμένοι ἐπορεύοντο πρὸς Ἐμμαούς, ὁ ἀναστὰς Κύριος εἶπε πρὸς αὐτούς· *«Οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ;»* (Λουκ. κδ΄, 26). Αὐτὰ δὲν ἔπρεπε νὰ πάθῃ ὁ Μεσσίας, καὶ μετὰ τὰς ταπεινώσεις διὰ τῶν παθῶν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν δόξαν διὰ τῆς ἀναστάσεως; Ἡ ἀνάστασις εἶνε τὸ ἐνδοξότερον γεγονὸς τῆς Πίστεώς μας, ἡ μεγάλη δόξα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἡ ἀρχὴ περιόδου δόξης καὶ ἐνδόξων γεγονότων, ὡς εἶνε ἡ εἰς οὐρανοὺς ἀνάβασις, ἡ ἐκ δεξιῶν καθέδρα καὶ ἡ δευτέρα παρουσία. Ἡ ἀνάστασις εἶνε ἡ μεγάλη δόξα τοῦ Χριστοῦ, διότι εἶνε ἡ δικαίωσις αὐτοῦ. Σταυρώνοντες τὸν Ἰησοῦν οἱ Ἰουδαῖοι ἐνόμιζον, ὅτι κλείουν ὁριστικῶς τὸν φάκελλον ἑνὸς ἀντιθέου καὶ ἀπατεῶνος, ὁ ὁποῖος μὲ τοὺς λόγους καὶ τὰ ἔργα του συνετάραξε τὴν Παλαιστίνην.

Ἀλλ᾽ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν ὁ Ἰησοῦς, μᾶλλον δὲ αὐτοαναστάς, ἀπέδειξεν, ὅτι δὲν ἦτο πλάνος καὶ ἀντίθεος, ἀλλ᾽, ὅπως διεκήρυσσε δι᾽ ἑαυτόν, ἀληθὴς Μεσσίας καὶ Θεός. Ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἡ ἀδαμαντίνη βάσις, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἑδράζεται ἀκλονήτως τὸ μεγαλειῶδες οἰκοδόμημα τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἀλλ᾽ ἐνῷ ἡ ἀνάστασις εἶνε ἡ μεγάλη δόξα τοῦ Χριστοῦ, δὲν ἐλλείπουν καὶ κατὰ τὴν ἀνάστασιν ταπεινώσεις τοῦ Χριστοῦ. Καὶ πρῶτον σχετικῶς πρὸς τὴν ἀνάστασιν εἶνε ταπείνωσις τοῦ Ἰησοῦ ὁ λόγος τῶν Ἰουδαίων πρὸς τὸν Ῥωμαῖον ἡγεμόνα, *«Ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι»*, καθὼς καὶ ἡ σφράγισις καὶ ἡ φύλαξις τοῦ τάφου διὰ τῆς κουστωδίας, διὰ νὰ μὴ ἔλθουν δῆθεν οἱ μαθηταὶ καὶ κλέψουν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ διαδώσουν εἰς τὸν λαὸν ὅτι ἀνέστη (Ματθ. κζ΄, 62-66). Ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ ἐσυκοφαντήθη ἐκ τῶν ὑστέρων, ἀλλ᾽ ἐκατηγορήθη καὶ ἐκ τῶν προτέρων ὑπὸ τῶν Ἑβραίων, τοὺς ὁποίους κατέτρωγεν ὁ σκώληξ τῆς ἀνησυχίας, ὅτι ὁ Ἰησοῦς, ὁ ἀναστήσας ἄλλους καὶ αὐτὸν τὸν τετραήμερον Λάζαρον, ἦτο δυνατὸν ν᾽ ἀναστηθῇ καὶ ὁ ἴδιος, ὅπως εἶπεν ὅταν ἔζη. Ἐκτὸς δὲ τῆς ἀναστάσεως καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἐκατηγορήθη ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ὡς πλάνος, ἀπατεών, καὶ οἱ μαθηταί του ἐκατηγορήθησαν ὡς κλέπται καὶ ψεῦσται, δι᾽ αὐτῆς δὲ τῆς κατηγορίας ἐναντίον τῶν μαθητῶν πάλιν κατηγορεῖται ὁ Χριστὸς ὡς διδάσκαλος κλεπτῶν καὶ ψευστῶν. Ἡ δὲ σφράγισις τοῦ τάφου καὶ ἡ τοποθέτησις περὶ αὐτὸν φρουρᾶς

ἐσήμαινον, ὅτι αἱ κατηγορίαι τῶν Ἰουδαίων ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων. Οὕτω δὲ καὶ Ἰουδαῖοι καὶ Ῥωμαῖοι ἐν ὄψει τῆς ἀναστάσεως ἐνήργησαν ταπεινωτικῶς διὰ τὸν Ἰησοῦν.

Ὁ Ἰησοῦς, βλέπων ὅτι καὶ μετὰ τὰ συνταρακτικὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα συνέβησαν κατὰ τὴν σταύρωσιν, τὸ τρίωρον σκότος, τὸν σεισμὸν κ.τ.λ., οἱ σταυρωταὶ δὲν μετενόησαν, ἠδύνατο θαυματουργικῶς νὰ πατάξῃ αὐτοὺς ὡς τελείως ἀνυποφόρους. Ἠδύνατο νὰ θανατώσῃ τὴν φρουράν, ἡ ὁποία ἐγκατεστάθη εἰς τὸν τάφον· τὸν Πιλᾶτον, ὁ ὁποῖος διέταξε τὴν ἐγκατάστασιν τῆς φρουρᾶς· καὶ τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι προσῆλθον εἰς τὸν Πιλᾶτον καὶ ἐκατηγόρησαν τὸν Ἰησοῦν καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ ἐζήτησαν τὴν ἀσφάλισιν τοῦ τάφου. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς ὑπέφερε τοὺς ἀνυποφόρους, ἐδέχθη καὶ αὐτὰς τὰς ταπεινώσεις παρὰ τῶν σταυρωτῶν του.

Ἡ ἀνάστασις συκοφαντεῖται ἐκ τῶν ὑστέρων

Ἐκατηγόρησαν τὴν ἀνάστασιν οἱ Ἰουδαῖοι ἐκ τῶν προτέρων καὶ ἐσυκοφάντησαν αὐτὴν ἐκ τῶν ὑστέρων. Ὅπως προεῖπεν ὁ Χριστὸς καὶ ἐφοβοῦντο οἱ Ἰουδαῖοι, τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τοῦ θανάτου ὁ Ἰησοῦς ἀνέστησε τὸν ἑαυτόν του καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ τάφου. Ὁ Ἰησοῦς ἐκένωσε τὸν τάφον του. Ἄφησε δὲ μόνον εἰς τὸν τάφον τὰ νεκρικά του σάβανα ὡς τεκμήρια τῆς ἀναστάσεώς του. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Κύριος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ μνήματος, ἐνῷ ἀκόμη τοῦτο παρέμενε κλεισμένον καὶ ἐσφραγι-

σμένον, ἐπί τινα χρόνον οἱ Ῥωμαῖοι στρατιῶται ἐφύλασσον ἀδειανὸν μνῆμα. Κατόπιν δὲ οὐράνιος στρατιώτης, ὁλόλευκος καὶ ἀστραπηβόλος ἄγγελος, μετὰ σεισμοῦ μεγάλου κατέβη εἰς τὴν γῆν, ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἐκ τῆς εἰσόδου τοῦ μνημείου καὶ ἐκάθητο ἐπάνω εἰς τὸν λίθον, κατὰ τρόπον προκλητικόν, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, δεικνύων καὶ κηρύττων τὴν ἀνάστασιν τοῦ Ἰησοῦ. Ἐκ δὲ τοῦ φόβου, τὸν ὁποῖον προεκάλεσεν ἡ παρουσία τοῦ οὐρανίου στρατιώτου, συνεκλονίσθησαν οἱ ἐπίγειοι στρατιῶται, οἱ ὁποῖοι ἐφύλασσον τὸν τάφον, καὶ ἔπεσαν κάτω ὡς νεκροί. Ἀφοῦ δὲ συνῆλθον ἐκ τοῦ φοβεροῦ σεισμοῦ, τὸν ὁποῖον ὑπέστησαν, τινὲς ἐξ αὐτῶν μετέβησαν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ἀνήγγειλαν εἰς αὐτοὺς ὅλα τὰ συμβάντα. Ὁ θεῖος νόμος, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀνθρώπινος νόμος λέγει, ὅτι ἐπὶ στόματος δύο ἢ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα. Εἰς τὴν προκειμένην δὲ περίπτωσιν ὄχι δύο ἢ τρεῖς, ἀλλὰ περισσότεροι μάρτυρες, στρατιῶται φύλακες τοῦ τάφου, δι' ὅσων εἶδον, ἔπαθον καὶ εἶπον ἐμαρτύρησαν τὸ γεγονὸς τῆς ἀναστάσεως. Καὶ συνεπῶς οἱ ἀρχιερεῖς ἔπρεπε νὰ παραδεχθοῦν καὶ νὰ ὁμολογήσουν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἦτο πλάνος, ἀλλ' ἀληθινός, αὐτοὶ δὲ ἐπλανήθησαν οἰκτρῶς. Ἐν τούτοις οἱ ἀρχιερεῖς, τελείως πεπωρωμένοι καὶ διεστραμμένοι, ἄλλως διετέθησαν καὶ ἄλλην θέσιν ἔλαβον ἀπέναντι τῆς ἀναστάσεως. Συνεδριάσαντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων, ἄλλων πεπωρωμένων καὶ διεστραμμένων ὑπάρξεων, ἀπεφάσισαν νὰ συκοφαντήσουν τὴν ἀνάστασιν. Ἔδωσαν ἀρκετὰ ἀργύρια εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ συνεβούλευσαν αὐτοὺς νὰ εἴπουν, ὅτι δῆθεν οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ ἦλθον

τὴν νύκτα καὶ ἔκλεψαν τὸ σῶμά του, ἐνῷ αὐτοί, οἱ φρουροὶ στρατιῶται, ἐκοιμῶντο! Οἱ στρατιῶται, ἀφοῦ ἔλαβον τὰ ἀργύρια, ἔπραξαν ὅπως ἐδιδάχθησαν. Καὶ ἡ συκοφαντία, προπαγανδισθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων, τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ὀργάνων των, διεδόθη μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων. Διὰ τῶν ἀργυρίων οἱ Ἰουδαῖοι ἐξηγόρασαν τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, διὰ τῶν ἀργυρίων ἐξηγόρασαν καὶ τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀναστάσεως.

Τελείως τελείως ἀνυπόφοροι οἱ συκοφάνται τῆς ἀναστάσεως. Καὶ βλέπων ὁ Χριστὸς τὴν κατασυκοφάντησιν καὶ αὐτοῦ τοῦ θριαμβευτικοῦ καὶ τρισενδόξου γεγονότος τῆς ἀναστάσεώς του, διὰ τοῦ ὁποίου ἀνετρέποντο ὅλαι αἱ προηγούμεναι συκοφαντίαι, θὰ ἠδύνατο θαυματουργικῶς νὰ πατάξῃ τὸ Ἰουδαϊκὸν Συνέδριον καὶ τοὺς Ῥωμαίους στρατιώτας, οἱ ὁποῖοι ἐδωροδοκοῦντο, νὰ θανατώσῃ ὅλους τοὺς κακοήθεις καὶ συκοφάντας. Ἀλλὰ πάλιν ὁ Χριστὸς ὑπέφερε τοὺς ἀνυποφόρους, ἐδέχθη καὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς κατασυκοφαντήσεως τῆς ἀναστάσεώς του.

Δόξα, Χριστέ, τῇ ἀναστάσει σου, ἀλλὰ δόξα καὶ τῇ ταπεινώσει σου, τὴν ὁποίαν ἔδειξες καὶ κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν τῆς ἀναστάσεώς σου!

Ταπεινώσεις ἀπέναντι τῶν Μυροφόρων

Μετὰ τὴν ἔνδοξον ἀνάστασίν του ὁ Κύριος τῆς δόξης ἐταπεινώθη ὡς πρὸς τὰς Μυροφόρους. Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους αἱ Μυροφόροι ἔδειξαν

ἀγάπην πρὸς τὸν Κύριον μέχρι σταυροῦ καὶ τάφου, ἡρωικὴν ἀγάπην. Οἱ Μαθηταὶ ἐδειλίασαν, αἱ Μυροφόροι, ἀψηφήσασαι τὴν ἐμπάθειαν τῶν Ἰουδαίων, παρηκολούθησαν τὸ θεῖον Δρᾶμα ἐκ τοῦ πλησίον. Παρέστησαν ὑπὸ τὸν σταυρὸν τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐθεώρουν ποῦ τίθεται κατὰ τὴν ταφήν του. Ἀλλ' ἐνῷ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους ἔδειξαν ἀγάπην, ὡς πρὸς τὴν ἀνάστασιν δὲν ἔδειξαν πίστιν.

Τί ἐννοοῦμεν δι' αὐτοῦ; Ὅτι δὲν ἐπίστευσαν αἱ Μυροφόροι, ὅταν ἐφανερώθη εἰς αὐτὰς ὁ Ἀναστάς; Ὄχι βεβαίως. Διότι κατὰ τὴν φανέρωσίν του ἐπίστευσαν ἀμέσως. Ἢ μᾶλλον ἐπίστευσαν πρὸ τῆς φανερώσεώς του, ὅταν ὁ ἄγγελος, ὁ ὁποῖος ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου, ἐμήνυσεν εἰς αὐτάς, ὅτι ὁ Κύριος ἀνέστη καὶ ἐγκατέλειψε τὸν τάφον. Ἀλλὰ τότε πῶς αἱ Μυροφόροι ἔδειξαν ἀπιστίαν ὡς πρὸς τὴν ἀνάστασιν; Ἰδού! Αἱ Γραφαὶ προέλεγον, ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ ἐθανατώνετο, καὶ κατόπιν θὰ ἀνίστατο ἐκ νεκρῶν. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς προεῖπε, καὶ μάλιστα πολλάκις, ὅτι θὰ ἐθανατώνετο, καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν θὰ ἀνίστατο ἐκ νεκρῶν. Οἱ ἐχθροὶ ἔλαβον ὑπ' ὄψιν αὐτὸν τὸν λόγον τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ αὐτὸς ὁ λόγος ὡς σάραξ ἔτρωγεν αὐτούς. Οἱ ἀθεόφοβοι ἐφοβοῦντο, ὄχι μήπως οἱ Μαθηταὶ κλέψουν τὸν Ἰησοῦν, ἀλλὰ μήπως ὁ Ἰησοῦς ἀναστηθῇ. Καὶ διὰ τοῦτο ἔλαβον μέτρα ἀσφαλίσεως τοῦ τάφου. Ἐνόμιζον οἱ ταλαίπωροι, ὅτι, ὅπως ἐπέτυχον τὴν σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ, οὕτω θὰ ἐπετύγχανον καὶ τὴν... μὴ ἀνάστασιν αὐτοῦ! Ὁ Ἅδης δὲν ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ εἰς τὸ σκοτεινὸν βασίλειόν του τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς.

Καὶ αὐτοὶ ἐνόμιζον, ὅτι θὰ ἠδύναντο νὰ κρατήσουν αὐτὸν νεκρὸν ἐντὸς τοῦ τάφου. Ἐνόμιζον, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι στρατιῶται καὶ αἱ σφραγῖδες τοῦ τάφου θὰ ἠμπόδιζον τὸν Ἰησοῦν ν' ἀναστηθῇ. Οἱ ἐχθροὶ ἐσκέφθησαν καὶ ἐνήργησαν ἐν συγχύσει καὶ ἀνοησίᾳ. Ὁπωσδήποτε ὅμως ἡ ἀνησυχία καὶ ἡ ἐνέργειά των πρὸς ἀσφάλισιν τοῦ τάφου προδίδουν πίστιν τινὰ εἰς τὸ δυνατὸν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ.

Ἀλλ' ἐνῷ οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ εἶχον πίστιν τινὰ εἰς τὸ δυνατὸν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ καὶ ἐφοβοῦντο τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, οἱ ἄνθρωποι τοῦ Ἰησοῦ, αἱ Μαθήτριαι καὶ Μυροφόροι, τὴν τρίτην ἡμέραν ἐβάδιζον πρὸς τὸ μνῆμα τοῦ Χριστοῦ ἐν πλήρει ἀπιστίᾳ ὡς πρὸς τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ. Οἱ ἐχθροὶ ἔλαβον ὑπ' ὄψιν τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ περὶ τριημέρου ἀναστάσεώς του, αἱ Μυροφόροι δὲν ἔλαβον ὑπ' ὄψιν τὸν λόγον του, ὡς ἐὰν ὁ Ἰησοῦς κατὰ τοὺς ἄλλους λόγους ἦτο ἀξιόπιστος, ἀλλὰ κατ' αὐτὸν τὸν λόγον, σπουδαιότατον λόγον, ἦτο ἀναξιόπιστος. Εἶδον τὴν ἐπαλήθευσιν τῆς προφητείας τοῦ Χριστοῦ περὶ τῆς σταυρώσεώς του, καὶ ὅμως δὲν ἐπίστευσαν, ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν παρὰ νὰ ἐπαληθεύσῃ καὶ ἡ ἄλλη προφητεία του περὶ τῆς τριημέρου ἀναστάσεώς του. Βαδίζουσαι πρὸς τὸ μνημεῖον δὲν ἐσκέπτοντο, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἴσως εἶχεν ἤδη ἀναστηθῇ, δὲν εἶχον κἂν εἰς τὰς ψυχάς των ὑποψίαν ἢ ἰδέαν περὶ ἀναστάσεως τοῦ Διδασκάλου, ἀλλ' ἐκόμιζον μύρα, διὰ ν' ἀλείψουν τοῦτον ὡς νεκρόν. Ὅταν ἐξεκίνησαν διὰ τὸ μνημεῖον, ἦτο ἀκόμη σκότος. Ἀλλ' ἔφθασαν εἰς τὸ μνημεῖον ἀνατείλαντος τοῦ

ἡλίου. Τὸ φυσικὸν σκότος ὑπεχώρησεν εἰς τὸ φυσικὸν φῶς τοῦ ἀνατείλαντος ἡλίου. Ἀλλὰ τὸ πολὺ πνευματικὸν σκότος, τὸ ὁποῖον εἶχον ἐν φρεσὶν αἱ Μυροφόροι, οὐδόλως ὑπεχώρησε, καίτοι καὶ ὁ νοητὸς Ἥλιος, ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, εἶχεν ἀνατείλει ἐκ τοῦ τάφου καὶ ὁ τάφος εἶχε μείνει κενός, περιέχων μόνον, ὡς τεκμήρια τῆς ἀναστάσεως, τὰ νεκρικὰ σάβανα τοῦ Ἰησοῦ.

Καὶ αὐτὴ ἡ κορυφαία τοῦ χοροῦ τῶν Μυροφόρων, ἡ ἀρχηγὸς αὐτῶν, ἡ Μαρία ἡ Μαγδαληνή, καὶ ὅταν ἀκόμη εἶδεν ἀδειανὸν τὸν τάφον, δὲν ἐσκέφθη περὶ ἀναστάσεως, ἀλλ' ἱσταμένη ἔξω τοῦ ἀδειανοῦ τάφου ἔκλαιεν. Ἀντὶ νὰ χαίρῃ, διότι ὁ Χριστὸς ἐκένωσε τὸν τάφον του, αὐτή, ἐν τῇ ἀγάπῃ της βεβαίως, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀπιστίᾳ της, ἔκλαιεν. Καὶ ὅταν οἱ ἄγγελοι ἠρώτησαν αὐτήν, *«Γύναι, τί κλαίεις;»*, αὐτὴ ἀπήντησεν· *«Ὅτι ἦραν τὸν Κύριόν μου καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν αὐτόν»* (Ἰωάν. κ΄ 13). Ὠνόμαζε τὸν Ἰησοῦν Κύριον, καὶ ὅμως δὲν διενοεῖτό τι διὰ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεώς του, καίτοι Ἐκεῖνος προεῖπε τὴν ἀνάστασίν του. Ἐνόμιζεν, ὅτι ἐσήκωσαν τὸν Κύριον ἀπὸ τὸν τάφον ὡς ἀδύνατον καὶ ἀνυπολόγιστόν τινα ἄνθρωπον καὶ τὸν ἔρριψαν κάπου ἀλλοῦ, διὰ νὰ μὴ καταλαμβάνῃ χῶρον τοῦ κήπου. Ἀγγέλλοντες οἱ ἄγγελοι εἰς τὰς Μυροφόρους τὴν ἀνάστασιν ἐτόνισαν, ὅτι αὕτη ἐγένετο καθὼς εἶπε καὶ ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνῷ ἀκόμη εὑρίσκετο ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ. Διατί οἱ ἄγγελοι ὑπέμνησαν, καὶ μάλιστα ἐμφατικῶς, ὅτι ὁ Ἰησοῦς προεῖπε τὴν ἀνάστασίν του; Διὰ νὰ ἐλέγξουν ἐμμέσως τὴν ἀπιστίαν τῶν Μυροφό-

ρων. Εἶνε ὡς νὰ ἔλεγον οἱ ἄγγελοι· Ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς προεῖπε τὴν ἀνάστασίν του, διατί σεῖς δὲν ἀνεμένατε αὐτήν; Οἱ ἄγγελοι δὲν ἀπιστοῦν. Οἱ ἄνθρωποι ἀπιστοῦν...

Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ ἔλαβον ὑπ' ὄψιν των τὸν λόγον του, ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας θὰ ἀνίστατο ἐκ νεκρῶν· αἱ Μαθήτριαι δὲν ἔλαβον ὑπ' ὄψιν τὸν λόγον τοῦ Διδασκάλου καὶ Κυρίου των. Οἱ ἐχθροὶ ἐφοβοῦντο, ὅτι ὁ Ἰησοῦς θὰ ἀνίστατο ἐκ νεκρῶν· αἱ Μαθήτριαι οὔτε ἐλαχίστην προσδοκίαν, οὔτε ἀσθενεστάτην ὑποψίαν εἶχον περὶ ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ. Οἱ ἐχθροὶ ἐν τῷ σπουδαιοτάτῳ τούτῳ θέματι τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ ἐφάνησαν ἀνώτεροι τῶν Μαθητριῶν αὐτοῦ! Δὲν ἦτο τοῦτο ταπείνωσις διὰ τὸν Ἰησοῦν; Δὲν ἦτο ἐπίσης ταπείνωσις διὰ τὸν Ἰησοῦν, ὅτι ἐπίστευσαν εἰς τὴν βεβαίωσιν τῶν ἀγγέλων, ὅτι ὁ Κύριος ἀνέστη, ἐνῷ δὲν ἐπίστευσαν εἰς τὴν βεβαίωσιν τοῦ ἰδίου τοῦ Κυρίου, ὅτι μετὰ τὴν σταύρωσίν του θὰ ἀνίστατο; Ἰσχυρότερος εἶνε ὁ λόγος τῶν ἀγγέλων ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ; Ἀνώτεροι ἀπὸ τὸν Κύριον εἶνε οἱ ὑπηρέται του; Πολὺ περίεργοι εἴμεθα ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι...

Ὁ ἀναστὰς Κύριος ἐταπεινώθη καὶ ἄλλως ἐν σχέσει πρὸς τὰς Μυροφόρους. Ὅταν ἐφανερώθη εἰς τὴν Μαρίαν τὴν Μαγδαληνήν, καὶ ἐκείνη ἠθέλησε νὰ ἐγγίσῃ καὶ νὰ προσκυνήσῃ αὐτόν, ὅπως ἔπραττεν ἄλλοτε, ὁ Κύριος ἠμπόδισεν αὐτὴν λέγων·

«Μή μου ἅπτου· οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν

πατέρα μου· πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου καὶ εἰπὲ αὐτοῖς· ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ Θεόν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν» (Ἰωάν. κ΄ 7).

Ὁ λόγος οὗτος, ἐν τῷ ὁποίῳ τὸ *«γὰρ»* εἶνε βεβαιωτικόν, ὄχι αἰτιολογικόν, μεταφράζεται· «Μή με ἐγγίζῃς. Βεβαίως δὲν ἀνέβην ἀκόμη πρὸς τὸν πατέρα μου. Ἀλλ' ὕπαγε πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου καὶ εἰπὲ εἰς αὐτούς· Ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα σας, καὶ Θεόν μου καὶ Θεόν σας». Ἡ ἔννοια τοῦ λόγου εἶνε· Νὰ μή με ἐγγίζῃς. Νὰ μὴ συμπεριφέρεσαι ἀπέναντί μου ὅπως ἄλλοτε. Νὰ μὴ ἔχῃς πρὸς ἐμὲ τὴν οἰκειότητα, τὴν ὁποίαν εἶχες κατὰ τὸ παρελθόν. Δὲν εἶμαι πλέον ἐν καταστάσει ταπεινώσεως. Διὰ τῆς ἀναστάσεως εἰσῆλθον εἰς τὴν κατάστασιν τῆς δόξης. Δὲν εἶμαι πλέον ὁ τεταπεινωμένος Ἰησοῦς. Εἶμαι ὁ δεδοξασμένος Ἰησοῦς. Βεβαίως δὲν ἀνέβην ἀκόμη πρὸς τὸν πατέρα μου. Δὲν ἀνελήφθην ἀκόμη εἰς τὸν οὐρανόν. Εὑρίσκομαι ἀκόμη εἰς τὴν γῆν. Καὶ διὰ τοῦτο νομίζεις, ὅτι δύνασαι νὰ μὲ ἐγγίζῃς. Ἀλλ' ὕπαγε καὶ εἰπὲ εἰς τοὺς ἀδελφούς μου, ὅτι ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα καὶ Θεόν. Κατά τινα τρόπον ἐξέφυγον ἐκ τῆς γῆς καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν πορείαν πρὸς τὸν οὐρανόν. Εἰσῆλθον εἰς ἄλλην σφαῖραν καὶ ζωήν, ἀνωτέραν τῆς ἐπιγείου, ἀσυγκρίτως ἀνωτέραν. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ μὲ βλέπῃς μὲ τὴν προτέραν οἰκειότητα. Πρέπει νὰ μὲ βλέπῃς μὲ ἀνωτέραν ἔννοιαν, ὡς τὸν δεδοξασμένον Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ νὰ τηρῇς τὴν ἐπιβαλλομένην ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἐνδόξου προσώπου μου.

Ἀπέναντι ἁπλοῦ καὶ ταπεινοῦ συμπολίτου δύναταί τις νὰ φέρεται μὲ οἰκειότητα. Ἀλλ' ἀπέναντι προσώπου κατέχοντος ἀνώτατον ἀξίωμα, ὅπως τὸ ἀξίωμα τοῦ βασιλέως ἢ τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας ἢ τοῦ πρωθυπουργοῦ, δὲν δύναται νὰ φέρεται μὲ οἰκειότητα, ἀλλὰ κρατεῖται εἰς ἀπόστασιν ἀπ' αὐτοῦ. Πόσον μᾶλλον ἐπιβάλλεται ἀπόστασις καὶ σεβασμὸς ἀπέναντι τοῦ δεδοξασμένου Ἰησοῦ, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ὅλοι οἱ βασιλεῖς, οἱ πρόεδροι τῶν δημοκρατιῶν καὶ οἱ πρωθυπουργοὶ συλλήβδην εἶνε ὀλιγώτερον τοῦ μηδενός; Νὰ πλησιάσῃ τις ταπεινὸν λυχνάριον δύναται. Ἀλλὰ νὰ πλησιάσῃ καὶ νὰ ἐγγίσῃ τὸν ἥλιον δύναται; Νοητὸς ἥλιος, ἀσυγκρίτως ἀνώτερος καὶ ἰσχυρότερος τοῦ φυσικοῦ ἡλίου, εἶνε ὁ ἀνατείλας ἐκ τοῦ τάφου. Ὅταν ὁ ἥλιος Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, συνέστειλε τὰς ἀκτῖνάς του καὶ ἐνεφανίσθη ὡς ἱλαρὸν φῶς, ὡς ταπεινὸς λύχνος. Ἀλλ' ὅταν μετεμορφώθη ἐπὶ τοῦ ὄρους καί, περισσότερον, ὅταν ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, ἔλαμψε μὲ ἐκτυφλωτικὸν φῶς. Ἐκεῖνο τὸ φῶς ἔρριψε κατὰ γῆς καὶ ἐτύφλωσε τὸν Σαῦλον κατὰ τὴν πορείαν του πρὸς Δαμασκόν.

Μὲ τὸ παράγγελμα «*Μή μου ἅπτου*» ὁ ἀναστὰς Κύριος διέτασσε τὴν Μαγδαληνὴν Μαρίαν νὰ τηρήσῃ ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἐνδόξου προσώπου του. Αὐτονόητον δὲ εἶνε, ὅτι αὐτὴ ἡ διαταγὴ ἴσχυε καὶ διὰ τὰς ἄλλας Μυροφόρους. Ἀλλὰ παραδόξως ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος ἔδωσε τὴν διαταγήν, δὲν ἐπέμεινεν εἰς τὴν ἐφαρμογήν της. Διότι μετ' ὀλίγον αἱ Μυροφόροι «*προσελθοῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ*» (Ματθ. κη΄ 9). Αἱ

Μυροφόροι δηλαδὴ ἐπλησίασαν τὸν ἀναστάντα Κύριον, ἐγονάτισαν, ἔπιασαν τοὺς πόδας του καὶ προσεκύνησαν αὐτόν. Ἐνῷ ὁ δεδοξασμένος Κύριος εἶπε, «*Μή μου ἅπτου*», ἐπιτρέπει εἰς τὰς Μυροφόρους νὰ ἐγγίσουν αὐτόν, νὰ πιάσουν καὶ ν' ἀσπασθοῦν τοὺς πόδας του. Ἐνῷ ἀποσπᾶται ἐκ τῆς γῆς καὶ ἀναβαίνει πρὸς τὸν πατέρα, συγκαταβαίνει πρὸς τὰ ταπεινὰ πλάσματά του ἐπὶ τῆς γῆς καὶ καταδέχεται νὰ ἐγγίσουν τὸ πανάχραντον καὶ τρισένδοξον σῶμά του. Τοῦτο εἶνε ταπείνωσις τοῦ ἀναστάντος Κυρίου καὶ Θεοῦ ἀπέναντι τῶν Μυροφόρων.

Ἀλλὰ καὶ ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἔλεγεν εἰς τὴν Μαρίαν τὴν Μαγδαληνὴν τὸ «*Μή μου ἅπτου*» καὶ τὸ «*ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου*», αὐτοὺς τοὺς λόγους περὶ τῆς ἐνδόξου καταστάσεως, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχεν εἰσέλθει, ἀνεμίγνυε μὲ ταπεινοὺς λόγους περὶ τοῦ προσώπου του. Διότι ἔλεγε, «*πορεύου πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου*» καὶ «*ἀναβαίνω πρὸς τὸν Θεόν μου*», λόγοι διὰ τῶν ὁποίων παρουσίαζε τὸν ἑαυτόν του ὡς ἴσον πρὸς ἡμᾶς καὶ κατώτερον τοῦ Θεοῦ. Ἐνῷ διὰ τῆς ἀναστάσεως περιτράνως ἀπέδειξεν, ὅτι ἦτο Κύριος καὶ Θεός, καὶ τώρα προπάντων, ἤτοι μετὰ τὴν ἀνάστασίν του, ἥρμοζε νὰ ὁμιλῇ ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς θέσεως τῆς κυριότητός του καὶ θεότητός του, ταπεινώνει ἑαυτὸν καὶ ὁμιλεῖ ἀπὸ τῆς ταπεινῆς θέσεως τῆς ἀνθρωπίνης φύσεώς του. Ἐνῷ, δι' ἄλλων λέξεων, ἠδύνατο νὰ ὁμιλῇ ὡς Κύριος καὶ Θεός, καταδέχεται νὰ ὁμιλῇ ὡς ἄνθρωπος, ἀφοῦ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ὀνομάζει ἀδελφούς του καὶ τὸν Ὕψιστον ὀνομάζει Θεόν του.

Καὶ ἐν τῇ καταστάσει τῆς δόξης του ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Πίστεως ταπεινώνει ἑαυτὸν διὰ νὰ ὑψώσῃ ἡμᾶς.

Ταπεινώσεις ἀπέναντι τῶν Μαθητῶν

Ὁ ἀναστὰς Κύριος ἐταπεινώθη ἀπέναντι τῶν Μαθητριῶν καὶ Μυροφόρων, ἐταπεινώθη καὶ ἀπέναντι τῶν Μαθητῶν καὶ Ἀποστόλων του, ἀπέναντι δὲ τούτων περισσότερον.

Ὅπως αἱ Μαθήτριαι καὶ Μυροφόροι δὲν ἐπίστευον, ὅτι ὁ Ἰησοῦς θὰ ἀνίστατο ἐκ νεκρῶν, οὕτω καὶ οἱ Μαθηταὶ καὶ Ἀπόστολοι. Καίτοι ἡ Παλαιὰ Διαθήκη προέλεγεν, ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ ὑφίστατο πάθη καὶ θάνατον, καὶ ὕστερον θὰ ἐδοξάζετο δι' ἀναστάσεως· καίτοι ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς πολλάκις καὶ σαφῶς προεῖπε τὴν σταύρωσιν καὶ τὴν ἀνάστασίν του· καίτοι ἡ σταύρωσις καὶ ὅλα τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ συνέβησαν καθὼς ἀκριβῶς ἡ Γραφὴ καὶ ὁ Χριστὸς προεῖπεν, οἱ Μαθηταὶ καὶ Ἀπόστολοι ἀνάστασιν τοῦ Ἰησοῦ δὲν ἐπερίμεναν. Οὔτε ἁπλῶς ὑποψίαν εἶχον, οὔτε ἁπλῶς ἰδέα διήρχετο ἐκ τῆς διανοίας των περὶ ἐπικειμένης ἀναστάσεως τοῦ Διδασκάλου καὶ Κυρίου των. Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ ἐβασανίζοντο ἐκ τοῦ λόγου του, ὅτι τὴν τρίτην ἡμέραν θὰ ἀνίστατο ἐκ νεκρῶν. Οἱ δὲ ἄνθρωποι τοῦ Ἰησοῦ, οἱ ἐγγύτερον πάντων πρὸς αὐτὸν εὑρισκόμενοι, οἱ τὴν ἱερὰν συνοδίαν του ἀποτελοῦντες καὶ ἐπὶ τρία ἔτη τὴν διδασκαλίαν του παρακολουθοῦντες, ἐλησμόνησαν τὸν λόγον του περὶ τριημέρου ἀναστάσεως, τὸν πλέον εὐχάριστον καὶ σημαντικὸν

λόγον. Καὶ ὡς πρὸς τὸν λόγον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης περὶ ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ ὅπως ὁ εἷς ἐκ τῶν Δώδεκα ὁμολογεῖ, *«οὐδέπω ᾔδεισαν τὴν γραφήν, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι»* (Ἰωάν. κ´ 9). Οἱ Μαθηταὶ δὲν εἶχον ἀκόμη συνειδητοποιήσει τὸν λόγον τῆς Γραφῆς, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐπρόκειτο ν' ἀναστηθῇ ἐκ νεκρῶν. Κακοὶ ἀναγνῶσται τῆς Γραφῆς οἱ Ἀπόστολοι! Κακοὶ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ! Κατώτεροι καὶ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σπουδαιοτάτῳ ζητήματι τῆς ἀναστάσεως, ἀφοῦ οἱ μὲν ἐχθροὶ ἐφοβοῦντο, ὅτι ὁ Ἰησοῦς θὰ ἀνίστατο, οἱ δὲ φίλοι Μαθηταὶ οὐδὲ ἀκτῖνα χαρᾶς ἐδέχοντο εἰς τὴν ψυχήν των ἀπὸ προσδοκίαν ἀναστάσεως!

Ταῦτα βεβαίως ἦσαν ταπεινώσεις διὰ τὸν Ἰησοῦν ὡς Διδάσκαλον καὶ Κύριον κακῶν μαθητῶν ἀνεπιδέκτων μαθήσεως καὶ πίστεως ὡς πρὸς τὸ ὑψηλὸν μάθημα τῆς ἀναστάσεώς του.

Ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία, ἡ ὁποία ἠξιώθη νὰ ἴδῃ τὸν ἀναστάντα Κύριον πρώτη, ἔσπευσε ν' ἀναγγείλῃ τὸ χαρμόσυνον γεγονὸς εἰς τοὺς Μαθητάς, οἱ ὁποῖοι ἐπένθουν καὶ ἔκλαιον. *«Κἀκεῖνοι, ἀκούσαντες ὅτι ζῇ καὶ ἐθεάθη ὑπ' αὐτῆς, ἠπίστησαν»* (Μάρκ. ιε´ 11). Ἡ Μαρία εἶδε τὸν τάφον κενόν, ἤκουσε τὸ ἀγγελικὸν μήνυμα περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ, εἶδε καὶ ἤκουσεν αὐτὸν τὸν ἀναστάντα Κύριον, ἐπὶ τῇ βάσει τούτων ἐβεβαίωσε τοὺς Ἀποστόλους διὰ τὴν ἀνάστασιν, ἀλλ' ἐκεῖνοι δὲν ἐπίστευσαν.

Ὄχι μία μόνον, ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία, ἀλλὰ

καὶ ἡ Ἰωάννα καὶ ἡ Μαρία τοῦ Ἰακώβου καὶ αἱ λοιπαὶ Μυροφόροι, ἀφοῦ καὶ αὐταὶ εἶδον καὶ ἤκουσαν τὸν ἀναστάντα Κύριον, ἔφεραν εἰς τοὺς Ἀποστόλους τὸ μήνυμα τῆς ἀναστάσεως. Καὶ ποίαν ἀπήχησιν εὗρε τὸ μήνυμά των εἰς τοὺς Ἀποστόλους; Οὐδεμίαν! *«Ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ λῆρος τὰ ῥήματα αὐτῶν, καὶ ἠπίστουν αὐταῖς»* (Λουκ. κδ΄ 11). Κατὰ τὴν Γραφήν, ὅταν βεβαιώνουν δύο ἢ τρεῖς σοβαροὶ μάρτυρες, πρέπει νὰ πιστεύωμεν. Ἐν τῇ περιπτώσει δὲ ταύτῃ ἐβεβαίωσαν περισσότεροι μάρτυρες, πρόσωπα γνωστὰ εἰς τοὺς Ἀποστόλους διὰ τὴν ἐντιμότητα καὶ εἰλικρίνειάν των, καὶ ὅμως οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἐπίστευσαν. Δὲν ἐθεώρησαν τὰς Μυροφόρους σοβαρὰ πρόσωπα! Ἐθεώρησαν τὰ λόγια των παραληρήματα, φλυαρίας καὶ ἀνοησίας!

Μετὰ τὴν ἐμφάνισίν του εἰς τὰς Μυροφόρους ὁ ἀναστὰς Κύριος κατὰ τὸν Μᾶρκον ἐφανερώθη εἰς δύο ἐκ τῶν ἀκολούθων του, οἱ ὁποῖοι ἐπορεύοντο πρὸς χωρίον, προφανῶς εἰς τοὺς δύο ἐκείνους ἄνδρας κατὰ τὸν Λουκᾶν, οἱ ὁποῖοι σκυθρωποὶ καὶ ἀπογοητευμένοι λόγῳ ἀπιστίας ἐπορεύοντο εἰς Ἐμμαούς. Οἱ δύο ἐκεῖνοι ἄνδρες, ὅταν ἀνεγνώρισαν τὸν Κύριον, ἔσπευσαν καὶ ἀνήγγειλαν τὸ γεγονὸς εἰς τοὺς λοιπούς. Ἀλλὰ ποίαν ἀπήχησιν εὗρε τὸ μήνυμά των εἰς αὐτούς; Ὁ εὐαγγελιστὴς σημειώνει· *«Οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν»* (Μάρκ. ιστ΄ 13). Ἂν λάβωμεν ὑπ᾽ ὄψιν καὶ τὴν ἀφήγησιν τοῦ Λουκᾶ, πρέπει νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἡ μαρτυρία τῶν δύο συνήντησε καὶ πίστιν καὶ ἀπιστίαν μὲ τὴν ἔννοιαν, ὅτι ἄλλοι ἐπίστευσαν καὶ ἄλλοι ὄχι, ἢ μὲ τὴν ἔννοιαν,

ὅτι ἡ πίστις τῶν πιστευσάντων διῆλθε διὰ σταδίων ἀμφιβολιῶν καὶ μεταπτώσεων, ἢ καὶ μὲ τὰς δύο αὐτὰς ἐννοίας. Ὁπωσδήποτε τὸ μήνυμα τῶν δύο ἐκείνων ἀνδρῶν δὲν εὗρε πλήρη ὑποδοχὴν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἀποστόλων, προσέκρουσεν εἰς ἀπιστίαν. Οἱ Ἀπόστολοι οὔτε τὴν μαρτυρίαν τῶν γυναικῶν, οὔτε τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀνδρῶν ἐνεκολπώθησαν. Ἦσαν καὶ αὐτοὶ *«βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν»*, ὅπως οἱ δύο ἐκεῖνοι ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι ἐπορεύοντο εἰς Ἐμμαούς (Λουκ. κδ΄ 25).

Βεβαίως δὲ ταῦτα ἦσαν ταπεινώσεις τοῦ ἀναστάντος Διδασκάλου ἐκ μέρους τῶν ἀπιστούντων Μαθητῶν του.

Οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἐπίστευσαν εἰς αὐτόπτας καὶ αὐτηκόους μάρτυρας τοῦ Ἀναστάντος, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἀναστάς, ὅταν ἐνεφανίσθη εἰς αὐτούς, *«ὠνείδισε τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν»* (Μάρκ. ιστ΄ 14). Ἡ ἀπιστία τῶν Μαθητῶν ἦτο ὄνειδος δι᾽ αὐτούς, ἀλλὰ καὶ ταπείνωσις διὰ τὸν Διδάσκαλον. Οἱ ἐχθροὶ θὰ ἠδύναντο νὰ μεμφθοῦν τὸν Διδάσκαλον διὰ τὸ ποιὸν τῶν Μαθητῶν του, διὰ τὴν ἀπιστίαν καὶ σκληροκαρδίαν των.

Κατὰ τὴν ἐμφάνισίν του ἐνώπιον τῶν Μαθητῶν ὁ ἀναστὰς Κύριος ὑπέστη νέας ταπεινώσεις. Μὴ ἀναμένοντες ἀνάστασιν τοῦ Διδασκάλου καὶ προστάτου των, οἱ Μαθηταὶ ἦσαν τρομοκρατημένοι καὶ κλεισμένοι εἰς οἰκίαν τῆς Ἰερουσαλήμ. Καὶ ὅταν *«κεκλεισμένων τῶν θυρῶν»* ἐνεφανίσθη καὶ ἐχαιρέτισεν αὐτοὺς ὁ Κύριος, ἀντὶ νὰ εἰρηνεύσουν καὶ νὰ χαροῦν, αὐτοὶ ἐτρομοκρατήθησαν περισ-

σότερον. Ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου ὁ Χριστὸς προεῖπεν, ὅτι μετ' ὀλίγον θὰ ἔβλεπον αὐτὸν πάλιν. Αὐτόπται καὶ αὐτήκοοι ἐβεβαίωσαν τὴν ἀνάστασίν του. Καὶ ἰδοὺ τώρα ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιόν των διὰ θαύματος, ὅτι εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον *«κεκλεισμένων τῶν θυρῶν»*, ὅπως ἄλλοτε περιεπάτει ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Ἡ αὐτὴ γνωστὴ μορφή, γλυκυτέρα τοῦ ἔαρος. Ἡ αὐτὴ γνωστὴ φωνή, γλυκυτέρα μελῳδίας καὶ ἁρμονίας. *«Ὢ θείας, ὢ φίλης, ὢ γλυκυτάτης σου φωνῆς»*! Ἀλλὰ παρ' ὅλα αὐτὰ οἱ Μαθηταὶ ἐξηκολούθουν ν' ἀπιστοῦν. Ἡ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ δὲν εἶδε τὸν ἀναστάντα Κύριον εἰς τὴν γνωστὴν μορφήν του, ἀλλ' *«ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ»*, ὅπως οἱ δύο ἐκεῖνοι ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι ἐπορεύοντο εἰς Ἐμμαούς (Μάρκ. ιστ´ 12), διὸ καὶ ἐνόμισεν, ὅτι ἦτο ὁ κηπουρός. Ἀλλ' ὅταν ἤκουσε τὴν φωνήν του, μίαν μόνον λέξιν, ἀμέσως ἀνεγνώρισεν αὐτόν (Ἰωάν. κ´ 16). Οἱ Μαθηταὶ οὔτε ἐκ τῆς φωνῆς, οὔτε ἐκ τῆς μορφῆς, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐφαίνοντο τὰ σημεῖα τῶν παθῶν, οὔτε ἐκ τοῦ θαύματος τῆς εἰσόδου *«κεκλεισμένων τῶν θυρῶν»* ἐπείθοντο, παρὰ καὶ τὴν πρόρρησιν τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοπτῶν μαρτύρων περὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ. Οἱ Μαθηταὶ οὔτε εἰς τὰ ὦτά των, οὔτε εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των, οὔτε εἰς τὸ θαῦμα ἔδιδον ἐμπιστοσύνην. Ὅπως ἄλλοτε βλέποντες τὸν Ἰησοῦν νὰ περιπατῇ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἐνόμιζον, ὅτι ἔβλεπον *«πνεῦμα»*, φάντασμα, καὶ ἐτρομοκρατήθησαν, οὕτω καὶ τώρα. Εἰς τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων προσετέθη ὁ φόβος τοῦ φαντάσματος!

Βλέπων ὁ Κύριος, ὅτι ἀκόμη οἱ Μαθηταί του ἀπιστοῦν εἰς τὴν ἀνάστασίν του, συγκαταβαίνει

πρὸς τὴν ἀδυναμίαν των, –ἡ ἀπιστία εἶνε ἡ σοβαρωτέρα ἀδυναμία–, ταπεινώνεται ἐνώπιόν των, ὑποβάλλει τὸν ἑαυτόν του εἰς ἔρευναν παρὰ τῶν Μαθητῶν του, διὰ νὰ ἔχουν οὗτοι ἀπόδειξιν καὶ διὰ τῆς ἁφῆς, ἁπτὴν ἀπόδειξιν, ὅτι δὲν εἶνε φάντασμα, ἀλλ' ἔχει σάρκα καὶ ὀστᾶ, εἶνε ὁ ἴδιος, τὸν ὁποῖον ἐγνώριζον, ὁ Ἰησοῦς, τὸν ὁποῖον οἱ Ἰουδαῖοι ἐσταύρωσαν. «*Ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου, ὅτι αὐτὸς ἐγώ εἰμι· ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας*» (Λουκ. κδ΄ 39 - 40). Ὁ δεδοξασμένος Ἰησοῦς, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν Μαγδαληνὴν Μαρίαν εἶπε, «*Μή μου ἅπτου*», τώρα καταδέχεται νὰ ἅπτωνται αὐτοῦ οἱ Μαθηταὶ καὶ νὰ ἐρευνοῦν αὐτόν! Ὁ ἀναφὴς Κύριος καταδέχεται νὰ ψηλαφᾶται ὑπὸ τῶν δούλων! Καὶ ἂς μὴ νομίσῃ κανείς, ὅτι ὁ μὲν Χριστὸς ἐκάλεσε τοὺς Μαθητὰς νὰ ψηλαφήσουν αὐτόν, ἀλλ' οἱ Μαθηταὶ δὲν ἐτόλμησαν νὰ πράξουν τοῦτο. Ὁ Ἀπόστολος Ἰωάννης διὰ λογαριασμὸν καὶ τῶν ἄλλων Ἀποστόλων φωνάζει· «*Ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν*» (Α΄ Ἰωάν. α΄ 1).

Ἀλλὰ καὶ ἡ ψηλάφησις δὲν θέτει τέρμα εἰς τὴν ἀπιστίαν, –εἰς τὴν ἀμφιβολίαν, ἡ ὁποία εἶνε ἀπιστία. Ἡ θέσις τοῦ δακτύλου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων καὶ τῆς παλάμης εἰς τὴν ἀνοικτὴν πλευρὰν δὲν ἀρκοῦν διὰ νὰ πείσουν πλήρως καὶ τελείως τοὺς Μαθητὰς τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι δὲν βλέπουν ὄνειρον, ἀλλὰ βλέπουν πραγματικῶς αὐτὸν τὸν Ἰησοῦν ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν. Πόσον ἐπίμονος

εἶνε ὁ δαίμων τῆς ἀμφιβολίας! Πόσον ὁ ὀρθολογιστὴς ἄνθρωπος βασανίζεται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ δαίμονος! Καὶ ἐπειδὴ οἱ Μαθηταὶ ἔχουν ἀκόμη ὑπολείμματα ἀπιστίας, ὁ Κύριος συγκαταβαίνει ἀκόμη περισσότερον πρὸς τὴν ἀδυναμίαν των. Ἐνῷ πλέον τὸ σῶμά του εἶνε ἄφθαρτον καὶ ἔνδοξον καὶ οὐδεμίαν ἀνάγκην ἔχει, διὰ νὰ πείσῃ τοὺς Μαθητάς του πλήρως καὶ τελείως, ὅτι δὲν εἶνε σῶμα φανταστικόν, ἀλλὰ πραγματικόν, καταδέχεται τροφήν, ἡ ὁποία ἁρμόζει εἰς τὴν φυσικὴν καὶ κατωτέραν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου, ὄχι εἰς τὴν ὑπερφυσικὴν καὶ ἀνωτέραν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν διὰ τῆς ἀναστάσεως εἰσῆλθεν ὁ Χριστός. Ὁ Μέγας Ἀντώνιος ᾐσθάνετο ἐντροπήν, ὅταν ἔτρωγε. Διότι τὸ νὰ τρώγῃ τις εἶνε κατωτέρα καὶ ζωώδης πρᾶξις. Τρώγουν τὰ ζῷα, τρώγομεν καὶ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι. Ἔφαγε δὲ καὶ ὁ Θεός, ὅταν ἔγινεν ἄνθρωπος καὶ ἔζησε τὴν ταπεινὴν φυσικὴν ζωήν, τὴν ὁποίαν ζῇ πᾶς ἄνθρωπος. Μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἡ λειτουργία τοῦ στομάχου καταργεῖται. «*Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν· ὁ δὲ Θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει*», λέγει ὁ Ἀπόστολος (Α΄ Κορ. στ΄ 13). Τὰ φαγητὰ εἶνε διὰ τὴν κοιλίαν καὶ ἡ κοιλία διὰ τὰ φαγητά, δὲν ἔχουν ἀνώτερον προορισμόν, καὶ θὰ καταργηθοῦν. Διὰ δὲ τὸν Χριστὸν ἤδη ἔχουν καταργηθῇ ἀπὸ τοῦ χρόνου τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἐνδόξου ἀναστάσεώς του. Ἐν τούτοις ὁ ἀναστὰς Κύριος χάριν τῶν Μαθητῶν του ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς ὑπερφυσικῆς ζωῆς του σκύβει εἰς τὸ βάθος τῆς φυσικῆς ζωῆς καὶ τρώγει καὶ πίνει πάλιν, ὅπως κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ταπεινώσεώς του. Δι' αὐτὴν τὴν συγκατάβασιν τοῦ ἀναστάντος

Κυρίου ὁ Πέτρος γράφει καὶ τονίζει· «*Συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν*» (Πράξ. ι΄ 41). Ἦτο τιμὴ διὰ τοὺς Μαθητάς, ὅτι ὁ ἀναστὰς Κύριος συνέφαγε καὶ συνέπιε μετ᾽ αὐτῶν. Ἀλλὰ διὰ τὸν ἴδιον τὸν Κύριον ἐκείνη ἡ βρῶσις καὶ ἡ πόσις ἦτο ταπείνωσις.

Ταπεινώσεις ἀπέναντι τοῦ Θωμᾶ

Ἰδιαιτέρως ὁ ἀναστὰς Κύριος ἐταπεινώθη ἀπέναντι ἑνὸς ἐκ τῶν ἕνδεκα Μαθητῶν καὶ Ἀποστόλων, τοῦ Θωμᾶ.

Κατὰ τὴν πρώτην ἐμφάνισιν τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὸν κύκλον τῶν Μαθητῶν καὶ Ἀποστόλων κατὰ τὸ βράδυ τῆς ἡμέρας τῆς ἀναστάσεως ὁ Θωμᾶς ἀπουσίαζεν. Ἔλεγον εἰς αὐτὸν οἱ ἄλλοι Μαθηταί· «*Ἑωράκαμεν τὸν Κύριον*» (Ἰωάν. κ΄ 25). Εἴδομεν τὸν Κύριον. Ὄχι εἷς, ὄχι δύο, ὄχι τρεῖς, ἀλλὰ δέκα ἄνδρες, καὶ δὴ συμμαθηταί, γνωστοὶ εἰς τὸν Θωμᾶν διὰ τὴν ἐντιμότητα, τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν ἀξιοπιστίαν των, ἐβεβαίωναν τὴν ἀνάστασιν τοῦ Διδασκάλου ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοψίας καὶ αὐτηκοΐας, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ ψηλαφήσεως τοῦ ἐμφανισθέντος ὑπ᾽ αὐτῶν καὶ λήψεως ὑπ᾽ αὐτοῦ τροφῆς πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας, ὅτι τὸ σῶμα τοῦ ἐμφανισθέντος ἦτο πραγματικόν, αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ τὸ σταυρωθὲν καὶ λογχισθέν. Ἰδιαιτέρως δὲ ἄξιον παρατηρήσεως καὶ τονισμοῦ, ὅτι οἱ δέκα συμμαθηταὶ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ οὐδόλως ἦσαν εὔπιστοι, ἀλλὰ σφόδρα δύσπιστοι, ἢ μᾶλλον ἄπιστοι, ὅμοιοι πρὸς τὸν

Θωμᾶν. Καὶ ἀφοῦ ἐβεβαίωναν τὸν Θωμᾶν περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Διδασκάλου οἱ ὅμοιοί του, οἱ οὐδόλως εὔπιστοι, ἀλλὰ σφόδρα δύσπιστοι, ἢ μᾶλλον ἄπιστοι, τί ἔπρεπε νὰ κάνῃ ὁ Θωμᾶς; Νὰ παραδεχθῇ καὶ νὰ ἐγκολπωθῇ τὴν μαρτυρίαν των ὡς ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν. Ἔπρεπε νὰ εἴπῃ ὁ Ἀπόστολος οὗτος· Ἀφοῦ ἐπείσθησαν οἱ δέκα αὐτοὶ συμμαθηταί μου, οἱ τόσον εἰλικρινεῖς, ἀλλὰ καὶ τόσον δύσπιστοι, ἢ μᾶλλον ἄπιστοι, ὅπως ἐγώ, ὄντως ὁ Κύριος ἀνέστη! Ἀλλ' ὁ Θωμᾶς δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὴν μαρτυρίαν τῶν ὁμοίων του. Ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὸν ἐγωισμόν του καὶ τῶν ὀρθολογισμόν του, ὅπως λαμβάνομεν καὶ ἡμεῖς. Ὁ Θωμᾶς μᾶς ἐκφράζει! Εἶπεν εἰς τοὺς συμμαθητάς του· *«Ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω»* (Ἰωάν. κ' 25). Ὅ,τι ἤθελε νὰ κάνῃ ὁ Θωμᾶς διὰ νὰ πιστεύσῃ, ἔκαναν προηγουμένως οἱ δέκα συμμαθηταί του καὶ ἐπίστευσαν. Ἀλλὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν συμμαθητῶν του ἀπέρριψεν ὁ Θωμᾶς, δι' αὐτῆς δὲ τῆς ἀπορρίψεως οἱονεὶ ἐκήρυττε τοὺς συμμαθητάς του ἢ ἀνειλικρινεῖς καὶ ψεύστας, ἢ βλᾶκας καὶ ἠλιθίους, θύματα πλάνης καὶ ἀπάτης, ἑαυτὸν δὲ τὸν μόνον ἔξυπνον καὶ σοβαρὸν Ἀπόστολον!...

Τὸ τοιοῦτον φρόνημα καὶ ἡ τοιαύτη συμπεριφορὰ τοῦ Μαθητοῦ μετὰ τριετίαν μαθητείας παρὰ τῷ ἐν μοναδικῇ ἐννοίᾳ Διδασκάλῳ δὲν ἦτο ταπείνωσις διὰ τὸν Διδάσκαλον; Ἀσφαλῶς ἦτο ταπείνωσις. Εἰς αὐτὴν δὲ τὴν ταπείνωσιν ἠκολούθησεν ἄλλη ταπείνωσις. Μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας ὁ ἀναστὰς Κύριος

ἐμφανίζεται πάλιν εἰς τὸν κύκλον τῶν Μαθητῶν, παρόντος τώρα καὶ τοῦ Θωμᾶ, καὶ ὑποβάλλει

ἑαυτὸν εἰς ἔρευναν ὑπὸ τοῦ ἀπίστου Μαθητοῦ, ὡς παντογνώστης γνωρίζων καὶ ἀποκαλύπτων ἅμα εἰς αὐτὸν τὰ λόγια τῆς ἀπιστίας του· *«Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ φέρε*

τὴν χεῖρά σου καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου, καὶ μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός» (Ἰωάν. κ΄ 27). Ἀντὶ νὰ προτείνῃ τὰς χεῖρας καὶ νὰ ἐπιδείξῃ τὴν πλευρὰν διὰ νὰ ἐρευνήσῃ ὁ δοῦλος, ὁ ἀναστὰς Κύριος θὰ ἠδύνατο νὰ καταφέρῃ διὰ τῶν χειρῶν ἰσχυρὰ ῥαπίσματα εἰς τὰς παρειὰς τοῦ δούλου καὶ νὰ εἴπῃ πρὸς αὐτόν· «Διατί δὲν ἐπίστευσες εἰς τὴν μαρτυρίαν καὶ τὴν βεβαίωσιν δέκα συμμαθητῶν σου; Ψεῦσται ἢ βλᾶκες εἶνε οἱ συμμαθηταί σου; Διατί δὲν ἐπίστευσες καὶ εἰς ἐμὲ τὸν ἴδιον, ὁ ὁποῖος προεῖπα τὴν σταύρωσιν καὶ τὴν ἀνάστασίν μου; Ψεύστης εἶμαι ἐγώ; Δὲν ἔκανα τόσα θαύματα, μὲ τὰ ὁποῖα ἀπέδειξα, ὅτι εἶμαι ὁ Μεσσίας καὶ ὁ Θεός; Δὲν ἀνέστησα νεκρούς; Δὲν ἀνέστησα πρὸ ἡμερῶν τὸν τετραήμερον Λάζαρον; Καὶ ἀφοῦ ἀνέστησα ἄλλους, διατί δὲν θὰ εἶχον τὴν δύναμιν ν' ἀναστήσω καὶ τὸν ἑαυτόν μου; Σὲ ῥαπίζω διὰ τὴν ἀπιστίαν σου»... Ἀλλ' ὁ Κύριος δὲν συμπεριεφέρθη καὶ δὲν ὡμίλησε κατὰ τοιοῦτον τρόπον. Ἀντιθέτως ἐταπεινώθη ἀπέναντι τοῦ δούλου του, διὰ νὰ βοηθήσῃ τοῦτον νὰ πιστεύσῃ, καὶ διὰ τῆς πίστεως νὰ ὑψωθῇ, δι' αὐτοῦ δὲ καὶ μετ' αὐτοῦ νὰ ὑψωθῶμεν καὶ ἡμεῖς, οἱ ἕτεροι Θωμᾶδες. Ἡ ἀπιστία τοῦ Θωμᾶ ἦτο ταπεινωτικὴ διὰ τὸν Κύριον, ἀλλὰ καλὴ δι' ἡμᾶς.

Ἡ τεσσαρακονθήμερος παραμονὴ εἰς γὴν γῆν

Ταπείνωσις τοῦ Ἀναστάντος εἶνε καὶ τοῦτο, ὅτι μετὰ τὴν ἀνάστασίν του παρέμεινεν εἰς τὴν ταπεινὴν γῆν ἐπὶ ὁλόκληρον τεσσαρακονθήμερον.

Ὁ Ἰησοῦς ἠπείγετο νὰ σταυρωθῇ διὰ νὰ σώσῃ ἡμᾶς, ἀλλ' ἠπείγετο καὶ νὰ μεταβῇ πρὸς τὸν Πατέρα, ὅπως πᾶν καλὸν τέκνον εὑρισκόμενον μακρὰν τῶν γονέων του ποθεῖ καὶ ἐπείγεται νὰ ἐπανέλθῃ πλησίον των, μάλιστα ἐὰν μακρὰν τῶν γονέων του πάσχῃ καὶ ὑποφέρῃ. Ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του ὁ Ἰησοῦς εἶπεν εἰς τοὺς Μαθητάς του· *«Εἰ ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἂν ὅτι εἶπον, πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα· ὅτι ὁ Πατήρ μου μείζων μού ἐστιν»* (Ἰωάν. ιδ΄ 28). Οἱ Μαθηταὶ ἐλυποῦντο, διότι ὁ Χριστὸς ἔλεγεν, ὅτι ἀναχωρεῖ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου καὶ πορεύεται πρὸς τὸν Πατέρα. Ὁ δὲ Χριστὸς διὰ τοῦ λόγου, τὸν ὁποῖον παρεθέσαμεν ἐνταῦθα, ἐν ἀναπτύξει εἶπε πρὸς τοὺς Μαθητάς, οἱ ὁποῖοι ἐλυποῦντο καὶ δὲν ἤθελον τὴν ἀναχώρησίν του· Ἡ ἐπιθυμία σας νὰ μὴ ἀναχωρήσω ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ νὰ ἐξακολουθήσω νὰ παραμένω εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, δὲν εἶνε σύμφωνος μὲ τὴν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἔχετε πρὸς ἐμέ. Ἐὰν εἴχατε πρὸς ἐμὲ ὅσην ἀγάπην πρέπει, δὲν θὰ ἐλυπεῖσθε, ἀλλὰ θὰ ἐχαίρετε, διότι εἶπον, ὅτι ἀναχωρῶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα. Διότι ὁ Πατήρ μου εὑρίσκεται εἰς ἀνωτέραν κατάστασιν, κατάστασιν μεγαλείου, δόξης καὶ μακαριότητος, ἐνῷ ἐγὼ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εὑρίσκομαι εἰς κατωτέραν κατάστασιν, κατάστασιν ταπεινώσεων, βασάνων καὶ ἐξουθενώσεων. Θὰ ἔπρεπε λοιπὸν νὰ χαίρετε, διότι φεύγω ἀπὸ τὰ βάσανα καὶ τὰς ταπεινώσεις καὶ ὑπάγω πρὸς τὰ μεγαλεῖα καὶ τὴν δόξαν. Ὁ Χριστὸς δηλαδὴ ἐδῶ, ὅπως καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις, ὁμιλεῖ ὡς κατώτερος τοῦ Θεοῦ Πατρός, ἐπειδὴ καταδέχεται

νὰ ὁμιλῇ ἀπὸ τὴν θέσιν τῆς κατωτέρας ἐκ τῶν δύο φύσεών του, δι' ἄλλων λέξεων ἐπειδὴ ὁμιλεῖ ὡς ἄνθρωπος εὑρισκόμενος εἰς βάσανα καὶ ὑφιστάμενος ταπεινώσεις (πρβλ. Ἑβρ. β΄ 11-13). Ἡ κάθοδος ἐκ τῶν οὐρανῶν εἰς τὴν γῆν ἦτο ταπείνωσις τοῦ Κυρίου, ἡ δὲ ἄνοδος ἦτο δόξα, αὐτὴν δὲ τὴν δόξαν καθυστέρησε νὰ λάβῃ ὁ Χριστός.

Μετὰ τὴν ἀνάστασιν ὁ Κύριος, καίτοι εἰς τὴν Μαγδαληνὴν Μαρίαν εἶπε *«Μή μου ἅπτου... ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου»* (Ἰωάν. κ΄ 17), δὲν ἀνέβη ἀμέσως πρὸς τὸν Πατέρα. Μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἠδύνατο ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τοὺς ἐκλεκτούς του καὶ αὐθημερὸν ν' ἀναληφθῇ εἰς τοὺς οὐρανούς. Ἢ ἠδύνατο νὰ παραμείνῃ ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὴν γῆν καὶ ἔπειτα ν' ἀναληφθῇ. Ἀλλὰ δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ὁ δεδοξασμένος Κύριος παρέμεινεν εἰς τὴν ταπεινὴν γῆν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ἐπὶ ὁλόκληρον τεσσαρακονθήμερον, καὶ ἐνεφανίζετο εἰς τοὺς ἐκλεκτούς του, καὶ συνανεστρέφετο αὐτούς, καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς, καὶ συνεζήτει καὶ συνέτρωγε καὶ συνέπινε μετ' αὐτῶν, καὶ ἐθαυματούργει, καὶ παρεῖχε πλῆθος τεκμήρια περὶ τῆς ἀναστάσεώς του, καὶ ἐστήριζε καὶ προητοίμαζεν αὐτοὺς διὰ τὴν παγκόσμιον ἀποστολήν των.

Ὦ Κύριε τῆς δόξης! Ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι μετὰ τὴν ἔνδοξον ἀνάστασιν κατὰ τὴν Δευτέραν Παρουσίαν οὐδεμίαν πλέον θὰ γνωρίσωμεν ταπείνωσιν, ἀλλὰ μόνον δόξαν. Ἀλλὰ σὺ ὁ Θεάνθρωπος δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ μετὰ τὴν ἔνδοξον ἀνάστασίν σου γνωρίζεις ταπεινώσεις. Ὦ Κύριε τῆς

δόξης καὶ τῆς ταπεινώσεως! Δὸς καὶ εἰς ἡμᾶς νὰ ἀγαπῶμεν τὴν ταπείνωσιν. Δὸς προπάντων ν' ἀγαπήσουν τὴν ταπείνωσιν οἱ ἔνδοξοι τῆς γῆς, οἱ ἐκ τῆς ματαίας δόξης τοῦ προσκαίρου τούτου κόσμου μεθύσαντες καὶ τὴν ἀληθινὴν δόξαν τοῦ αἰωνίου κόσμου λησμονήσαντες...

ΤΑΠΕΙΝΩΣΕΙΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ Β΄ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ

Ο ΑΡΧΗΓΟΣ τῆς Πίστεώς μας, ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ἐταπεινώθη καὶ κατὰ τὴν τεσσαρακονθήμερον περίοδον τῆς ἐνδόξου ἀναστάσεώς του, ταπεινώνεται καὶ μετὰ ταῦτα ἀπὸ τῆς ἀναλήψεώς του εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ τῆς ἐκ δεξιῶν καθέδρας μέχρι τῆς δευτέρας παρουσίας. Ὅπως ἡ ἀνάστασις, οὕτω καὶ ἡ ἀνάληψις εἶνε θρίαμβος καὶ δόξα τοῦ Χριστοῦ προκαλέσασα τὸν ἀλαλαγμὸν καὶ τὸν πανηγυρισμὸν τοῦ οὐρανίου κόσμου. *«Ἀνέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ, Κύριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος»*, φωνάζει ὁ ψαλμῳδός (Ψαλμ. μστ΄ 6). Καὶ ὁ κορυφαῖος Πέτρος διακηρύσσει· *«Πορευθεὶς εἰς οὐρανόν, ὑποταγέντων αὐτῷ ἀγγέλων καὶ ἐξουσιῶν καὶ δυνάμεων»* (Α΄ Πέτρ. γ΄ 22). Τιμὴ καὶ δόξα διὰ τὸν Χριστὸν εἶνε ἐπίσης ἡ ἐκ δεξιῶν καθέδρα, τὸ ὅτι δηλαδὴ ὁ Ἰησοῦς ἀναληφθεὶς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐκάθισεν εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός του ὡς ἰσότιμος πρὸς ἐκεῖνον.

«Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου», ἀναφωνεῖ ὁ προφητάναξ· *«κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου»* (Ψαλμ. ρι΄ 1). Εἷς *«Κύριος»*, ὁ Πατήρ, λέγει πρὸς ἄλλον *«Κύριον»*, τὸν Υἱόν - Μεσσίαν· Κάθισε τιμητικῶς εἰς τὰ δεξιά μου, ἀναπαύου ἐν τῇ δόξῃ σου, θὰ καταστήσω τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. Ὁ κορυφαῖος Παῦλος ἐρωτᾷ· *«Πρὸς τίνα τῶν ἀγγέλων εἴρηκέ ποτε· κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;»* (Ἑβρ. α΄ 13). Εἰς κανένα ἄγγελον δὲν ὡμίλησέ ποτε τόσον τιμητικῶς ὁ Κύριος, εἰς κανένα δὲν ἔκανε τόσον μεγάλην τιμήν, ὅσον εἰς τὸν Υἱόν - Μεσσίαν. Ὑψίστη δόξα ἡ ἀνάληψις, καθόσον ὁ Ἰησοῦς ἀνέβη *«ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν»* (Ἐφεσ. δ΄ 10). Μεγίστη τιμὴ ἡ ἐκ δεξιῶν καθέδρα, τιμὴ ἰσοτιμίας πρὸς τὸν Θεὸν Πατέρα. Ἀλλ' ἐν τούτοις καὶ μετὰ τὴν ἀνάληψιν καὶ τὴν ἐκ δεξιῶν καθέδραν ὁ Χριστὸς ταπεινώνεται, ναί, ἀκόμη ταπεινώνεται, καὶ θὰ ταπεινώνεται μέχρι τῆς μεγάλης καὶ ἐπιφανοῦς ἡμέρας τῆς δευτέρας παρουσίας. Πῶς δὲ ταπεινώνεται καὶ τώρα ὁ Χριστός; Ποικιλοτρόπως.

Πρῶτον ὁ Χριστὸς ἐξακολουθεῖ νὰ ταπεινώνῃ ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτόν του. Ἐνῷ εἶνε καὶ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος καὶ θὰ ἠδύνατο πάντοτε νὰ ὁμιλῇ ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας θέσεώς του, ὡς Θεὸς δηλαδή, ἐνίοτε ὁμιλεῖ πάλιν ἀπὸ τῆς κατωτέρας θέσεώς του, ὡς ἄνθρωπος δηλαδή. Δι' ἄλλων λέξεων, ὅπως ὡμίλει ταπεινῶς ὅταν εὑρίσκετο ἐπὶ τῆς γῆς, παρουσιάζων τὸν ἑαυτόν του ὡς κατώτερον τοῦ Θεοῦ, οὕτως ὁμιλεῖ καὶ τώρα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Ἰδοὺ ταπειναὶ

ἐκφράσεις τοῦ Χριστοῦ ὁμιλοῦντος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ μετὰ τὴν ἔνδοξον ἀνάληψίν του· *«Τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὅ ἐστιν ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ Θεοῦ μου». «Ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στῦλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ μου... καὶ γράψω ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ μου, τῆς καινῆς Ἰερουσαλήμ, ἣ καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ μου»* (Ἀποκ. β΄7, γ΄12). Ὁ Χριστός, *«ἐν ᾧ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς Θεότητος σωματικῶς»* (Κολ. β΄9), ὁ σεσαρκωμένος Θεός, ἐν τῇ βίβλῳ τῆς Ἀποκαλύψεως ὁμιλεῖ διὰ τὸν Θεόν του, παρουσιάζεται κατώτερος τοῦ ἑαυτοῦ του! Καὶ ἂς σημειωθῇ ὅτι ἡ Ἀποκάλυψις εἶνε ἐξ ἐκείνων τῶν βιβλίων τῆς Καινῆς Διαθήκης, εἰς τὰ ὁποῖα κατ' ἐξοχὴν ἀναδεικνύεται ἡ Θεότης τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Ἰησοῦς προσεύχεται

Ὁ Χριστὸς ὡς Θεὸς εἶνε ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ πιστοὶ ἀπευθύνουν προσευχάς. Ὁ ψαλμὸς ρα΄ (*«Κύριε, εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου...»*), συμφώνως πρὸς ῥητὴν μαρτυρίαν τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς (α΄ 8,10-12), ἡ ὁποία παραθέτει ἐκ τοῦ ψαλμοῦ τούτου, εἶνε προσευχὴ πρὸς τὸν Υἱόν. Κατὰ τὸ Πράξ. ζ΄ 59 ὁ πρωτομάρτυς Στέφανος προσεύχεται εἰς τὸν Ἰησοῦν (*«Κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου»*). Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Ἰησοῦς ὡς Κύριος, ὡς Γιαχβὲ Θεός, εἶνε ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἐπικαλούμεθα καὶ παρακαλοῦμεν εἰς τὰς προσευχάς, ὁ αὐτὸς ὡς

ἀρχιερεὺς ἡμῶν ἐν οὐρανῷ ταπεινώνεται, προσεύχεται καὶ παρακαλεῖ ὑπὲρ ἡμῶν. Προσηύχετο καὶ παρεκάλει ἐπὶ γῆς, προσεύχεται καὶ παρακαλεῖ καὶ ἐν οὐρανῷ. Ἀναληφθεὶς παρεκάλει τὸν Πατέρα ν' ἀποστείλῃ εἰς τὸν κόσμον τὸν Παράκλητον (Ἰωάν. ιδ΄ 16). Καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ἐντυγχάνῃ ὑπὲρ ἡμῶν (Ἑβρ. ζ΄ 25), νὰ παρακαλῇ δηλαδὴ τὸν Θεὸν διὰ τὰ διάφορα ζητήματά μας καὶ τὴν σωτηρίαν μας. Ὅταν εὑρισκώμεθα εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ παρακαλέσωμεν συνάνθρωπον διά τινα ὑπόθεσιν, αἰσθανόμεθα, ὅτι ταπεινωνόμεθα ἀπέναντι τοῦ συνανθρώπου. Διὰ τοῦτο καὶ ἐντρεπόμεθα καὶ δυσκολευόμεθα νὰ παρακαλέσωμεν. Τὸ παρακαλεῖν εἶνε ταπείνωσις, μάλιστα ἂν ὁ παρακαλῶν δὲν εἶνε ἄσημον πρόσωπον, ἀλλ' ἔχῃ ἀξίωμα. Πόσον ταπεινωτικὸν εἶνε νὰ παρακαλῇ εἷς στρατηγὸς ἢ πρωθυπουργὸς ἢ βασιλεύς! Ἀλλ' ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως Χριστοῦ, τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ, τί εἶνε ὅλοι συλλήβδην οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ πρωθυπουργοὶ καὶ οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ λοιποὶ ἄρχοντες καὶ ἀξιωματοῦχοι τῆς γῆς; Ὀλιγώτερον τοῦ μηδενός! Καὶ ὅμως ὁ Βασιλεὺς Χριστός, ὁ Κύριος καὶ Θεός, ταπεινώνεται διὰ λογαριασμόν μας καὶ παρακαλεῖ καὶ ἱκετεύει. Ὢ τῆς ταπεινώσεώς σου, Παμβασιλεῦ Χριστέ, καὶ ὢ τοῦ ἡμετέρου ἀνοήτου ἐγωισμοῦ!

Ταπεινώσεις εἰς τὰ μυστήρια

Ὁ Χριστὸς ταπεινώνεται εἰς τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας του. Διὰ τῶν μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας δρᾷ θαυματουργικῶς ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ,

ἡ ὑπερδύναμις τοῦ οὐρανοῦ. Ἀλλὰ πρὸς δοκιμασίαν τῆς πίστεως ἡ χάρις τοῦ Κυρίου δρᾷ ἀοράτως, μυστικῶς. Καὶ ἐπειδὴ ἡ δρᾶσις τῆς θείας χάριτος εἶνε ἀόρατος, μυστική, διὰ τοῦτο πολλοὶ ἀμφισβητοῦν ἢ καὶ ἀρνοῦνται τὴν χάριν καὶ τὸν παροχέα τῆς χάριτος Χριστόν. Ἡ δὲ ἀμφισβήτησις καὶ ἡ ἄρνησις ἀσφαλῶς εἶνε ταπεινώσεις τοῦ Χριστοῦ. Μειώνομαι καὶ ταπεινώνομαι ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὅταν οὗτοι ἀμφισβητοῦν καὶ ἀρνοῦνται τὴν δύναμίν μου, τὴν σημασίαν μου καὶ τὴν ἀξίαν μου. Πόσον μᾶλλον μειώνεται καὶ ταπεινώνεται ὁ παντοδύναμος Χριστός, ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἀμφισβητοῦν ἢ ἀρνοῦνται τὴν χάριν του καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον!

Ἰδιαζόντως ταπεινώνεται ὁ Χριστὸς εἰς τὸ μυστήριον τῆς Θείας Κοινωνίας. Τοῦτο τὸ μυστήριον εἶνε τὸ μεγαλύτερον μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας. Πόσον μεγάλο; Τόσον μεγάλο, ὅσον μεγάλος εἶνε ὁ Θεός. Διότι τοῦτο τὸ μυστήριον εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς σεσαρκωμένος. Σῶμα, αἷμα, ψυχὴ καὶ Θεότης. Ὅλος ὁ Θεάνθρωπος. Καὶ πῶς ταπεινώνεται ὁ Χριστὸς εἰς τὸ μυστήριον τῆς Θείας Κοινωνίας; Πολλαπλῶς. Ταπεινώνεται, διότι σφαγιάζεται. *«Ἅπαξ ἑαυτὸν προσάξας ὡς προσφορὰν Πατρὶ τῷ ἰδίῳ ἀεὶ σφαγιάζεται»*. Βεβαίως ὁ σφαγιασμὸς ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς Θείας Κοινωνίας εἶνε ἀναίμακτος, μυστηριώδης. Ἀλλὰ πάντως ὁ σφαγιασμὸς εἶνε ταπείνωσις. Ταπεινώνεται ἐπίσης ὁ Χριστὸς ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς Θείας Κοινωνίας, διότι κατ' αὐτὸ ὁ ἄπειρος Θεὸς τρόπον τινὰ συστέλλεται εἰς ἓν ψιχίον τοῦ ἡγιασμένου ἄρτου καὶ εἰς ἓν

σταγονίδιον τοῦ ἡγιασμένου οἴνου! Εἰς ἕνα μαργαρίτην ἢ εἰς ἓν σταγονίδιον τοῦ περιεχομένου ἐν τῷ ἁγίῳ ποτηρίῳ αἵματος εἶνε ὁλόκληρος ὁ Θεάνθρωπος! Πόσον πρέπει νὰ ταπεινώνεται ἡ ἀνθρωπίνη λογικὴ διὰ νὰ παραδέχεται τοῦτο τὸ μυστήριον! Καὶ ὅταν δὲν ταπεινώνεται ἡ ἀνθρωπίνη λογική, ταπεινώνεται ὁ Θεὸς Λόγος. Ἡ ἀπιστία εἰς τὸ ὑπερφυέστατον μυστήριον τῆς Θείας Κοινωνίας εἶνε ἄλλη ταπείνωσις τοῦ Θεανθρώπου ὡς πρὸς τὸ μυστήριον αὐτό.

Ὦ Χριστέ! Διὰ νὰ ἔχῃ ἀξίαν ἡ πίστις μας ἔδωσες μυστήρια. Καὶ διὰ νὰ ἔχῃ ὑπεραξίαν ἡ πίστις μας, ἔδωσες τὸ ὑπερφυέστατον μυστήριον τῆς Θείας Κοινωνίας. Τὰ πάντα ἔδωσες, διὰ νὰ μᾶς τιμήσῃς, διὰ νὰ μᾶς ὑψώσῃς καὶ νὰ μᾶς ὑπερυψώσῃς. Ἡμεῖς δὲ οἱ ἄθλιοι, διὰ τῆς ἀπιστίας εἰς τὰ μυστήριά σου, καὶ τῆς ἀπορρίψεως τῆς ἀξιοπιστίας καὶ τῆς παντοδυναμίας σου, διὰ τῆς ὁποίας ἐδημιούργησες καὶ κυβερνᾷς τὰ σύμπαντα, σὲ προσβάλλομεν, σὲ ταπεινώνομεν. Φείσθητι, Χριστέ, ἡμῶν τῶν ἀνοήτων!

Ταπεινώσεις ἐκ τοῦ ἱερατείου

Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Κύριος τῆς δόξης, ταπεινώνεται ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους του. Ὁ Ἀρχιποίμην ταπεινώνεται ἀπὸ τοὺς ποιμένας. Ὁ Ἀρχιερεὺς ταπεινώνεται ἀπὸ τὸ ἱερατεῖον. Οἱ κληρικοί, οἱ κλῆρον ἔχοντες τὸν Κύριον καὶ ἀντιπροσωπεύοντες αὐτόν, ἔπρεπε νὰ εἶνε οἱ ἁγιώτεροι πάντων, ὥστε

ἐν τῷ προσώπῳ των οἱ ἄνθρωποι νὰ βλέπουν τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, εἰκόνα λάμπουσαν καὶ ἀκτινοβολοῦσαν, καὶ ἐξ αἰτίας τῆς πνευματικῆς λάμψεως καὶ ἀκτινοβολίας νὰ δοξάζουν τὸν Χριστόν. Ἀλλ' οἱ περισσότεροι κληρικοὶ κακῶς κατέχουν τὸν τόπον τοῦ Χριστοῦ, εἶνε ἀνάξιοι ἀντιπρόσωποί του. Καὶ ἐξ αἰτίας τῆς πνευματικῆς ἀδιαφορίας καὶ ἀδρανείας των, τῆς ὑποτιμήσεως τοῦ ρόλου τῆς θρησκείας, τῆς ὑλικῆς πλεονεξίας, τοῦ ξηροῦ ἐπαγγελματισμοῦ, τῆς ἀξεστοσύνης καὶ βαναυσότητος, τῆς ἀλαζονείας καὶ κενοδοξίας, ἔτι δὲ καὶ σοβαρωτάτων σαρκικῶν ἁμαρτημάτων καὶ σκανδάλων, διὰ τῶν ὁποίων ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ καταρρίπτεται εἰς τὸν βόρβορον, ὁ Χριστὸς δυσφημεῖται καὶ ταπεινώνεται ἐν τῷ κόσμῳ. Ὁ κόσμος λέγει· Τοιούτους ἀντιπροσώπους ἔχει ὁ Χριστός; Τοιαῦτα συμβαίνουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν; Τοιοῦτοι εἶνε οἱ καρποὶ τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ;... Ἐξ αἰτίας δὲ τῆς κακῆς καὶ σκανδαλώδους ζωῆς καὶ συμπεριφορᾶς ἀντιπροσώπων τοῦ Χριστοῦ πολλοὶ δὲν σκανδαλίζονται καὶ δὲν περιορίζονται εἰς δυσφημιστικὰ σχόλια μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, διακόπτουν σχέσιν μὲ τὸν Χριστὸν καὶ τὴν χριστιανικὴν ζωήν, γίνονται ἀδιάφοροι, ἄπιστοι καὶ πολέμιοι τῆς Πίστεως. Τὰ ἁμαρτήματα καὶ σκάνδαλα ἀναξίων κληρικῶν πληρώνει ὁ Χριστὸς καὶ ἡ θρησκεία του!

Ἰδιαιτέρως τὸν Χριστὸν ταπεινώνουν οἱ ἀρχιερεῖς, οἱ ὁποῖοι χάριν ὑλικῶν καὶ κοσμικῶν σκοπῶν ὑποτάσσουν τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὸ κράτος, ἢ ἀνέχονται τὴν τοιαύτην ὑποταγήν, τὴν θέσπισιν

νόμων διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τὸν Καίσαρα, νόμων ἀντιθέτων πρὸς τοὺς νόμους τοῦ αἰωνίου νομοθέτου Χριστοῦ, καὶ τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὰ θελήματα τῶν κοσμικῶν ἀρχόντων. Ταπεινωτικόν, πολὺ ταπεινωτικὸν διὰ τὸν Χριστὸν νὰ γίνεται ἡ Ἐκκλησία του, τὸ μεγαλύτερον μέγεθος ὑπὸ τὸν οὐρανόν, εὐτελὲς ἐξάρτημα ἑνὸς κοσμικοῦ ὑπουργείου, νὰ καταφρονῶνται καὶ νὰ παραμερίζωνται οἱ νόμοι του, νόμοι αἰώνιοι, νὰ θεσπίζωνται ἀπὸ τὸ κράτος ἀντίχριστοι νόμοι διὰ λογαριασμὸν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν ἱερέων νὰ ἐφαρμόζουν τοὺς τοιούτους νόμους ἐπὶ καταρρακώσει τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κύρους. Πότε οἱ ἀρχιερεῖς θὰ συνειδητοποιήσουν τὸ μέγεθος τοῦ ἐξευτελισμοῦ ἐκ τῆς ὑποταγῆς τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὡραίας νύμφης τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ἀσελγῆ Καίσαρα; Πότε θὰ αἰσθανθοῦν ὡς ἐπαίσχυντον δουλείαν καὶ ἀνυπόφορον ταπείνωσιν καὶ ἐξουθένωσιν τὴν τοιαύτην ὑποταγήν;

Ὅλως ἰδιαιτέρως τὸν τελευταῖον καιρὸν ταπεινώνουν τὸν Χριστὸν ἀντίχριστοι ἀντιπρόσωποί του, οἱ ὁποῖοι, διὰ ν' ἀρέσουν εἰς τὸν κόσμον, ἐπαινοῦν τὸ αἰσχρότερον καὶ βλασφημότερον ἔργον περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν χυδαιότερον καὶ ἀσεβέστερον συγγραφέα ὡς δῆθεν μεγάλον λογοτέχνην καὶ ἄνθρωπον. Μαζὶ δὲ μὲ τοὺς ἀντιχρίστους ἀντιπροσώπους τοῦ Χριστοῦ ταπεινώνουν τὸν Θεάνθρωπον καὶ οἱ προϊστάμενοί των, διότι κρατοῦν τοὺς ἀντιχρίστους τούτους εἰς τὰς θέσεις καὶ τοὺς θρόνους των.

Ὦ Κύριε! Σὲ ἐταπείνωσε καὶ σὲ ἐξηυτέλισε

τὸ ἰουδαϊκὸν ἱερατεῖον μὲ τὴν καταδίκην, τὴν παράδοσιν εἰς τοὺς Ῥωμαίους καὶ τὴν σταύρωσίν σου. Σὲ ταπεινώνει καὶ σὲ ἐξευτελίζει καὶ τὸ χριστιανικὸν ἱερατεῖον μὲ τὰ ἀπαίσια πάθη του καὶ τὰ βοῶντα σκάνδαλά του, μὲ τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἐκκλησίας σου εἰς τὸν ἀσελγῆ Καίσαρα, μὲ τὴν συνηγορίαν του ὑπὲρ χυδαιοτάτων ὑβριστῶν σου καὶ μὲ τὴν ὑποστήριξίν του πρὸς τοὺς συνηγόρους τῆς πρωτοφανοῦς εἰς βάρος σου χυδαιότητος καὶ βλασφημίας. Τὸ ἰουδαϊκὸν ἱερατεῖον, Κύριε, δὲν σὲ κατηγόρησεν ὡς αἰσχρὸν πρόσωπον. Τὸ χριστιανικὸν ἱερατεῖον διά τινων μελῶν του ἔφθασε καὶ μέχρι τοῦ σημείου αὐτοῦ!

Ἐκ τῶν θεολόγων

Τὸν Χριστὸν ταπεινώνουν καὶ οἱ θεολόγοι. Ἂν καὶ οἱ θεολόγοι διὰ τοῦ λόγου, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ λόγου, ἔπρεπε νὰ ὑψώνουν τὸν Θεόν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ οὕτω νὰ δικαιώνουν τὸν ὑψηλὸν τίτλον τοῦ θεολόγου, ἐν τούτοις οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν δεικνύονται ἀνάξιοι τοῦ ὑψηλοῦ τούτου τίτλου. Εἶνε ὀρθολογισταί, κοσμικοὶ καὶ ἀσκοῦν τὴν θεολογίαν ὡς ξηρὸν ἐπάγγελμα. Τινὲς μάλιστα ἐν ὀνόματι τῆς θεολογίας δὲν διστάζουν νὰ λέγουν καὶ νὰ γράφουν πράγματα ἀνήθικα, ἀσεβῆ καὶ αἱρετικά. Ὑπάρχουν δὲ καὶ θεολόγοι, οἱ ὁποῖοι κυνικώτατα ὁμολογοῦν ὅτι εἶνε ἄθεοι καὶ ἐν ὀνόματι τῆς θεολογίας διδάσκουν ἀθεΐαν.

Χριστέ! Οἱ γραμματεῖς ἢ θεολόγοι τῶν Ἰου-

δαίων, οἱ τὰ ἱερὰ γράμματα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης κρατοῦντες καὶ ἐξηγοῦντες, δὲν σὲ παρεδέχθησαν, ἀλλὰ σὲ ἀπέρριψαν καὶ σὲ ἐσταύρωσαν. Ὅμοιον πράττουν καὶ οἱ ἡμέτεροι γραμματεῖς ἢ θεολόγοι, οἱ τὰ ἱερὰ γράμματα τῆς τε Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης κρατοῦντες καὶ ἐξηγοῦντες. Εἴτε διὰ λόγου εἴτε διὰ βίου εἴτε δι' ἀμφοτέρων σὲ μειώνουν, σὲ ὑποτιμοῦν, σὲ ἀρνοῦνται, σὲ ἀνασταυρώνουν.

Ἐκ πάντων τῶν χριστιανῶν

Τὸν Χριστὸν ταπεινώνομεν ὅλοι οἱ χριστιανοί, ἄλλοι περισσότερον καὶ ἄλλοι ὀλιγώτερον. Ὡς χριστιανοὶ ἔπρεπε νὰ εἴμεθα μικροὶ χριστοί, μιμηταὶ τοῦ μεγάλου Χριστοῦ, τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὀνομαζόμεθα. Οἱ λόγοι καὶ τὰ ἔργα μας ἔπρεπε νὰ εἶνε πάντοτε χριστιανικά, ἡ ὅλη ζωή μας ν' ἀναδίδῃ τὸ ἄρωμα τῆς χριστιανικῆς πίστεως, νὰ εἶνε εὐωδία Χριστοῦ. Ἀλλὰ δυστυχῶς πολὺ ὀλίγον εἴμεθα ἄξιοι τοῦ βαρυσημάντου ὀνόματος χριστιανοί. Διότι χριστιανοὶ εἴμεθα τὸν ὀλιγώτερον χρόνον τῆς ζωῆς μας, καὶ τότε ἀτελῶς. Τὸν περισσότερον δὲ χρόνον τῆς ζωῆς μας εἴμεθα κοσμικοὶ ἄνθρωποι, ἀδρανεῖς πρὸς τὸ καλὸν καὶ ῥέκται τοῦ κακοῦ.

Ἀναρίθμητοι εἶνε αἱ παραλείψεις καθηκόντων μας. Καὶ ἀναριθμητότεραι εἶνε αἱ ἁμαρτίαι μας, ἀφοῦ καὶ αἱ παραλείψεις καθηκόντων εἶνε ἁμαρτίαι. Δι' ὅλων δὲ τούτων ἡμεῖς οἱ λεγόμενοι χριστιανοὶ

προσβάλλομεν καὶ ταπεινώνομεν τὸν Χριστόν, ἀφοῦ κάνομεν τὸ ἰδικόν μας θέλημα καὶ ὄχι τὸ θέλημα ἐκείνου, καὶ ἀφοῦ ἐξ αἰτίας τῆς ἀσυνεπείας μας πρὸς τὴν χριστιανικήν μας ἰδιότητα οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι δυσφημοῦν τὸν Χριστὸν καὶ τὴν θρησκείαν του, οἱ δὲ δαίμονες χαιρεκακοῦν καὶ καγχάζουν. Ὁσάκις ἁμαρτάνομεν, οἱ δαίμονες καὶ τὰ πάθη ταπεινώνουν ἡμᾶς, ἡμεῖς δὲ ταπεινώνομεν τὸν Χριστόν. Ὁ Παῦλος ἔγραψε πρὸς τοὺς χριστιανοὺς τῆς Κορίνθου·

> *«Φοβοῦμαι μήπως ἐλθὼν οὐχ οἵους θέλω εὕρω ὑμᾶς, κἀγὼ εὑρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε, μήπως ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, καταλαλιαί, ψιθυρισμοί, φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι, μὴ πάλιν ἐλθόντα με ταπεινώσῃ ὁ Θεός μου πρὸς ὑμᾶς καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ καὶ ἀσελγείᾳ ᾗ ἔπραξαν»* (Β΄ Κορ. ιβ΄ 20-21).

Ὅταν ὁ Παῦλος δὲν εὕρισκε τοὺς χριστιανοὺς ὅπως ἤθελεν αὐτούς, εἰς καλὴν πνευματικὴν κατάστασιν, ἀλλ' εὕρισκεν αὐτοὺς ὅπως δὲν ἤθελεν, εἰς κακὴν πνευματικὴν κατάστασιν, ᾐσθάνετο ταπεινωμένος, ἐπειδὴ ὡς ἀπόστολος δὲν εἰσηκούετο. Καὶ πᾶς ἐργάτης τοῦ Εὐαγγελίου καὶ πνευματικὸς πατήρ, ὅταν δὲν εἰσακούεται ἀπὸ τοὺς ἀκροατὰς καὶ τὰ πνευματικά του τέκνα, αἰσθάνεται ταπεινωμένος. Μὲ τὴν ἀνυπακοήν, μὲ τὰ ἐλαττώματά μας καὶ τὰ ἁμαρτήματά μας, μὲ τὰς πνευματικὰς πτώσεις μας ἡμεῖς οἱ χριστιανοὶ ταπεινώνομεν ἐργάτας τοῦ Εὐαγγελίου, πνευματικοὺς πατέρας καὶ ἀποστό-

λους. Ἀλλὰ περισσότερον ταπεινώνομεν τὸν Χριστόν, *«τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν»* (Ἑβρ. γ΄ 1). Πόσον περισσότερον ταπεινώνομεν τὸν Χριστόν; Ὅσον μεγαλύτερος εἶνε ὁ Χριστὸς ἀπὸ πάντα ἐπίγειον ἐργάτην τοῦ Εὐαγγελίου, πνευματικὸν πατέρα, ἀρχιερέα καὶ ἀπόστολον.

Ὦ Χριστέ! Συγχώρησέ μας τοὺς ἀθλίους, διότι μὲ τὴν ἀνυπακοήν μας καὶ τὴν τέλεσιν τῶν θελημάτων μας ταπεινώνομεν τοὺς ἀπεσταλμένους σου διὰ τὴν οἰκοδομὴν καὶ σωτηρίαν μας, τοὺς κήρυκας τοῦ λόγου σου καὶ πνευματικοὺς πατέρας καὶ ὁδηγούς μας. Ἀλλὰ προπάντων συγχώρησέ μας, διότι οἱ ἄθλιοι καὶ οἱ τρισάθλιοι ταπεινώνομεν σὲ τὸν ἴδιον, τὸν Κύριόν μας καὶ Θεόν μας.

Ἐκ τῶν κοσμικῶν χριστιανῶν

Ταπεινώνουν τὸν Χριστὸν οἱ κοσμικοὶ χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν συντριπτικὴν πλειοψηφίαν ἔναντι τῶν συνειδητῶν χριστιανῶν. Ἡ φράσις «κοσμικοὶ χριστιανοὶ» εἶνε ὀξύμωρον. Διότι χριστιανισμὸς καὶ κοσμικότης εἶνε πράγματα ἀντίθετα. *«Ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται»*, φωνάζει ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης (Α΄ Ἰωάν. ε΄ 19). Καὶ ὁ ἀπόστολος Ἰάκωβος φωνάζει· *«Οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ Θεοῦ ἐστιν; Ὃς ἂν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται»* (Ἰακ. δ΄ 4). Οἱ κοσμικοὶ χριστιανοὶ εἶνε βαπτισμένοι εἰς τὸν Χριστόν, ἀλλ' αἱ σχέσεις των μὲ τὸν Χριστὸν εἶνε τυπικαί, ὄχι οὐσιαστικαί.

Ἡ βάπτισις εἰς τὸν Χριστὸν ἔχει τὴν ἔννοιαν τῆς παραδόσεως εἰς τὸν Χριστόν. Ὁ βαπτιζόμενος παραδίδεται εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἀνήκει πλέον εἰς αὐτόν, εἶνε ἰδιοκτησία τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλ' οἱ κοσμικοὶ χριστιανοί, καίτοι ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸν Χριστόν, παρεδόθησαν εἰς ἄλλον, εἰς τὸν κόσμον, ἢ μᾶλλον εἰς τὸν ὄπισθεν τοῦ κόσμου κρυπτόμενον καὶ διὰ τοῦ κόσμου ἐνεργοῦντα Πονηρόν. Οὕτως οἱ κοσμικοὶ χριστιανοὶ ἐνέπαιξαν τὸν Χριστόν.

Οἱ κοσμικοὶ χριστιανοὶ δὲν ὑπολογίζουν σοβαρῶς τὸν Κύριον, τὸ ἔργον, τὰς ἀληθείας καὶ τὰς ἐντολάς του. Σοβαρῶς ὑπολογίζουν τοὺς ἄρχοντας τοῦ κόσμου καὶ ἄλλους ἰσχυροὺς παράγοντας, ὑλικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ καὶ συγγραφικὰ καὶ λογοτεχνικὰ ἔργα ἀνθρώπων, φιλοσοφικὰς ἰδέας, κοσμοθεωριακὰς ὑποθέσεις, τὴν κοινὴν γνώμην, τὴν πολιτικήν, τὴν μόδαν, τὰς διασκεδάσεις, τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ κόσμου καὶ τὰ ὑλικὰ συμφέροντά των.

Ἡ Ἁγία Γραφὴ εἶνε ὁμολογουμένως τὸ ὡραιότερον καὶ τὸ σπουδαιότερον βιβλίον, βιβλίον ἄφθαστον, μοναδικόν, αἰώνιον. Ἀλλ' οἱ κοσμικοὶ χριστιανοὶ περιφρονοῦν τὸ βιβλίον τοῦτο καὶ διαβάζουν καὶ «ξεκοκκαλίζουν» κατώτερα καὶ ἁμαρτωλὰ ἔντυπα. Πέντε λεπτὰ τὴν ἡμέραν δὲν διαθέτουν διὰ τὴν Ἁγίαν Γραφήν. Ἀλλὰ διὰ τὴν ἀθλίαν τηλεόρασιν διαθέτουν ὥρας.

Ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος καὶ ἐθυσιάσθη μὲ τὸν φρικτότερον θάνατον, διὰ νὰ ἱδρύσῃ Ἐκκλησίαν ὡς ταμεῖον τῆς θείας χάριτος, ἐργαστήριον τῆς

ἁγιότητος καὶ κιβωτὸν τῆς σωτηρίας. Ἀλλ' οἱ κοσμικοὶ χριστιανοὶ καταφρονοῦν τὴν Ἐκκλησίαν. Οὐδέποτε ἢ σπανίως ἐκκλησιάζονται. Καὶ ἐνῷ δὲν ἐκκλησιάζονται εἰς τοὺς ἱερούς ναούς, ἐκκλησιάζονται εἰς καφφενεῖα, ὅπου πολιτικολογοῦν, φλυαροῦν, χαρτοπαικτοῦν, βωμολοχοῦν, βλασφημοῦν καὶ εἰσπνέουν ὑπεράφθονον τὸν ἐκ τῶν τσιγάρων ἀναδιδόμενον λιβανωτὸν τοῦ Διαβόλου· ἐκκλησιάζονται εἰς αἰσχρὰ κινηματοθέατρα καὶ εἰς ἄλλα κέντρα διαφθορᾶς, ὅπου εἰσέρχεται κανεὶς ὡς ἄνθρωπος καὶ ἐξέρχεται ὡς ζῷον· ἐκκλησιάζονται δὲ κατὰ χιλιάδας καὶ εἰς ἀνοικτοὺς χώρους ὑπὸ ῥαγδαίαν βροχὴν ἢ ἀνυπόφορον καύσωνα, διὰ ν' ἀπολαύσουν τὸ θέαμα τὸ θεαμάτων ἁπάντων ἀνώτερον, ὑψηλότερον, γοητευτικώτερον, συναρπαστικώτερον, θαυμαστότερον, τὸ λάκτισμα μιᾶς μπάλλας! Οἱ κοσμικοὶ χριστιανοὶ ἔχουν κάνει τὸ ποδόσφαιρον θρησκείαν καὶ λατρείαν. Συγκινοῦνται ἀπὸ ἕνα ἀργυρώνητον ποδοσφαιριστὴν καὶ μένουν ἀσυγκίνητοι πρὸ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος καὶ θυσιασθέντος Θεοῦ. Θέτουν τὸν ποδοσφαιριστὴν ὑπεράνω τοῦ Χριστοῦ. Τόσον πολὺ ταπεινώνουν τὸν Χριστόν!

Οἱ κοσμικοὶ χριστιανοὶ καὶ ὅταν ἐκκλησιάζωνται δεικνύουν τὴν καταφρόνησίν των πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, τὰ μυστήριά της καὶ τὸν Ἱδρυτὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν μυστηρίων. Εἰσέρχονται εἰς τοὺς ναοὺς ἀσέμνως καὶ ἀναιδῶς, δὲν δίδουν προσοχὴν εἰς τὰ τελούμενα ἐν αὐτοῖς, καὶ κατὰ τὴν τέλεσιν τῶν μυστηρίων τοῦ βαπτίσματος καὶ τοῦ γάμου εἶνε δυνατὸν νὰ συζητοῦν, νὰ θορυβοῦν, ν' ἀσχημονοῦν, νὰ καταλύουν πᾶσαν ἔννοιαν σοβαρότητος,

εὐπρεπείας, τάξεως καὶ σεβασμοῦ. Τὰ ὕψιστα καὶ ἱερώτατα πράγματα αὐτοὶ ἀντιμετωπίζουν ὡς μικρὰ καὶ ἀσήμαντα, ὡς παίγνια! Καὶ ὅταν κατὰ μεγάλας ἑορτὰς τοῦ ἔτους προσέρχωνται εἰς τὸ ὑπερφυέστατον καὶ ὑπερμέγιστον μυστήριον τῆς θείας Κοινωνίας, προσέρχονται ἀπροετοίμαστοι, ἄνευ συναισθήσεως καὶ ἐξομολογήσεως, ὁμιλοῦντες, θορυβοῦντες, συνωθούμενοι, ἀλλήλους ποδοπατοῦντες, ὠθοῦντες καὶ τὸν ἱερέα μὲ κίνδυνον νὰ πέσῃ κάτω ἡ θεία Κοινωνία. Οὕτω κοινωνοῦν τὸν Κύριον οἱ κοσμικοὶ χριστιανοί. Ἕνα κοινὸν ἄνθρωπον δὲν δέχονται εἰς τὴν οἰκίαν των, ἐὰν δὲν εἶνε σαρωμένη, καθαρὰ καὶ εὐτρεπισμένη. Ἀλλὰ τὸν Θεάνθρωπον λαμβάνουν καὶ θέτουν εἰς ἀναίσθητον, ἀνεξομολόγητον καὶ ἀκάθαρτον καρδίαν. Τόσον οἱ ἀναίσθητοι καὶ καταφρονηταὶ ὑποτιμοῦν, τόσον ταπεινώνουν τὸν Κύριον τῆς δόξης!

Τὸν Χριστὸν οἱ κοσμικοὶ χριστιανοὶ ταπεινώνουν καὶ τὴν ἡμέραν τῆς μεγίστης δόξης καὶ τιμῆς του, τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα. Ἐδῶ εἰς τὴν Ὀρθόδοξον χριστιανικὴν Ἑλλάδα ἄλλοτε οἱ χριστιανοὶ κατὰ τὴν νύκτα τοῦ Πάσχα προσήρχοντο ὅλοι εἰς τοὺς ἱεροὺς ναοὺς καὶ παρέμενον εἰς αὐτοὺς μέχρι τέλους τῆς θείας Λειτουργίας καὶ ἐτίμων καὶ ἐδόξαζον τὸν Κύριον διὰ τὴν νίκην κατὰ τοῦ θανάτου, διὰ τὸν θρίαμβον τῆς ἀναστάσεώς του. Ἀλλὰ τώρα, κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας, οὔτε ὅλοι προσέρχονται εἰς τοὺς ἱεροὺς ναούς, –ναί, οὔτε κατὰ τὸ Πάσχα ἐκκλησιάζονται ὅλοι–, οὔτε οἱ προσερχόμενοι παραμένουν εἰς τὴν Λειτουργίαν τοῦ Πάσχα. Μόλις ἀκούσουν τὸ «*Χριστὸς ἀνέστη*», ἀρχίζουν

νὰ διαρρέουν. Στρέφουν τὰ νῶτα πρὸς τὸν Κύριον τῆς δόξης καὶ σπεύδουν νὰ τελέσουν γαστρονομικὸν πάσχα, νὰ φάγουν τὴν μαγειρίτσαν. Θέτουν τὴν ὑλικὴν βρῶσιν ὑπεράνω τῆς θείας βρώσεως, ἡ ὁποία χαρίζει ζωὴν αἰώνιον. Λατρεύουν ὡς Θεόν των τὴν κοιλίαν, ὅπως κλαίων καὶ θρηνῶν γράφει ὁ Ἀπόστολος (Φιλιπ. γ´ 19), καὶ καταφρονοῦν τὸν Λόγον, διὰ τὸν ὁποῖον τὸ εὐαγγέλιον τῆς Λειτουργίας τοῦ Πάσχα, τὸ μεγαλοπρεπέστερον εὐαγγέλιον, διακηρύσσει· *«Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος»* (Ἰωάν. α´ 1). Τὴν ἡμέραν τῆς μεγίστης χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ἐκκλησία ψάλλει, *«Αὕτη ἡ κλητὴ καὶ ἁγία ἡμέρα, ἡ μία τῶν σαββάτων, ἡ βασιλὶς καὶ κυρία, ἑορτῶν ἑορτὴ καὶ πανήγυρίς ἐστι πανηγύρεων»*, οἱ συνειδητοὶ χριστιανοὶ λυποῦνται, διότι, ἅμα τῷ ἀκούσματι τοῦ πλέον χαρμοσύνου καὶ ἐνδόξου μηνύματος, τοῦ *«Χριστὸς ἀνέστη»*, βλέπουν τὰ πλήθη νὰ ἀρχίζουν νὰ διασκορπίζωνται, ὥστε κατὰ τὴν ὥραν τῆς θείας Λειτουργίας καὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας νὰ μένῃ ὁ ναὸς σχεδὸν ἔρημος.

Ἐὰν βασιλεὺς μετὰ περίλαμπρον νίκην καὶ θρίαμβον κατὰ τῶν ἐχθρῶν του ἔκανε δεξίωσιν εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ ἐκάλει πολλούς, διὰ νὰ φάγουν, πίουν καὶ ἑορτάσουν τὴν νίκην καὶ τὸν θρίαμβόν του, δὲν θὰ ἦτο μεγάλη περιφρόνησις καὶ προσβολὴ τοῦ βασιλέως, ἄλλοι μὲν ἐκ τῶν προσκεκλημένων ν' ἀρνηθοῦν νὰ προσέλθουν εἰς τὴν βασιλικὴν δεξίωσιν, ἄλλοι δέ, ἅμα τῇ προσελεύσει, νὰ στρέψουν τὰ νῶτα πρὸς τὸν βασιλέα καὶ νὰ φύγουν,

ἀφήνοντες αὐτὸν ἔρημον; Ποῖος θὰ ἐδείκνυε τοιαύτην ἀγένειαν; Ποῖος θὰ διέπραττε τοιαύτην ἀπρέπειαν; Ποῖος θὰ ἐτόλμα νὰ προσβάλῃ καὶ ταπεινώσῃ ἐπίγειον βασιλέα, καὶ μάλιστα τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ θριάμβου του; Καὶ ὅμως τὸν ἐπουράνιον Βασιλέα, τὸν ἀσυγκρίτως, τὸν ἀπείρως ἀνώτερον ὅλων συλλήβδην τῶν ἐπιγείων βασιλέων, οἱ πλεῖστοι χριστιανοὶ προσβάλλουν καὶ ταπεινώνουν, καὶ μάλιστα τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τῶν ἑορτῶν καὶ πανηγύρεως τῶν πανηγύρεων, κατὰ τὴν ὁποίαν ἑορτάζει τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασίν του, τὴν νίκην κατὰ τοῦ θανάτου, τὸν θρίαμβον τῶν θριάμβων.

Ἰδιαζόντως οἱ κοσμικοὶ χριστιανοὶ ταπεινώνουν τὸν Χριστόν, διότι ὑπεράνω τοῦ Χριστοῦ θέτουν τοὺς πολιτικούς. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ τονίζει, ὅτι εἶνε ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος τὴν πεποίθησιν καὶ τὴν ἐλπίδα του στηρίζει εἰς ἄνθρωπον καὶ ὄχι εἰς τὸν Κύριον. Ἀλλ' οἱ κοσμικοὶ χριστιανοί, περιφρονοῦντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἐξαρτοῦν τοὺς ἑαυτούς των ἀπὸ τοὺς πολιτικούς. Εἰς τὰ κηρύγματα, ἔστω καὶ ἂν οἱ κήρυκες εἶνε ἅγιοι καὶ χειμαρρώδεις ῥήτορες, δὲν τρέχουν. Εἰς τοὺς προεκλογικοὺς λόγους τῶν πολιτικῶν, ἔστω καὶ ἂν αὐτοὶ εἶνε ἄπιστοι, ἀμοραλισταί, ψεῦσται, κλέπται καὶ ἀδίστακτοι δημαγωγοί, συρρέουν καὶ σχηματίζουν λαοθάλασσαν. Ἀπὸ τὸν Χριστὸν καὶ τὸ Εὐαγγέλιόν του δὲν ἐνθουσιάζονται. Ἀπὸ τοὺς πολιτικοὺς καὶ τὰ πολιτικὰ συνθήματά των φανατίζονται. Διὰ τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἁγιωτάτην Πίστιν του δὲν ἀνοίγουν τὸ στόμα των νὰ ὁμιλήσουν. Διὰ τοὺς πολιτικοὺς καὶ τὴν πολιτικὴν ῥητορεύουν,

γίνονται χείμαρροι καὶ γλῶσσαι πύριναι. Διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς Βασιλείας τοῦ Χριστοῦ δὲν ἀγωνίζονται, δὲν καταβάλλουν προσπαθείας, ἀδρανοῦν ὡς νεκροί. Διὰ τὴν ἐπικράτησιν πολιτικῶν κομμάτων καὶ προσώπων ἐργάζονται, ἀγωνίζονται, ἀναστατώνουν τὸν κόσμον. Σπουδαῖον πρᾶγμα ἡ πολιτική, ἀσήμαντος ὑπόθεσις ὁ Χριστιανισμός! Μεγάλος ὁ Α ἢ Β πολιτικός, μικρὸς ὁ Χριστός!

Τὸν Χριστὸν οἱ κοσμικοὶ χριστιανοὶ ταπεινώνουν μὲ τὰ ἔργα των, ἀφοῦ κατὰ κανόνα δὲν κάνουν τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τὰ ἔργα τοῦ Διαβόλου, τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἀρεσκείας των. Ταπεινώνουν ἐπίσης τὸν Χριστὸν μὲ τὰ φρονήματά των, ἀφοῦ κοσμικὰς ἰδέας καὶ ἀντιλήψεις θέτουν ὑπεράνω χριστιανικῶν διδασκαλιῶν, φθάνουν δὲ πολλάκις μέχρι τοῦ σημείου ν' ἀμφιβάλλουν ἢ καὶ ν' ἀπορρίπτουν ἐν τῇ διανοίᾳ των θεμελιώδεις καὶ ὑψίστας ἀληθείας τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ. Ταπεινώνουν δὲ τὸν Κύριον καὶ μὲ τοὺς λόγους των, ἀφοῦ πολλάκις διὰ τὴν ἀλήθειαν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐκφράζουν ἀμφιβολίαν ἢ καὶ ἀπιστίαν. Καίτοι ὁ Χριστιανισμὸς ἔχει ἀναρίθμητα τεκμήρια ὑπὲρ τῆς ἀληθείας του, καὶ δὴ καὶ ὑπερβάσεις τῶν φυσικῶν νόμων, «τέρατα καὶ σημεῖα» ἐν ἀγαθῇ ἐννοίᾳ, καταπληκτικὰ θαύματα, ἐν τούτοις διὰ θεμελιώδεις ἀληθείας, τὰς ὁποίας σαφῶς καὶ ἐμφατικῶς ἐκήρυξεν ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Πίστεώς μας, ὅπως εἶνε αἱ ἀλήθειαι περὶ ψυχῆς, ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, ἀναστάσεως ἐκ νεκρῶν, κολάσεως καὶ παραδείσου, ἀπὸ στόματα κοσμικῶν χριστιανῶν ἀναριθμήτους φορὰς ἀκούεται ὁ θλιβερὸς αὐτὸς λόγος: «Ποιός τὰ ξέρει αὐτά;...».

Ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος γνωρίζει καὶ ἐκήρυξε τὰ πνευματικὰ καὶ μεταφυσικὰ πράγματα, ἀπὸ τοὺς κοσμικοὺς χριστιανοὺς κηρύσσεται ἀναξιόπιστος. Οἱ κοσμικοὶ χριστιανοὶ κάνουν τὸν Χριστὸν ψεύστην, τὸν Ἀμὴν ἀναληθῆ καὶ ἀπατεῶνα! Ἀπατεῶνας δὲ πολιτικοὺς πιστεύουν καὶ ὑποστηρίζουν ὡς εἰλικρινεῖς καὶ ἀξιοπίστους.

Πολλοί, πάρα πολλοὶ κοσμικοὶ χριστιανοὶ φθάνουν μέχρις ἀρνήσεως καὶ τῆς κορυφαίας ἀληθείας τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐρωτώμενοι, τί εἶνε ὁ Χριστός, δὲν ἀπαντοῦν, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός, ἀλλ' ἀπαντοῦν, ὅτι «ὁ Χριστὸς ἦταν ἕνας καλὸς ἄνθρωπος». Ἂν σταθῇ τις εἰς τὸν δρόμον καὶ ἐρωτήσῃ 100 διερχομένους Ἕλληνας χριστιανούς, τί εἶνε ὁ Χριστός, πόσοι θὰ κάνουν τὴν ὁμολογίαν τοῦ Θωμᾶ, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ Κύριός μας καὶ ὁ Θεός μας; Ἀλλοίμονον! Τὸ μέγιστον μέρος τῶν Ἑλλήνων χριστιανῶν σήμερον δὲν ὁμολογεῖ τὸν Ἰησοῦν ὡς Κύριον καὶ Θεόν. Ἀλλ' ἐκ τοῦ ὕψους τῆς κυριότητος καὶ τῆς θεότητος καταβιβάζει καὶ ταπεινώνει τὸν Χριστὸν εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἁπλῶς καλοῦ ἀνθρώπου. Τινὲς μάλιστα κατὰ τὸν ἔσχατον τοῦτον καιρὸν καταβιβάζουν καὶ ταπεινώνουν τὸν Χριστὸν ἀκόμη περισσότερον. Λέγουν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτο καὶ αὐτὸς ἁμαρτωλός, ὅπως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, καὶ μάλιστα ἐρωτομανὴς καὶ αἰσχρός!

Πολλοὶ δέ, πάρα πολλοὶ κοσμικοὶ χριστιανοὶ ἀνοίγουν τὰ στόματά των, στόματα ᾅδου καὶ κολάσεως, καὶ ἐκστομίζουν χυδαιοτάτην καὶ φρικτοτάτην βλασφημίαν κατὰ τοῦ Χριστοῦ. Ὑβρίζουν τὸν Χρι-

στὸν ὡς ἐὰν ἀνῆκεν εἰς τὸν πλέον αἰσχρὸν καὶ ἐλεεινὸν τύπον ἁμαρτωλοῦ. Ἓν ἀστυνομικὸν ὄργανον δὲν θὰ ἐτόλμων νὰ ὑβρίσουν. Καὶ τὸν πανάσπιλον Κύριον ὑβρίζουν καπηλικώτατα καὶ χυδαιότατα, χωρὶς νὰ τιμωρῶνται καὶ συνήθως χωρὶς κἂν ν' ἀκούουν διαμαρτυρίαν ἢ παρατήρησίν τινα παρὰ τῶν ἄλλων χριστιανῶν. Οἱ ἄλλοι χριστιανοὶ ἀκούουν τὰς αἰσχροτάτας βλασφημίας κατὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἀτάραχοι καὶ ἀσυγκίνητοι. Ἀλλ' ὢ ἐὰν ὑβρίσῃ κανεὶς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους! Κινδυνεύει νὰ κατακερματισθῇ! Μεγάλοι ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι καὶ ἄξιοι σεβασμοῦ, μικρὸς ὁ Χριστὸς καὶ ἀνάξιος σεβασμοῦ καὶ ὑπερασπίσεως!

Ὦ Κύριε! Εἶσαι ὁ ὕψιστος καὶ ὁ πανάγιος, καὶ ἡμεῖς οἱ ἄθλιοι μὲ τὰς βλασφημίας καὶ τὴν ἀνοχὴν τῶν βλασφημιῶν σὲ καταβιβάζομεν εἰς τὸ βάθος τοῦ βορβόρου καὶ τῆς ἀνυποληψίας. Φείσθητι, Χριστέ, ἡμῶν τῶν σχιζοφρενῶν!

Ἐκ τῶν αἱρετικῶν

Ταπεινώνουν τὸν Χριστὸν οἱ αἱρετικοί. Ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Πίστεώς μας εἰς τὰ θέματα τῆς Πίστεως εἶνε αὐστηρότατος, ἀπόλυτος. Δὲν ἀνέχεται τὴν ἀκύρωσιν ἢ ἀπόρριψιν οὐδὲ τῆς ἐλαχίστης ἀληθείας, ἡ ὁποία περιέχεται εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. *«Οὐ δύναται λυθῆναι ἡ Γραφή»*, εἶπεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους (Ἰωάν. ι΄ 35). Ἐπίσης εἶπεν· *«Ὃς ἐὰν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσε-*

ται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. ε΄ 19). Ὁ καὶ τὴν ἐλαχίστην θείαν διδασκαλίαν ἀπορρίπτων εἶνε πολὺ μικρὸς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀποκλείεται ἐξ αὐτῆς. Ὁ Χριστὸς ὑπεσχέθη, ὅτι θὰ ἀπέστελλεν εἰς τοὺς πιστοὺς τὸν Παράκλητον, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, διὰ νὰ μένῃ μετ' αὐτῶν *«εἰς τὸν αἰῶνα»* (Ἰωάν. ιδ΄ 16) καὶ νὰ ὁδηγῇ αὐτοὺς *«εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν»* (Ἰωάν. ιστ΄ 13). Ὅ,τι δὲ ὁ Κύριος ὑπεσχέθη, ἐπραγματοποίησε κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς. Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἦλθε, μένει μονίμως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ὁδηγεῖ αὐτὴν εἰς ὁλόκληρον τὴν ἀλήθειαν, τὴν ἀπαραίτητον διὰ τὴν σωτηρίαν θρησκευτικὴν ἀλήθειαν, τὴν ἀλήθειαν τῆς Πίστεως. Τὸ ἄτομον δύναται νὰ πλανηθῇ. Ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία ὡς σύνολον δὲν πλανᾶται. Ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας εἶνε πάντοτε ὀρθή, οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον πεπλανημένη. Ἡ Ἐκκλησία, διακηρύσσει ὁ θεῖος Παῦλος, εἶνε *«στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας»* (Α΄ Τιμ. γ΄ 15).

Ὅπως δὲ ὁ Κύριος, οὕτω καὶ οἱ Ἀπόστολοι, στόματα τοῦ Κυρίου, εἶνε αὐστηρότατοι εἰς τὰ θέματα τῆς Πίστεως, *«τῆς ἅπαξ παραδοθείσης τοῖς ἁγίοις Πίστεως»* (Ἰούδ. 3). Ὁ ἀπόστολος Παῦλος συχνάκις καὶ τὰ μέγιστα ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς διαφυλάξεως τῆς Πίστεως, τὴν ὁποίαν ὀνομάζει *«παρακαταθήκην»* (Α΄ Τιμ. 6,20). Ἀφορίζει δὲ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ παραδίδει αἱρετικοὺς τῶν ἡμερῶν του εἰς τὸν Σατανᾶν, διὰ νὰ δαιμονισθοῦν, βασανισθοῦν καὶ μάθουν οὕτω νὰ μὴ βλασφημοῦν, νὰ μὴ λέγουν δηλαδὴ αἱρετικὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα εἶνε βλασφημίαι,

ἀσέβειαι (Α΄ Τιμ. α΄ 20). Ὁ ἀπόστολος Πέτρος ὀνομάζει τοὺς αἱρετικοὺς *«κατάρας τέκνα»* (Β΄ Πέτρ. β΄ 14), καὶ τὰς ἀλλοιώσεις καὶ διαστροφὰς τῆς ἀληθείας *«αἱρέσεις ἀπωλείας»* (Β΄ Πέτρ. β΄ 1). Αἱ αἱρέσεις ὁδηγοῦν κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν ἀπώλειαν, τὴν κόλασιν. Ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης ὀνομάζει τοὺς αἱρετικοὺς μὲ τὴν φρικτοτέραν ὀνομασίαν, *«ἀντιχρίστους»* (Α΄ Ἰωάν. β΄ 18,22· Β΄ Ἰωάν. 7), καὶ πρὸς τὸ τέλος τοῦ τελευταίου βιβλίου τῆς Γραφῆς τονίζει, ὅτι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος προσθέτει εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἢ ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτοῦ, θὰ ὑποστῇ τὴν αἰωνίαν καταδίκην (Ἀποκ. κβ΄ 18-19). Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶνε ἀλάθητος καὶ τέλειος καὶ δὲν δέχεται προσθαφαιρέσεις καὶ ἀλλοιώσεις. Αἱ ἁμαρτίαι εἶνε κακὸν πρᾶγμα. Ἀλλ' αἱ αἱρέσεις εἶνε πολὺ χειρότερον πρᾶγμα. Ὁ αἱρετικὸς αὐτομάτως θέτει ἑαυτὸν ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας, τῆς χάριτος καὶ τῆς σωτηρίας.

Ἀλλ' ἐνῷ τόσον αὐστηρὸς εἶνε ὁ Κύριος καὶ οἱ Ἀπόστολοί του εἰς τὰ θέματα τῆς Πίστεως, οἱ αἱρετικοὶ δὲν ὑπολογίζουν τὸν Κύριον καὶ τοὺς Ἀποστόλους του. Ἐν τῇ ἑωσφορικῇ ὑπερηφανείᾳ καὶ αὐθαδείᾳ των οἱ αἱρετικοὶ θέτουν ἑαυτοὺς ὑπεράνω τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία εἶνε *«στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας»*, ἢ μᾶλλον θέτουν ἑαυτοὺς ὑπεράνω αὐτοῦ τοῦ Ἱδρυτοῦ τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ, ἀνακηρύσσουν ἑαυτοὺς σοφωτέρους καὶ ἀξιοπιστοτέρους τοῦ Θεοῦ, κάνουν τὸν Θεὸν ἀναξιόπιστον καὶ ψεύστην!

Κατὰ τὴν ἀρχιερατικὴν προσευχήν του ὁ Χριστὸς

πολλάκις καὶ ἀγωνιωδῶς παρεκάλεσε τὸν Θεὸν Πατέρα διὰ τοὺς χριστιανούς, «*ἵνα ὦσιν ἕν*», νὰ ἔχουν δηλαδὴ ἑνότητα μεταξύ των, ἑνότητα φρονήματος καὶ ἀγάπης. Ἀλλ' οἱ αἱρετικοί, καταφρονηταὶ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, δὲν ὑπελόγισαν τὸ ἀγωνιῶδες αἴτημά του περὶ ἑνότητος τῶν χριστιανῶν, δὲν συνεμερίσθησαν τὴν ἀγωνίαν τοῦ Θεανθρώπου. Διὰ τῶν αἱρετικῶν διδασκαλιῶν των ἔσχισαν τὸν ἄρραφον χιτῶνα τοῦ Χριστοῦ, διῄρεσαν τὸν χριστιανικὸν κόσμον εἰς πλῆθος μερίδας, κατεκρεούργησαν καὶ κατεκερμάτισαν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Εἰς τὰς ἡμέρας μας ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶνε, κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενον, «χίλια κομμάτια», ἀλλὰ πολὺ περισσότερα! Ὑπερβαίνουν τὰς δύο χιλιάδας (2.000) αἱ μεγαλύτεραι καὶ αἱ μικρότεραι αἱρέσεις, αἱ αἱρετικαὶ δηλαδὴ μερίδες ἢ ὁμολογίαι, ἐν τῷ χριστιανικῷ κόσμῳ! Βλέπουν οἱ ὀρθολογισταὶ καὶ οἱ ἄπιστοι τὸν κατακερματισμὸν τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου καὶ χαιρεκακοῦν καὶ ἀμφισβητοῦν καὶ ἀρνοῦνται τὴν θείαν προέλευσιν καὶ τὸν θεῖον χαρακτῆρα τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας. Ἐξ αἰτίας τῶν αἱρετικῶν, τὸ αἴτημα τῆς ἀρχιερατικῆς προσευχῆς τοῦ Κυρίου περὶ ἑνότητος ὅλων τῶν χριστιανῶν δὲν εἰσηκούσθη!

Δὲν εἶνε ταῦτα ταπεινώσεις τοῦ Χριστοῦ;

Ἀλλὰ περισσότερον ἐκ τῶν αἱρετικῶν ταπεινώνουν τὸν Χριστὸν οἱ ἀρνηταὶ τῆς θεότητός του, ὅπως παλαιότερον οἱ Ἀρειανοὶ καὶ εἰς τὰς ἡμέρας μας οἱ Χιλιασταί, Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ αὐτοκαλούμενοι. Οὗτοι οἱ ἀντίχριστοι ἐκ τῆς τάξεως τοῦ Θεοῦ καταβιβάζουν καὶ ταπεινώνουν τὸν Υἱόν,

τὸν ἄκτιστον καὶ κτίστην τῶν ἁπάντων, εἰς τὴν τάξιν τοῦ κτίσματος. Ὑπάρχουν δὲ καὶ χριστιανοί, καὶ δὴ καὶ Ὀρθόδοξοι, οἱ ὁποῖοι οὐδόλως ἐνοχλοῦνται καὶ ταράσσονται ἐκ τῆς μεγίστης ταύτης ἀσεβείας, τῆς ἀρνήσεως τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκφράζονται ἐπαινετικῶς περὶ τῶν ἀντιχρίστων Χιλιαστῶν, λέγοντες, ὅτι αὐτοὶ εἶνε καλοὶ ἄνθρωποι! Εἰς τὸν καθημερινὸν δὲ τύπον τῶν Ἀθηνῶν ἐγράφησαν καὶ ἄρθρα, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ ἀρνηταὶ τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ψευδο - Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ χαρακτηρίζονται ὡς ἰδεώδεις ἄνθρωποι!...

Ἐκ τῶν ἀθέων

Ταπεινώνουν τὸν Χριστὸν οἱ ἄθεοι. Τὰ μεγαλεῖα τῆς φύσεως ἀποδεικνύουν τὴν ὕπαρξιν συνειδητοῦ, πανσόφου καὶ παντοδυνάμου ὄντος, τὸ ὁποῖον ἐδημιούργησε καὶ κυβερνᾷ τὸν κόσμον. Δι' ἄλλων λέξεων, τὰ θαυμαστὰ καὶ ὑπερθαύμαστα πράγματα τοῦ σύμπαντος ἀποδεικνύουν τὴν ὕπαρξιν Θεοῦ. Τὰ μεγαλεῖα δὲ τῆς Βίβλου, χιλιάδες προφητεῖαι, χιλιάδες ἐπίσης παραδοξότατα χωρία, ἀδιανόητα καὶ ἀνεπινόητα φυσικῶς καὶ ἀνθρωπίνως, ὑψηλαὶ πρὸς τούτοις καὶ καθαρώταται ἰδέαι, τὰς ὁποίας δὲν δύνανται νὰ φθάσουν αἱ ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων διανοιῶν προερχόμεναι καὶ εἰς τὰ βιβλία τοῦ κόσμου περιεχόμεναι ἰδέαι, καθὼς καὶ τὰ σημεῖα, τουτέστι τὰ θαύματα, τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας ἀποδεικνύουν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε ὁ Χριστός. Ἀλλ' οἱ ἄθεοι ἐν τῷ ὑπερτροφικῷ ἐγωισμῷ των ἀπορρίπτουν

πάντα ταῦτα τὰ ἀναρίθμητα τεκμήρια, καὶ ἀνοίγοντες πλατὺ τὸ στόμα των ῥητορεύουν καὶ προκλητικώτατα διακηρύσσουν, ὅτι Θεὸς δὲν ὑπάρχει, καὶ ἡ Θρησκεία διδάσκει μύθους καὶ ἀνοησίας. Ὄχι δὲ μόνον ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἐμφανίζονται ὡς ἐγγράμματοι, φιλόσοφοι καὶ ἐπιστήμονες, ἀλλὰ καὶ ἀγράμματοι καὶ ἀστοιχείωτοι, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν μίαν πεντάραν ἀξίαν, ἀνοίγουν θρασύτατα τὰ στόματά των εἰς καφενεῖα καὶ εἰς ἄλλους χώρους καὶ ῥητορεύουν κατὰ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ, καὶ γελοῦν καὶ καγχάζουν εἰς βάρος τῆς Θρησκείας καὶ τῶν θρησκευτικῶν ἀληθειῶν καὶ ἰδεῶν. Ἐὰν δὲ ἴδουν θρησκευτικὸν ἄνθρωπον, τὸν εἰρωνεύονται, τὸν ἐμπαίζουν καὶ τὸν κάνουν πλάκα διασκεδάσεως. Καὶ εἰς τὸ τελευταῖον δὲ χωρίον τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἑλλάδος ὑπάρχει ὁ θεωρητικὸς τῆς ἀθεΐας, ὁ ὁποῖος ῥητορεύει εἰς τὸ καφενεῖον κατὰ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ καὶ συνήθως δὲν συναντᾷ ἀντίδρασιν, δὲν ἀκούει ἀντιρρήσεις καὶ ἐπιπλήξεις παρὰ τῶν ἄλλων καφενοβίων. Πολλοὶ ἄθεοι μάλιστα μέχρι τοιούτου σημείου προκλητικότητος φθάνουν, ὥστε νὰ λέγουν διὰ τὸν Χριστόν, ὄχι μόνον ὅτι δὲν εἶνε Θεός, ἀλλὰ καὶ ὅτι δὲν ὑπῆρξεν ὡς ἱστορικὸν πρόσωπον! Ὁ Χριστὸς ἐπέδρασεν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος ὅσον κανὲν ἄλλο πρόσωπον. Ὁ Χριστὸς διῄρεσε τὴν ἱστορίαν εἰς δύο. Ὁ Χριστὸς ἔχει τὸ ἰσχυρότερον Κράτος, ἐν μέσῳ καὶ ὑπεράνω ὅλων τῶν Κρατῶν, τὴν Ἐκκλησίαν, μὲ θαυμαστὴν ἱστορίαν 20 αἰώνων μέχρι σήμερον. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τελοῦνται θαύματα, καὶ δημιουργοῦνται ἅγιοι καὶ θαυματουργοί, ἐν ζωῇ καὶ μετὰ θάνατον θαυματουργοῦντες. Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ γίνονται

σημεῖα, θεραπεύονται ἀνίατοι ἀσθένειαι, ἐκφέρονται προφητεῖαι, ἐκβάλλονται δαιμόνια, ἄλλα καταπληκτικὰ θαύματα τελοῦνται, νικῶνται τῆς φύσεως οἱ ὅροι, ἀναστέλλονται καὶ ὑπερβαίνονται οἱ φυσικοὶ νόμοι. Καὶ ὅμως οἱ θρασύτατοι καὶ προκλητικώτατοι ἄθεοι κηρύττουν καὶ διακηρύττουν, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε Θεός, δὲν εἶνε κἂν ἱστορικὸν πρόσωπον!

Ταπεινώνουν τὸν Χριστὸν οἱ ἄθεοι, ταπεινώνουν τὸν Κύριον καὶ οἱ ἀλλόθρησκοι, ἄλλου εἴδους ἄθεοι, ἀφοῦ πιστεύουν εἰς Θεούς, οἱ ὁποῖοι εἶνε ἀνύπαρκτοι (Ἐφεσ. β΄ 12). Σήμερον τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἀνθρωπότητος εὑρίσκεται ἐκτὸς Χριστιανισμοῦ! Ἡ Θρησκεία τοῦ Χριστοῦ εἶνε τελεία καὶ ἀληθινή. Αἱ ἄλλαι Θρησκεῖαι εἶνε συστήματα ψεύδους ἀναμίκτου μὲ ψήγματα ἀληθείας, εἶνε ἐμπνεύσεις δαιμονίων ἀνάμικτοι μὲ ἀνθρωπίνας ἐπινοήσεις. Αἱ ἄλλαι Θρησκεῖαι οὐδὲ πόρρωθεν συγκρίνονται πρὸς τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν. Ὁ Χριστιανισμὸς εἶνε ἀσύγκριτος, μοναδικός. Καὶ αὐτὸς ἔπρεπε νὰ εἶνε ἡ Θρησκεία ὅλων τῶν χωρῶν καὶ τῶν λαῶν. Ἀλλὰ δυστυχῶς, ἀντὶ τῆς ὑψίστης καὶ ἀληθινῆς Θρησκείας, τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἀνθρωπότητος δίδει τὴν τιμὴν εἰς κατωτέρας καὶ ψευδεῖς Θρησκείας. Ἀντὶ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, λατρεύονται οἱ ψευδεῖς Θεοί. Δὲν εἶνε τοῦτο ἐντροπὴ δι' ἡμᾶς τοὺς χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι δὲν διεδώσαμεν τὴν ἀλήθειαν εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον; Καὶ δὲν εἶνε προσβολὴ διὰ τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος βλέπει τὴν ἀλήθειάν του περιωρισμένην καὶ τὸ ψεῦδος εἰς τὸ μέγιστον μέρος τῆς ἀνθρωπότητος ἐξηπλωμένον καὶ κυρίαρχον;

Δὲν εἶνε ταῦτα ταπεινώσεις τοῦ Χριστοῦ;

Ἀλλὰ περισσότερον ἐκ τῶν ἀθέων ταπεινώνουν τὸν Χριστὸν οἱ μαρξισταί. Διότι αὐτοὶ μετέβαλον τὴν ἀθεΐαν εἰς πολιτικὸν σύστημα, εἰς πολλὰς χώρας ἐπέβαλον διὰ τῆς βίας ἀθεϊστικὰ πολιτικὰ καθεστῶτα, ἵδρυσαν εἰς τὰ Πανεπιστήμια ἕδραν ἀθεΐας, ἵδρυσαν ἐπίσης ὑπουργεῖον ἀθεΐας, καὶ συστηματικώτατα εἰς τὰ σχολεῖα καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων γενικώτερον δι' ὅλων τῶν μέσων ἐπροπαγάνδισαν καὶ προπαγανδίζουν τὴν ἀθεΐαν, ἐκ πολλῶν καρδιῶν ἐκριζώνοντες τὸν Θεὸν καὶ δημιουργοῦντες στρατιὰς ἀθέων. Καὶ ἐνῷ οἱ μαρξισταί, ὅσον ἐξ αὐτῶν ἐξαρτᾶται, καταργοῦν τὴν Θρησκείαν καὶ τὸν Θεόν, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος κάνουν Θρησκείαν τὸν μαρξισμὸν καὶ Θεὸν τὸν μαρξιστὴν ἡγέτην. Ὁ πατερούλης Στάλιν, τὸ θηρίον ἐκεῖνο τῆς ἀβύσσου, τὸ ὁποῖον κατεσπάραξε δεκάδας ἑκατομμύρια ἀνθρώπους διὰ νὰ στερεώσῃ τὴν ἐξουσίαν του, προτοῦ γίνῃ ἡ περίφημος ἀποσταλινοποίησις ἐλατρεύθη καὶ ἐξυμνήθη ὡς Θεός! Καθαιρεῖται ὑπὸ τῶν μαρξιστῶν ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ εἰς τὸν θρόνον τῆς θεότητος ἐνθρονίζονται ἐγκληματίαι καὶ καθάρματα παγκοσμίου ὁλκῆς, θηρία τῆς Ἀποκαλύψεως. Καὶ ἐδῶ εἰς τὴν Ἑλλάδα πρὸς ἕνα τοιοῦτον ἡγέτην, ῥητορεύοντα κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐν μεγάλῃ πολιτικῇ συγκεντρώσει, ὀπαδός του ἐφώναξεν· Εἶσαι Θεός!...

Ἂς σημειωθῇ δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἐδῶ εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν Ἑλλάδα μερικοὶ Ἕλληνες, ἐλάχιστοι βεβαίως, ἐνῷ ἐβαπτίσθησαν Ὀρθόδοξοι, ἠρνήθησαν ἐπισήμως τὴν θρησκευτικὴν ταύτην

ἰδιότητα, καὶ εἰς τὰ δελτία τῶν ταυτοτήτων των, ἀντὶ τῆς ἐνδείξεως ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ, ἔγραψαν ΑΘΕΟΣ! Ὑπουργὸς δὲ Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κατὰ τὸν τελευταῖον καιρὸν διετέλεσε δεδηλωμένος ἄθεος!...

Ταπεινώνεται ἐπισήμως ὁ Χριστὸς εἰς τὰ ἄθεα ὁλοκληρωτικὰ καθεστῶτα, ταπεινώνεται καὶ ἐδῶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἐπίσημος καὶ ἐπικρατοῦσα Θρησκεία εἶνε κατὰ τὸ Σύνταγμα ἡ Ὀρθοδοξία.

Ἐκ τῶν διωκτῶν

Ταπεινώνουν τὸν Χριστὸν οἱ **ἐχθροὶ καὶ διῶκταί του**. Ἀπὸ τοῦ λίκνου του μέχρι σήμερον ὁ Χριστὸς ἔχει ἐχθροὺς καὶ διώκτας. Καὶ θὰ ἔχῃ μέχρι τῆς Δευτέρας Παρουσίας, ὁπότε καταργεῖται καὶ ὁ ἔσχατος ἐχθρός. Πάντοτε ὁ Χριστὸς εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον εἶνε *«σημεῖον ἀντιλεγόμενον»* (Λουκ. β΄ 34). Πάντοτε εἶνε ἀντικείμενον ἔχθρας καὶ διωγμοῦ. Καίτοι ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ δὲν εἶνε πλέον σωματικῶς εἰς τὸν κόσμον, ὅπως ἦτο *«ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ»* (Ἑβρ. ε΄ 7), ἐν τούτοις ἐξακολουθεῖ νὰ μισῆται καὶ νὰ διώκεται μὲ ἀβυσσαλέον πάθος. Ποῖος σήμερον μισεῖ καὶ διώκει μὲ ἀβυσσαλέον πάθος τὸν Σωκράτην ἢ τὸν Πλάτωνα, τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον ἢ τὸν Μέγαν Ναπολέοντα; Ἀλλὰ τὸν Χριστὸν πολλοὶ μισοῦν καὶ διώκουν μὲ ἀπύθμενον κακίαν.

Καὶ διὰ νὰ μνημονεύσωμεν τοὺς σκληροτέρους

διώκτας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θρησκείας του, –μνημόσυνον ἀπαίσιον–, κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ τοιοῦτοι διῶκται ὑπῆρξαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας οἱ Μουσουλμᾶνοι καὶ κατὰ τὸν αἰῶνά μας οἱ Μαρξισταί. Ἑκατομμύρια Χριστιανῶν οἱ ἐν λόγῳ διῶκται ἐθανάτωσαν μὲ φρικτὰ βασανιστήρια. Ποταμοὺς καὶ λίμνας καὶ θαλάσσας χριστιανικῶν αἱμάτων ἔχυσαν, διὰ νὰ πνίξουν εἰς αὐτὰ τὸν Χριστιανισμὸν καὶ νὰ σβήσουν τὸ ὄνομα τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας. Ὅτι δὲ φαῦλοι, σκοτεινοί, καὶ κακοποιοὶ ἄνθρωποι ἐδίωξαν τὸν Χριστιανισμόν τοῦτο βεβαίως ἔκ τινος ἐπόψεως εἶνε δόξα τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ. Ναί, εἶνε δόξα νὰ σὲ πολεμοῦν οἱ φαῦλοι! Ἀλλ' ἐξ ἄλλης ἐπόψεως τοῦτο εἶνε ταπείνωσις. Τὸ νὰ μὴ ἀναγνωρίζεται καὶ νὰ μὴ ἐκτιμᾶται τὸ καλόν, ἀλλὰ νὰ δυσφημῆται καὶ νὰ διώκεται ὡς κακόν, ὡς συμφορά, τοῦτο πράγματι εἶνε ταπείνωσις καὶ ἐξουθένωσις τοῦ καλοῦ. Ὅτι ἐπίσης διὰ τὸν Χριστὸν ἔκαναν ὁμολογίαν καὶ ἐμαρτύρησαν γενναίως ἑκατομμύρια Χριστιανοί, ἀψηφήσαντες καὶ τὰ φρικτότερα βασανιστήρια, τοῦτο βεβαίως εἶνε δόξα. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἔχει καὶ τὴν ἄλλην πλευράν. Καὶ ἐκ τῆς ἄλλης πλευρᾶς τὰ μαρτύρια εἶνε ταπείνωσις. Ναί, εἶνε ταπείνωσις τῶν μαρτύρων, ἀνθρώπων δικαίων καὶ ἁγίων, τὸ νὰ συλλαμβάνωνται, βασανίζωνται καὶ θανατώνωνται μετὰ σαδισμοῦ καὶ χαιρεκακίας τῶν δημίων καὶ ἐχθρῶν των. Καί, ὑπὲρ πάντα, εἶνε ταπείνωσις τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεως τὸ νὰ σφαγιάζωνται οἱ ἄνθρωποί του, οἱ ἐκλεκτοί του καὶ πιστοί του. Ὅταν ὑπὸ τοῦ κόσμου ταπεινώνωνται

οἱ Χριστιανοὶ καὶ ὁ Χριστιανισμός, τότε ταπεινώνεται ὁ ἴδιος ὁ Χριστός.

Ταπεινώσεις ἀπέναντι τοῦ Ἀντιχρίστου

Ὁ Κύριος καὶ Θεὸς καὶ Σωτὴρ Ἰησοῦς Χριστὸς ἰδιαζόντως θὰ ταπεινωθῇ ἀπέναντι τοῦ Ἀντιχρίστου. Περὶ τοῦ Ἀντιχρίστου προφητεύουν αἱ Γραφαί, ὁμιλοῦν καὶ οἱ Πατέρες. Τί εἶνε ὁ Ἀντίχριστος; Ἄνθρωπος τῶν ἐσχάτων καιρῶν, ὁ σατανικώτερος, ὁ κακουργότερος καὶ ὁ φοβερώτερος ἄνθρωπος, *«ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας»*, *«ὁ ἄνομος»* κατὰ τὰς ἐκφράσεις τοῦ ἀποστόλου Παύλου (Β΄ Θεσ. β΄ 3,8). Ὁ Ἀντίχριστος λόγῳ τῆς ἀγριότητος καὶ τῆς θηριωδίας του ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ἱερᾶς Ἀποκαλύψεως ὀνομάζεται *«θηρίον»*. Εἶνε τὸ φοβερώτερον θηρίον μετὰ τὸ ἄλλο θηρίον, τὸν Σατανᾶν, ὁ ὁποῖον ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ ὀνομάζεται *«δράκων»*. Ὁ Ἀντίχριστος θὰ ἔχῃ ἐντός του τὴν ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ ὅσον οὐδεὶς ἄλλος σατανικὸς ἄνθρωπος, καὶ διὰ τῆς ἐνεργείας ταύτης θὰ τελῇ τὰ ἀντίχριστα ἔργα του. Ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης γράφει·

> *«Εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον, ἔχον κέρατα δέκα καὶ κεφαλὰς ἑπτά... Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δράκων τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ καὶ ἐξουσίαν μεγάλην»* (Ἀποκ. ιγ΄ 1-2).

Ὁ Ἀντίχριστος εἶνε ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀντίπαλος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οἱ Ἰουδαῖοι ἀπέρριψαν τὸν Ἰησοῦν ὡς Χριστὸν καὶ Θεόν, καὶ ἀναμένουν ἀκόμη τὸν Μεσσίαν. Ὁ Ἀντίχριστος θὰ ἐμφανισθῇ

ὡς Χριστὸς καὶ Θεός. Θὰ διακηρύξῃ πρὸς τὸν κόσμον· Δὲν ἦτο ὁ Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς καὶ Θεός. Ἐγὼ εἶμαι ὁ Χριστὸς καὶ Θεός! Οἱ δὲ Ἑβραῖοι θὰ παραδεχθοῦν τὸν Ἀντίχριστον ὡς Χριστὸν καὶ Θεόν, καὶ θὰ ἐνθρονίσουν αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ. Ὡς φαίνεται, τὸ τέμενος τοῦ Ὀμάρ, κτισμένον ἐπὶ μέρους τοῦ τόπου τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος, θὰ τιναχθῇ εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ὁ ἰουδαϊκὸς ναὸς θὰ οἰκοδομηθῇ ἐκ νέου, διὰ νὰ ἐνθρονισθῇ εἰς αὐτὸν ὁ Ἀντίχριστος. Διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ναοῦ οἱ ἀνὰ τὸν κόσμον Ἰουδαῖοι ἔχουν συλλέξει πολυτιμότατα ὑλικά, καὶ ὁ ναός, κατά τινα τρόπον, εἶνε προκατεσκευασμένος.

Ὁ Ἀντίχριστος θὰ ἐμφανισθῇ καὶ ὡς πολιτικὸν πρόσωπον, ὡς βασιλεὺς καὶ κυβερνήτης, ὡς δικτάτωρ. Θὰ εἶνε ὁ χειρότερος δικτάτωρ, δυνάστης καὶ τύραννος τοῦ κόσμου ἄνευ προηγουμένου καὶ ἄνευ ἑπομένου. Οἱ μεγάλοι τύραννοι καὶ σφαγεῖς τῆς ἀνθρωπότητος, ὁ Τσεγκὶς Χάν, ὁ Ταμερλᾶνος, ὁ Χίτλερ καὶ ὁ Στάλιν ὠχριοῦν ἐνώπιον τοῦ Ἀντιχρίστου. Ὅσον εὐεργετικὸς εἶνε ὁ Χριστός, τόσον καταστρεπτικὸς εἶνε ὁ Ἀντίχριστος. Ὁ Ἀντίχριστος εἶνε ἡ μεγίστη συμφορὰ τῆς ἀνθρωπότητος.

Ὁ Ἀντίχριστος ἐν τῇ προσπαθείᾳ του νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι εἶνε Χριστὸς καὶ Θεός, μὲ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ θὰ κάνῃ θαύματα, θαύματα ψεύδους καὶ ἀπάτης, ἀφοῦ τὰ θαύματα ἐκεῖνα δὲν θὰ εἶνε ὄντως ἐκ Θεοῦ, ἀλλ' ἐκ τοῦ Σατανᾶ. Κατὰ τὴν τέλεσιν μάλιστα θαυμάτων ὁ Ἀντίχριστος θὰ μιμῆται τὸν Χριστόν, θὰ κάνῃ δηλαδὴ θαύματα, τὰ ὁποῖα θὰ ὁμοιάζουν μὲ τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ. Ὅπως

εἶπεν ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος, ὁ Ἀντίχριστος εἶνε ὁ πίθηκος τοῦ Χριστοῦ, ὁ κακὸς δηλαδὴ καὶ ἀπατηλὸς μιμητὴς τοῦ Χριστοῦ. Σατανικὰ δὲ θαύματα θὰ κάνῃ καὶ ἄλλο θηρίον τῆς Ἀποκαλύψεως, ὁ ψευδοπροφήτης, κακός ἐκπρόσωπος τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας, προδότης τοῦ Χριστοῦ καὶ σύμμαχος καὶ θεωρητικὸς τοῦ Ἀντιχρίστου. Μὲ λόγους καὶ μὲ ἔργα ὁ ψευδοπροφήτης θὰ προτρέπῃ καὶ θὰ ὠθῇ τοὺς ἀνθρώπους εἰς προσκύνησιν τοῦ Ἀντιχρίστου.

Τοιοῦτος θὰ εἶνε ὁ Ἀντίχριστος. Τὸ ἀπαισιώτερον πρόσωπον ὑπὸ τὸν οὐρανόν, τὸ φοβερώτερον τέρας ἐπὶ γῆς. Τοιαῦται θὰ εἶνε αἱ ἀξιώσεις του, αἱ ἑωσφορικώτεραι καὶ σχιζοφρενικώτεραι ὅλων τῶν ἀξιώσεων. Τοιαῦτα θὰ εἶνε τὰ ἔργα του, τὰ σατανικώτερα, τὰ ἀπατηλότερα, τὰ ὀλεθριώτερα ὅλων τῶν ἔργων. Τοιοῦτος θὰ εἶνε καὶ ὁ σύμμαχός του, δεύτερον θηρίον καὶ δεύτερος ἀπατεών. Προεφήτευσαν ταῦτα αἱ Γραφαί. Αἱ προφητεῖαι εἶνε τρανόταται ἀποδείξεις τῆς ἀληθείας τῆς Θρησκείας μας. Καὶ ὅμως, ὅταν ὁ Ἀντίχριστος ἐμφανισθῇ, οἱ ἄνθρωποι, ἐκτὸς ὀλίγων, δὲν θὰ ἐξετάσουν καὶ δὲν θὰ λάβουν ὑπ' ὄψιν των τὰς προφητείας, δὲν θὰ θαυμάσουν τὴν ἀλήθειαν τῆς Πίστεώς μας ἐκ τῆς ἐκβάσεως τῶν προφητειῶν καὶ δὲν θὰ εἴπουν, «Ὦ! Αἱ προφητεῖαι τῆς Γραφῆς περὶ τοῦ Ἀντιχρίστου πραγματοποιοῦνται. Ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία ἀποδεικνύεται ἀληθινή. Ἂς τρομάξωμεν περὶ τῆς σωτηρίας μας. Ἂς φυλαχθῶμεν ἀπὸ τὸν Ἀντίχριστον. Καὶ ἂς ἐγκολπωθῶμεν μὲ ὅλην τὴν πίστιν μας τὸν Ἰησοῦν Χριστόν». Δυστυχῶς οἱ πλεῖστοι ἄνθρωποι θὰ θαυμάσουν καὶ θ' ἀκολουθήσουν τὸν

Ἀντίχριστον, ὅπως τώρα θαυμάζουν καὶ ἀκολουθοῦν προδρόμους τοῦ Ἀντιχρίστου, ἰδίως φαύλους, ψεύστας καὶ ἀπατεῶνας πολιτικούς. Θὰ λάβουν τὴν σφραγῖδά του καὶ θὰ τὸν προσκυνήσουν. Ἡ Γραφὴ προφητεύει καὶ τὸ κατάντημα αὐτὸ τῆς ἀνθρωπότητος·

«*Ἐθαύμασεν ὅλη ἡ γῆ ὀπίσω τοῦ θηρίου, καὶ προσεκύνησαν τῷ δράκοντι τῷ δεδωκότι τὴν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ, καὶ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ λέγοντες· τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ; τίς δύναται πολεμῆσαι μετ' αὐτοῦ;*» (Ἀποκ. ιγ´ 3-4).

«*Καὶ ποιεῖ πάντας, τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς πτωχούς, καὶ τοὺς ἐλευθέρους καὶ τοὺς δούλους, ἵνα δώσωσιν αὐτοῖς χάραγμα ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς ἢ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν, καὶ ἵνα μή τις δύνηται ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα, τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ*» (Ἀποκ. ιγ´ 16-17).

Ὁ Ἀντίχριστος θὰ βλασφημῇ τὸν Θεὸν καὶ τοὺς κατοίκους τοῦ οὐρανοῦ. Θὰ κάνῃ πόλεμον ἐναντίον τῶν ἁγίων, τῶν ἀνθρώπων τοῦ Θεοῦ, τὸν σκληρότερον πόλεμον, καί, ἐπειδὴ κοσμικῶς θὰ εἶνε πανίσχυρος, θὰ νικήσῃ τοὺς ἁγίους καὶ θὰ θανατώσῃ πολλούς. Θὰ νικήσῃ δὲ καὶ θὰ θανατώσῃ καὶ τοὺς δύο μάρτυρας - προφήτας, τὸν Ἠλίαν πιθανώτατα καὶ τὸν Ἐνώχ, οἱ ὁποῖοι θὰ ἔλθουν νὰ κηρύξουν, νὰ διαφωτίσουν τὸν κόσμον περὶ τοῦ Ἀντιχρίστου καὶ θὰ θαυματουργήσουν. Διὰ νὰ ἐξευτελίσῃ δὲ τοὺς δύο μάρτυρας - προφήτας ὁ Ἀντίχριστος, ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ ἡμίσειαν

δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ νὰ τεθοῦν τὰ σώματα αὐτῶν εἰς τάφον, ἀλλὰ θ' ἀφεθοῦν ἄταφα, ἐκτεθειμένα εἰς τὴν κοινὴν θέαν.

Ὁ δὲ κόσμος πῶς θὰ διατεθῇ ἀπέναντι τοῦ διωγμοῦ τῶν δούλων τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀντιχρίστου, τοῦ σκληροτέρου ὅλων τῶν διωγμῶν; Θὰ αἰσθανθῇ συμπάθειαν πρὸς τοὺς διωκομένους, φρικτότατα βασανιζομένους καὶ ἐκτελουμένους χριστιανούς; Ἀλλοίμονον! Ὁ κόσμος τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀντιχρίστου θὰ εἶνε τόσον διεφθαρμένος καὶ διεστραμμένος, τόσον δαιμονικός, ὥστε θὰ χαίρῃ καὶ θὰ εὐφραίνεται διὰ τὸν διωγμόν, τὰ βασανιστήρια καὶ τὰς ἐκτελέσεις τῶν πιστῶν. Καὶ περισσότερον θὰ χαρῇ καὶ θὰ εὐφρανθῇ ὁ πεπωρωμένος καὶ δαιμονικὸς ἐκεῖνος κόσμος διὰ τὴν θανάτωσιν καὶ διαπόμπευσιν τῶν δύο μαρτύρων - προφητῶν, ἐπειδὴ τὸ κήρυγμα καὶ τὰ τιμωρητικὰ θαύματα τῶν μεγάλων τούτων ἁγίων θὰ ἔχουν καταταράξει τὰς ἐνόχους συνειδήσεις τῶν ἀποστατῶν ἀνθρώπων καὶ θὰ ἔχουν προκαλέσει τὸ μῖσος καὶ τὴν ἀντιπάθειάν των πρὸς αὐτούς. Εἰς χωρίον τῆς Ἀποκαλύψεως, εἰς τὸ ὁποῖον ὑποκρύπτεται προφητεία διὰ τὴν τηλεόρασιν, οἱ ἀσεβεῖς τῆς γῆς παρουσιάζονται νὰ βλέπουν ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τοῦ κόσμου τὸ θέαμα τῶν ἐκτεθειμένων εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Ἰερουσαλὴμ πτωμάτων τῶν δύο μαρτύρων - προφητῶν καὶ νὰ χαίρουν ἐπὶ τούτῳ, διὰ νὰ κάνουν μετὰ τὸ θέαμα συμπόσια καὶ ν' ἀνταλλάξουν δῶρα, διότι ἐπὶ τέλους ἐξωντώθησαν οἱ δύο μεγάλοι ταραξίαι τῆς γῆς! Ἰδοὺ τὸ χωρίον·

«Καὶ τὸ πτῶμα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς

πόλεως τῆς μεγάλης, ἥτις καλεῖται πνευματικῶς Σόδομα καὶ Αἴγυπτος, ὅπου καὶ ὁ Κύριος αὐτῶν ἐσταυρώθη. Καὶ βλέπουσιν ἐκ τῶν λαῶν καὶ φυλῶν καὶ γλωσσῶν καὶ ἐθνῶν τὸ πτῶμα αὐτῶν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἥμισυ, καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν οὐκ ἀφήσουσι τεθῆναι εἰς μνῆμα. Καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς χαίρουσιν ἐπ' αὐτοῖς, καὶ εὐφρανθήσονται καὶ δῶρα πέμψουσιν ἀλλήλοις, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προφῆται ἐβασάνισαν τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς» (Ἀποκ. ια΄ 8-10).

Εἰς τὴν πνευματικὴν τηλεόρασίν του ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης βλέπει τοὺς ἀσεβεῖς τῆς γῆς νὰ βλέπουν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν τηλεόρασιν θέαμα τῆς κακουργίας τοῦ Ἀντιχρίστου εἰς βάρος τῶν δύο μεγάλων ἀπεσταλμένων τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ χαίρουν μετὰ σαδισμοῦ! Ὁ Χριστὸς ἐνέκρυψεν εἰς τὸ φάσμα τοῦ φωτὸς τὰς προϋποθέσεις διὰ νὰ ἐφεύρῃ ἡ ἐπιστήμη τὴν τηλεόρασιν. Καὶ ἀντὶ ἡ τηλεόρασις νὰ χρησιμοποιῆται διὰ τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ, χρησιμοποιεῖται καὶ θὰ χρησιμοποιηθῇ περισσότερον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀντιχρίστου διὰ τὸν ἐμπαιγμὸν τῆς Πίστεως, τῶν Χριστιανῶν καὶ τοῦ Χριστοῦ...

Ὁμιλῶν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ὁ Χριστὸς εἶπε καὶ προεῖπεν· *«Ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε»* (Ἰωάν. ε΄ 43). Αὐτὸς ὁ λόγος, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ Χριστὸς ἐκφράζει δίκαιον παράπονον, σημαίνει· Ἐγὼ ἦλθον ἐξ ὀνόματος τοῦ Πατρός μου καὶ δὲν μὲ παραδέχεσθε. Ὅταν ἄλλος ἔλθῃ ἐξ ὀνόματος τοῦ ἑαυτοῦ

του, ἐκεῖνον θὰ παραδεχθῆτε. Ὁ ἄλλος, ὁ αὐτόκλητος, ὁ αὐτοχειροτόνητος, ὁ αὐτοαπεσταλμένος, ὁ μέγας ἐγωιστής, εἶνε ὁ Ἀντίχριστος.

Ἦλθεν ὁ *«πρᾶος καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ»*, καὶ ὁ κόσμος δὲν ἐδέχθη αὐτόν. Θὰ ἔλθῃ ὁ μέγας ἀλαζών, ὁ πάντων ἀνθρώπων ἀλαζονικώτερος, καὶ ὁ κόσμος θὰ δεχθῇ αὐτόν.

Ἦλθεν ὁ ἀναμάρτητος καὶ ὁ τέλειος τηρητὴς τοῦ νόμου, καὶ ὁ κόσμος δὲν ἐδέχθη αὐτόν. Θὰ ἔλθῃ *«ὁ ἄνομος»* καὶ *«ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας»*, καὶ ὁ κόσμος θὰ δεχθῇ αὐτόν.

Ἦλθεν ὁ Εὐεργέτης, *«ὃς διῆλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς καταδυναστευομένους ὑπὸ τοῦ Διαβόλου»*, καὶ ὁ κόσμος δὲν ἐξετίμησεν αὐτόν. Θὰ ἔλθῃ ὁ κακοποιὸς τῶν κακοποιῶν, καὶ ὁ κόσμος θὰ χειροκροτήσῃ αὐτόν.

Ἦλθεν *«ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς»* ὁ θυσιάσας τὴν ζωήν του ὑπὲρ τῶν προβάτων, καὶ ὁ κόσμος δὲν ἐδέχθη τὴν ποιμαντικήν του στοργήν. Θὰ ἔλθῃ ὁ ποιμὴν ὁ κακὸς διὰ νὰ σφάξῃ καὶ καταβροχθίσῃ τὰ πρόβατα, καὶ ὁ κόσμος θὰ ἀκολουθήσῃ αὐτόν.

Ἦλθεν ἡ Ἀλήθεια, καὶ ὁ κόσμος δὲν ἐπίστευσεν εἰς αὐτήν. Θὰ ἔλθῃ τὸ ψεῦδος, καὶ ὁ κόσμος θὰ πιστεύσῃ εἰς αὐτό.

Ἦλθε τὸ Φῶς, καὶ ὁ κόσμος δὲν ἠγάπησεν, ἀλλ' ἐμίσησεν αὐτό. Θὰ ἔλθῃ τὸ σκότος, καὶ ὁ κόσμος θὰ ἀγαπήσῃ αὐτό.

Ἦλθεν ὁ Σωτήρ, καὶ ὁ κόσμος ἀπέρριψεν αὐτόν. Θὰ ἔλθῃ ὁ ὀλετήρ, *«ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας»*, ὁ ἄνθρωπος τῆς καταστροφῆς, καὶ ὁ κόσμος θὰ παραδεχθῇ αὐτόν.

Ἦλθεν ὁ πραγματικὸς Μεσσίας, καὶ ὁ κόσμος ἀπεδοκίμασεν αὐτόν. Θὰ ἔλθῃ ὁ ψευδο - Μεσσίας, καὶ ὁ κόσμος θὰ προσκυνήσῃ αὐτόν.

Ἦλθεν ὁ ἀληθινὸς Θεός, καὶ ὁ κόσμος κατεδίκασεν αὐτὸν ὡς πλάνον καὶ ἀντίθεον. Θὰ ἔλθῃ ὁ ψευδο - Θεός, ὁ μέγας πλάνος καὶ ἀπατεών, καὶ ὁ κόσμος θὰ ἐγκολπωθῇ καὶ θὰ λατρεύσῃ αὐτὸν ὡς ἀληθινὸν Θεόν.

Δὲν εἶνε ταῦτα ταπεινώσεις τοῦ Χριστοῦ ἀπέναντι τοῦ Ἀντιχρίστου; Καὶ ἂν ἦτο ταπείνωσις τοῦ Ἰησοῦ *«ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ»* ὅτι μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ κακοποιοῦ Βαραββᾶ προετιμήθη ὁ Βαραββᾶς, εἰς τὸ μέλλον, τὸ ἐγγὺς μέλλον, ὅπως τὰ σημεῖα δεικνύουν, δὲν θὰ εἶνε ἀσυγκρίτως μεγαλυτέρα ταπείνωσις τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἀντιχρίστου ἡ ἀνθρωπότης θὰ προτιμήσῃ τὸν Ἀντίχριστον;

Ἀναφέρομεν μίαν ἀκόμη ταπείνωσιν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπέναντι τοῦ Ἀντιχρίστου. Ὅπως ἡ δημοσία δρᾶσις τοῦ Χριστοῦ διήρκεσεν ἐπὶ τρία ἔτη καὶ ἥμισυ, οὕτω καὶ ἡ δημοσία δρᾶσις, μᾶλλον δὲ ἀντίδρασις, κακοποιὸς καὶ ὀλεθρία δρᾶσις τοῦ Ἀντιχρίστου θὰ διαρκέσῃ ἐπὶ τρία ἔτη καὶ ἥμισυ. Ὁ Χριστὸς θὰ παραχωρήσῃ εἰς τὸν ἀντίπαλόν

του ἴσον χρόνον δράσεως. Ὁ Χριστός, ὁ Κύριος καὶ Θεός, θὰ μεταχειρισθῇ τὸν ἀντίπαλόν του ἐπὶ ἴσοις ὅροις! Ἀναμφιβόλως εἶνε καὶ αὐτὸ ταπείνωσις τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας ἀπέναντι τοῦ Ἀντιχρίστου.

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ὅσοι ἔχετε προικισθῆ ἀπὸ τὸν Θεὸν μὲ ἱκανότητα, καὶ ἔχετε εἰς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὸν βίον τιμιότητα καὶ ἀρετήν, ἀλλὰ βλέπετε νὰ ἀνατρέπεται ἡ ἱεραρχία καὶ νὰ καταλύεται ἡ ἀξιοκρατία μὲ τὴν προτίμησιν ἔναντι ὑμῶν κατωτέρων, ἀνικάνων, ἀνεντίμων, φαύλων καὶ κακοποιῶν ἀνθρώπων, μὴ πικραίνεσθε πολύ! Ἀναλογισθῆτε, ὅτι αὐτὸς ὁ κόσμος, ὁ ἄκοσμος κόσμος, ἄλλοτε προετίμησε τοῦ Χριστοῦ τὸν Βαραββᾶν, καὶ εἰς τὸ ἐγγὺς μέλλον θὰ προτιμήσῃ τὸν Ἀντίχριστον. Ἀφοῦ τὸν Χριστὸν ταπεινώνει τόσον πολὺ ὁ κόσμος, τί περιμένουν οἱ ἄνθρωποι τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὸν κόσμον;...

Ἀπέναντι τοῦ Σατανᾶ

Ὅπως εἴδομεν εἰς τὰ προηγούμενα, κατὰ τὴν ἐπίγειον ζωήν του ὁ Χριστὸς ἐταπεινώθη ἀπέναντι τοῦ Σατανᾶ, τοῦ πλέον ὑπερηφάνου καὶ βδελυροῦ ὄντος, τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ὑπερηφανείας καὶ τῆς βδελυρότητος. Ἀλλὰ καὶ τώρα ὁ Χριστός, καίτοι διὰ τῆς παρουσίας καὶ τοῦ ἔργου του ἐπὶ τῆς γῆς ἐνίκησε καὶ κατά τινα τρόπον ἔδεσε τὸν

Σατανᾶν (Λουκ. ια΄ 22· Ματθ. ιβ΄ 29· Μάρκ. γ΄ 27)· καίτοι διὰ τῆς σταυρικῆς θυσίας του ἐξεγύμνωσε τὰς σατανικὰς ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας καὶ διεπόμπευσε καὶ ἐξηυτέλισεν αὐτὰς δημοσίως, σύρων αὐτὰς εἰς τὴν θριαμβευτικὴν πομπήν του (Κολ. β΄ 15)· καίτοι διὰ τῆς ἀναστάσεως, τῆς ἀναλήψεως καὶ τῆς ἐκ δεξιῶν καθέδρας εἰσῆλθεν εἰς τὴν δόξαν του, ἐν τούτοις ἐξακολουθεῖ νὰ ταπεινώνεται ἀπέναντι τοῦ Σατανᾶ. Πῶς δέ; Κατὰ πολλοὺς τρόπους.

Ταπεινώνεται ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς ἀπέναντι τοῦ Σατανᾶ, διότι ἐπιτρέπει εἰς αὐτόν, τὸν ἐξηυτελισμένον καὶ σιχαμερόν, νὰ εἰσέρχεται εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ν' αὐθαδιάζῃ ἐνώπιόν του, κατηγορῶν τοὺς ἀνθρώπους του ἡμέραν καὶ νύκτα, ἐμμέσως δὲ κατηγορῶν τὸν ἴδιον τὸν Χριστὸν καὶ Θεὸν (Ἀποκ. ιβ΄ 10). Δὲν εἶνε ταπείνωσις δι' ἔνδοξον βασιλέα νὰ εἰσέρχεται εἰς τὰ ἀνάκτορά του ἀχρεῖόν τι ὑποκείμενον, χωρὶς μίαν πεντάραν ἀξίαν, βρωμερὸν καὶ ἐλεεινόν, καὶ συνεχῶς ν' αὐθαδιάζῃ, κατηγορῶν εἰς αὐτὸν τοὺς αὐλικούς, ἐμμέσως δὲ κατηγορῶν τὸν ἴδιον τὸν βασιλέα, διότι ἔχει τοιούτους αὐλικούς; Πόσον μᾶλλον εἶνε ταπείνωσις διὰ τὸν Βασιλέα τῶν βασιλέων, τὸν Κύριον καὶ Θεὸν καὶ Σωτῆρα Ἰησοῦν Χριστόν, νὰ παρουσιάζεται ἐνώπιόν του εἰς τὸν οὐρανὸν τὸ πλέον ἀνάξιον καὶ βρωμερὸν καὶ σιχαμερὸν ὄν, ὁ Διάβολος, καὶ συνεχῶς ν' αὐθαδιάζῃ, κατηγορῶν τοὺς ἀνθρώπους του, καὶ ἐμμέσως τὸν ἴδιον;

Ταπεινώνεται ὁ Χριστὸς ἀπέναντι τοῦ Σατανᾶ ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν, εἰς τὰς ὁποίας ὁ Σατανᾶς ἐξωθεῖ καὶ ῥίπτει τοὺς ἀνθρώπους, καὶ μάλιστα

τοὺς χριστιανούς. Ῥίπτων ὁ Σατανᾶς ἕνα ἄνθρωπον εἰς τὴν ἁμαρτίαν, μάλιστα ἕνα χριστιανόν, καὶ προπάντων ἕνα μοναχὸν ἢ κληρικόν, χαιρεκακεῖ, καυχᾶται, θριαμβολογεῖ. Ἐμφανίζεται ὡς ἰσχυρός, νικητὴς καὶ θριαμβευτής! Ἀσφαλῶς δὲ τοῦτο εἶνε ταπείνωσις τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας, ὅπως εἶνε ταπείνωσις ἑνὸς Ἀρχιστρατήγου ἡ ἧττα τοῦ στρατεύματός του. Ὁ Σατανᾶς διὰ τῶν πτώσεων εἰς τὰς διαφόρους ἁμαρτίας ἀμέσως ταπεινώνει ἡμᾶς καὶ ἐμμέσως ταπεινώνει τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος ἐν τῷ προσώπῳ ἡμῶν ἐμφανίζεται ἡττώμενος.

Ταπεινώνεται ὁ Χριστὸς ἀπέναντι τοῦ Σατανᾶ ἐξ αἰτίας τῶν αἱρέσεων. Διότι οἱ αἱρετικοὶ εἶνε ἐνεργούμενα τοῦ Σατανᾶ καὶ αἱ αἱρέσεις εἶνε διδασκαλίαι δαιμονίων. Ὁ Χριστὸς ἔσπειρε τὸν καλὸν σπόρον, καὶ ὁ Σατανᾶς σπείρει τὸν κακὸν σπόρον, τὰ ζιζάνια, τὰς δηλητηριώδεις βοτάνας. Τὸ μέγιστον δὲ μέρος τοῦ ἀγροῦ σήμερον δὲν ἔχει σῖτον, ἀλλὰ ζιζάνια. Οἱ πλεῖστοι χριστιανοὶ σήμερον δὲν ἔχουν τὴν ὀρθὴν πίστιν, δὲν ἀνήκουν εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν, δὲν εἶνε μέλη τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' εἶνε αἱρετικοί. Τὸ μέγιστον μέρος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου αἱρετικόν! Λόγος φοβερός, ἀνατριχιαστικός. Τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου αἱρετικόν! Θρίαμβος τοῦ Σατανᾶ, ἀπαίσιος θρίαμβος! Αὐτὸς δὲ ὁ θρίαμβος, ὁ ἀπαίσιος θρίαμβος τοῦ Σατανᾶ, ἀσφαλῶς εἶνε ταπείνωσις τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας. Ναί, εἶνε ταπείνωσις, μεγάλη ταπείνωσις τοῦ Διδασκάλου τῆς ἀληθείας, νὰ περιφρονοῦν οἱ ἄνθρωποι

τὴν ἀλήθειαν, καὶ ν' ἀγαποῦν καὶ νὰ ἐγκολπώνωνται τὴν πλάνην, ν' ἀπειθοῦν εἰς τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, τὸ ὁποῖον ἔστειλεν εἰς τὸν κόσμον ὁ Χριστός, καὶ νὰ πείθωνται εἰς τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης, τὸν Διάβολον καὶ Σατανᾶν.

Ταπεινώνεται ὁ Χριστὸς ἀπέναντι τοῦ Σατανᾶ ἐξ αἰτίας τῆς ἀπιστίας. Ἀπιστίαν ἐννοοῦμεν ἐδῶ τὴν ἀπουσίαν πίστεως εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεόν, τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν.

Τὸ πλεῖστον τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου ἔχει χριστιανικὸν ὄνομα, ἀλλὰ δὲν ἔχει χριστιανικὴν πίστιν! Χλιαρὰ καὶ ἄτονος πίστις δὲν εἶνε πίστις, ἀλλ' ἀπιστία. Ἔλλειψις ὁμολογίας πίστεως διὰ λόγων καὶ ἔργων, καὶ ἔλλειψις θρησκευτικοῦ ἐνδιαφέροντος σημαίνει ἀποχριστιάνισιν τῶν χριστιανῶν, ἄρνησιν τοῦ χριστιανικοῦ βαπτίσματος. Ἐδῶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν καρδίαν τῆς Ὀρθοδοξίας, ἐκ τῶν 100 Ὀρθοδόξων χριστιανῶν 2 μόνον ἐκκλησιάζονται τακτικῶς. Οἱ ἄλλοι εἶνε ἀδιάφοροι πνευματικῶς, ἀχρίστιανοι μᾶλλον παρὰ χριστιανοί, ἄπιστοι μᾶλλον παρὰ πιστοί.

Πέρα δὲ τῶν ἀπίστων χριστιανῶν –ὁποῖον ὀξύμωρον!– ὑπάρχουν οἱ ἀλλόθρησκοι, οἱ ὁποῖοι εἶνε ἄπιστοι, διότι δὲν πιστεύουν εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεόν, τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ἀλλ' εἰς ψευδεῖς Θεούς. Εἶνε δὲ θλιβερώτατον καὶ μεγίστη καταισχύνη δι' ἡμᾶς τοὺς χριστιανούς, ὅτι σήμερον τὸ πλεῖστον τῆς ἀνθρωπότητος εὑρίσκεται ἐκτὸς Χριστιανισμοῦ!

Ὄπισθεν τῆς ἀπιστίας τῶν ἀλλοθρήσκων καὶ

τῶν λεγομένων χριστιανῶν κρύπτεται ὁ Σατανᾶς. «*Πάντες οἱ Θεοὶ τῶν ἐθνῶν δαιμόνια*», λέγει ὁ Ψαλμῳδός (Ψαλμ. 95,5). «*Ὁ Θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ*», λέγει ὁ Ἀπόστολος (Β΄ Κορ. δ΄ 4). Ὁ Σατανᾶς διὰ τῆς ἀπιστίας, «*τοῦ σκότους ὁ προστάτης*», κατώρθωσε νὰ τυφλώσῃ τὰς διανοίας τῶν πολλῶν, ὥστε τὸ πλεῖστον τῆς ἀνθρωπότητος νὰ εἶνε ἐκτὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου κατὰ τύπον μόνον ν' ἀνήκῃ εἰς τὸν Χριστιανισμόν, κατ' οὐσίαν δὲ νὰ εἶνε καὶ αὐτὸ ἐκτὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ Ἀρχηγός μας, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἔχει τὴν μειοψηφίαν τῶν ἀνθρώπων, ὁ ἀντίπαλός του, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ σκότους, ὁ Σατανᾶς, ἔχει τὴν πλειοψηφίαν τῶν ἀνθρώπων, κυβερνᾷ τὸν κόσμον, εἶνε κοσμοκράτωρ!

Δὲν εἶνε τοῦτο ταπείνωσις διὰ τὸν Χριστόν; Ἂν εἶνε ταπείνωσις νὰ μειοψηφῇ ἱκανὸς καὶ τίμιος πολιτικὸς ἔναντι ἀνικάνου καὶ φαύλου ἀντιπάλου του, πόσον μᾶλλον εἶνε ταπείνωσις νὰ μειοψηφῇ ὁ Χριστὸς ἔναντι τοῦ Σατανᾶ; Ἡ δὲ ταπείνωσις τοῦ Χριστοῦ ἐξ αἰτίας τῆς ἀπιστίας τῶν ἀνθρώπων, ὅσον προχωροῦμεν πρὸς τὸ τέλος τοῦ παρόντος κόσμου, θὰ γίνεται μεγαλυτέρα, διότι ἡ πίστις θὰ μειώνεται, ὁ ἥλιος τῆς πίστεως θὰ τείνῃ πρὸς ὁλικὴν σχεδὸν ἔκλειψιν.

Ἰδιαζόντως ταπεινώνεται ὁ Χριστὸς ἀπέναντι τοῦ Σατανᾶ διὰ τῆς μαγείας, τοῦ πνευματισμοῦ,

τῆς σατανολατρίας καὶ τοῦ δαιμονισμοῦ, πραγμάτων καθαρῶς σατανικῶν.

Πολλοὶ ἄνθρωποι εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον προσφεύγουν εἰς τὸν Σατανᾶν διὰ νὰ ζητήσουν βοήθειαν! Κάνουν τὸν Σατανᾶν ἀνώτερον τοῦ Θεοῦ! Πολλοὶ μάγοι καὶ πολλαὶ μάγισσαι, ὄργανα τοῦ Σατανᾶ, –ὅπως οἱ ἅγιοι εἶνε ὄργανα τοῦ Θεοῦ–, ἀσκοῦν τὸ φρικτὸν καὶ ἀνατριχιαστικὸν ἔργον τῆς μαύρης καὶ τῆς λευκῆς μαγείας. Παντοῦ ἀσκεῖται ἡ μαγεία, ἀλλ' εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὴν Ἀσίαν ὀργιάζει. Δυστυχῶς δὲ ἀσκοῦν τὴν μαγείαν ἢ καταφεύγουν εἰς αὐτὴν καὶ χριστιανοί. Κάνουν τὸν Σατανᾶν ἀνώτερον τοῦ Χριστοῦ! Τοῦτο ἰσχύει καὶ διὰ τὸν πνευματισμόν, μὲ τὸν ὁποῖον περισσότερον ἀσχολοῦνται πρόσωπα τῆς λεγομένης ἀνωτέρας κοινωνίας, ψευδοαριστοκράται. Διὰ νὰ ἱκανοποιήσουν τὴν νοσηρὰν περιέργειάν των καὶ νὰ διασκεδάσουν τὴν ἀνίαν των οἱ ψευδοαριστοκράται, παίζουν ἐν οὐ παικτοῖς, παίζουν μὲ τὰ πονηρὰ πνεύματα, τὰ ὁποῖα κάνουν πολλὰ καὶ περίεργα σημεῖα, θαύματα σατανικά. Δὲν πρέπει δὲ νὰ παραλείψωμεν νὰ σημειώσωμεν, ὅτι καὶ ἄρχοντες λαῶν καὶ ποιμένες ποιμνίων καταφεύγουν εἰς τὴν μαγείαν καὶ τὸν πνευματισμόν, διὰ νὰ λάβουν πληροφορίας, συμβουλὰς καὶ βοήθειαν. Ἄρχοντες ἀρχόμενοι ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ, ποιμένες ποιμαινόμενοι ὑπὸ τοῦ Διαβόλου!

Ἀπίστευτον φαίνεται, ἀλλ' εἶνε θλιβερὰ πραγματικότης, ἡ πλέον θλιβερὰ πραγματικότης ἐπὶ γῆς. Θλιβερωτέρα αὐτῆς τῆς πραγματικότητος εἶνε μόνον ἡ κόλασις εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Ἔχουν δὲ αἱ

δύο αὗται θλιβερώταται πραγματικότητες στενὴν σχέσιν μεταξύ των. Ἡ ἐπίγειος θλιβερωτάτη πραγματικότης εἶνε ἡ σατανολατρία. Ὁ δὲ σατανολάτρης μετὰ θάνατον καταλαμβάνει τὸν πυθμένα τῆς κολάσεως, ὅπου αἰωνίως βασανίζεται μετὰ τοῦ Σατανᾶ, τὸν ὁποῖον ἐλάτρευσεν ἐπὶ τῆς γῆς. Μετὰ εἴκοσιν αἰῶνας Χριστιανισμοῦ ἔφθασε δυστυχῶς ἡ ἀνθρωπότης καὶ εἰς τὸ ἀπίστευτον σημεῖον τῆς λατρείας τοῦ Σατανᾶ. Ὅπως ἡμεῖς λατρεύομεν τὸν Χριστόν, οὕτω πολλὰ ἑκατομμύρια ἄνθρωποι εἰς τὸν κόσμον, καὶ μὴ χριστιανοὶ καὶ βαπτισμένοι χριστιανοί, λατρεύουν τὸν Διάβολον, καὶ δὴ καὶ φανερῶς καὶ ἐπισήμως. Ὅπως ὑπάρχει Θρησκεία τοῦ Χριστοῦ, οὕτως ὑπάρχει καὶ Θρησκεία τοῦ Διαβόλου. Καὶ ὅπως ὑπάρχουν ναοί, ἱερεῖς, συνάξεις, λειτουργίαι, προσευχαὶ καὶ ὕμνοι πρὸς τιμὴν καὶ λατρείαν τοῦ Χριστοῦ, οὕτως ὑπάρχουν ναοί, ἱερεῖς, συνάξεις, λειτουργίαι, προσευχαὶ καὶ ὕμνοι πρὸς τιμὴν καὶ λατρείαν τοῦ Διαβόλου. Ἡ λατρεία τοῦ Διαβόλου εἶνε αἰσχρὰ καὶ ὀργιώδης. Ἡ λατρεία τοῦ Διαβόλου γίνεται καὶ μὲ ἀνθρωποθυσίας. Τὸν τελευταῖον καιρὸν ἡ τηλεόρασις ἔδειξε καὶ τοῦτο τὸ φρικιαστικὸν εἰς τὴν Ἀμερικήν· μητέρες ἔσφαξαν καὶ ἐθυσίασαν τὰ τέκνα των εἰς τὸν Σατανᾶν! Σατανολατρία, καθὼς ἀκούεται, ὑπάρχει καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἀνεπισήμως, μυστική. Δὲν ἀποκλείεται ὅμως, ἂν οἱ σατανολάτραι ἀπαιτήσουν, τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν σατανολατρίαν ὡς Θρησκείαν. Τοὺς ἐσχάτους αὐτοὺς καιρούς, οἱ ὁποῖοι πυρετωδῶς προετοιμάζουν τὸ ἔδαφος διὰ τὸν Ἀντίχριστον, καὶ εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν Ἑλλάδα τίποτε δὲν εἶνε ἀπίθανον. Ἂς σημειωθῇ

δὲ καὶ τοῦτο· καθὼς εἰς ἄλλας χώρας, οὕτω καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔχει εὐρεῖαν διάδοσιν, μάλιστα μεταξὺ τῶν νέων, ἡ σατανικὴ μουσικὴ τῆς ἐποχῆς μας, εἶδος σατανολατρίας, ἀφοῦ διὰ τῆς μουσικῆς ταύτης ἐξυμνεῖται λατρευτικῶς ὁ Σατανᾶς, καὶ δίσκοι μὲ τοιαύτην μουσικὴν φέρουν φοβερὰς καὶ ἀπαισίας παραστάσεις τοῦ Διαβόλου, εἷς δὲ δίσκος φέρει τὸν ἀριθμὸν τοῦ Ἀντιχρίστου, τὸ 666. Ὁ κόσμος παρεφρόνησεν. Ὁ κόσμος δαιμονοκρατεῖται. Ὁ κόσμος παλινδρομεῖ πρὸς τὴν προχριστιανικὴν δαιμονολατρικὴν ἐποχήν.

Ἰδιαιτέρως χαρακτηριστικὸν τοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς μας εἶνε, ὅτι τὸ 1986 ὁ πάπας, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ἑνὸς σχεδὸν δισεκατομμυρίου χριστιανῶν, ἐκάλεσεν εἰς τὴν Ἀσσίζην ἐκπροσώπους τῶν διαφόρων χριστιανικῶν δογμάτων καὶ τῶν ἄλλων θρησκειῶν, ἀκόμη δὲ καὶ μάγους καὶ σατανιστάς, διὰ νὰ συμπροσευχηθοῦν διὰ τὴν παγκόσμιον εἰρήνην. Κατὰ τὴν ἐν λόγῳ συμπροσευχὴν ἄλλοι παρεκάλουν τὸν Χριστόν, ἄλλοι ψευδεῖς Θεοὺς καὶ ἄλλοι τὸν Σατανᾶν διὰ νὰ δώσουν τὴν εἰρήνην. Ὁ πάπας ἔθεσε τὸν Χριστὸν εἰς ἴσην μοῖραν μὲ τοὺς Θεοὺς τῶν ἀλλοθρήσκων καὶ μὲ τὸν Σατανᾶν!

Ἡ προσφυγὴ εἰς τὸν Σατανᾶν διὰ βοήθειαν καὶ ἡ λατρεία τοῦ Σατανᾶ δὲν εἶνε ἰδιαζόντως ταπεινώσεις τοῦ Χριστοῦ ἀπέναντι τοῦ Σατανᾶ, μάλιστα ὅταν αὐτὰ γίνωνται ἀπὸ χριστιανούς, καὶ δὴ καὶ κρατικοὺς ἄρχοντας καὶ θρησκευτικοὺς ἡγέτας; Κατὰ τὸ βάπτισμα οἱ χριστιανοὶ ἀποτάσσονται

τῷ Σατανᾷ καὶ πᾶσι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ καὶ πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ καὶ πάσῃ τῇ λατρείᾳ αὐτοῦ καὶ πάσῃ τῇ πομπῇ αὐτοῦ, καὶ ἐμπτύουν αὐτῷ, «φτύνουν» δηλαδὴ τὸν Σατανᾶν ὡς σιχαμερὸν ὄν, καὶ συντάσσονται τῷ Χριστῷ ὡς βασιλεῖ καὶ Θεῷ. Πῶς ἔπειτα ἀφήνουν τὸν Χριστὸν καὶ καταφεύγουν εἰς τὸν Σατανᾶν; Δὲν αἰσθάνονται, ὅτι δι' αὐτῆς τῆς ἐνεργείας κηρύσσουν τὸν Διάβολον ἰσχυρότερον τοῦ Χριστοῦ, ὑψώνουν τὸν Διάβολον καὶ ταπεινώνουν τὸν Χριστόν, τιμοῦν τὸν κατάπτυστον καὶ ἐμπτύουν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἐνδόξου Κυρίου, θεοποιοῦν τὸ σιχαμερώτερον τῶν ὄντων καὶ ἀρνοῦνται καὶ ἐξουθενώνουν τὸν ἀληθινὸν Θεόν; Ἡ ἀσέβεια, διὰ τὴν ὁποίαν ὁμιλοῦμεν, εἶνε κορυφαία καὶ καταποντίζει εἰς τὴν κόλασιν. Ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον πολλὰς φορὰς τιμωρεῖται παραδειγματικῶς. Μάγισσα τῶν Ἀθηνῶν, ὅταν παρέδωσε τὴν ἀθλίαν της ψυχήν, παρουσίασε φαινόμενον ἀπαίσιον καὶ φρικιαστικόν. Τὸ σῶμά της ἔγινε κατάμαυρον, ὅπως ἡ πίσσα, καὶ ἐκάλυψαν οἱ ἄνθρωποι καὶ τὸ πρόσωπόν της, διότι ἐτρόμαζον νὰ ἀτενίσουν εἰς αὐτό. Οἷος ὁ Σατανᾶς, τοιοῦτοι καὶ οἱ σατανάνθρωποι!

Ὁ δαιμονισμὸς εἶνε ἰδιάζουσα ταπείνωσις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπέναντι τοῦ Σατανᾶ, ἐπειδὴ εἶνε εἰσβολὴ τοῦ ἀντιδίκου του εἰς πλάσματά του, κατοχὴ καὶ κατατυράννησις αὐτῶν, καθὼς καὶ αὐθάδεις ἐκδηλώσεις διὰ στόματος αὐτῶν. Ὅταν διὰ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν λόγον εἰσβάλλῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον ὁ Σατανᾶς, κάνῃ κατοχὴν εἰς αὐτὸν καὶ βασανίζῃ αὐτὸν σαδιστικῶς, ὁ ἄνθρωπος ταπει-

νώνεται, σφόδρα ταπεινώνεται, ἐξουθενώνεται, ὅπως ταπεινώνεται καὶ ἐξουθενώνεται αἰχμάλωτος ἀπὸ τύραννον κατακτητήν. Καὶ ὅπως ἡ αἰχμαλώτευσις καὶ ὁ βασανισμὸς στρατιωτῶν δὲν εἶνε ταπείνωσις μόνον δι' αὐτούς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἀξιωματικὸν ἢ στρατηγὸν ἢ βασιλέα των, οὕτω καὶ ἡ αἰχμαλώτευσις καὶ ὁ βασανισμὸς ἀνθρώπων ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν Διάβολον εἶνε ταπείνωσις διὰ τὸν Κύριόν των.

Διὰ στόματος δαιμονιζομένων ὁ Σατανᾶς ἐκφράζει χαιρεκακίαν, ἀπειλεῖ, μεγαλαυχεῖ, καυχᾶται, θριαμβολογεῖ καὶ βλασφημεῖ. Ὁ ὑποφαινόμενος παρέστην μάρτυς συγκλονιστικῶν δαιμονικῶν σκηνῶν. Ἐκ στόματος δαιμονιζομένων ἤκουσα ἐκβαλλομένας ἰσχυρὰς κραυγὰς σαδιστικῆς χαρᾶς δαιμονίων, διότι κατώρθωσαν νὰ εἰσβάλουν εἰς ἀνθρώπους καὶ νὰ τοὺς βασανίζουν. Ἤκουσα ἀπειλὰς δαιμονίων, ὅτι θὰ κάνουν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ κακόν, θὰ καταστρέψουν τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον καὶ γενικώτερον τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν. Ἤκουσα τὸν Σατανᾶν νὰ καυχᾶται, ὅτι κρημνίζει τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἔχει ὀλίγους ἰδικούς του, ἐνῷ αὐτὸς ἔχει τὴν συντριπτικὴν πλειοψηφίαν τῶν ἀνθρώπων, ὅτι κυβερνᾷ τὸν κόσμον, ὅτι εἶνε βασιλεὺς καὶ κοσμοκράτωρ. Ἤκουσα δαιμόνια νὰ ὑβρίζουν ἱερεῖς τοῦ Ὑψίστου μὲ χυδαίας καὶ αἰσχρὰς λέξεις, νὰ ὑβρίζουν καὶ ἀξίους ἱερεῖς, πιστοὺς δούλους τοῦ Κυρίου, καὶ ν' ἀξιοῦν παρ' αὐτῶν προσκύνησιν καὶ λατρείαν. Ἤκουσα δαιμόνια νὰ ὁμιλοῦν περιφρονητικῶς, εἰρωνικῶς καὶ ἐμπαικτικῶς διὰ τοὺς ἁγίους τοῦ Θεοῦ, καὶ δι' αὐτὴν ἀκόμη τὴν μητέρα τοῦ Κυρίου, τὴν Ὑπεραγίαν

Θεοτόκον. Ἀλλὰ τί λέγω; Διὰ στόματος δαιμονιζομένων ἤκουσα τὸν Σατανᾶν νὰ λαλῇ ὑπερηφάνως καὶ αὐθαδῶς διὰ τὸν ἴδιον τὸν Χριστόν καὶ Θεόν. Δὲν κατεδέχετο νὰ ὀνομάσῃ τὸν Χριστόν, ἀλλ' ἔλεγε πρὸς τοὺς χριστιανούς· «αὐτός», «ὁ ἰδικός σας», «ὁ ἀρχηγός σας». Ἐπίσης ἔλεγεν· «ἐγὼ δὲν προσκυνῶ, ἐγὼ εἶμαι ὁ ἀρχηγὸς τῆς ὑπερηφανείας, ἐγὼ δὲν καταδέχομαι σωτηρίαν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Θεοῦ σας· προτιμῶ κόλασιν παρὰ σωτηρίαν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Θεοῦ σας»! Ἤκουσα δὲ καὶ τοῦτο τὸ ἀπίστευτον καὶ φρικωδέστατον, νὰ βλασφημοῦν τὸν Χριστὸν καὶ Θεὸν μικρὰ δαιμονιζόμενα παιδία ἡλικίας 4-7 ἐτῶν! Ἐβλασφήμουν πράγματι τὰ μικρὰ αὐτὰ παιδία; Ὄχι! Ἀλλ' ἐξώθει αὐτὰ εἰς βλασφημίαν τὸ πνεῦμα τῆς βλασφημίας τὸ ἐμφωλεῦον εἰς αὐτά, διὰ στόματος τῶν μικρῶν παιδίων ἐβλασφήμει τὸν Χριστὸν καὶ Θεὸν ὁ Σατανᾶς...

Δὲν εἶνε ταῦτα ταπεινώσεις τοῦ Κυρίου ἀπέναντι τοῦ Σατανᾶ;

Ὦ Κύριε! Σὺ ἐταπεινώθης καὶ ἐξακολουθεῖς νὰ ταπεινώνεσαι ἀπέναντι καὶ τοῦ πλέον σιχαμεροῦ καὶ αὐθάδους ὄντος. Καὶ ἡμεῖς οἱ μηδαμινοὶ δυσκολευόμεθα καὶ πολλὰς φορὰς ἀρνούμεθα νὰ ταπεινωθῶμεν ἐνώπιον σοῦ, τοῦ Κυρίου τῶν κυρίων καὶ τοῦ Ἁγίου τῶν ἁγίων. Φείσθητι ἡμῶν, Κύριε, διὰ τὴν ἀνόητον ὑπερηφάνειαν, τὴν ὁποίαν ἔχομεν.

ΤΕΛΟΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΤΑΠΕΙΝΩΣΕΙΣ

ΑΙ ΤΑΠΕΙΝΩΣΕΙΣ τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας, τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, δὲν θὰ διαρκοῦν ἐπ' ἄπειρον. Ἐπ' ἄπειρον θὰ διαρκοῦν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δόξα τοῦ Χριστοῦ. Αἱ ταπεινώσεις του θὰ διαρκέσουν μέχρι τῆς μεγάλης καὶ ἐπιφανοῦς ἡμέρας τῆς Δευτέρας Παρουσίας. Διότι μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς Δευτέρας Παρουσίας θὰ διαρκέσουν τὸ μεσσιακὸν καὶ μεσιτικὸν ἔργον τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, ἡ ἐλευθερία ἀνθρώπων καὶ δαιμόνων πρὸς ἐνέργειαν καὶ δρᾶσιν ἐν τῷ δοκιμαστικῷ τούτῳ κόσμῳ, καὶ αἱ παροχαὶ εὐκαιριῶν πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Ἅμα τῇ Δευτέρᾳ Παρουσίᾳ τέρμα εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ Ἰησοῦ ὡς Μεσσίου καὶ Μεσίτου, τέρμα εἰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀσυδοσίαν ἀνθρώπων καὶ δαιμόνων, τέρμα εἰς τὰς εὐκαιρίας πρὸς σωτηρίαν, τέρμα καὶ εἰς τὰς ταπεινώσεις τοῦ Χριστοῦ!

Μέχρι τῆς Δευτέρας Παρουσίας, ἐπειδὴ ἄνθρωποι καὶ δαίμονες εἶνε ἐλεύθεροι νὰ συμπεριφέρωνται, νὰ ἐνεργοῦν καὶ νὰ δροῦν ὅπως θέλουν, ἐν σχετικῇ βεβαίως ἐννοίᾳ, διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς ὑφίσταται ταπεινώσεις ἐκ μέρους ἀνθρώπων καὶ δαιμόνων,

πλῆθος ταπεινώσεις, μέχρι τελείας καταφρονήσεως καὶ ἐξουθενώσεως, μέχρι βαναύσου πολεμικῆς καὶ χυδαίων βλασφημιῶν, μέχρις ἀντιποιήσεως τῆς θείας ἰδιότητός του καὶ θεοποιήσεως καὶ προσκυνήσες τοῦ 'Αντιχρίστου καὶ τοῦ Σατανᾶ! Παντοδύναμος εἶνε ὁ Χριστός. Δισεκατομμύρια ἢ τρισεκατομμύρια Γαλαξίας ἐδημιούργησε καὶ κυβερνᾷ. Χιλιάδας χιλιάδων καὶ μυριάδας μυριάδων ἀρχαγγέλων καὶ ἀγγέλων ἐδημιούργησεν ἐπίσης καὶ ἔχει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του. Φόβῳ καὶ τρόμῳ παρίστανται ἐνώπιόν του τὰ Σύμπαντα. Καὶ ἂν ἤθελεν ὁ Χριστός, οὐδεμίαν ταπείνωσιν θὰ ὑφίστατο. Ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ θὰ ἐπάτασσε, θὰ συνέτριβε, θὰ ἐξουδένωνε τοὺς ἀπειθεῖς, τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ ἀσεβεῖς, τοὺς ἐχθροὺς καὶ πολεμίους του. Λέγομεν δι' ἀνυπολόγιστον ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἐν τῇ ἀνοησίᾳ του νομίζει, ὅτι εἶνε ὑπολογίσιμος ἀπέναντι ἰσχυροῦ· Κώνωψ ἐπὶ κέρατος βοός! 'Αλλ' οἱ ἐχθροὶ τοῦ Χριστοῦ, ἄνθρωποι καὶ δαίμονες συλλήβδην, εἶνε ἀσυγκρίτως ὀλιγώτερον τοῦ κώνωπος ἐπὶ κέρατος βοός.

Τί εἶσαι, ἄνθρωπε, ὥστε νὰ ὑψώνῃς τὸ ἀνάστημά σου ἀπέναντι τοῦ Χριστοῦ; Τί εἶνε τὸ ἀνάστημά σου ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ φυσικοῦ μόνον κόσμου, κόσμου διαμέτρου δισεκατομμυρίων ἐτῶν φωτός; Καὶ τί εἶνε τὸ ἀνάστημά σου ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν μεγαλωσύνην τοῦ Δημιουργοῦ τοῦ κόσμου, ὅστις εἶνε ἀσυγκρίτως μεγαλύτερος τοῦ δημιουργήματός του; Ἔχεις λογικήν, ἄνθρωπε, ἀλλὰ λόγῳ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς ἀσεβείας σου ἐσκοτίσθης καὶ παραλογίζεσαι. Ταλαίπωρε ἄνθρωπε!... Καὶ σύ, Διάβολε, τί εἶσαι, ὥστε νὰ τολμᾷς

ν' ἀντιδικῇς πρὸς τὸν Χριστόν; Πόση εἶνε ἡ ἐξουσία σου καὶ ἡ ἐλευθερία σου; Δὲν ἐνθυμεῖσαι; Ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶχες τὴν δύναμιν οὔτε εἰς τοὺς χοίρους νὰ εἰσέλθῃς! Καὶ πῶς μεγαλαυχεῖς καὶ θριαμβολογεῖς; Ὀνομάζεσαι καὶ εἶσαι πονηρός. Ἀλλ' εἶσαι τόσον πονηρός, ὅσον καὶ ἠλίθιος. Ἐξ ὑπερηφανείας ἔχασες τὸν οὐρανόν, καί, δι' ὅσων βουλεύεσαι καὶ πράττεις τώρα, ἐπιβαρύνεις ὁλονὲν καὶ περισσότερον τὴν θέσιν σου εἰς τὴν κόλασιν. Ταλαίπωρε τῶν ταλαιπώρων! Ἠλίθιε τῶν ἠλιθίων!...

Μακροθυμεῖ, ἀνέχεται καὶ ἑκουσίως ταπεινώνεται ὁ Ὢν καὶ ὁ Ἦν καὶ ὁ Ἐρχόμενος, ὁ Παντοκράτωρ. Ἀλλὰ τὴν δευτέραν φορὰν δὲν ἔρχεται ταπεινὸς καὶ διὰ νὰ ταπεινωθῇ, ἔρχεται ἔνδοξος καὶ διὰ νὰ δοξασθῇ. Ἔρχεται, ἐπίσης, διὰ νὰ συντρίψῃ καὶ ταπεινώσῃ ὁριστικῶς καὶ διὰ παντὸς τοὺς ἀσεβεῖς καὶ πολεμίους του, ἀνθρώπους, δαίμονας καὶ Σατανᾶν. Ὁ Ἀρμαγεδών, ὁ φοβερώτατος ἐκεῖνος πόλεμος, ὁ ἄνευ προηγουμένου καὶ ἄνευ ἑπομένου, διὰ τὸν ὁποῖον κατὰ κόρον ὁμιλοῦν οἱ Χιλιασταί, δὲν εἶνε πόλεμος ἐκ τοῦ συστάδην, μάχη ἐκ παρατάξεως, ὅπως οἱ ψευδο - Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ νομίζουν, ἀλλὰ πόλεμος ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, μονομερὴς πόλεμος, *«ὁ πόλεμος τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ τοῦ παντοκράτορος»* (Ἀποκ. ιστ΄ 14), ὁ πόλεμος δηλαδὴ τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ κατὰ τὴν μεγάλην ἐκείνην ἡμέραν τῆς Δευτέρας Παρουσίας, ὁπότε ὁ ἐρχόμενος, ὁ Ἰησοῦς Χριστός (στίχ. 5), θὰ συντρίψῃ τοὺς ἐχθρούς του ὁριστικῶς, χωρὶς αὐτοὶ νὰ δυνηθοῦν νὰ προβάλουν

ἀντίστασιν, καὶ οὕτω θὰ τεθῇ τέρμα εἰς τὸ κακόν. Ἐν Β΄ Θεσ. α΄ 6-10 ὁ ἀπόστολος Παῦλος γράφει πρὸς τοὺς χριστιανούς·

«Δίκαιον παρὰ Θεῷ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς θλῖψιν καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ᾽ ἡμῶν ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἀπ᾽ οὐρανοῦ μετ᾽ ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ ἐν πυρὶ φλογός, διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσι Θεὸν καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσι τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, οἵτινες δίκην τίσουσιν ὄλεθρον αἰώνιον ἀπὸ προσώπου τοῦ Κυρίου καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσι τοῖς πιστεύσασι, ὅτι ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ᾽ ὑμᾶς, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ».

Οἱ ἀπειθεῖς καὶ πολέμιοι δὲν θὰ ἀσυδοτοῦν αἰωνίως. Κατὰ τὴν φοβερὰν καὶ ἔνδοξον παρουσίαν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ θὰ πληρώσουν τὴν σκληρότητα καὶ τὴν ἀσέβειάν των. Οἱ ὀλετῆρες θὰ ὑποστοῦν ὄλεθρον αἰώνιον. Οἱ καταστροφεῖς θὰ καταστραφοῦν διὰ παντός. Δὲν θὰ ἐκμηδενισθοῦν. Δὲν θὰ περιέλθουν εἰς ἀνυπαρξίαν. Ἀλλ᾽ αἰωνίως θὰ ζοῦν ζωὴν μετὰ βασάνων, διότι ἐν τῇ παρούσῃ δοκιμαστικῇ ζωῇ δὲν ὑπελόγισαν Θεὸν καὶ ἐβασάνισαν ἀνθρώπους. Ἐν Ἀποκ. β΄ 10 ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης, ὡς τετελεσμένον γεγονὸς ἀπὸ τῆς προφητικῆς σκοπιᾶς του βλέπων τὴν κόλασιν τῆς σατανικῆς τριάδος, ἤτοι τοῦ Διαβόλου ἢ Σατανᾶ, τοῦ θηρίου - Ἀντιχρίστου, καὶ τοῦ ψευδοπροφήτου, γράφει·

«Καὶ ὁ Διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς ἐβλήθη εἰς

τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ θείου, ὅπου καὶ τὸ θηρίον καὶ ὁ ψευδοπροφήτης, καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων».

Ἀπὸ τῆς Δευτέρας Παρουσίας καὶ μετὰ ταῦτα αἰωνίως ὁ Διάβολος καὶ τὰ κακοποιὰ πνεύματά του μαζὶ μὲ τοὺς διαβολανθρώπους θὰ ἀπολαμβάνουν εἰς τὸ ἀκέραιον τὰ ἐπίχειρα τῆς κακίας των, καὶ οὐδέποτε πλέον θὰ δυνηθοῦν νὰ ἄρουν κεφαλήν, «νὰ σηκώσουν κεφάλι», ἀλλὰ θὰ εἶνε πάντοτε ταπεινωμένοι.

«*Ἡμέρα Κυρίου σαβαὼθ ἐπὶ πάντα ὑβριστὴν καὶ ὑπερήφανον καὶ ἐπὶ πάντα ὑψηλὸν καὶ μετέωρον, καὶ ταπεινωθήσονται*», ἀναφωνεῖ ὁ Ἠσαΐας, «*καὶ ὑψωθήσεται Κύριος μόνος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ!*» (Ἠσ. β΄ 12,17· Ἰδὲ καὶ 11).

Κατὰ τὴν Δευτέραν Παρουσίαν καταργοῦνται ὁριστικῶς ὅλοι οἱ ἐχθροὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων του, «*ἔσχατος δὲ ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος*» (Α΄ Κορ. ιε΄ 26), ὁ ὁποῖος ταπεινώνει τοὺς ἀνθρώπους, ἐταπείνωσε δὲ καὶ τὸν Θεόν, ὅταν ἔγινεν ἄνθρωπος.

Ἐκ τῶν ταπεινώσεών του ὁ Χριστὸς μετὰ τὴν Δευτέραν Παρουσίαν θὰ διατηρήσῃ μίαν μόνον, ἡ ὁποία δὲν εἶνε ταπείνωσις ἐκ μέρους τῶν ἐχθρῶν του, ἀλλ' ἔνδειξις ἀγάπης καὶ τιμῆς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Ποία εἶνε ἡ ταπείνωσις αὐτή; Ὅτι ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ θὰ διατηρήσῃ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, τὴν ὁποίαν προσέλαβε κατὰ τὴν ἐνανθρώπησίν του, θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ εἶνε καὶ Θεὸς καὶ

ἄνθρωπος, καὶ ἀνώτερος καὶ κατώτερος! Ναί! Ὁ Κύριός μας καὶ ὁ Θεός μας θὰ ἐξακολουθήσῃ αἰωνίως νὰ εἶνε ἄνθρωπος, αἰώνιον τεκμήριον ἀγάπης καὶ τιμῆς πρὸς ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς ἀνθρώπους, καὶ ὡς ἄνθρωπος θὰ εἶνε κατώτερος τοῦ ἑαυτοῦ του ὡς Θεοῦ! Κατὰ τὴν ἔνδοξον Δευτέραν Παρουσίαν του ὁ ὑψηλὸς Θεός, ὡς ταπεινὸς ἄνθρωπος ὁμιλῶν, θὰ ὀνομάσῃ ἡμᾶς τοὺς ἐλαχίστους ἀδελφούς του (Ματθ. κε΄ 40).

ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΤΑΠΕΙΝΩΣΕΩΣ

Ἀναγκαῖαι αἱ ταπεινώσεις

ΜΕΧΡΙ τῆς Δευτέρας Παρουσίας αἱ ταπεινώσεις τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἀναγκαῖαι διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν δόξαν μας. Διὰ τῶν ταπεινώσεων τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἰδίως τῆς σταυρώσεως, τῆς ἐσχάτης ταπεινώσεως, ἀναιρεῖται τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον προῆλθεν ἐκ τῆς ἁμαρτίας, ἡ αἰωνία καταδίκη, ἀναιρεῖται δὲ καὶ αὐτὴ αὕτη ἡ ἁμαρτία, ἀφοῦ δυνάμει τῆς συγκαταβάσεως καὶ θυσίας τοῦ Χριστοῦ ἡ ἁμαρτία ἐξαλείφεται καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀποφαίνεται δίκαιος. Διὰ τῶν ταπεινώσεων τοῦ Χριστοῦ διορθώνεται τὸ πταῖσμα τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῶν ἀπογόνων του, ἀνορθώνεται ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὑψώνεται ὑπεράνω τῶν Γαλαξιῶν. Ὁ Χριστὸς κατέρχεται ὅλην τὴν κλίμακα τῶν ταπεινώσεων, διὰ ν' ἀνέλθωμεν ἡμεῖς μέχρι τρίτου οὐρανοῦ καὶ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸν παράδεισον, διὰ νὰ παραλάβωμεν βασιλείαν ἀσάλευτον καὶ νὰ βασιλεύωμεν αἰωνίως καὶ τῆς βασιλείας ἡμῶν νὰ μὴ ὑπάρχῃ τέλος.

«Ὁ Θεός, πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι συνεζωοποίησε

τῷ Χριστῷ ...καὶ συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Ἐφεσ. β΄ 4-7).

Μὲ τὴν ἀνάστασιν, τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν καὶ τὴν ἐκ δεξιῶν καθέδραν τοῦ Ἀντιπροσώπου μας, τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀνέστημεν καὶ ἡμεῖς, ἀνελήφθημεν καὶ ἡμεῖς, ἐκαθήσαμεν καὶ ἡμεῖς ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ!

Ἀλλὰ διὰ τῶν ταπεινώσεών του ὁ Κύριος ἐξησφάλισε δι' ἡμᾶς σωτηρίαν ἐξ ἀντικειμένου. Διὰ τῆς δόξης του, ἡ ὁποία ἠκολούθησεν εἰς τὰς ταπεινώσεις καὶ ἕνεκα τῶν ταπεινώσεων, ἐδόξασεν ἡμᾶς δυνάμει. Διὰ νὰ σωθῶμεν καὶ ἐξ ὑποκειμένου, διὰ νὰ γίνῃ δηλαδὴ ἡ σωτηρία προσωπικὸν ἑκάστου κτῆμα, καὶ διὰ νὰ δοξασθῶμεν ἐνεργείᾳ, διὰ νὰ καταστῇ τις δηλαδὴ προσωπικῶς ἔνδοξος, εἶνε ἀνάγκη νὰ ταπεινωθῶμεν καὶ ἡμεῖς. Ἔπαθεν ὁ Χριστός, πρέπει νὰ πάθωμεν καὶ ἡμεῖς διὰ τὴν σωτηρίαν μας. *«Διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»*, εἶπον οἱ ἀπόστολοι, οἱ καθημερινῶς θλιβόμενοι καὶ καθημερινῶς ἀποθνῄσκοντες διά τε τὴν ἡμῶν καὶ τὴν αὐτῶν σωτηρίαν (Πράξ. ιδ΄ 22. Ἰδὲ καὶ Ῥωμ. η΄ 36, Α΄ Κορ. ιε΄ 31). Διὰ θλίψεων, καὶ μάλιστα πολλῶν, εἶνε δυνατὸν νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ὅπως αἱ θλίψεις, οὕτω καὶ αἱ ταπεινώσεις εἶνε ἀναγκαῖαι διὰ τὴν εἴσοδόν μας εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Ἄλλωστε αἱ θλίψεις εἶνε ταπεινώσεις. Ἐταπεινώθη καὶ ταπεινώ-

νεται ἀκόμη ὁ Χριστός, πρέπει νὰ ταπεινωνώμεθα καὶ ἡμεῖς, διὰ νὰ γίνωμεν μέτοχοι τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Παραλλάσσοντες κατὰ μίαν λέξιν τὸν ἀποστολικὸν λόγον δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν· «Διὰ πολλῶν ταπεινώσεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ». Διὰ ταπεινώσεων, καὶ μάλιστα πολλῶν, εἶνε δυνατὸν νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Εἶνε ἀναγκαῖαι διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν δόξαν μας πολλαὶ ταπεινώσεις, διότι αἱ ἁμαρτίαι μας εἶνε πολλαί, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ σωτηρία καὶ ἡ δόξα εἶνε πολὺ μεγάλα πράγματα, τὰ δὲ μεγάλα πράγματα στοιχίζουν πολύ, διὰ τοῦτο καὶ ὀνομάζονται πολύτιμα. Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἰς χρῆμα διὰ τὸν πτωχὸν καὶ ἀνάργυρον δὲν στοιχίζει τίποτε, δίδεται δωρεάν, διὰ πάντα ὅμως ἄνθρωπον στοιχίζει πολὺ εἰς πάταξιν ἐγωισμοῦ καὶ ταπείνωσιν.

Σχετικὰ ὑποδείγματα ταπεινώσεως

Οἱ ἅγιοι ἐσώθησαν καὶ ἐδοξάσθησαν, μετὰ δὲ τὴν Κρίσιν κατὰ τὴν Δευτέραν Παρουσίαν θὰ δοξάζωνται περισσότερον, θὰ ἔχουν πλήρη τὸν μισθὸν τῆς σωτηρίας καὶ τῆς δόξης, διότι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἔφερον μεθ' ὑπομονῆς ταπεινώσεις ἐκ μέρους ἄλλων καὶ ἐξ αἰτίας διαφόρων περιστάσεων, ἐταπεινώνοντο δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν, κάμπτοντες, συντρίβοντες καὶ πατάσσοντες τὸν ἐγωισμόν των. Ὁ ἀγὼν τῶν ἁγίων βασικῶς ἦτο ἀγὼν ἐκκοπῆς τοῦ θελήματός των, πατάξεως τοῦ ἐγωισμοῦ των, ταπεινώσεως ἐνώπιον Θεοῦ, συνανθρώπων καὶ ἑαυτῶν. Οἱ ἅγιοι εἶνε ὑποδείγματα ταπεινώσεως, μάλι-

στα ἐκ τῶν βιβλικῶν ἁγίων ἡ Παρθένος Μαρία, ὁ Πρόδρομος Ἰωάννης καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Διὰ ταπεινώσεως ἡ Παρθένος Μαρία εἵλκυσε τὴν περισσοτέραν χάριν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αὐτὸν τὸν παροχέα τῆς χάριτος, τὸν Κύριον καὶ Θεόν, καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν σάρκα καὶ ὀστᾶ, Θεοτόκος ἀναδειχθεῖσα καὶ ὑψηλοτέρα τῶν οὐρανῶν. Διὰ ταπεινώσεως ὁ Ἰωάννης ἀνεδείχθη ὁ μεγαλύτερος τῶν ἀνδρῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Χριστοῦ, πρόδρομος καὶ θεατὴς καὶ βαπτιστὴς τοῦ Χριστοῦ. Διὰ ταπεινώσεως καὶ ὁ Παῦλος κατὰ τὸ ὅραμα τῆς Δαμασκοῦ καὶ καθ' ὅλην τὴν μετέπειτα ζωήν του ἀνεδείχθη ὁ μεγαλύτερος Ἀπόστολος, καὶ ζῶν ὑψώθη μέχρι τρίτου οὐρανοῦ καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν παράδεισον καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα.

Ἰδιαζόντως ἐταπείνωσαν τοὺς ἑαυτούς των οἱ ἅγιοι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ὀνομάζονται διὰ Χριστὸν σαλοὶ καὶ ἀποτελοῦν ἰδιαίτερον ἀστερισμὸν εἰς τὸ στερέωμα τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ διὰ Χριστὸν σαλοὶ ἔκαναν πράγματα πολὺ παράδοξα καὶ παράξενα, διὰ νὰ δίδουν τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι εἶνε ἀνισόρροποι, τρελλοί, ἀκόμη καὶ ἀνήθικοι, καὶ οὕτω νὰ μὴ ἔχουν καμμίαν ἐκτίμησιν ἐκ τῶν ἀνθρώπων! Χάριν τοῦ Χριστοῦ ἐθυσίαζον τελείως τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν καὶ τιμήν, ἐξουθένωναν τελείως τοὺς ἑαυτούς των.

Ἀπόλυτον ὑπόδειγμα ταπεινώσεως

Ἀλλ' ὅσην ταπείνωσιν καὶ ἂν ἔχουν οἱ ἅγιοι, εἶνε ὑποδείγματα ταπεινώσεως ἐν ἐννοίᾳ σχετικῇ.

Διότι, παρὰ τὴν ἁγιότητά των, οἱ ἅγιοι ἔχουν καὶ ἀτελείας καὶ ἐλαττώματα καὶ ἁμαρτίας, ἄρα καὶ βαθμόν τινα ἐγωισμοῦ, ἴχνη, ἂν θέλετε, ἐγωισμοῦ. Ὑπόδειγμα ταπεινώσεως ἐν ἐννοίᾳ πλήρει καὶ ἀπολύτῳ εἶνε μόνον ὁ Χριστός. Διότι ὁ Χριστὸς οὐδεμίαν ἀτέλειαν, οὐδὲν ἐλάττωμα, οὐδεμίαν ἁμαρτίαν ἔχει. Ὁ Χριστὸς ἐταπεινώθη χωρὶς νὰ ἔχῃ καμμίαν ἀνάγκην νὰ ταπεινωθῇ· ἐταπεινώθη ἑκουσίως ἐξ ἀγάπης, χάριν ἡμῶν τῶν ἐγωιστῶν καὶ ἀσεβῶν. Ὁ Χριστὸς ἐδέχθη πλῆθος ταπεινώσεις παρὰ τῶν ἄλλων ἄνευ καὶ τοῦ ἐλαχίστου γογγυσμοῦ, χωρὶς καὶ τὴν ἐλαχίστην ἐγωιστικὴν ἀντίδρασιν. Ὁ Χριστὸς ἔφθασεν εἰς τὴν ἄκραν ταπείνωσιν. Ὁ Χριστὸς εἶνε Θεὸς ταπεινωθείς, ὄχι ἁπλῶς ἄνθρωπος. Διὸ καὶ ἡ ταπείνωσίς του ἔχει μεγαλυτέραν ἀξίαν πάσης ἄλλης ταπεινώσεως, ἀνθρωπίνης ἢ ἀγγελικῆς, ἔχει ἄπειρον ἀξίαν. Ὁ Χριστός, ὁ Ἅγιος τῶν ἁγίων καὶ ὁ Κύριος τῶν κυρίων, δὲν εἶνε ἁπλῶς ὑπόδειγμα ταπεινώσεως, ὅπως πᾶς ἅγιος, ἀλλ' εἶνε τ ὸ ὑπόδειγμα τῆς ταπεινώσεως, τὸ μοναδικὸν καὶ τέλειον ὑπόδειγμα.

Διὰ νὰ τύχωμεν σωτηρίας μετὰ δόξης αἰωνίου, ὀφείλομεν νὰ γινώμεθα μιμηταὶ τῶν ἁγίων, μᾶλλον δὲ τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεώς μας, ὁ ὁποῖος ἐπὶ γῆς ἔδωσεν ὑπόδειγμα ταπεινώσεως ἐσχάτης καὶ τελείας, καὶ ἐν οὐρανῷ μετὰ τὴν ἔνδοξον ἀνάστασίν του ἐξακολουθεῖ νὰ ταπεινώνεται. Πρῶτον ταπεινώσεως ἔχομεν ἀνάγκην καὶ ἔπειτα τῶν ἄλλων ἀρετῶν, αἱ ὁποῖαι ἄνευ ταπεινώσεως δὲν εὐδοκιμοῦν. Ἡ κορυφαία ἀρετὴ εἶνε βεβαίως ἡ ἀγάπη. Ἀλλ' ἡ βασικωτέρα εἶνε ἡ ταπείνωσις.

Εἰς τὴν ταπεινὴν καρδίαν εἰσέρχεται ἡ χάρις καὶ δημιουργεῖ καὶ κρατύνει τὴν πίστιν, τὴν ἀγάπην καὶ ὅλας τὰς ἄλλας ἀρετάς.

Δύσκολος ἡ ταπείνωσις

Ἀλλ' εἶνε εὔκολον πρᾶγμα ἡ ταπείνωσις; Ταπεινώνεται εὐκόλως ὁ φύσει ἐγωιστὴς ἄνθρωπος; Τὸ πεῖσμα καὶ ἡ ἀντιδραστικότης τῶν μικρῶν παιδίων δεικνύουν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶνε πράγματι ἐκ φύσεως ἐγωιστής. Καὶ ὅ,τι ἔχει ὁ ἄνθρωπος ἐκ φύσεως, δυσκόλως ἀποβάλλεται. Εὔκολον πρᾶγμα εἶνε ἡ ταπεινολογία, τὸ νὰ λέγῃ τις, «Εἶμαι ἁμαρτωλός, εἶμαι ἀνάξιος, εἶμαι ἄθλιος κ.τ.τ.», ἐνῷ κατὰ βάθος ἔχει τὸ φρόνημα καὶ τὴν ἰδέαν, ὅτι εἶνε καλὸς καὶ σπουδαῖος, καί, ὅταν τὸν ἐλέγξῃς καὶ τὸν θίξῃς, ἐξεγείρεται, γίνεται θηρίον! «Ἐγὼ εἶμαι ὁ καλύτερος ἄνθρωπος», λέγει. «Μακάρι νὰ ἦταν ὅλοι σὰν ἐμένα»!... Εὔκολον ἡ ταπεινολογία, διὰ τοῦτο καὶ ἀφθονεῖ, ἐν τῷ θρησκευτικῷ ἰδίως κόσμῳ, δύσκολον ἡ ταπείνωσις, διὰ τοῦτο καὶ σπανίζει, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἐπίσης καὶ ἔχει μεγάλην ἀξίαν. Ὅταν θέλωμεν νὰ ταπεινωθῶμεν, ὁ ἐγωισμός μας αἰσθάνεται ὀδύνην, ἀντιδρᾷ, σφαδάζει!... Δύσκολον, πολὺ δύσκολον νὰ ταπεινωθῇ ὁ ἄνθρωπος.

Δὲν βλέπομεν, πόσον δυσκολευόμεθα, καὶ ὁποῖον ἐσωτερικὸν ἀγῶνα διεξάγομεν, διὰ νὰ ζητήσωμεν συγγνώμην διὰ σφάλμα μας; Μία λέξις εἶνε τὸ «συγγνώμην». Ἀλλὰ πόσον δυσκόλως λέγεται αὐτὴ ἡ λέξις, πόσον δυσκόλως διέρχεται τὸ ἕρκος τῶν

ὀδόντων! Δὲν βλέπομεν ἐπίσης, πόσον οἱ πολλοὶ δυσκολεύονται νὰ προσέλθουν εἰς τὸ μυστήριον τῆς θείας Ἐξομολογήσεως, νὰ σωριάσουν τὸν ἐγωισμόν των ἐνώπιον τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς καὶ νὰ ἐξαγορεύσουν τὰ ἁμαρτήματά των; Εἰς τὸ μυστήριον τῆς θείας Κοινωνίας προσέρχονται εὐκόλως. Ἀλλ' εἰς τὸ μυστήριον τῆς θείας Ἐξομολογήσεως, ἐπειδὴ εἶνε μυστήριον ταπεινώσεως, ἢ προσέρχονται μετὰ μεγάλης δυσκολίας, ἔπειτα ἀπὸ πολλὰς ἀντιρρήσεις καὶ ἀναβολάς, ἢ οὐδόλως προσέρχονται, φθάνουν δὲ καὶ μέχρι τοῦ σημείου, νὰ μὴ παραδέχωνται τὴν θείαν Ἐξομολόγησιν ὡς μυστήριον καὶ ὡς ἀναγκαίαν, ἐνῷ τὴν θείαν Κοινωνίαν, ἂν καὶ εἶνε τὸ ὑπερφυέστερον καὶ ἀκαταληπτότερον μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας, παραδέχονται. Πολλοὶ δὲ λέγουν, «Ἐγὼ ἐξομολογοῦμαι ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν Θεόν», ἤ, «Ἐγὼ ἐξομολογοῦμαι εἰς τὴν εἰκόνα». Ἀποφεύγουν τὴν ἐξομολόγησιν ἐνώπιον πνευματικοῦ πατρός, διότι ἡ ἐξομολόγησις ἐνώπιον πνευματικοῦ πατρὸς στοιχίζει εἰς τὸν ἐγωισμόν των, ἐνῷ ἡ ἐξομολόγησις ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν Θεὸν ἢ εἰς τὴν εἰκόνα δὲν στοιχίζει...

Δύσκολος, πολὺ δύσκολος ἡ ταπείνωσις, ἀλλ' ὄχι ἀδύνατος. Ἀδύνατος ἡ ταπείνωσις εἶνε διὰ τὸν Σατανᾶν, τὸν ἀρχηγὸν τῆς ὑπερηφανείας, καὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων δι' ἐκείνους μόνον, οἱ ὁποῖοι ἐπωρώθησαν καὶ διεστράφησαν τελείως, καταντήσαντες ὅμοιοι τοῦ Σατανᾶ, δαίμονες ὑπὸ μορφὴν ἀνθρώπων. Διὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἡ ταπείνωσις εἶνε δυνατή.

Βοηθοῦν πρὸς ταπείνωσιν

Διάφορα πράγματα βοηθοῦν τοὺς ἀνθρώπους πρὸς ταπείνωσιν. Ἀντίξοοι περιστάσεις, ἀποτυχίαι εἰς προσπαθείας καὶ ἀγῶνας, χρεωκοπίαι, πενία, δυστυχία, ἀδικίαι, παραγκωνισμοί, συκοφαντίαι, ἐγκαταλείψεις παρὰ συγγενῶν καὶ φίλων, φυσικὰ μειονεκτήματα, ἀσθένειαι, γῆρας, ἀτυχήματα, θάνατοι προσφιλῶν προσώπων, πτώσεις εἰς ἁμαρτίας κ.ἄ. Διάφορα πλήγματα καὶ ῥαπίσματα δέχεται ὁ ἄνθρωπος εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, διὰ νὰ ἔρχεται εἰς αἴσθησιν τῆς ματαιότητός του καὶ νὰ ταπεινώνεται. Τὰ δυσάρεστα καὶ δεινὰ τοῦ παρόντος βίου εἶνε ἀκούσιαι ταπεινώσεις, αἱ ὁποῖαι βοηθοῦν πρὸς ἑκουσίαν ταπείνωσιν, ἡ ὁποία ἔχει τεραστίαν ἠθικὴν ἀξίαν. Ὄχι δὲ μόνον τὸ νὰ ὑφίσταται ὁ ἄνθρωπος τὰ δυσάρεστα καὶ δεινὰ τοῦ παρόντος κόσμου, ἀλλὰ καὶ ἁπλῶς τὸ νὰ σκέπτεται αὐτά, καὶ ἰδίως τὸν θάνατόν του, βοηθεῖ πρὸς ταπείνωσιν. Μεγάλως δὲ πρὸς ταπείνωσιν βοηθεῖ καὶ τὸ νὰ σκέπτεται τὴν μετὰ θάνατον κόλασιν.

Ἄνθρωπε! Διατί ὑπερηφανεύεσαι; Διὰ τὸ ἀνάστημά σου καὶ τὸ παράστημά σου; Ἀλλὰ τί εἶνε τὸ ἀνάστημά σου καὶ τὸ παράστημά σου ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Σύμπαντος; Ἄνθρωπε! Διατί ὑπερηφανεύεσαι; Διὰ τὴν ὡραιότητά σου; Ἀλλ' ὡς ἄνθος μαραίνεται. Διὰ τὴν ὑγείαν σου; Ἀλλ' εἶνε τόσον ἐπισφαλής. Ἀναρίθμητοι ἀσθένειαι λυμαίνονται αὐτήν. Γνωρίζεις ἐὰν θὰ φθάσῃς εἰς τὸ γῆρας; Καὶ ἐὰν φθάσῃς, γνώριζε, ὅτι καὶ τὸ γῆρας εἶνε ἀσθένεια. Ἄνθρωπε! Διατί

ὑπερηφανεύεσαι; Διὰ πλοῦτον καὶ κοσμικὴν δόξαν; Ἀλλ' οὐ παραμένει πλοῦτος, οὐ συνοδεύει δόξα. Ἄνθρωπε! Διατί ὑπερηφανεύεσαι; Διὰ γνῶσιν καὶ ἐπιστήμην; Ἀλλ' ὅσα γνωρίζεις ἐν συγκρίσει πρὸς ὅσα ἀγνοεῖς εἶνε σταγὼν ἐν συγκρίσει πρὸς ὠκεανόν. Ἄνθρωπε! Διατί ὑπερηφανεύεσαι; Δι' ἀρετὴν καὶ ἁγιότητα; Ἀλλὰ πᾶσα ἡ δικαιοσύνη σου ὡς ῥάκος ἀποκαθημένης. Εἷς ἅγιος, εἷς Κύριος, πάντες δὲ ἡμεῖς ἀκάθαρτοι καὶ δοῦλοι τῶν παθῶν. Ἄνθρωπε! Διατί ὑπερηφανεύεσαι; Εἴ τι καλὸν ἔχεις, ὑλικὸν ἢ πνευματικόν, δὲν εἶνε ἰδικόν σου, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ. Ἰδικά σου εἶνε τὰ κακά. Ἄνθρωπε! Διατί ὑπερηφανεύεσαι; Δὲν βλέπεις ἐνώπιόν σου χαίνοντα καὶ ἀναμένοντά σε τὸν τάφον; Δὲν βλέπεις, ὅτι ὁ θάνατος θὰ σὲ ταπεινώσῃ ἀναγκαστικῶς ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς; Ἄνθρωπε! Διατί δὲν ταπεινώνεσαι ἑκουσίως, ἐνῷ τόσα πράγματα σὲ ταπεινώνουν ἀκουσίως; Ταλαίπωρε ἄνθρωπε!

Ἀλλὰ δόξα τῷ Θεῷ! Ὑπάρχουν καὶ οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι βλέποντες τὴν ματαιότητα τῶν ἐγκοσμίων ταπεινώνονται καὶ σῴζονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

Καλὸν τὸ μάθημα τῆς ταπεινώσεως, τὸ ὁποῖον δίδει ἡ ματαιότης. Ἀλλ' ἀνώτερον τὸ μάθημα, τὸ ὁποῖον δίδει ὁ Χριστός. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὑπογραμμὸς εἰς ὅλα, μάλιστα εἰς τὴν ἀγάπην καὶ εἰς τὴν ταπείνωσιν. Ἐξ ἀγάπης ὁ Χριστὸς ἐταπείνωσε καὶ ἀκόμη ταπεινώνει ἑαυτόν. Ἡ μελέτη τῶν ταπεινώσεων τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, μάλιστα ἐν ἀντιπαραβολῇ πρὸς τὴν ὑψηλοκαρδίαν, τὴν σκληροκαρδίαν καὶ τὴν ἀκαμψίαν ἢ

δυσκαμψίαν τοῦ μηδαμινοῦ ἀνθρώπου, εἶνε λίαν συγκινητικὴ καὶ παρακινητικὴ εἰς ταπείνωσιν διὰ πᾶσαν εὐγενῆ καὶ καλοπροαίρετον ψυχήν.

Ἄνθρωπε! Ταπεινώνεται ἑκουσίως ὁ Χριστός, ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Πίστεως, καὶ δὲν ταπεινώνεσαι σύ, ὁ βαπτισμένος εἰς τὸ ὄνομά του καὶ ὀνομαζόμενος χριστιανός; Τί χριστιανὸς εἶσαι, ἂν δὲν ἔχῃς ταπείνωσιν; Ὁ Χριστὸς ταπεινώνεται μέχρις ἐμπτυσμῶν, κολαφισμῶν, ἐμπαιγμῶν, φραγγελώσεως καὶ σταυρικοῦ θανάτου. Ὁ Χριστὸς φθάνει τὴν ἄκραν ταπείνωσιν. Καὶ σὺ δὲν καταδέχεσαι οὔτε μικρὰν ταπείνωσιν; Ἄνθρωπε! Ταπεινώνεται ὁ Ἄπειρος, τὸν ὁποῖον δὲν χωροῦν οἱ οὐρανοί. Καὶ δὲν ταπεινώνεσαι σύ, ὁ πεπερασμένος καὶ μηδαμινός; Ταπεινώνεται ὁ Παντοδύναμος, ὁ ἐκ τοῦ μηδενὸς παραγαγὼν τὰ Σύμπαντα καὶ σέ, καὶ δὲν ταπεινώνεσαι σύ, ὁ ἀδύναμος, ὁ εἰς ἓν ἀδιόρατον μικρόβιον ὑποκύπτων καὶ ἐκ προσώπου γῆς ἀφανιζόμενος; Ταπεινώνεται ὁ Αἰώνιος. Καὶ δὲν ταπεινώνεσαι σύ, ὁ προσωρινὸς καὶ ὁ ἐφήμερος; Ταπεινώνεται ὁ Ἄκτιστος καὶ Κτίστης τῶν ἁπάντων. Καὶ δὲν ταπεινώνεσαι σύ, τὸ κτίσμα καὶ τὸ πλάσμα τῶν χειρῶν του; Ταπεινώνεται ὁ Κυβερνήτης δισεκατομμυρίων ἢ τρισεκατομμυρίων Γαλαξιῶν καὶ ἀναριθμήτων ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων. Καὶ δὲν ταπεινώνεσαι σύ, ὁ μὴ δυνάμενος μηδὲ τὸν ἑαυτόν σου καὶ τὰ πάθη σου νὰ κυβερνήσῃς; Ταπεινώνεται ὁ Πάνσοφος, τοῦ ὁποίου τὴν σοφίαν διακηρύσσει ἀπειρία δημιουργημάτων. Καὶ δὲν ταπεινώνεσαι σύ, τοῦ ὁποίου τὴν μωρίαν ἀποδεικνύει ἀπειρία σφαλμάτων; Ταπεινώνεται ὁ Παντογνώστης, ὁ τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα, καὶ σὲ καὶ τὰ

ἁμαρτήματά σου, ἐπακριβῶς γνωρίζων καὶ σταθμίζων. Καὶ δὲν ταπεινώνεσαι σύ, ὁ μήτε τὸν ἑαυτόν σου ὀρθῶς γνωρίζων καὶ σταθμίζων; Ταπεινώνεται ὁ Ἀθάνατος. Καὶ δὲν ταπεινώνεσαι σύ, ὁ θνητὸς καὶ διαλυτός, ὁ εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθης διαλυόμενος, καὶ σκωλήκων βρῶμα καὶ δυσωδία γινόμενος; Ταπεινώνεται ὁ Ἀναμάρτητος. Καὶ δὲν ταπεινώνεσαι σύ, τὸν ὁποῖον μυριάκις ἐταπείνωσε καὶ ἐξηυτέλισεν ἡ ἁμαρτία καὶ ὁ Σατανᾶς; Ταπεινώνεται ὁ Ὕψιστος. Καὶ δὲν ταπεινώνεσαι σύ, ὁ ταπεινὸς σκώληξ τῆς γῆς; Ταπεινώνεται ὁ Κύριος καὶ ὁ Δεσπότης. Καὶ δὲν ταπεινώνεσαι σύ, ὁ ἀχρεῖος καὶ ὁ ἀνάξιος δοῦλος; Ταπεινώνεται ὁ Θεός. Καὶ δὲν ταπεινώνεσαι σύ, ἡ γῆ καὶ ἡ σποδός, τὸ χῶμα καὶ ἡ στάκτη; Ταπεινώνεται Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος οὐδεμίαν ἀνάγκην ἔχει διὰ νὰ ταπεινώνεται. Καὶ δὲν ταπεινώνεσαι σύ, ὁ ὁποῖος ἔχεις ἀνάγκην; Ταπεινώνεται Ἐκεῖνος διὰ σέ, καὶ δὲν ταπεινώνεσαι σὺ διὰ τὸν ἑαυτόν σου; Ταπεινώνεται Ἐκεῖνος χωρὶς νὰ κερδίζῃ ἐκ τῆς ταπεινώσεώς του τίποτε. Καὶ δὲν ταπεινώνεσαι σύ, ὁ ὁποῖος κερδίζεις δόξαν ἐπουρανίου καὶ ἀτελευτήτου βασιλείας; Διὰ νὰ γίνῃς σὺ αἰώνιος βασιλεύς, Ἐκεῖνος ταπεινώνεται καὶ ἀπέναντί σου καὶ ἀπέναντι τοῦ ἀντιδίκου του, τοῦ σιχαμερωτάτου Σατανᾶ. Καὶ σὺ δὲν ταπεινώνεσαι ἀπέναντι τοῦ εὐσπλαγχνικωτάτου Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρός σου Ἰησοῦ Χριστοῦ; Ἄνθρωπε! Εἶσαι ἀκατανόητος. Εἶσαι ἀνυπόφορος. Ἡ γῆ στενάζει ὑπὸ τοὺς πόδας σου. Καὶ ὁ οὐρανὸς ἄνω πενθεῖ διὰ τὴν σατανικὴν σκληρότητα καὶ ἀκαμψίαν σου. Ἄνθρωπε! Καταφέρεσαι πρὸς τὴν ἄβυσσον τῆς αἰωνίου ἀπωλείας. Φείσθητι τοῦ ἑαυτοῦ σου!

Ἀλλὰ δόξα τῷ Θεῷ! Ὑπάρχουν καὶ οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι συγκινοῦνται ἐκ τῆς ἀγάπης, τῆς συγκαταβάσεως καὶ τῶν ταπεινώσεων τοῦ εὐσπλαγχνικωτάτου Κυρίου καὶ Θεοῦ μας καὶ γίνονται μιμηταὶ τοῦ παραδείγματός του, κάμπτοντες τὸ γόνυ τῆς καρδίας των καὶ ταπεινούμενοι κατὰ τὸ θέλημά του. Ὑπάρχουν, ναί, ὑπάρχουν καὶ οἱ ἀληθινοὶ χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι πρῶτον διακρίνονται διὰ τὴν ταπείνωσίν των καὶ εἶνε εὐωδία Χριστοῦ. Ἡ ταπείνωσις εἶνε ἄνθος, τὸ ὁποῖον εὐωδιάζει, εὐχαριστεῖ, ἑλκύει. Ὁ ὑπερήφανος ἄνθρωπος εἶνε ἀποκρουστικός, ὁ ταπεινὸς εἶνε ἑλκυστικός. «Εἶδες ὑπερήφανον ἄνθρωπον; Εἶδες διάβολον. Εἶδες ταπεινὸν ἄνθρωπον; Εἶδες ἄγγελον», λέγει ὁ ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός. Τόσον ἀγαπητὸς εἶνε ὁ ταπεινὸς ἄνθρωπος, ὥστε θέλεις ν' ἀνοίξῃς τὴν καρδίαν σου καὶ νὰ τὸν βάλῃς μέσα!

Εἴμεθα ταπεινοί;

Ὑπάρχουν ταπεινοὶ ἄνθρωποι, ὑπάρχουν ἀληθινοὶ χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι ἐν μέσῳ τῆς ἐγωιστικῆς καὶ ὑπερηφάνου γενεᾶς μας εἶνε δεύτερα ὑποδείγματα ταπεινώσεως μετὰ τὸ πρῶτον ὑπόδειγμα, τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν. Ὑπάρχουν χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι γίνονται τάπητες διὰ νὰ πατήσῃς ἐπάνω. Ἀλλ' ἐγὼ τί εἶμαι; Καὶ σὺ τί εἶσαι, ἀδελφέ; Εἴμεθα ἡμεῖς ἐκ τῶν ταπεινῶν ἢ ἐκ τῶν ἐγωιστῶν; Μήπως ἔχομεν ἔκδηλον ἐγωισμόν, τὸν ὁποῖον οἱ συνάνθρωποί μας ὀσφραίνονται καὶ ἐξ ἀποστάσεως; Μήπως ἔχομεν κρύφιον ἐγωισμόν, καὶ ἐξωτερικῶς δίδομεν

τὴν ἐντύπωσιν ταπεινῶν ἀνθρώπων, ἐνῷ ἐσωτερικῶς κρύπτομεν τὸν δαίμονα τῆς ὑπερηφανείας; Μήπως ἔχομεν ταπεινολογίαν καὶ ὄχι ταπείνωσιν; Μήπως ἔχομεν τὴν ψευδαίσθησιν, ὅτι εἴμεθα ταπεινοὶ ἄνθρωποι, ἐνῷ εἰς τὴν πραγματικότητα εἴμεθα ἐγωισταί; Μήπως αὐταπατώμεθα καὶ ἀπατῶμεν τοὺς ἀνθρώπους ἐν τῷ σπουδαιοτάτῳ θέματι τῆς ταπεινώσεως;

Ἐν Β΄ Κορ. ιγ΄ 5 ὁ Ἀπόστολος συνιστᾷ νὰ ἐξετάζωμεν τοὺς ἑαυτούς μας, διὰ νὰ ἴδωμεν, ἂν εἴμεθα εἰς τὴν πίστιν· *«Ἑαυτοὺς πειράζετε εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει, ἑαυτούς δοκιμάζετε»*. Ἀλλ' ὁ παρὼν λόγος περὶ πίστεως ἰσχύει καὶ περὶ ταπεινώσεως, μάλιστα ἀφοῦ ἡ πίστις, ἡ γνησία, θερμὴ καὶ ἰσχυρὰ πίστις, δὲν δύναται νὰ κατοικήσῃ, εἰμὴ εἰς ταπεινὴν καρδίαν. Διὰ νὰ καταλάβωμεν, ἂν καὶ κατὰ πόσον εἴμεθα εἰς τὴν ταπείνωσιν, ἂς θέσῃ ἕκαστος εἰς ἑαυτὸν ὡρισμένα ἐρωτήματα·

Περιφρονῶ τὴν κοσμικὴν γνώμην καὶ τὴν κοσμικὴν μόδαν, διὰ νὰ μένω πιστὸς εἰς ὅ,τι τὸ Εὐαγγέλιον διδάσκει, ἢ ὑπολογίζω ταύτας σοβαρῶς καὶ συμμορφώνομαι πρὸς αὐτάς, διὰ νὰ μὴ μὲ θεωρήσῃ ὁ κόσμος καθυστερημένον; Φέρω μετὰ χαρᾶς, ὅπως ὁ Κύριος θέλει (Ματθ. ε΄ 11-12), ἢ φέρω βαρέως τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ κόσμου; Μισῶ, ἢ ἀγαπῶ, περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον, τὴν προβολὴν καὶ τὴν ἐπίδειξιν; Στενοχωροῦμαι, ἢ εὐχαριστοῦμαι, ὅταν ἀκούω ἐπαίνους διὰ τὸν ἑαυτόν μου; Διατηρῶ τὴν ἠρεμίαν μου καὶ λέγω «εὐχαριστῶ», ἢ δυσαρεστοῦμαι, ἀναστατώνομαι, χολώνομαι καὶ ἀντιδρῶ,

ὅταν ἀκούω παρατηρήσεις καὶ ἐλέγχους; Ἀρέσκομαι περισσότερον ν' ἀκούω καὶ ὀλιγώτερον νὰ ὁμιλῶ, ἢ περισσότερον νὰ ὁμιλῶ καὶ ὀλιγώτερον ν' ἀκούω; Ἀγαπῶ περισσότερον τὴν σιωπὴν καὶ τὴν ἀκρόασιν, ἢ τὴν πολυλογίαν καὶ τὸν διδακτισμόν; Εἶμαι ἀνεκτικὸς καὶ πρᾶος, ὅταν προσβάλλωμαι προσωπικῶς, ἢ εὔθικτος καὶ εὐερέθιστος; Ζητῶ συγγνώμην, ὅταν κάνω σφάλμα καὶ ἀδικίαν πρὸς τοὺς ἄλλους; Καὶ ἂν ζητῶ, ζητῶ εὐκόλως ἢ δυσκόλως; Παρέχω συγγνώμην, ὅταν οἱ ἄλλοι κάνουν σφάλμα καὶ ἀδικίαν πρὸς ἐμέ; Καὶ ἂν παρέχω, παρέχω εὐκόλως ἢ δυσκόλως; Αἰσθάνομαι δυσκολίαν ἢ εὐκολίαν εἰς τὸ νὰ κρίνω καὶ ἐπικρίνω τὰ ἔργα καὶ τὰ πρόσωπα τῶν ἄλλων; Ἀντιπαθῶ τὴν κατάκρισιν, ἢ ῥέπω πρὸς αὐτήν; Ἐπαινῶ εὐκολώτερον, ἢ κατηγορῶ; Ἔχω τὴν δύναμιν νὰ ὑποφέρω τὴν καταφρόνησιν τῶν ἄλλων πρὸς τὸ πρόσωπόν μου, ἢ ἐξοργίζομαι ἐναντίον των, ἐνῷ μάλιστα ἡ καταφρόνησις πρὸς ἄλλα πρόσωπα μὲ ἀφήνει ἀπαθῆ καὶ ἀδιάφορον; Ἔχω τὴν δύναμιν ν' ἀναγνωρίζω τὴν ἀνωτερότητα καὶ τὴν ὑπεροχὴν τῶν ἄλλων, καὶ νὰ ἐπαινῶ αὐτοὺς ἀνυποκρίτως; Ἔχω τὴν δύναμιν νὰ χαίρω καὶ νὰ μὴ φθονῶ, ὅταν ἄλλοι, καὶ μάλιστα τῆς αὐτῆς τάξεως πρόσωπα, ἀδελφοὶ καὶ συνάδελφοι, ἐπαινῶνται καὶ ἐγκωμιάζωνται δι' ἱκανότητας καὶ ἀρετὰς περισσότερον ἐμοῦ;...

Τὰ ἐρωτήματα δύνανται νὰ πληθυνθοῦν. Καὶ ἐκ τῶν ἀπαντήσεων εἰς τὰ ἐρωτήματα γίνεται φανερόν, ὅτι πλεονάζομεν εἰς ἐγωισμὸν καὶ ὑστεροῦμεν εἰς ταπείνωσιν. Ἐὰν διαβάζωμεν καὶ τὰ συγγράμματα τῶν ἀσκητικῶν Πατέρων, οἱ ὁποῖοι ἔσκαψαν ἔνδον,

ἐνεβάθυναν πολύ, ἀνέλυσαν τὸν ψυχικὸν κόσμον τοῦ ἀνθρώπου καὶ προήγαγογν τὴν ψυχικὴν παθολογίαν εἰς τέλειον βαθμόν, πειθόμεθα, ὅτι ἡ ψυχή μας εἶνε πλήρης ἀπὸ μικρόβια ἐγωισμοῦ, κενοδοξίας καὶ οἰήσεως. Ἡ θεώρησις τῆς ψυχῆς μας μὲ τὸ μικροσκόπιον τῶν ἀσκητικῶν Πατέρων, π.χ. τοῦ Ἰωάννου τῆς Κλίμακος καὶ τοῦ Ἐφραὶμ τοῦ Σύρου, ἀρίστων ψυχαναλυτῶν καὶ ψυχολόγων, προκαλεῖ κατάπληξιν καὶ φρίκην! Ἡ ψυχή μας εἶνε διεφθαρμένη καὶ ἀσθενὴς πολὺ περισσότερον παρ' ὅσον ἐν τῇ ἐπιπολαιότητι καὶ τῇ αὐταρεσκείᾳ μας νομίζομεν.

Προσευχὴ διὰ ταπείνωσιν

Ν' ἀπελπισθῶμεν; Ὄχι! Ἡ ἀπελπισία εἶνε καὶ αὐτὴ τέκνον τοῦ ἐγωισμοῦ. Ἐξ ἐγωισμοῦ ὁ ἀπόστολος Ἰούδας ἔφθασεν εἰς ἀπελπισίαν καὶ ηὐτοκτόνησεν. Γνωρίζει ὁ Θεὸς ὅλον τὸ βάθος καὶ τὸ πλάτος τοῦ ἐγωισμοῦ μας, καὶ δι' αὐτὸ ἐταπεινώθη μέχρις ἐνανθρωπήσεως καὶ σταυρικοῦ θανάτου, διὰ νὰ μᾶς σώσῃ ἐκ τοῦ ἐγωισμοῦ. Μετὰ τὴν κένωσιν τοῦ Λόγου ὅλα εἶνε πλήρη ἐλπίδος καὶ αἰσιοδοξίας. Μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ἰατροῦ, οὐδεμία ἀσθένεια παραμένει ἀθεράπευτος. Ἀρκεῖ ὁ ἀσθενὴς νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὸν Ἰατρόν. Ἐταπεινώθη ὁ Ἰατρός. Καὶ πῶς νὰ μὴ ταπεινωθῇ ὁ ἀσθενὴς διὰ τὴν θεραπείαν του;

Ἀσφαλῶς εἶνε λογικὸν καὶ φαίνεται εὔκολον νὰ ταπεινωθῇ καὶ νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὸν Ἰατρὸν ὁ ἀσθενής, ἀφοῦ τοῦτο δι' αὐτὸν εἶνε συμφέρον

καὶ σωτήριον. Ἀλλὰ τὰ πάθη, καὶ ἰδίως ὁ ἐγωισμός, σκοτίζουν τὴν λογικήν, ἐξασθενίζουν τὴν θέλησιν καὶ καθιστοῦν δύσκολον τὴν ταπείνωσιν τοῦ ψυχικῶς ἀρρώστου καὶ τὴν ὑπακοήν του εἰς τὸν Ἰατρὸν Χριστόν. Ἐξ ἰδίας πείρας ἕκαστος ἀντιλαμβάνεται, πόσον δυσχερὲς καὶ ὀδυνηρὸν πρᾶγμα εἶνε ἡ θυσία τῶν ἐγωιστικῶν καὶ φιλαύτων θελημάτων μας εἰς τὸν βωμὸν τῆς ταπεινώσεως. Δὲν εἴμεθα ἡμεῖς ὅπως ὁ Ἀβραάμ, ὁ ὁποῖος ἀμέσως, ἀταλαντεύτως, ὑπήκουσεν εἰς τὸν Θεὸν νὰ θυσιάσῃ τὸν μονογενῆ του. Ἡμεῖς, ὅταν πρόκειται διὰ θυσίας, καὶ μάλιστα μεγάλας, διεξάγομεν ἐσωτερικὸν ἀγῶνα, παλαίομεν πρὸς τὸν ἐγωισμὸν καὶ τὴν φιλαυτίαν μας. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἀπορρίπτομεν τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου ἀμέσως, ἀσυζητητί, ἀλλ' ἐσωτερικῶς διεξάγομεν πάλην καὶ ἀγῶνα διὰ τὴν ὑποταγήν μας εἰς αὐτό, εἶνε καλὸν σημεῖον. Ὁ Κύριος βλέπει τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν πάλην μας καὶ μᾶς συμπαθεῖ. Καὶ εἶνε ἕτοιμος, ἐὰν ζητήσωμεν, νὰ μᾶς ἐνισχύσῃ μὲ τὴν ἐξ ὕψους δύναμίν του διὰ τὴν νικηφόρον ἔκβασιν τοῦ ἀγῶνος καὶ τῆς πάλης. *«Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν»*, εἶπεν ὁ Χριστός (Ἰωάν. ιε΄ 5). Χωρὶς τὸν Χριστὸν δὲν δυνάμεθα νὰ κατορθώσωμεν τίποτε. Χωρὶς τὸν Χριστὸν οὔτε νὰ ταπεινωθῶμεν δυνάμεθα, νὰ ταπεινωθῶμεν δηλαδὴ κατὰ Θεόν. Χωρὶς τὸν Χριστὸν μόνον ν' ἁμαρτάνωμεν δυνάμεθα καὶ οὕτω νὰ ταπεινωνώμεθα κατὰ Διάβολον. Διὰ νὰ κατορθώσωμεν τὴν κατὰ Θεὸν ταπείνωσιν, εἰς τὸν ἰδικόν μας ἀγῶνα πρέπει νὰ ἔλθῃ ἀρωγὸς ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ. Καὶ διὰ νὰ ἔλθῃ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, χρειάζεται προσευχὴ καὶ ἐγκαρτέρησις ἐν τῇ προσευχῇ, θερμὴ

καὶ ἐπίμονος προσευχή. Ἡ προσευχὴ εἶνε καὶ αὐτὴ ταπείνωσις, καὶ βοηθεῖ πρὸς μείζονα ταπείνωσιν. Εἶνε ταπείνωσις ἡ προσευχή, διότι κατ' αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος κλίνει γόνυ καρδίας ἢ καὶ σώματος ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ του, καὶ παρακαλεῖ καὶ ἱκετεύει. Βοηθεῖ δὲ ἡ προσευχὴ πρὸς μείζονα ταπείνωσιν, διότι ἐφελκύει τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία δυναμώνει τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ ἐκκόπτῃ τὸ ἰδικόν του θέλημα καὶ νὰ ὑποτάσσεται εἰς τὸ θεῖον θέλημα.

Ἀδελφοί! Ἂς προσπίπτωμεν ἐνώπιον τοῦ Ἐσταυρωμένου, τῆς ὑψίστης ἀγάπης καὶ τῆς ἄκρας ταπεινώσεως, καὶ ἐκτὸς τῶν ἄλλων προσευχῶν ἂς ἀπευθύνωμεν πρὸς αὐτὸν καὶ τοιαύτην προσευχήν·

Εὐσπλαγχνικώτατε Κύριε! Γνωρίζεις τὴν ἄβυσσον τῆς ψυχικῆς μου διαφθορᾶς. Γνωρίζεις τὸν ἐγωισμόν μου καὶ τὴν φιλαυτίαν μου, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων δυστροπῶ νὰ πειθαρχήσω εἰς τὸ θεῖον θέλημά σου. Σὺ ἐταπεινώθης δι' ἐμὲ μέχρι σταυροῦ. Σὺ ἔδωκες τὸ τέλειον ὑπόδειγμα τῆς ταπεινώσεως. Σὺ ἐδημιούργησες μυριάδας ἁγίους, μιμητὰς τοῦ παραδείγματός σου. Σὺ διεκήρυξες, ὅτι *«πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται»* (Λουκ. ιδ΄ 11, ιη΄ 14). Σὺ διὰ τοῦ Ἀποστόλου σου ἀπηύθυνες πρὸς ἡμᾶς τὴν προτροπήν, *«Τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομβώσασθε»*, καί, *«Ταπεινώθητε ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ Θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ»* (Α΄ Πέτρ. ε΄ 5 καὶ 6). Ἀλλ' ἐγώ, Κύριε, οὔτε ἐκ τῶν λόγων σου οὔτε ἐκ τῆς σταυρικῆς θυσίας καὶ τῆς ἄκρας ταπεινώσεώς

σου μεταβάλλομαι ὁριστικῶς. Συγκινοῦμαι, ἀλλὰ προσωρινῶς. Λαμβάνω ἀποφάσεις, ἀλλ' ὄχι σταθεράς. Δίδω ὑποσχέσεις, ἀλλ' ἀθετῶ αὐτάς. Συνήδομαι τῷ νόμῳ σου κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον, ἀλλὰ πράττω ἀντιθέτως πρὸς τὸν νόμον σου. Γνωρίζω ὅτι κινδυνεύω νὰ χαθῶ διὰ παντός, καὶ ὅμως δὲν ὑποτάσσομαι εἰς τὸ θέλημά σου, δὲν ἐγκομβώνομαι τὴν ταπεινοφροσύνην, δὲν ταπεινώνωμαι ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρά σου διὰ νὰ μὲ ὑψώσῃς ἐν καιρῷ. Ἐξ αἰτίας τοῦ ἐγωισμοῦ, τῆς φιλαυτίας καὶ τοῦ Σατανᾶ, εἰς τὸν ὁποῖον δίδω τόπον διὰ τῶν παθῶν μου, ἐργάζομαι ἐναντίον τῶν μεγάλων καὶ αἰωνίων συμφερόντων μου, ἔγινα ἐχθρὸς τοῦ ἑαυτοῦ μου, παρεφρόνησα. Κύριε! Εἶμαι τραγικὸς ἄνθρωπος. Λυπήθητι τὸ πλάσμα τῶν χειρῶν σου, διὰ τὸ ὁποῖον κατέβης εἰς τὴν γῆν καὶ ἀνέβης εἰς τὸν σταυρόν, καὶ μή με ἀφήσῃς νὰ χαθῶ. Δυνάμει τῆς σταυρικῆς θυσίας καὶ τῆς ἄκρας ταπεινώσεώς σου ἐνέργησον εἰς ἐμὲ ἀλλοίωσιν τῆς δεξιᾶς σου. Εὐσπλαγχνικώτατε Κύριε! Φείσθητι ἐμοῦ, καὶ μὴ φείδου τοῦ ἐγωισμοῦ μου. Ἐξαπόστειλον τὴν θαυματουργικήν σου δύναμιν, καὶ πάταξον ἀνηλεῶς, καὶ σύντριψον, καὶ διάλυσον τὸν ἐγωισμόν μου, τὴν πηγὴν τῆς ἀθλιότητός μου καὶ τῆς δυστυχίας μου, καὶ κράτυνον ἐν ἐμοὶ τὸ φρόνημα καὶ τὴν διάθεσιν τῆς ταπεινώσεως, καὶ ὅλον με ὑπόταξον εἰς τὸ ἀγαθόν σου θέλημα, ἵνα σωθῶ καὶ ὑψωθῶ εἰς τὴν ἐπουράνιον βασιλείαν σου, καὶ συνδιάγω αἰωνίως καὶ συνευφραίνωμαι ἀτελευτήτως μετὰ σοῦ τοῦ Λυτρωτοῦ μου, τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ μου, τῆς πνοῆς μου, τῆς ζωῆς μου, τοῦ ἀγαλλιάματός μου, τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας.

Δὲν σὲ παρακαλῶ δέ, Κύριε, μόνον δι' ἐμέ. Διότι τότε ἡ προσευχή μου θὰ ἦτο ἐγωιστικὴ καὶ φίλαυτος, οὐδὲν δὲ μισεῖς καὶ ἀποστρέφεσαι ὅσον τὸν ἐγωισμὸν καὶ τὴν φιλαυτίαν. Σὲ παρακαλῶ, Κύριε, δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι, ὅπως ἐγώ, καταδυναστεύονται ὑπὸ τοῦ πάθους τοῦ ἐγωισμοῦ καὶ κινδυνεύουν νὰ καταποντισθοῦν εἰς τὴν ἄβυσσον τῆς ἀπωλείας. Ποῖος, Κύριε, ἀντέχει εἰς τὴν αἰωνίαν βάσανον; Πλάσματά σου εἴμεθα ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἔργα τῶν χειρῶν σου. Καὶ δὲν τέρπεσαι διὰ τὴν ἀπώλειαν κανενός. Φείδεσαι πάντων, Δέσποτα φιλόψυχε. *«Πάντας ἀνθρώπους θέλεις σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν»* (Α´ Τιμ. β´ 4). Ἔγινες ἄνθρωπος καὶ ἐσταυρώθης ὑπὲρ πάντων τῶν ἀνθρώπων. Καὶ διὰ τοῦ Ἀποστόλου σου παραγγέλλεις, νὰ προσευχώμεθα ὑπὲρ πάντων τῶν ἀνθρώπων, καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, οἱ ὁποῖοι συνήθως ἔχουν τὸν μεγαλύτερον βαθμὸν ὑπερηφανείας καὶ ἀλαζονείας. Διὰ τοῦτο, πολυεύσπλαγχνε Κύριε, σὲ παρακαλῶ, διὰ τῆς παντοδυνάμου χάριτός σου, ἡ ὁποία ἀπορρέει ἐκ τοῦ σταυροῦ σου, ν' ἀπαλλάξῃς πάντας τοὺς συνανθρώπους μου, ἀλλὰ καὶ συνανθρώπους σου, καὶ ἀδελφούς μου, ἀλλὰ καὶ ἀδελφούς σου, ἐκ τοῦ δαίμονος τῆς ὑπερηφανείας, νὰ χαρίσῃς εἰς πάντας τὴν ὑψοποιὸν ταπείνωσιν, καὶ νὰ παραλάβῃς πάντας εἰς τὴν οὐρανίαν καὶ αἰωνίαν βασιλείαν σου πρὸς δόξαν τοῦ παναγίου ὀνόματός σου. Ἀμήν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

1. ΕΟΡΤΑΙ ΚΑΙ ΥΜΝΟΙ, σελ. 197 - Ἀθῆναι 1973.
2. Ο ΙΗΣΟΥΣ ΓΙΑΧΒΕ (ἔκδ. Β΄), σελ. 345 - Ἀθῆναι 1988.
3. ΑΝΤΙΧΙΛΙΑΣΤΙΚΟΝ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ (ἔκδ. Ε΄), σελ. 414 - Ἀθῆναι 1989.
4. ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ (ἔκδ. Β΄), σελ. 411 - Ἀθῆναι 1994.
5. ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΔΥΣΚΟΛΩΝ ΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ, τόμ. Α΄, σελ. 398 - Ἀθῆναι 1985.
6. ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΔΥΣΚΟΛΩΝ ΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ, τόμ. Β΄, σελ. 330 - Ἀθῆναι 1990.
7. ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΔΥΣΚΟΛΩΝ ΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ, τόμ. Γ΄, σελ. 650 - Ἀθῆναι 1996.
8. ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ, σελ. 554 - Ἀθῆναι 1986.
9. ΤΑΠΕΙΝΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ (ἔκδ. Β΄), σελ. 224 - Ἀθῆναι 2000.
10. Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ, σελ. 181 - Ἀθῆναι 1994.

ΜΙΚΡΑ ΤΕΥΧΗ

1. ΑΓΩΝ ΕΝ Τῼ ΚΟΣΜῼ, σελ. 32 - Ἀθῆναι 1994.
2. ΘΕΛΕΙΣ ΝΑ ΣΩΘῌΣ;, σελ. 48 - Ἀθῆναι 1994.
3. ΟΥΑΙ ΤΟΙΣ ΔΕΙΛΟΙΣ, σελ. 32 - Ἀθῆναι 1994.